

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach

Przyczynek do dziejów
POWIATU RYCKIEGO

Publikacja okolicznościowa z okazji
15-lecia powiatu

Ryki 2014

Wydawca:

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach

Żytunia 5 A, 08-500 Ryki, tel. 513-058-281

pbprzyki@pbprzyki.eurząd.eu

www.pbprzyki.eurząd.eu

Opracował zespół redakcyjny w składzie:

Sławomir Wołowicz, Jadwiga Trzcńska, Elżbieta Dadas, Aneta Działa,

Małgorzata Grzechnik, Maciej Królikiewicz, Henryk Lipiec,

Aneta Ochał, Ewa Pietryka, Teresa Flak, Arkadiusz Dąbrowski,

Piotr Gałkowski, Justyna Marchel i inni

pod kierunkiem Wojciecha Niedziółki

Zebranie i opracowanie materiału historycznego:

dr Rafał Dmowski

Fotografie:

Piotr Krawczyk

Druk, korekta i oprawa:

**biały
drukarnia kruk**

Drukarnia Biały Kruk

Kleeberga 14B

15-691 Białystok

**Nakład 1000 egzemplarzy
EGZEMPLARZ BEZPŁATNY**

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów tj. operacji, które nie odpowiadają przyznaniu pomocy w ramach działań Osi 3 ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi

ISBN 978-83-938966-0-8

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	5
Rozdział I – PRZYNALEŻNOŚĆ ADMINISTRACYJNA ZIEM OBECNEGO POWIATU RYCKIEGO NA PRZESTRZENI WIEKÓW	7
Rozdział II – MIĘDZY MAZOWSZEM, A LUBELSZCZYZNĄ	18
Rozdział III – POWIAT RYCKI- DZIEN OBECNY I PERSPEKTYWY	22
• Ogólna charakterystyka powiatu	22
• Wałory turystyczne i przyrodnicze powiatu.	23
• Samorząd powiatu	33
• Starostwo Powiatowe.	38
• Finanse powiatu	40
• Rozwój i zarządzanie mieniem powiatu	46
• Edukacja.	50
• Kultura.	60
• Sport.	66
• Promocja powiatu	71
• Ochrona i promocja zdrowia.	75
• Pomoc społeczna.	87
• Rynek pracy	98
• Zarządzanie kryzysowe i bezpieczeństwo	105
• Architektura i budownictwo	113
• Geodezja.	116
• Ochrona środowiska	119
• Komunikacja.	123
• Istotne wydarzenia czterech kadencji Samorządu Powiatowego w Rykach	126
POSŁOWIE	130
Osiągnięcia 15 lat samorządów gminnych powiatu ryckiego	133
• Miasto i Gmina Ryki.	135
• Miasto Dęblin	138
• Gmina Kłoczew	142
• Gmina Nowodwór.	144
• Gmina Stężycza	148
• Gmina Ułęż	150
BIBLIOGRAFIA	152

**Dla poświadczenia, iż Rzeczpospolita Polska
przekazała, począwszy od dnia 1 stycznia 1999 r.,
wspólnocie samorządowej i władzom**

POWIATU RYCKIEGO

utworzonego na podstawie ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. Nr 91, poz. 578)
i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. (Dz.U. Nr 103, poz. 652) w sprawie utworzenia powiatów

**odpowiedzialność za sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym
w zakresie należącym dotąd do administracji rządowej**

**Akt niniejszy
w dniu 23 listopada 1998 r. na Zamku Królewskim w Warszawie
wręczono
pierwszemu Staroście Powiatu**

Dr Aleksander Prokaj
Sekretarz Rady Ministrów

W dziesiętym roku odzyskanej suwerenności państwowej Rzeczypospolitej Polskiej.

*Gdy Prezesaem Rady Ministrów był Jerzy Buzek,
Wiceprezesaem i Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji Janusz Romanowski,
Wiceprezesaem i Ministrem Finansów Leszek Balcerowicz,*

Pełnomocnikiem Rządu ds. Reform Ustrojowych Panstwa Michał Kuloni

*Prezesaem RP Aleksander Kwasniewski,
Marszałkiem Sejmu Maciej Płazyński,
Marszałkiem Senatu Alicja Grudzińska.*

„Pisać co można, a nie frasować się tym,
że tu i ówdzie czegoś brak.
Przyjdzie drugi i trzeci i dopełnią.
Tak się tworzyły i do dziś tworzą wszystkie historie.”

Adam Mickiewicz

SŁOWO WSTĘPNE

Szanowni Państwo, z ogromną przyjemnością oddajemy w Państwa ręce album „PRZYCZYNEK DO DZIEJÓW POWIATU RYCKIEGO”. Dzieje powiatu są znane, ale czy naprawdę do końca poznane? Niniejsze opracowanie nie ma charakteru naukowego, nie jest też monografią powiatu ryckiego w pełnym tego słowa znaczeniu. Jest przyczynkiem do poznania jego dziejów, który ma zachęcić do głębszego poznawania historii regionu jak też inspirować do dalszych badań w tym zakresie. Niniejsza publikacja obejmuje nie tylko historię ziemi ryckiej, ale również jej walory przyrodniczo-krajobrazowe i turystyczne. Znajdziecie tu Państwo również informacje o gminach, inwestycjach oraz instytucjach funkcjonujących na terenie powiatu.

Zebrania i opracowania materiału historycznego dokonał dr Rafał Dmowski- adiunkt w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, sekretarz Komisji Historycznej Zarządu Głównego ZOSP RP, znawca i miłośnik historii Mazowsza, Podlasia i Lubelszczyzny w dzieje, których wpisuje się historia naszej „małej ojczyzny”.

Dziś świat jest globalną wioską. Odszukanie, zatem właściwej informacji nie powinno nastęrczać trudności. Niniejsza publikacja powstała w oparciu o opracowania historyczne, dostępne w zbiorach Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rykach, we współpracy z gminami, jednostkami organizacyjnymi i pracownikami Starostwa Powiatowego. Wykorzystaliśmy również bogate zasoby Internetu, przytaczając nieznanymi dotychczas materiał źródłowy, ilustracje i mapy. Dołożyliśmy wszelkich starań, aby stanowiła ona cenny „ślad” dla obecnych i przyszłych pokoleń. Nie sposób przecież budować terażniejszości, ani też spokojnie patrzeć w przyszłość, bez dogłębnego poznania swojego rodowodu, swych korzeni. Przyjazna formuła albumowa, wzbogacona unikatowymi fotografiami, dokumentami i mapami zachęca do zapoznania się z treścią i przyczyni się do poszerzenia wiedzy czytelników o powiecie ryckim. Dla osób z zewnątrz lektura publikacji, może stanowić zachętę do odwiedzenia naszego powiatu.

„PRZYCZYNEK DO DZIEJÓW POWIATU RYCKIEGO” jest publikacją wielowątkową, niczym kostka Rubika, którą wspólnie ze wszystkimi współpracującymi przy jej wydaniu, udało nam się złożyć. Historia niby znana, a jednak dla wielu będzie odkryta na nowo.

Dziękuję wszystkim, którzy zaangażowani byli w przygotowanie publikacji.
Życzę przyjemnej lektury.

Starosta Rycki

Stanisław Jagiełło

Opis herbu powiatu ryckiego, wyrażony w języku tzw. blazonowania używanym przez heraldyków, brzmi następująco:

w polu błękitnym jelenia głowa z szyją srebrną, nad którą trzy złote gwiazdy w pas

Koncepcja herbu stworzona przez prof. Krzysztofa Skupieńskiego opiera się na potwierdzonych tradycjach historycznych.

Obszar dzisiejszego powiatu ryckiego w czasach staropolskich leżał na terenie ziemi stężyckiej, która wywiodła się z wczesnośredniowiecznej kasztelanii sieciechowskiej województwa sandomierskiego. Można uznać, że powiat rycki jest głównym spadkobiercą tradycji staropolskiej ziemi stężyckiej.

Tradycja Ryk jako siedziby władz jednostki podziału terytorialnego wyższego stopnia jest stosunkowo niedawna, a przy tym powiat rycki leży dziś w granicach województwa lubelskiego, szukano więc przesłanek koncepcji herbu w tradycji XIX i XX wiecznych podziałów administracyjnych tych ziem.

W herbie umieszczono głowę srebrnego jelenia zaczerpniętego z herbu województwa lubelskiego, o bardzo dawnej metryce - jeszcze z XV w., przedstawiającego skaczącego jelenia z koroną na szyi. Nawiązano przy tym do poglądu, że nazwa Ryki pochodzi od rykowiska jeleni i przedstawiono głowę uniesioną do ryku. W herbach ziemskich motyw jelenia, poza rzeczą jasną ziemią lubelską, spotykamy jedynie w herbie Semigalii, skąd trafił do herbu lenna kurlandzkiego Rzeczypospolitej. Jeśli zaś chodzi o ostatnio wykreowane herby powiatów, to motyw głowy jelenia występuje w herbach kilku powiatów województwa lubelskiego, jak np. w powiecie świdnickim, lubelskim, czy opolskim. Aby nawiązać do tradycji ziemi stężyckiej sięgnięto do herbu województwa sandomierskiego, jednego z najdawniejszych polskich herbów ziemskich, jeszcze z XIV w. Herb przedstawia na tarczy dwudzielnej w słup czerwone pasy w srebrnym polu i złote gwiazdy w polu błękitnym. Stąd zaczerpnięto właśnie trzy gwiazdy, gdyż w herbie ziemi sandomierskiej gwiazdy występowały zazwyczaj pasami po trzy. Umieszczono je w rzędzie ponad jelenią głowę. Pole herbu jest błękitne, jeleni srebrny, a gwiazdy złote. Takie barwy podkreślają mocno, że najdawniejsza przeszłość tego terytorium związana była z ziemią sandomierską. Sprawa to zarazem, że herb powiatu ryckiego wyróżnia się spośród innych herbów powiatowych województwa lubelskiego, opartych na motywie jeleniej głowy, które w barwie pola mają czerwień.

Umieszczenie głowy jelenia w polu błękitnym, jej uniesienie do ryku oraz przydanie gwiazd sandomierskich tworzy tu nową jakość i zapewnia herbowi powiatu ryckiego wystarczającą rozpoznawalność. Ogólna symbolika godeł jest chlubna także na gruncie symboliki chrześcijańskiej, gdzie jeleni jest często używanym wątkiem biblijnym Chrystusa, a gwiazdy stanowią m.in. symbole maryjne.

PRZYNALEŻNOŚĆ ADMINISTRACYJNA ZIEM OBECNEGO POWIATU RYCKIEGO NA PRZESTRZENI WIEKÓW

Położony na południowo-zachodnim skraju województwa lubelskiego powiat rycki, jest tą częścią kraju, której historia zaczyna się w czasach starożytnych. Historia naszej „małej ojczyzny” nierozzerwalnie wpisuje się w skomplikowane dzieje Polski. Dzięki podróży przez wieki odkrywamy mało znane szerokiemu ogółowi czytelników fakty historyczne, przybliżymy postacie, pokażemy mapy, które stanowiąc będą ważny przyczynek do odtworzenia historii lokalnej i spojrzenia na nią także przez pryzmat niepublikowanych dotąd materiałów. Na podstawie dostępnych publikacji (również cyfrowych) poznamy zmiany administracyjne jakie zachodziły na przestrzeni wieków, na terenach które dotyczyły ziem tworzących obecny powiat rycki.

W niniejszym rozdziale używamy nazewnictwa, które nierozzerwalnie kojarzy się z historią 6 gmin (Ryki, Dęblin, Stężyca, Kłoczew, Nowodwór i Ułęż) tworzących dzisiejszy powiat. Małopolska, Mazowsze, Lubelszczyzna, Podlasie, Galicja, ziemia stężycka, województwo sandomierskie, gubernia siedlecka, powiat garwoliński - to tylko niektóre z określeń którymi na przestrzeni wieków definiowana była szeroko rozumiana ziemia rycka. Już na ich podstawie możemy zobaczyć złożoność charakteryzowanego procesu historycznego.

Położone nad Wisłą i Wieprzem ziemie zasiedlone były już w starożytności. Trudno nam określić, czy zamieszkujący w I w n.e. Wandalowie (lud wschodniogermański), osiedlili się na tych ziemiach tylko i wyłącznie ze względu na korzystne ukształtowanie terenu i bliskość będących podstawą bytowania ludzi i zwierząt cieków wodnych, czy już wtedy zachwycili się pięknem tych ziem. Prace wykopaliskowe prowadzone na terenie naszego powiatu przez prof. Andrzeja Kokowskiego i kontynuującego jego dzieło dra Piotra Łuczkiwicza z UMCS w Lublinie, pozwalają poznać przeszłość archeologiczną m.in.:

Drażgowa i Sobieszyna, o których historii można przeczytać w „Zeszytach Archeologii Polski Środkowo-Wschodniej”. Odnajdujemy tam m.in. taką informację: „...przy ujściu Wieprza do Wisły zarejestrowano przynajmniej 13 stanowisk kultury przeworskiej z młodszego okresu przed rzymskiego, w tym dwa cmentarzyska Masów oraz Drażgów Kolonia, jak również ślady po siedmiu osadach, z których dwie- Drażgów Kolonia i Sobieszyn Kolonia, należą do obiektów wyróżniających się swoją wielkością...”.¹ Przeglądając sprawozdania z kilku sezonów badań można stwierdzić, że nad Wieprzem i Świnką ukształtował się ważny ośrodek administracyjny, dość sprawnie funkcjonujący i oddziałujący na okolicę. Świadczyć mogą o tym nie tylko fragmenty wydobytej ceramiki, ale także pierwsze narzędzia, przedmioty kultu i ozdoby- pozostające śladami powstania i funkcjonowania pierwszych osad ludzkich. Również odkrycie cmentarzy i analiza szczątków ludzkich, pozwalają na odtworzenie sposobu zachowania i obrzędów ówczesnych mieszkańców ziem naszego powiatu. Najcenniejsze znaleziska definiowane są przez dra Łuczkiwicza w sposób następujący: „...nieliczne importy na stanowisku reprezentowane są przez denar Marka Aureliusza, wraz z (...) dwoma fibulami, oraz małą szpatułkę z brązu o przeznaczeniu medycznym bądź kosmetycznym...”.² Wzmiankowane oddziaływanie można scharakteryzować w sposób następujący: Sobieszyn i Drażgów pełniły na określonym obszarze pierwsze funkcje „stolic” administracji skupiając w swoich ramach część

¹ Piotr Łuczkiwicz, *Osada Kultury Przeworskiej z Młodszego Okresu Przedrzymskiego w Sobieszynie, stan. 14, pow. Ryki, Woj. Lubelskie, Archeologia Polski Środkowo-Wschodniej T. IV, Lublin 1999, s. 115*

² Piotr Łuczkiwicz, *Sobieszyn, FDST 14, Pow. Rycki, woj. Lubelskie, Eine Siedlung der Przeworsk-Kultur...*, Archeologie Barbaru 2007, Brno, 2008, s. 277

mieszkalną i użytkową (odkryte piece do wytopu żelaza, znaczna liczba ceramiki, obciążniki do krosienotwierdzają zarysowaną tezę). Wspomniany denar Marka Aureliusza, świadczyć może o tym, że w I w. n.e. mieszkańcy obecnej ziemi ryckiej mieli kontakt z Cesarstwem Rzymskim.

Ślady starożytnego osadnictwa odnaleziono również m.in. w Bobrownikach, Dęblinie, Krukówce, Irenie, Masowie i Sędowicach.

Historię Polski oraz historię przynależności administracyjnej poszczególnych ziem zwykło się rozpoczynać od Mieszka I i przyjęcia przez niego chrześcijaństwa. Jednak w leżącym nieopodal obecnego powiatu ryckiego, a w dawnych czasach tworzącym z nim administracyjnie jedną całość- Podeblociu, znaleziono gliniane tabliczki ze znakami, które uznano za skrót greckiego hasła I[sos] X[restos] N[ika] (Jezus Chrystus Zwycięzca)³. To odkrycie nie musi sugerować, że na tych ziemiach przed 966 r. funkcjonowała gmina chrześcijańska, ale podobnie jak i wcześniej przywoływane odkrycie Piotra Łuczkiwicza pozwala postawić tezę, że ziemie te leżały na ważnym wówczas szlaku komunikacyjnym. Jeżeli spojrzymy na dowolną mapę fizyczną, teza ta wydaje się bardzo prawdopodobna, gdyż w międzyrzeczach Wisły i Wieprza przebiegał niewątpliwie szlak łączący wschód z zachodem.

Analizując strukturę administracyjną w średniowieczu warto stwierdzić, że interesujący nas obszar leżał na pograniczu terytorium będącego najuboższą dzielnicą Mazowsza i bardzo szybko rozwijającej się Małopolski. Znajduje to odzwierciedlenie w publikacji Agnieszki Teterycz-Puzio pt. *„Na rozstajnych drogach: Mazowsze, a Małopolska w latach 1138-1313”*. Złożoność podległości administracyjnej opisana jest w sposób następujący: *„...względy geograficzne łączyły ten obszar (podobnie jak okolice Stężycy i Radomia) z Mazowszem, ale podległość diecezjalna sugerować może jego związek z Małopolską...”*⁴. O pierwszoplanowej roli Stężycy w czasach średniowiecza i początkach czasów nowożytnych decydowało jej położenie, a przede wszystkim dostępność przeprawy przez Wisłę nieopodal ujścia doń Wieprza. Feliks Kiryk, w publikacji pt. *Urbanizacja Małopolski: województwo sandomierskie XIII-XVI wiek* o Stężycy pisze m.in.: *„...gródek powiązany niewątpliwie z kasztelanią sieciechowską (...) pozwalają na cofnięcie początków osady i kościoła stężyckiego do czasów wczesnośredniowiecznych (...) a już w XIV wieku miasto-Stężycza usytuowane zostało u boku osady grodowej i zamku (...) zamek stężycki stanowił ośrodek powiatu sieciechowskiego (...) w 1563 r. przywrócono Stężycy charakter powiatu...”*⁵. Ta krótka charakterystyka pozwala na poznanie historii stężyckiego grodu, który wpisał się na karty historii Polski. Oparta na bogatym materiale źródłowym analiza funkcjonowania administracyjnego i gospodarczego miasta, pozwala na odtworzenie dziejów tego ośrodka, który dzięki Wiśle stał się ważnym centrum handlu (autor podaje, że w drugiej połowie XVI wieku pod względem handlu zbożem przewyższał nawet Kazimierz).

Doniosłe znaczenie Stężycy dla kraju podkreślone zostało poprzez organizację na tym obszarze sejmiku konwokacyjnego, zorganizowanego po ucieczce z Polski Henryka Walezego. Lokalizacja Stężycy na szlaku handlowym toruńsko-włodzimierskim sprawiła, że Małopolanie i Rusini mieli łatwy dostęp do zjazdu.⁶ Norman Davis opisując to wydarzenie napisał m.in.: *„...w maju 1575 roku, podczas zjazdu w ogromnej drewnianej rotundzie na brzegu Wisły w miejscowości Stężycza, zebrana szlachta uznała tron polski za opróżniony...”*⁷. Stanisław Płaza opisując wzmiankowane wydarzenie pisał m.in.: *„...Stężycza była malutkim, położonym w ówczesnym województwie sandomierskim miasteczkiem u ujścia Wieprza do Wisły, otoczonym ze wszystkich stron lasami (...) pole obrad, na wschód od miasteczka, zabezpieczono wkóło wałem, a z nim głębokim rowem. W środku starosta stężycki Bartosz Żeleński wzniósł zawczasu przed zjazdem budynek z drewna, desek i chrustu, pokryty potrójnym dachem z tarcic, nazwano go chłodnikiem. Budynek był bardzo obszerny, mógł pomieścić ogromną liczbę osób...”*⁸

³ Przemysław Urbańczyk, *Mieszko I Tajemniczy*, Toruń 2012, s. 215

⁴ Agnieszka Teterycz-Pudło, *Na rozstajnych drogach: Mazowsze, a Małopolska w latach 1138-131*, Stupsk, 2012, s. 68

⁵ Feliks Kiryk, *Urbanizacja Małopolski: województwo sandomierskie XIII-XVI wiek*, Kielce 1994, s. 139-140

⁶ Paweł Rybak, *Zjazd szlachty w Stężycy (maj-czerwiec 1575) na tle drugiego bezkrólewia*, Toruń 2002, s. 69

⁷ Norman Davies, *Boże igrzysko: historia Polski*, Kraków 2010, s. 394

⁸ Stanisław Płaza, *Wielkie bezkrólewia*, Kraków 1988, s. 48

Jeszcze raz w historii Polski Stężyca odegrała jedną z pierwszoplanowych ról. Podczas tzw. Rokoszu Zebrzydowskiego, kiedy szlachta polska wypowiedziała posłuszeństwo królowi Zygmuntowi III Wazie wydarzenia w Stężycy opisywano w sposób następujący: „...9 kwietnia rozpoczął się zjazd w Stężycy (...) obok Mikołaja Zebrzydowskiego, był kasztelan krakowski Janusz Ostrogski, kasztelan lwowski i hetman polski koronny Stanisław Żółkiewski, wojewoda sieradzki Aleksander Koniecpolski (...) już pod Stężycę wyruszyli biskup płocki Albert Baranowski, wojewoda płocki Stanisław Krasieński i kasztelan gdański Andrzej Przyjemnski (...) podczaszy litewski Janusz Radziwiłł (...) 13 kwietnia Zebrzydowski przedstawił skrypt, który mieli przedłożyć w Senacie (...) 22 kwietnia 1606 r. zebrani w Stężycy uchwalili manifest w którym przypominali cel zjazdu...”⁹. Część z przedstawionych powyżej postaci odegrała ważną rolę w historii Polski, zapisując się na jej kartach jako wybitni dowódcy wojskowi, wykazujący swoje umiejętności w zmaganiach ze Szwecją, Rosją i Turcją.

Cechą charakterystyczną dla feudalizmu, jest rozwój jednostek terytorialnych w sensie przyjęcia konkretnego nazewnictwa (kasztelania, ziemia, powiat i województwo), jak i określenie między tymi jednostkami granic linearnych¹⁰. Widać to dokładnie w załączonych mapach dostępnych m.in. w „Atlasie historycznym Polski”¹¹, a także w przytoczonych powyżej opisach. Jak podaje Zygmunt Gloger w XVI wieku województwo sandomierskie podzielone było na 6 powiatów w tym obok powiatów: sandomierskiego, wiślickiego, chęcińskiego, opoczyńskiego, pilzneńskiego – funkcjonował, widoczny na załączonym fragmencie mapy- powiat stężycki¹².

Należy uściślić, że województwo lubelskie powstało w 1474 r. z dwóch ziem: ziemi lubelskiej i łukowskiej należącej wcześniej do województwa sandomierskiego. Był to precedens w dziejach I Rzeczypospolitej- podziału województwa na dwa mniejsze, które w niezmienionym kształcie funkcjonowały do jej upadku.

Warto również na chwilę zatrzymać się na organizacji XVI- wiecznego kościoła. Według opisu województwa sandomierskiego w dekanacie stężyckim funkcjonowały parafie : Bobrowniki, Drzążgów, Gołąb, Kłoczów, Stężyca, Wargocin (wraz z kaplicą w Pawłowicach), Żabia Wola (dziś Żabianka).¹³ W przywoływanej publikacji możemy odnaleźć również informację, że w interesującym nas najbardziej powiecie stężyckim funkcjonowały „duże” wsie, których liczba przekraczała ponad 200 osób. W udostępnionym wykazie figurują m.in.: Bazanów, Kłoczów, Korytnica, Ownia, Pawłowice, Przetoczno, Rososz,

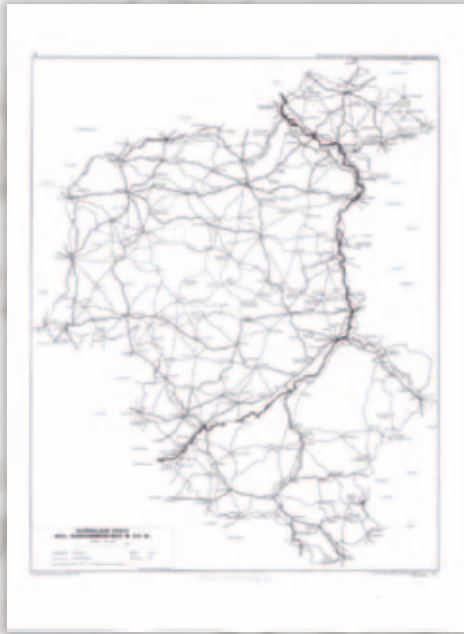
⁹ Henryk Wisner, *Rokosz Zebrzydowskiego*, Kraków 1989, s. 8

¹⁰ Władysław Ćwik, Jerzy Reder, *Lubelszczyzna: dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977, s. 15

¹¹ *Atlas historyczny Polski: województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku, cz. 1: mapy, plany*, Warszawa, 1993, s. 4

¹² Zygmunt Gloger, *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*, Kraków 1900, s. 188

¹³ *Atlas historyczny Polski: Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku, cz. 2*, Warszawa 1993, s.63

XVI wieczny wykaz dróg

Sobieszyn, Stryj, Swaty, Trojanów.¹⁴ W podanym zestawieniu miasteczek powyżej 1 tys. mieszkańców w interesującym nas okresie figuruje jedynie Stężycza, choć jak podają autorzy publikacji: „...w powiecie stężyckim na obszarze tzw. Podlasia wyrosło w XVI wieku 5 miast prywatnych, a mianowicie: Maciejowscy lokowali Maciejowice, Męcińscy Nowodwór czyli Wyrzadów, Dzikowie Wojcieszków, Kłoczowscy Drażków.”¹⁵ O złożoności przynależności interesujących nas ziem świadczy to co wzmiankowałem już kilkakrotnie, że teren obecnego powiatu ryckiego to „mała ojczyzna”, w której przenikają się historycznie i geograficznie elementy Mazowsza, Podlasia i Lubelszczyzny, choć w niektórych współczesnych przewodnikach znajdziemy również odwołanie od Małopolski.

„Oczkiem w głowie”, każdego samorządu były i są drogi. W opracowanym dla XVI wieku wykazie dróg odnajdziemy trakty łączące m.in. Sieciechów ze Stężycą i Żelechowem a także Baranów-Drażków i Żelechów.¹⁶ Było to możliwe m.in. dzięki mostom funkcjonującym na Wieprzu w Stężycy, Bobrownikach, między Drażkowem i Baranowem, a także w Łysobrykach. W Stężycy funkcjonowała również wzmiankowana wcześniej przeprawa przez Wisłę.¹⁷

Granicę województwa lubelskiego z 1772 r. obrazuje doskonale mapa zamieszczona we francuskim atlasie *Carte de la Pologne*, którego cyfrową wersję odnaleźć można w zasobach Internetu. Załączony obraz okolic Ryk, pokazuje nam nie tylko unikalną pisownię nazw miejscowości (Muszczanka, Drażków, Skorzeniów, Zerokomla, Grabowszczyzn i inne), ale także, że Francuzi nie wykazali się znajomością regionalnej geografii, myląc położenie poszczególnych miejscowości.¹⁸ Przedstawiona mapa obrazuje nam również najważniejsze ośrodki miejskie. Oprócz wzmiankowanej wcześniej wielokrotnie Stężycy, pojawiają się Ryki, Drażków i Bobrowniki.

Fragment XVIII wiecznej mapy województwa lubelskiego zamieszczony we francuskim atlasie *Carte de la Pologne*

Przywołując po raz pierwszy Ryki, stanowiące stolicę dzisiejszego powiatu, należy uporządkować o nich wiedzę. Warto sięgnąć do *Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* w którym o Rykach możemy znaleźć następujące informacje: „...Ryki są starożytną osadą leśną wśród rozległych puszczy pokrywających nizinę nadwiślańską (...) należały one pierwotnie do starostwa radomskiego, a następnie po rozpadnięciu takowego na część dóbr do starostwa stężyckiego (...) fundacja parafii i kościoła p.w. św. Jakuba sięga XV wieku (...) Ryki tworzyły starostwo niegrodowe tzw. tenutę (...) Dykcjonarz Echarda (z 1782 r.) zwie je miastem. W 1782 r. starostwo ryckie obejmowało wsie: Rososz, Oszczywilk, Sierskowlę, Wolę, Swaty, Chrosno, Sarny, Ogonów, Panisze, Kurków, Grabów, Babice, Owni, Wylezin, Rudę, Skrudę,

¹⁴ Tamże s. 84

¹⁵ Tamże s. 80.

¹⁶ Tamże s. 125.

¹⁷ Tamże s. 124

¹⁸ *Carte de la Pologne : avec les contours de ses provinces et de ses vodvodies, 1772*, s. 35, źródło <http://www.wdl.org/fr/item/11294/> dostęp 12.03.2014

*Dębie, Bazanów i Okrzeję (...) Starostwo to posiadał Stanisław Poniąkowski (ojciec króla)...*¹⁹ Widać doskonale z przytoczonego powyżej opisu, że obecny powiat rycki umiejscowiony jest w historycznych granicach, a dobra ryckie wchodzące w XIX wieku w zarząd hrabiego Jezierskiego, jako gmina graniczyły z gminami Trojanów i Kłoczew.²⁰

Bardzo ciekawe informacje na temat wykreślenia map i między innymi tyczenia granic rozbiorowych, przynosi publikacja *Z dziejów kartografii Mazowsza*, w której możemy odnaleźć nie tylko mapy i szkice, ale także przekonać się, gdzie obecnie się znajdują i kto odpowiadał za ich wykreślenie.²¹

Warto przez chwilę zastanowić się jak wyglądała samorządność na ziemiach polskich podczas zaborów i jakie zadania realizował samorząd. W omawianym czasie istniały rady powiatowe i rady gubernialne. Choć w okresie popowstaniowym jedyną formą działalności społecznej pozostał samorząd gminny. Gmina wiejska w Królestwie miała charakter gminy zbiorowej, złożonej z kilku osad, wsi, folwarków i o znacznej liczbie ludności.²² Potwierdza to przytoczony powyżej fragment zapisu ze *Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego*.

W okresie zaborów po przyłączeniu Galicji Zachodniej do Księstwa Warszawskiego w 1810 r., powstaje departament lubelski (..) północny fragment regionu wchodzi w skład departamentu siedleckiego. Te dwa departamenty w Królestwie Polskim po 1815 r. przyjmują nazwę województw, potem guberni.²³

W opracowaniu Marka Mądzika dotyczącym Gminy Ułęż znajdujemy następujące informacje: „...ziemia Stężycka (..) znalazła się tak jak i pozostała część województwa lubelskiego w 1795 r. pod okupacją austriacką(..) w 1796 r. dokonano tymczasowego podziału administracyjnego (...) Ówczesną Galicję Zachodnią tworzyło 12 dystryktów zwanych cyrkulami (..) granice dystryktów opierały się na dotychczasowych polskich podziałach administracyjnych.”²⁴

Niewątpliwym wpływem na kształtowanie się kompetencji władz administracyjnych miała sytuacja związana z kampanią napoleońską, a także utworzeniem Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego. Miasta powiatowe w okresie Księstwa Warszawskiego miały być miejscami zgromadzeń politycznych. Korzyści płynące z takiego rozwiązania były oczywiste, choćby ze względu na oszczędność czasu i wydatków mieszkańców powiatu i departamentu.²⁵

XIX wiek, to wiek w którym pod zaborami wykształciła się profesjonalna administracja, której przypisano do realizacji konkretne zadania, choć trzeba pamiętać, że niewątpliwym wpływem na jej funkcjonowanie miały powstania narodowe, które w części ograniczały jej autonomię i kompetencję. W ówczesnych czasach nie było popularne pojęcie „obywatel państwa” – przecież Polak w owym czasie mógł być poddanym jednego z trzech cesarzy. Za to chętnie używano określenia „obywatel gminy”. Ustawa Galicyjska stwierdzała, że: „osada (wieś, miasteczko, miasto), mająca obecnie zarząd gminny stanowi gminę. Organami gminy była rada gminy oraz zwierzchność gminy.”²⁶

W okresie Królestwa Polskiego województwo podlaskie dzieliło się na cztery obwody z których terytorialnie najbardziej interesują nas powiaty: łukowski, garwoliński, żelechowski i radzyński, gdyż w skład nich wchodziły ziemie obecnego powiatu.

Zasygnalizowaną strukturę potwierdzają „*Statystyki guberni lubelskiej i siedleckiej*”, gdzie w strukturze tej ostatniej funkcjonował powiat garwoliński i gminy: Ryki, Pawłowice i Ułęż.²⁷ Irena z przyległościami należała to powiatu puławskiego stanowiącego część guberni lubelskiej.

¹⁹ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. X, Warszawa 1889, s. 90

²⁰ Tamże s. 90

²¹ Henryk Bartoszewicz, *Z dziejów kartografii Mazowsza i ziem sąsiednich w XNII-XX wiek*, Warszawa 2012, s.62-80

²² Anna Tarnowska, *Z dziejów unifikacji administracji II Rzeczypospolitej*, Toruń 2012, s. 128-129

²³ Łukasz Zaborowski, *Podział kraju na województwa*, Warszawa 2013, s. 120

²⁴ Marek Mądzik *Gmina Ułęż w podziałach terytorialnych*, Annales UMCS, wol LX, 2005 r.

²⁵ Władysław Ćwik, Jerzy Reeder, *Lubelszczyzna...*, s 82

²⁶ Anna Tarnowska, *Z dziejów...*, s. 133

²⁷ Stefan Dziewulski, *Statystyka Guberni Lubelskiej i Siedleckiej wobec utworzenia Guberni Chełmskiej*, Warszawa, 1907, s. 16

Analizując zmiany terytorialne warto stwierdzić, że po klęsce Powstania Listopadowego, wieś Lendo (Ruskie) przeniesiono z powiatu radzyńskiego do łukowskiego. W 1846 r. miasto Bobrowniki oraz fortecę Dęblin (nazwaną na cześć namiestnika Paskiewicza Iwanogrodem) z częścią dóbr dęblińskich przeniesiono z powiatu łukowskiego do lubelskiego²⁸. W Podlaskiej Bibliotece Cyfrowej możemy znaleźć ukaz, który wskazuje, że z ziem wchodzących w skład guberni lubelskiej utworzono Majorat Książąt Warszawskich Hrabów Paskiewiczów Erywańskich należący do wspomnianego namiestnika. W jego skład weszły: „...położone w Powiecie Łukowskiem dobra Sieło-Iwanowskie składające się z miasteczka Bobrowniki, folwarku Dęblina, Bobrowniki, Wymysłów, tudzież wsi Modrzyce, Mierzączka, Żdary, Kelszczówka, Massowa, Podwierzbia, Niebrzegowa, Sędrowice, Grondowa, Moszczanki i Łasonia...”²⁹

Dzięki temu, że w Dęblinie powstała pierścieniowa twierdza forteczna, a około 1884 r. zbudowano jednopoziomowy most kolejowo-drogowy, znacznie wzrosło jego znaczenie. Jeżeli do węzła kolejowego rozchodzącego się w kierunku Warszawy, Radomia, Krakowa, Lublina, Łukowa oraz Brześcia, dodamy węzeł dróg bitych, to okaże się, że strategiczne położenie miasta przy ujściu Wieprza do Wisły od XIX wieku wzrasta.

Lektura przywoływanego powyżej ukazu sprawia, że możemy poznać kompetencje administracji w zakresie np. określania miar, wag, obliczania powierzchni i długości, ale również możemy poznać zasady na jakich mogli zawierać związki małżeńskie³⁰.

Innym źródłem pokazującym kompetencje organów administracji samorządowej funkcjonującej na terenach dzisiejszego powiatu ryckiego są Dzienniki Urzędowe Guberni Lubelskiej. W dodatku do w/w dziennika datowanym na 3 czerwca (21 lipca) 1907 odnajdujemy wykaz „karczem i szynków w każdej szczególności Gminie”. Na podstawie tego dokumentu widać wyraźnie przetasowania w przynależności administracyjnej poszczególnych miejscowości. W gminie Ryki spośród 18 wykazanych miejscowości, jedynie Okrzeja pozostaje poza terytorium dzisiejszego powiatu. W ramach Gminy Sieło-Iwanowskiej funkcjonowały m.in.: Stężycza, Sarny, Ułęż i Sobieszyn. Ciekawostką wynikającą z powyższego dokumentu jest fakt, że Drażgów, Ułęż Dolny i Kłoczew z przyległymi miejscowościami należały do Okręgu Żelechowskiego.³¹

Na kanwie powstań narodowych trzeba przywołać jeszcze jeden epizod związany z miejscowością wchodzącą w skład dzisiejszego powiatu ryckiego. W 1862 r. w przededniu wybuchu Powstania Styczniowego odbył się zjazd kleru podlaskiego w Kłoczewie, który określany był jako: *wieś leżąca w pobliżu Żelechowa i słynnych Kościuszkowską klęską Maciejowic*.³² Po raz kolejny w omawianym okresie pojawia się termin Podlasie, który obok wcześniej używanych również definiuje przynależność geograficzną ziemi ryckiej. Szczególnie często określenie Podlasie występowało będzie w charakterystykach opisujących losy powstałej w 1925 r. Diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej (wcześniej od 1818 r. do 1867 r. funkcjonowała Diecezja Janowska czyli Podlaska).³³ W 2013 r. społeczeństwo ziemi ryckiej uczciło 150 rocznicę wybuchu Powstania Styczniowego organizując okolicznościowe wystawy, prelekcje (Towarzystwo Przyjaciół Ryk zaprosiło na uroczyste spotkanie profesora Eugeniusza Niebelskiego), odsłaniając pamiątkowe tablice, upamiętniające uczestników powstania. 19 kwietnia 2013 r. w Stężycy na budynku GOK-u odsłonięto pamiątkową tablicę upamiętniającego 14 uczestników zrywu narodowego pochodzących z okolic Stężycy. Przywołano również wówczas postać Romualda Traugutta, który pełniąc służbę w Twierdzy Iwanogrod, związany był ze stężyczką parafią. W kościele farnym chrzczył swoją córkę Annę.

²⁸ Władysław Ćwik, Jerzy Reder, *Lubelszczyzna...*, s. 94

²⁹ *Dziennik Praw t. 43*, Warszawa 1850, s. 4-5 dostęp <http://pbc.biaman.pl/dlibra/doccontent?id=4501> w dniu 17.03.2014

³⁰ Tamże, s. 78-82

³¹ *Wykaz karczem i szynków w każdej szczególności Gminie...*, Dodatek 2gi do Dziennika Guberni Lubelskiej w Lublinie z dnia 3 czerwca (12 lipca 1845 roku), s. 477-479

³² Eugeniusz Niebelski, *Nieprzejednani wrogowie Rosji: duchowieństwo lubelskie i podlaskie w powstaniu 1863 roku i na zesłaniu, Lublin 2002*, s. 129

³³ Rafał Dmowski, *Unitis Viribus: Diecezja Podlaska w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2013, s. 17

Kolejne zmiany jeżeli chodzi o przynależność terytorialną poszczególnych miejscowości zaszły po klęsce Powstania Styczniowego. Jedną z wielu reform zmieniających ustrój Królestwa Polskiego, był ukaz carski z 19/31 grudnia 1866 roku. Wprowadzał on nowy podział administracyjny kraju zwiększając liczbę guberni z 5 do 10, a powiatów z 39 do 85. Zmianami została objęta gubernia lubelska z której wyodrębniono nową jednostkę administracyjną – gubernię siedlecką – z siedzibą generała gubernatora w Siedlcach.³⁴ Zasygnalizowany podział widać najlepiej na mapkach dostępnych w Atlasie geograficznym Królestwa Polskiego, gdzie na mapach powiatu garwolińskiego, w guberni siedleckiej znajdujemy większość miejscowości wchodzących w skład obecnego powiatu, oprócz miejscowości przyległych do Dębliń (Ireny)- wchodzących w skład powiatu nowo-aleksandryjskiego w guberni lubelskiej³⁵

Powiat garwoliński w guberni siedleckiej

wchodziły wówczas: Stężycza (jako gmina miejska) oraz Kłoczew, Ryki i Ułęż jako gminy wiejskie. Natomiast w skład powiatu puławskiego weszły: Bobrowniki- jako gmina miejska oraz Iwanowskoje Sieło (Dębliń) jako gmina wiejska.³⁷

Łącznie na terenie guberni siedleckiej funkcjonowało 145 gmin (w tym 17 wchodzących w skład powiatu garwolińskiego)³⁸.

W literaturze przedmiotu doskonale scharakteryzowane są kompetencje poszczególnych organów władzy, a dostępność materiałów cyfrowych znacznie ułatwia ich określenie.

Taki stan, jeśli chodzi o przynależność terytorialną utrzymuje się do roku 1912, kiedy utworzono gubernię chełmską likwidując tym samym gubernię siedlecką. Nowy podział administracyjny sprawił, że interesujący nas obszar wszedł w skład guberni lubelskiej- złożonej z 10 powiatów: lubelskiego, garwolińskiego, janowskiego, krasnostawskiego, lubartowskiego, łukowskiego, puławskiego, radzyńskiego, siedleckiego i sokołowskiego.³⁹

Nową sytuację zmuszającą do ponownego zdefiniowania podziału administracyjnego, przynosi wybuch I wojny światowej, a w szczególności ofensywa państw centralnych, która doprowadziła do wyparcia wojsk rosyjskich z Królestwa Polskiego. W 1915 r. cesarz Wilhelm II- powołał Generalne Gubernatorstwo Warszawskie (obejmujące 3/5 terytorium Królestwa), w skład którego weszły m.in.: tereny byłej guberni siedleckiej. Również Austriacy powołali swoje Generalne Gubernatorstwo Wojskowe ze stolicą w Lublinie⁴⁰. W dekreście Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego możemy przeczytać m.in.: „...zarząd sprawami komunalnymi w c. i k. wojskowym Gubernatorstwie Lubelskiem sprawują władze polskie. Należy do nich wykonanie przepisów prawnych o reprezentowaniu gmin i powiatów zgodnie z obowiązującymi usta-

³⁴ Krzysztof Latawiec, *Naczelnicy powiatów guberni lubelskiej w latach 1867-1915*, Annales UMCS VOL LVIII, 2003, s. 76

³⁵ *Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego*, Warszawa 1907, s. 71

³⁶ Grzegorz Smyk, *Administracja Publiczna Królestwa Polskiego w latach 1864-1915*, Lublin 2001, s. 415

³⁷ Władysław Ćwik, Jerzy Reder, *Lubelszczyzna...*, s. 105-106

³⁸ Grzegorz Welik, *Ziemiaństwo guberni siedleckiej 1867-1912*, Siedlce 2009, s. 14

³⁹ Tamże, s. 107

⁴⁰ Witkowski Wojciech, *Historia administracji w Polsce 1764-1989*, Warszawa 2012, s. 289

wami samorządowymi...”.⁴¹ W Generalnym Gubernatorstwie Niemcy również znieśli gubernie i wprowadzili dwustopniowy podział terytorialny na powiaty i gminy.

W nadzwyczajnym wydaniu „*Gazety Powiatowej dla powiatu garwolińskiego*” (*Kreislatt für den Kreis Garwolin*) datowanym na 17 maja 1917 r., możemy znaleźć informację o tym, że obradował sejmik powiatowy, na którym obecni byli urzędnicy: rzeczoznawca rolny, budowniczy rejencyjny, powiatowy weterynarz, powiatowy inspektor szkół oraz inni urzędnicy powiatu⁴². Zaprezentowany skład osobowy w pełni odzwierciedla kompetencje ówczesnego powiatu (które odpowiadają kompetencjom obecnego samorządu). Z zamieszczonego w gazecie opisu spraw poruszonych na posiedzeniu sejmiku uwagę zwraca dbałość jednostki samorządu o drogi powiatowe – ich remont, budowę nowych odcinków itp. W pracach nad budżetem przewodniczący posiedzenia postuluje: „...aby związek między komisjami powiatowymi, a władzą powiatową był ściślejszy niż dotychczas...”.⁴³

Już w okresie przejmowania władzy z rąk okupanta przez Radę Regencyjną w gubernatorstwie lubelskim w miejsce okręgów powołano powiaty. W odradzającej się po 123 latach niewoli Rzeczypospolitej utworzono województwo lubelskie, które w swym podstawowym zarysie obejmowało ziemie byłej guberni lubelskiej i siedleckiej. W 1919 r. w skład województwa weszło 19 powiatów w tym powiat garwoliński. W ówczesnym czasie podległymi wojewodzie organami administracyjnymi w terenie, były starostwa powiatowe na czele ze starostami. Funkcje administracyjne w gminach miejskich i wiejskich spełniały organy wykonawcze samorządu: w miastach magistrat z burmistrzem, w gminach wójt, a od 1933 r. zarząd gminy z wójtem na czele.⁴⁴

Powiaty jako jednostki administracyjne Polski międzywojennej były strukturami bardzo zróżnicowanymi. Dotyczyło to nie tylko wielkości statystycznych jak rozmiary powiatu, liczby ludności, urzędów, dróg bitych czy wysokości budżetu powiatowego.⁴⁵ Działania starostów jako przewodniczących wydziałów powiatowych koncentrowały się przede wszystkim na gospodarczym aspekcie funkcjonowania społeczności lokalnej. Mieli do dyspozycji budżet samorządowy z którego finansowano działalność szpitalnictwa, odbudowę powiatu po wojnie, budowę infrastruktury drogowej, oświatowej, socjalnej.⁴⁶

Pełną złożoność sygnalizowanej problematyki z jaką musiały borykać się samorządy w XX-leciu międzywojennym możemy odnaleźć w opracowanym przez Eugeniusza Romera *Geograficzno-statystycznym atlasie Polski*. Odnajdziemy tam cyfry obrazujące m.in. problem mniejszości narodowych, oświaty, własności ziemskiej, przemysłu, czy struktury uprawy roli. Znajduje się tam również mapa (Tablica VII) obrazująca strukturę administracji w 1920 r. Miasta wojewódzkie i powiatowe na załączonej mapie podkreślono (nr 65- Puławy Nowo-Aleksandrja, nr 73- Garwolin, nr 75- Łuków).⁴⁷

Na terenie ówczesnego województwa lubelskiego znajdowały się 32 miasta, 281 gmin oraz 8085 miejscowości, a w najbardziej nas interesującym pod względem terytorialnym powiecie garwolińskim znalazło się: 2 miasta, 18 gmin wiejskich, 725 miejscowości.⁴⁸

Warto przywołać obszerny opis ziem wchodzących w skład dzisiejszego powiatu. Wacław Świątkowski w swoim osobistym przewodniku po województwie lubelskim wydany w 1928 r. opisywał historię

⁴¹ Dekret Rady Regencyjnej w przedmiocie zarządu sprawami komunalnymi na terenie c. i k. Generalnego Gubernatorstwa Lubelskiego, Dziennik Praw, poz. 37, nr 16

⁴² *Gazeta Powiatowa dla powiatu Garwolińskiego*, Garwolin 17 maja 1917 r., s.1-2

⁴³ Tamże, s. 4

⁴⁴ *Z przeszłości dalekiej i bliskiej: szkice z dziejów Lubelszczyzny*, Lublin 1980, s 278

⁴⁵ Janusz Mierzwa, *Starostowie Polski międzywojennej*, Kraków 2012, s. 169

⁴⁶ Tamże, s. 333

⁴⁷ *Statystyczno-geograficzny atlas Polski*, Lwów, Warszawa 1921, s. 2

⁴⁸ Liliana Agnieszka Białach, *Geografia polityczna województwa lubelskiego 1919-1930*, Warszawa, 2013, s. 23

Dębłina i Ireny, wspominając, że przez Moszczankę biegł warszawsko-lubelski trakt bity.⁴⁹ W wydanym rok później przewodniku dotyczącym Podlasia barwnie przywołują historię i ówczesny stan Sobieszyna, Ryk, Dębłina i Stężycy: „...z zieleni drzew wynurza się szkoła agronomiczna w Sobieszynie. Rozległe dobra sobieszynskie przekazał na cele filantropijne zgasty bezpotomnie hr. Kajetan Kicki (...) wdowa, wieśniaczka sobieszynska ufundowała precudny kościół w stylu ostrołukowym z wysoką wieżą (...) otulony lasami pięknie odbija się w swej śnieżnej szacie na tle zieleni drzew (...) przy wyjeździe z Sobieszyna nad samą szosą wznosi się obelisk kamienny wystawiony przez Moskali swojemu kornetowi (...) Sobieszyn jest gniazdem Sobieskich. Oprócz wspomnianego kościoła (...) posiada jeszcze ładny pałacyk oraz wzorowe gospodarstwo (...) na granicy działów wodnych Wieprza i Wisły ciągną się liczne stawy, znakomicie urządzone. To Ryki, stolica karp (...) w wieku XVIII, jako tenutę, otrzymał Ryki Stanisław Poniatowski, ojciec ukoronowanego Stasia. Szumiały tu wówczas olbrzymie lasy, rozbrzmiewające porykiem dzikiego zwierza (...) skromna musiała być jego rezydencja (...) nie lepiej prezentuje się miejsce jego wiecznego spoczynku. Leży w podziemiach nędznego kościółka (...) w runie (...) smutne świadectwo wystawiają sobie krewni, parafianie, całe społeczeństwo, że nic nie robią dla podtrzymania grobowca (...) za Rykami przecinam szosę warszawską kierując się w stronę Wisły. Przejeżdżam przez Dęblin, skopany i zryty ciężkimi pociskami armat (...) szosa wije się wśród wydm i lotnych piasków podążam do Stężycy...⁵⁰ Przywoływane przewodniki doskonale obrazują ówczesny stan miast, ich zabytki, a także trudności z jakimi musiała uporać się ludność po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Wspaniałym dopełnieniem barwnych opisów są zdjęcia m.in. Upustu w Podludowie, sobieszynskiego pałacu, tablicy pośmiertnej Stanisława Poniatowskiego, a także starego kościoła parafialnego.

Fragment publikacji Podlasie piąta wycieczka po kraju

W celu uzupełnienia wiedzy na temat przynależności administracyjnej ziem obecnego powiatu rycyckiego (i nie tylko) warto sięgnąć do internetowego serwisu MAPSTER- publikującego cyfrowe obrazy map dostępne w zbiorach polskich bibliotek i archiwów. Wśród historycznych map (serwis publikuje również mapy rosyjskie i austriackie) można odnaleźć opracowaną przez Wojskowy Instytut Geograficzny w 1937 r. „Mapę taktyczną” obrazującą interesujący nas teren należący podówczas do powiatu garwolińskiego (widoczna na następnej stronie).⁵¹

Obrazu przedstawionych powyżej zniszczeń może dopełnić fakt, że Puławy, Dęblin, Moszczanka i Ryki to miejscowości na trwałe wpisane w historię „manewru znad Wieprza” - kiedy Piłsudski w sierpniu 1920 r. właśnie z Moszczanki, rozpoczął kontrofensywę, która wyparła bolszewików z Polski, dokonując aktu ocalenia nie tylko Warszawy, ale także całej Europy przed zalewem komunizmu.

Podkreślenia wymaga fakt, że w pierwszych latach niepodległości w województwie lubelskim figurowały jedynie 33 miejscowości, które posiadały prawa miejskie. Brak wśród nich m.in. ze względu na

⁴⁹ Wacław Świątkowski, *Lubelskie: czwarta wycieczka po kraju*, 1928, s. 80-81

⁵⁰ Wacław Świątkowski, *Podlasie: piąta wycieczka po kraju*, Warszawa, 1929, s.82-84

⁵¹ *Mapa taktyczna Polski 1:100 000*, Warszawa, 1937 dostęp 4.04.2014 <http://igrek.amzp.pl/details.php?id=4456>

powyżej opisane zniszczenia wojenne Ryk i Dębina.⁵² Warto wspomnieć, że zgodnie z ustawą 9 kwietnia 1939 r. powiat garwoliński, z dwoma innymi powiatami, został przeniesiony do województwa warszawskiego.

Jako ciekawostkę można podać fakt, że w latach dwudziestych w powiecie garwolińskim dobrą renomą cieszyła się 3-letnia szkoła Średnia Rolnicza w Sobieszynie dla około 120 uczniów, mieszcząca w swojej strukturze Ośrodek Kultury Wiejskiej⁵³. Powyższe stwierdzenie dowodzi, że w ramach kompetencji samorządu powiatowego (podobnie jak w dniu dzisiejszym) funkcjonowały wydziały odpowiedzialne za szkolnictwo i kulturę.

O strukturze i kompetencjach samorządów wszystkich szczebli można przeczytać w bogatej literaturze przedmiotu, w której możemy znaleźć informacje o tym, iż dopiero w 1933 roku Rzeczpospolita została połączona jednorodną siecią gmin wiejskich i miejskich z trójstopniowym podziałem samorządu (gmina, powiat, województwo)⁵⁴. Kompetencje organów samorządowych obejmowały tzw. zakres spraw własnych i spraw poruczonych. W miastach i wsiach pierwsza grupa obejmowała te działy życia publicznego, które w sposób naturalny związane były z istotą gminy. Należały do nich m.in.: bezpieczeństwo publiczne, sprawy komunikacyjne, budowlane, zdrowotne, ogniowe i dobroczynne. Druga grupa zlecona przez organy rządowe obejmowała: ściąganie podatków, prowadzenie ksiąg stanu cywilnego, czynności statystyczne, współdziałanie w zakresie wojska, policji, wyborów państwowych.⁵⁵

Wybuch II wojny światowej przerwał proces odbudowy Rzeczpospolitej, która podzielona została w wyniku traktatu Ribbentrop-Mołotow, między III Rzeszą i ZSRR. Interesujące nas ziemie weszły w skład Generalnego Gubernatorstwa- pozostającego pod zarządem Niemców, ale nie włączonego w skład III Rzeszy. Początkowo GG podzielono na cztery dystrykty: krakowski, warszawski, radomski i lubelski, te zaś na 56 powiatów wiejskich i siedem miejskich.⁵⁶ Mimo tego, że nastąpiła klęska armii, nie przerwał to walki narodu polskiego, który prowadził walkę m.in. w zorganizowanych strukturach Służby Zwycięstwu Polski, Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej. Struktura organizacyjna w/w organizacji konspiracyjnych opierała się na podziale administracyjnym kraju, sprzed września 1939 r. Zgodnie z instrukcją gen. Kazimierza Sosnkowskiego z 4 grudnia 1939 r. województwa tworzyły okręgi, które dzieliły się na obwody (powiaty), a te z kolei na placówki obejmujące teren jednej gminy.⁵⁷

Jak wynika z przygotowanego w 1983 r. opracowania, Ryki w 1944 roku znajdowały się w powiecie garwolińskim wchodzącym w skład województwa warszawskiego.⁵⁸ Na załączonej mapie widzimy dokładnie, że południowa i zachodnia granica województwa warszawskiego opierała się o rzekę Wieprz.

Jako podsumowanie dotychczasowych rozważań warto stwierdzić, że Ryki wchodziły: w latach 1845-1866 oraz 1912-1915 do guberni lubelskiej, a w latach (1915-1918) jednostką administracyjną było Gubernatorstwo Lubelskie. Przez większość dwudziestolecia międzywojennego 1919-1938 wchodziły w skład województwa lubelskiego, a w okresie okupacji hitlerowskiej znalazły się w Dystrykcie Lubelskim Generalnego Gubernatorstwa (1939-1944). W uzupełnieniu należy podać, że od 1945-1975 r. Ryki

⁵² Ewa Maj, *Narodowa Demokracja w województwie lubelskim w latach 1918-1929*, Lublin 2003, s. 8

⁵³ *Dzieje Mazowsza lata 1918-1939 tom 4*, Pułtusk 2010, s. 487

⁵⁴ *Polska samorządna*, Warszawa 2010, s. 183

⁵⁵ Wojciech Witkowski, *Historia administracji...*, s. 348

⁵⁶ Tamże, s. 191

⁵⁷ Zbigniew Gnat-Wieteska, *Inspektorat Puławski ZWZ/AK-WiN 1939-1949*, Pruszków 2005, s. 13.

⁵⁸ Izabela Mazur, *Studium Historyczno-Urbanistyczne Ryk woj. Lubelskie*, Lublin 1983, s. 11

wchodziły w skład województwa warszawskiego.⁵⁹ Trzeba wspomnieć, że oprócz wzmiankowanego województwa warszawskiego po II wojnie światowej reaktywowano województwa: lubelskie, białostockie, kieleckie, krakowskie, łódzkie, poznańskie, pomorskie i śląskie utrzymując podział kraju na województwa, powiaty i gminy.

Na zakończenie rozdziału warto powołać się na słowa prof. Krzysztofa Skupińskiego, który w Uwagach wstępnych od Koncepcji historyczno-heraldycznej herbu powiatu ryckiego pisał m.in.: „...wspólnoty terytorialne takie jak gmina, powiat czy województwo, poszukują sposobów na umacnianie przynależności do tych wspólnot wśród zamieszkujących je obywateli. (...) wiąże się też ze wzrostem poczucia odpowiedzialności za losy swej małej ojczyzny...”. Dlatego poszczególne gminy naszego powiatu sięgają do historii, tworzą swoje herby, tym samym wzmacniając poczucie przynależności administracyjnej. Zatwierdzone przez Komisję Heraldyczną herby oprócz powiatu ryckiego, posiadają również gminy: Ryki, Dęblin, Stężyca

i Ułęż. Poznanie przeszłości do czego mam nadzieję, przyczyni się niniejsza publikacja może tę więź umocnić i pogłębić.

Wszystkich, którzy poszukują bardziej szczegółowych informacji dotyczących regionu, jego historii, atrakcji przyrodniczych i turystycznych zapraszamy do korzystania ze zbiorów Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rykach, a także innych lokalnych bibliotek posiadających w swoich zbiorach bogate materiały dotyczące przeszłości i stanu dzisiejszego powiatu ryckiego i współtworzących jego historię gmin.

⁵⁹ Łukasz Zaborowski, *Podział kraju...*, s. 97; 122

MIĘDZY MAZOWSZEM, A LUBELSZCZYZNĄ

Po II wojnie światowej w podziale administracyjnym Polski nadal funkcjonował podział na powiaty i gminy. Dariusz Magier w artykule zamieszczonym w „*Dziejach biurokracji na ziemiach polskich*” tak przedstawia kolejne reformy administracyjne: „...w 1954 r. zniesiono istniejące od 1944 r. jednostki podziału terytorialnego terenów wiejskich: gromady starego typu i gminy, jako zbyt duże, tworząc w ich miejsce nowe trzykrotnie mniejsze gromady (...) ta struktura terytorialna utrzymała się do reformy 1973 r. kiedy to ponownie utworzono gminy...”.⁶⁰ W wydany przez Główny Urząd Statystyczny „*Wykazie gromad Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej według stanu na 1 lipca 1952 r.*” odnajdujemy informacje o miejscowościach wchodzących w skład poszczególnych jednostek terytorialnych. W publikacji możemy odnaleźć m.in. gromady wchodzące w skład ówczesnej **gminy Irena**: Bobrowniki, Dęblin, Irena, Kleszczówka, Krasnogliny, Lasoń, Masów, Mierzwiączka, Młynki, Moszczanka, Nowy Dęblin, Podwierzbie, Rycice, Żdźary (wykazano 15 miejscowości), **gminy Kłoczew**: Borucicha, Bramka, Budziska, Czernic, Derlatka, Gęsia Wólka, Gózd, Grabów Szlachecki, Huta

3. W skład nowoutworzonego powiatu ryckiego w wództwie warszawskim wchodzi z powiatu garwolińskiego tymże województwie:

a) miasto Dęblin,

b) gromady: Ryki, Bazanów Nowy, Białki Dolne, Bobrowniki, Czernic, Grabów Szlachecki, Jagodne, Kłoczew, Korytnica, Moszczanka, Niwa Babicka, Nowodwór, Pawłowice, Rokitnia Stara, Rososz, Sobieszyn, Stężyca, Strych, Swaty, Trojanów, Ułęż, Wola Zadybska, Wola Zyzka, Zadybie Stare.

Zadybska, Janopol, Kawęczyn, Kłoczew, Kokoszka, Kurzelaty, Ochodne, Padarz, Przykwa, Rybaki, Rzyczyna, Sokola, Sosnowka, Własność, Wojciechówka (wykazano 29 gromad),

gminy Stężyca: Brzeście, Długowola, Drachalica, Kletnia, Mościska, Nadwiślanka, Paprotnia, Pawłowice, Piotrowice, Prażmów, Rokitnia Nowa, Rokitnia Stara i Stężyca (wykazano 13 gromad),

gminy Ułęż: Białki

Dolne, Białki Górne, Borki, Drażgów, Grabowce, Korzeniów, Lendo, Nowodwór, Sarny, Sobieszyn, Ułęż, Trzcianki, Urszulin, Zawitała, Zosin, Żabianka (wykazano 16 gromad), a także **gminę Ryki** gdzie funkcjonowały 24 gromad.: Bazanów Stary, Bazanów Nowy, Brusów, Chrustne, Dąbia Nowa, Dąbia Stara, Edwardów, Falentyn, Grabów Rycki, Jakubówka, Julin, Karczmiska, Ogonów, Ryki, Ryki Królewskie, Swaty, Oszczywik i Zalesie.⁶¹

W opracowaniach dotyczących tematu możemy odnaleźć stwierdzenia, że historycznym pierwowzorem województwa lubelskiego jest dystrykt lubelski z lat II wojny światowej. Łukasz Zaborowski w publikacji „*Podział kraju na województwa*” pisze m.in.: „...mimo dość swobodnego określenia granicy południowej obejmował on dokładnie ten sam zestaw miast powiatowych, co dzisiejsze województwo (...) Bliskim odpowiednikiem dzisiejszego lubelskiego jest województwo z lat 1950-1975. Nie daje ono podstaw do wytyczenia granicy na odcinku północno-zachodnim, (...) **gdzie Ryki należały wówczas do województwa warszawskiego...**”.⁶²

Kolejne zmiany w przynależności ziem obecnego powiatu ryckiego przyniósł rok 1955. Pięć lat wcześniej w Ustawie z 4 lutego 1950 r. o dokonywaniu zmian podziału administracyjnego państwa czytamy: „...utworzenie nowego powiatu, zniesienie istniejącego, zmiana jego granic lub nazwy albo zmiana siedziby władz powiatowych następuje w drodze Rozporządzenia Rady Ministrów, wydanego na wniosek Ministra Administracji Publicznej...”.⁶³ Warto wspomnieć w tym miejscu, że na mocy Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zaliczenia niektórych gromad w poczet miast, mia-

⁶⁰ Dariusz Magier, *Organizacja urzędu gminy późnego PRL (1973-1989)* [w:] *Dzieje biurokracji na ziemiach polskich*, t. 2, Radzyń Podlaski, 2009, s. 382

⁶¹ *Wykaz gromad Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej według stanu na 1 VII 1952 r.*, Warszawa 1953, s. 7-8.

⁶² Łukasz Zaborowski, *Podział kraju...*, s. 121

⁶³ *Ustawa z dnia 4 lutego 1950 r. o dokonywaniu zmian podziału administracyjnego Państwa*, „*Dziennik Ustaw*” 1950, nr 6, poz. 48, s. 62-64

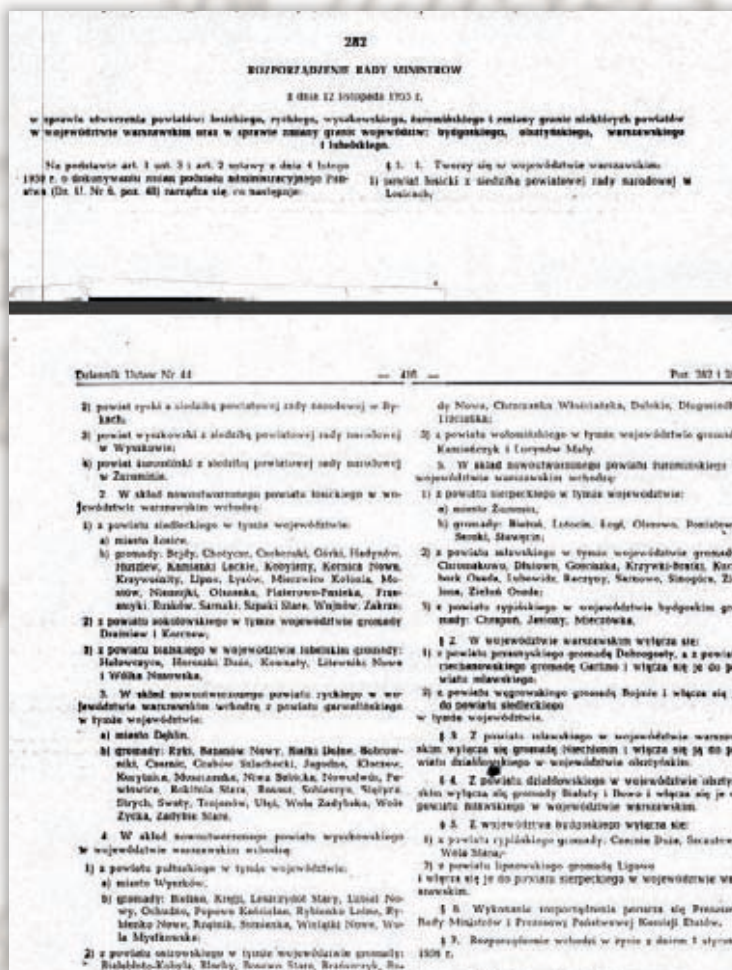
stem została dotychczasowa gromada Dęblin. Rozporządzenie to sygnowane było przez Hilarego Minca. W obecnym 2014 roku obchodzimy więc 60 rocznicę nadania Dęblinowi praw miejskich.

Z dniem 1 stycznia 1956 r. utworzono powiat rycki. Ciekawostką jest, że stolicą powiatu została ówczesna wieś Ryki, gdyż prawa miejskie Ryki uzyskały równo rok później 1 stycznia 1957 r. W rozporządzeniu prezesa Rady Ministrów Józefa Cyrankiewicza tworzącym powiat rycki czytamy, iż w skład nowoutworzonego powiatu znajdującego się wówczas w województwie warszawskim weszły: „miasto Dęblin oraz gromady: Ryki, Bazanów Nowy, Białki Dolne, Bobrowniki, Czernic, Grabów Szlachecki, Jagodne, Kłoczew, Korytnica, Moszczanka Niwa Babicka, Nowodwór, Pawłowice, Rokitnia Stara, Rososz, Sobieszyn, Stężycza, Strych, Swaty, Trojanów, Ułęż, Wola Zadybska, Wola Życka, Zadybie Stare”.⁶⁴

W 1957 r. z powiatu ryckiego wyłączono gromadę Strych i włączono ją z powrotem do powiatu garwolińskiego, natomiast 31 grudnia 1959 roku do powiatu ryckiego przyłączono gromadę Walentynów z powiatu łukowskiego w województwie lubelskim.

Po likwidacji gromad i ponownym powołaniu gmin z dniem 1 stycznia 1973 roku powiat rycki podzielono na dwa miasta: Dęblin i Ryki i sześć gmin: Kłoczew, Nowodwór, Ryki, Stężycza, Trojanów i Ułęż. Po reformie administracyjnej obowiązującej od 1 czerwca 1975 roku terytorium zlikwidowanego powiatu ryckiego włączono w większości do województwa lubelskiego, oprócz gmin Kłoczew i Trojanów, które przyłączono do powstałego wówczas województwa siedleckiego. W 1999 roku przywrócono ponownie powiat rycki w województwie lubelskim, lecz o nieco mniejszym obszarze niż ten sprzed zmian w 1975 roku. Gmina Trojanów pozostała w powiecie garwolińskim w województwie mazowieckim, natomiast gmina Kłoczew powróciła do powiatu ryckiego. 1 stycznia 1992 roku miasto i gminę Ryki połączono w wspólną gminę miejsko-wiejską.

Bardzo ciekawe wspomnienia i zapiski dotyczące historii naszej „małej ojczyzny” możemy odnaleźć w zbiorach lokalnych bibliotek i szkół. Ich analiza pozwala nam na odtworzenie procesu dziejowego, choć bez dokładnego odwołania się do źródeł historycznych. Ważne, także dla odtwarzania i zachowania historii regionu są, także wydane w niewielkich nakładach publikacje regionalistów, którzy od lat starają się odtworzyć fragmenty historii ziemi ryckiej. W jednej z nich odnajdujemy notkę, że powiatem w latach

⁶⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 listopada 1955 w sprawie utworzenia powiatów: łosickiego, ryckiego, wyszkowskiego, żuromińskiego oraz zmiany niektórych powiatów w województwie warszawskim oraz zmian granic województw (...) warszawskiego i lubelskiego, „Dziennik Ustaw”, 1955, nr 44, poz. 282, s. 416

1956-1961 r. kierował Władysław Surmacki.⁶⁵ Poszukując szczegółowych informacji o tej postaci warto zajrzeć na stronę Sejmu, gdyż oprócz przewodniczenia Powiatowej Radzie Narodowej, Surmacki z okręgu nr 96 Garwolin był posłem 2 kadencji. Jego biogram uzupełniają informacje o zawodzie, wykształceniu i przynależności partyjnej.⁶⁶

Warto przez chwilę zatrzymać się na kompetencjach Rad Narodowych, tak aby poznać zakres uprawnień samorządu w opisywanym okresie. Zgodnie z artykułem 19 Ustawy o radach narodowych z dnia 25 stycznia 1958 r., do zakresu działań powiatowych rad narodowych należały sprawy: „przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa i robót melioracyjnych (...) obsługi weterynaryjnej, ochrony roślin, upowszechniania wiedzy rolniczej, kontroli działalności kółek i organizacji rolniczych, pomocy dla spółdzielczości produkcyjnej, przedsiębiorstw przemysłu terenowego (...) budownictwa wiejskiego, budownictwa i utrzymania dróg lokalnych, szkół i innych placówek opiekuńczo-wychowawczych (...) powiatowych domów kultury, teatrów, kin, muzeów i archiwów regionalnych, lecznictwa otwartego o zasięgu powiatowym, szpitali powiatowych, przychodni specjalistycznych, powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, aptek itp.”⁶⁷ Z przytoczonego fragmentu ustawy widzimy doskonale, że część kompetencji ówczesnego samorządu pokrywa się z dzisiejszymi, a część opisuje sytuację gospodarczą (również rolną) Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

W 1973 r. w przytoczonym akcie prawnym dokonano poprawek, które w pewnym stopniu charakteryzuje dodana preambuła następującej treści: „....W celu przyspieszenia społeczno-gospodarczego rozwoju kraju, lepszego zaspokajania potrzeb ludności, pogłębiania demokracji socjalistycznej, dalszego wzmocnienia roli i aurytety rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej stanowimy co następuje...”⁶⁸

Ustawy opisywały zasady funkcjonowania samorządów niższego szczebla (miejskiego i gromadzkiego), a także ich gospodarkę finansową i kwestię podległości. Podobnie jak teraz do zadań samorządu niższego szczebla (gromadzkiego) należało m.in. prowadzenie szkół podstawowych.

W publikacji Pawła Popiela „Ruch ludowy na Mazowszu w latach 1949-1975” odnajdujemy dokładną analizę problemów z jakimi borykały się Rady Narodowe w opisywanym okresie: „...interesowały się głównie kwestiami dotyczącymi dalszego rozwoju województwa warszawskiego, ożywienia terenów zaniedbanych, zatrudnienia „lokalnych nadwyżek siły roboczej”, rozwoju usług, poprawy zaopatrzenia ludności...”⁶⁹ W Ustawie z dnia 28 maja 1975 roku o dwustopniowym podziale terytorialnym państwa stwierdzo-

⁶⁵ Przynależność administracyjna Ryk na przestrzeni wieków: ludzie, wydarzenia, działania, Ryki 2007, s.

⁶⁶ Biogram Władysława Surmackiego http://bs.sejm.gov.pl/F/2G17LDT9QNECXU8JLA19CUT4Y61R8JSE6D6GIRX2UFCUN94NJ3-81716?func=full-set-set&set_number=014338&set_entry=000001&format=999 dostęp 28.04.2014

⁶⁷ Ustawa z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych, „Dziennik Ustaw”, 1958, nr 5, poz. 16, s. 43

⁶⁸ Ustawa z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych, „Dziennik Ustaw”, 1973, nr 47, poz. 276

⁶⁹ Paweł Popiel, Ruch ludowy na Mazowszu, Warszawa 2010, s. 162

Pracownicy starostwa 1975 r.

organów i jednostek organizacyjnych do nowej struktury podziału terytorialnego...”. Szczegółowe analizy wskazują, że średnio w województwie istniało od 35 do 40 rejonów różnych typów takich jak: rejonów dróg publicznych, ubezpieczeń społecznych, skarbowe, zatrudnienia, opieki zdrowotnej, geodezyjne (...) do tego dochodzą różnorodne i rozbudowane podziały ponad wojewódzkie, takie jak Zarządy Lasów Państwowych, okręgi dyrekcji gospodarki wodnej, okręgi dyrekcji dróg publicznych, kolei państwowych itp.⁷¹

Ustawa wprowadzała również „samorząd miejsko-gminny”, którego funkcjonowanie można było zaobserwować również w Rykach. Dwustopniowy podział kraju na województwa i gminy przetrwał upadek PRL w 1989 r. i w 1999 r. został zastąpiony przywróceniem trójstopniowego podziału (województwo – powiat – gmina).⁷²

Podkreślenia wymaga fakt, że spośród 16 miast wchodzących wówczas w skład województwa lubelskiego – 6 posiadało osobne urzędy miejskie m.in. Dęblin, a w 10 pozostałych, w tym w Rykach funkcjonowały urzędy miast i gmin.⁷³

Czasy po II wojnie światowej w zakresie funkcjonowania samorządów trudno jednoznacznie oceniać. Przez pryzmat lokalnego rozwoju widać wyraźnie, że oprócz budynków użyteczności publicznej takich jak oddany do użytku w 1963 r. widoczny na powyższych zdjęciach budynek Powiatowej Rady Narodowej (obecnie Urząd Miasta), szkół, dbano, także o rozwój miast i gmin (gazyfikacja, wodociągi, kanalizacja, Hortex, przystanki PKS, osiedla domów, budowa i remont dróg i chodników itp.).

Podsumowując należy przypomnieć, że tereny obecnego powiatu ryckiego na mocy reformy 1975 r. weszły w skład województwa lubelskiego, wcześniej należąc przed rozbiorem do ziemi sęczyckiej, a wraz z nią do województwa sandomierskiego wchodzącego w skład Małopolski. W wieku XIX wchodząc w skład powiatu garwolińskiego – Ryki zaliczane były do Podlasia, zaś w okresie przynależności do województwa warszawskiego wpisywano ten region w granice Mazowsza. W literaturze przedmiotu możemy wielokrotnie odnaleźć stwierdzenia dotyczące „płynności granic” i „nierwałości obszarów”, które omówiono w rozdziałach I i II.

⁷⁰ Ustawa z dnia 28 maja 1975 r. o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych, „Dziennik Ustaw”, 1975, nr 16, poz. 91

⁷¹ Zbigniew Leoński, *Zarys prawa administracyjnego*, Warszawa 2000, s. 102

⁷² Wojciech Witkowski, *Historia administracji...*, s. 413.

⁷³ Władysław Ćwik, *Lubelszczyzna...*, s. 189-190.

POWIAT RYCKI DZIEŃ OBECNY I PERSPEKTYWY

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU

POŁOŻENIE POWIATU

Powiat rycki usytuowany jest w północno-zachodniej części województwa lubelskiego. Jest najbardziej wysuniętym na zachód powiatem ziemi lubelskiej, nazywanym „bramą” wjazdową na Lubelszczyznę.

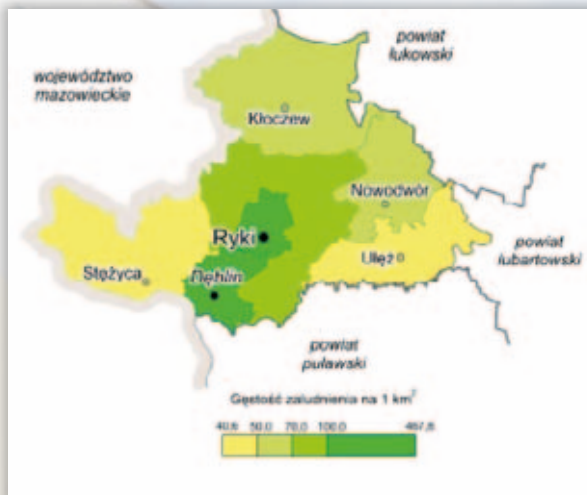
Od zachodu graniczy z powiatem garwoliński, od północy z powiatem łukowskim, od wschodu z powiatem lubartowskim, natomiast od południa z powiatem puławskim. Jednostkami administracyjnymi są: miasto i gmina Ryki, miasto Dęblin, gminy: Kłoczew, Nowodwór, Stężyca i Ułęż.

Siedziba powiatu – miasto Ryki, oddalona jest o 100 km od Warszawy i 70 km od Lublina.

Ze względu na drogę S17 i K48 przez Ryki przebiega strategiczny dla województwa lubelskiego węzeł komunikacyjny. Przez Dęblin natomiast przebiegają ważne linie kolejowe w kierunku Warszawy, Lublina, Radomia i Łukowa. W mieście znajdują się również dwa mosty kolejowe wykorzystywane w połączeniach relacji Radom-Kielce i Warszawa – Lublin. Od wschodniej granicy państwa dzieli powiat odległość ok. 124 km do Terespoła i ok. 186 km do Hrebennego.

Powiat rycki jest jednym z najmniejszych, co do wielkości powiatem w województwie lubelskim. Jego obszar wynosi 615 km², co stanowi 2,4% powierzchni województwa lubelskiego. Należy do średnio zaludnionych, lecz ze wzrastającym wskaźnikiem urbanizacji. Zajmuje trzecie miejsce pod względem urbanizacji powiatów w województwie lubelskim (po świdnickim i puławskim).

Wg *Rocznika Statystycznego z 2013 r.* ludność powiatu wynosi 58 324. W czasie wprowadzania reformy administracyjnej w 1999 r., ludność powiatu wynosiła ok. 63 000 mieszkańców. Gęstość zaludnienia wynosi obecnie 95 osób na 1 km². W stosunku do 1999 r. zmalała o 7 osób na km².

Nazwa gminy	Powierzchnia /km ² /	Ludność /tys./ rok 1999	Ludność /tys./ rok 2013
Dęblin	33,69	19,8	17,2
Kłoczew	142,59	8,1	7,4
Nowodwór	72,94	4,4	4,2
Ryki	165,68	21,6	21,0
Stężyca	117,54	5,5	5,3
Ułęż	83,56	3,5	3,3

Powiat rycki posiada bogatą i barwną historię, której namacalnym dowodem są liczne zabytki architektury zarówno świeckiej jak i sakralnej. Fotografie, niektórych z nich zobaczycie Państwo na następnych stronach naszej publikacji.

WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE i TURYSTYCZNE POWIATU RYCKIEGO

Powiat rycki to miejsce wyjątkowe. W niczym nie przypomina przereklamowanych, tłocznych i gwarnych kurortów, obleganych przez tłumy turystów. To propozycja dla tych, którzy chcą obcować z przyrodą, lokalną społecznością, tradycją i kulturą bez naruszenia jej naturalnej równowagi.

W Lokalnej Strategii Rozwoju bez trudu znajdziemy informacje na temat walorów przyrodniczych i turystycznych powiatu ryckiego. W dokumencie opracowanym przez LGD „Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej” możemy odnaleźć następujące informacje: „...Cechą spójną obszaru objętego LSR pod względem przyrodniczym i krajobrazowych terenów Lokalnej Grupy Działania „Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej” jest występowanie unikalnych gatunków roślin leśnych i łąkowych, stanowisk przelotowych i miejsc gniazdowania rzadkich gatunków ptactwa (rycyk, błotniak łąkowy i stawowy) co powoduje, że obszar ten jest wyjątkowo atrakcyjny pod względem turystycznym, co daje duże możliwości rozwoju...”⁷⁴

Na terenie powiatu znajdują się następujące oznakowane szlaki turystyczne:

✓ SZLAKI ROWEROWE:

- **Bursztynowy Szlak Greenways – przyroda, tradycja i ludzie** – Bursztynowy Szlak Greenways to międzynarodowa polsko-słowacko-węgierska trasa rowerowa prowadząca nas przez słowiańską krainę, dolinę Wisły, ukazująca niezwykle, często zapomniane miejsca, gdzie zachowały się perły i bijące serce polskiej tradycji i kultury. Przebieg (oznakowany od 2012r.) w woj. lubelskim (od m. Brzeście na południu do Dębina na północy). Dalsza część szlaku nieoznakowana.
- **Stężycza** – ścieżka rowerowa koroną wału przeciwpowodziowego: Stężycza – Młynki -Dęblin
- **Stężycza** – ścieżka rowerowa biegnąca drogami polnymi, częściowo drogami asfaltowymi: Stężycza – Jezioro Palenickie -Brzeźce – Prażmów
- **Szlak Integracji Społecznej Gminy Ryki:** pętla I Ryki – Bobrowniki – Ryki (24 km): rozpoczyna się w Rykach na ul. Słowackiego i biegnie przez: Julin, Krasnogliny, Wymysłów, Bobrowniki, Sędowice, Sarny, Sierskowlę, bliskie okolice Janisz i stamtąd powrót do Ryk. Ta część trasy obejmuje tereny przy końcowym odcinku rzeki Wieprz przed ujściem do Wisły. Pętla II Ryki – Leopoldów – Ryki (26 km): rozpoczyna się w Rykach przy ul. Słowackiego i biegnie przez: Ogonów, Bazanów, Leopoldów, następnie do Kolonii Oszczywillk, Brzezinki kończąc się w Rykach.

✓ SZLAKI WODNE:

- **Szlak kajakowy – Pradolina Wieprza** wyznaczony i oznakowany dzięki współpracy Lokalnej Grupy Działania „Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej”, LGD „Małe Mazowsze”, LGD „Zielony Pierścień” oraz LGD „Doliną Wieprza i Leśnym szklakiem”. Szlak „Pradolina Wieprza” otrzymał wyróżnienie w konkursie na Najlepszy Pro-

⁷⁴ Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej”, Ryki 2014, s. 26-27

dukt Turystyczny Województwa Lubelskiego 2014.

- Szlak kajakowy Wisłą z Kazimierza Dolnego do Dęblina

– rzeka jest tu nie do końca

uregulowana, co nadaje spływowi uroku. Długość spływu 32 km.

Spływy kajakowe Pradolina Wieprza

✓ SZLAKI PIESZE:

- **Szlak im. generała Franciszka Kleberga (zielony):** (Dęblin – Bobrowniki – Sarny – Ułęż – Sobieszyn – Wola Gułowska – Poisdów – Kock – Borki – Radzyń Podlaski – Branica Radzyńska – Czemierniki) Odcinek Dęblin- Sobieszyn 24 km. Początek szlaku na środku mostu na rzece Wiśle, koniec na cmentarzu wojennym w Kocku.
- **Szlak zielony „Pułkownika Dionizego Czachowskiego”** wiedzie na zachód od środka przeprawy mostowej na Wiśle pod Dęblinem do Zwolenia przez Zajezerze, Sieciechów, Garbatkę w województwie mazowieckim. Jest on przedłużeniem szlaku zielonego „Generała Franciszka Kleberga”. Długość szlaku 58,2 km.
- **Szlak czerwony (nie objęty ewidencją)** – prowadzi w kierunku północnym z Dęblina do Wilgi przez Podzamcze koło Maciejowic. Długość szlaku 60 km. Odcinek Dęblin – Maciejowice 32 km. Początek szlaku umownie przy moście na Wiśle.
- **Szlak spacerowy wokół Dęblina:** Rynek – Fort Mierzwiażczka – Michalinów – Młynki – Twierdza Dęblin – Cmentarz Balonna – Rynek.
- **Szlak niebieski „Nadwiślański”** – biegnie w kierunku południowym z Dęblina do Annopola przez Gołąb, Puławy, Kazimierz Dolny, Piotrowin, Józefów. Długość szlaku 109 km. Odcinek Dęblin-Puławy 20 km. Początek szlaku przy dworcu PKP Dęblin.

Brama Lubelska Twierdzy Dęblin

„Szlak ziemi łukowskiej” przebiegający przez gminy Kłoczew i Nowodwór. Więcej informacji na temat szlaku możecie Państwo odnaleźć na stronach LGD „Razem ku lepszemu przyszłości”

W powiecie funkcjonuje dobrze rozwinięta sieć hoteli i lokali gastronomicznych jak również gospodarstwa agroturystyczne. Amatorzy sportowych wrażeń również nie będą się tu nudzić, a to za sprawą kilku kompleksów boisk sportowych oraz Pływalni Powiatowej w Rykach z basenem o zmiennej głębokości, zjeżdżalnią rurową

i jakuzi. Pływalnia ma w swojej ofercie kursy nauki pływania i aqua aerobik. Natomiast w Zespole Szkół w Sobieszynie znajduje się strzelnica. Miłośników motoryzacji zainteresują zloty samochodowe i motocyklowe odbywające się na terenie byłego lotniska wojskowego w Ułężu.

Warto zapoznać się również z turystycznymi perełkami usytuowanymi na terenie naszego powiatu. Być może będzie stanowiło to zachętę dla tych, którzy jeszcze nie odwiedzali gościnniej ziemi ryckiej:

MIASTO DĘBLIN

Zespół pałacowo – parkowy Mniszchów (właściciel Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych): **klasycystyczny pałac Mniszchów** z parkiem z wyspą i stawem w stylu angielskim. Pałac powstał przed 1747 r., wg projektu prawdopodobnie Pawła Antoniego Fontany. Przebudowany w latach 80. XVIII w. wg projektów Dominika Merliniego, wzorowanym na warszawskich Łazienkach. Przed pałacem znajdują się oficyny pochodzące sprzed końca XVIII w., kaplica (dom wspomnień) na

wyspie i pawilon ogrodowy z 1841 r. Ponadto kompleks obejmuje dawny dom ogrodnika z końca XVIII w., kordegardę, murowaną z 1770 r., przebudowaną w XIX w., komendę szkoły, willę komendanta.

Twierdza carska Dęblin: przykład XIX – wiecznej architektury fortyfikacyjnej, forteca o kształcie pentagonalnym. Budowana w latach 1837 – 1845 wg projektu gen. Iwana Dehna. W następnych latach modernizowana. Cały obiekt otoczony fosą oraz wałami. Osłonięta systemem bastionów. W okresie międzywojennym miejsce stacjonowania 15. Pułku Piechoty Wilków. W latach II wojny światowej niemiecki obóz jeniecki – Stalag 307.

Forty Twierdzy Dęblin z XIX w.: fort nr 1 (Młynki), wybudowany w latach 1881-1882 przy drodze

do Stężycy na kamiennych fundamentach. Fort nr 2 (Mierzwiączka), oddalony ok. 3 km od cytadeli przy drodze do Ryk, przez Stawy, wzniesiony na podmokłym terenie, jest najlepiej dziś zachowanym obiektem tego typu w okolicach Dębłina.

Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie. Przedsięwzięcie ma na celu gromadzenie i zachowanie dla kolejnych pokoleń materialnego i niematerialnego dorobku polskiego lotnictwa wojskowego, jednostek raketowych i radiotechnicznych. Muzeum ma swoją siedzibę w byłej Sali Tradycji WSOSP. Obok obiektu muzeum znajduje się wystawa plenerowa na ok. 50 samolotów i śmigłowców oraz innych rodzajów sprzętu wojskowego.

Zespół budynków kolejowych: w jego skład wchodzi dworzec Kolei Nadwiślańskiej, drewniany z końca XIX w., budynek mieszkalno-administra-

cyjny tzw. Belweder z końca XIX w., parowozownia, obecnie biuro, murowana pod koniec XIX w., dróżniczówka, murowana, koniec XIX w., wieża ciśnieniowa z 1920 r., nastawnia z końca XIX w. oraz domy pracownicze przy ul. Dworcowej i Lipowej, a także żuraw wodny przy Lokomotywni.

Kościół parafialny p.w. Św. Piusa V Papieża: murowany, w stylu współczesnym. Wybudowany w latach 1975-1981 staraniem ks. Mieczysława Szuciaka, według projektu mgr inż. Mariana Skowrońskiego. Roboty wykonywali miejscowi fachowcy, a kryształowe sklepienie i dach budowali przez dwa lata górale. Budowę ukończono w 1981 roku. Kościół jest nowoczesną budowlą o dwóch kondygnacjach.

Kościół parafialny p.w. Chrystusa Miłosiernego: przy ul. Wiślanej wzniesiony w pierwszej połowie XVIII w. jako cerkiew unicka w Łosicach. Przeniesiony do Dębli na ul. Warszawską w l. 1928-1929, przebudowany i rozbudowany (1960 r.), przeniesiony na ul. Wiślaną w l. 1986-1987. Drewniany, konstrukcji zrębowej, oszalowany, trzynawowy, bazylikowy. Ołtarz główny rokokowy pochodzący z poł. XVIII w., w zwieńczeniu rzeźba Trójcy Świętej. Ołtarze boczne barokowo-rokokowe z poł. XVIII w., uzupełnione. Drzwi na ambonę z pierwszej poł. XVIII w., rzeźbione z malowidłem na płycinie przedstawiającym św. Archanioła Gabriela z tego samego okresu. Prospekt organowy pochodzi z drugiej poł. XVII w., przeniesiony z dawnego kościoła parafialnego

Dworek w Jagodnem

w Rykach. W kruchcie krucyfiks barokowo-ludowy XVIII-wieczny.

Cmentarz wojenny 1915-1939 „Balonna”: znajduje się na stoku dawnej reduty Zajączka, która broniła dostępu do twierdzy dęblińskiej od strony wschodniej. Na cmentarzu znajdują się mogiły żołnierzy polskich oddziałów legionowych walczących pod dowództwem Józefa Piłsudskiego w skła-

dzie 1 Armii Austriackiej. Z tego właśnie okresu na cmentarzu znajduje się kilka grobów polskich i austriackich, a także symboliczna kwatera żołnierzy rosyjskich poległych w I wojnie światowej oraz wojnie polsko – bolszewickiej 1920 r. Po lewej stronie bramy głównej usytuowane są rzędy mogił poległych żołnierzy 15 PP „Wilków” – pułku, który w latach 1921 – 1939 kwaterował w twierdzy. Natomiast po prawej stronie znajdują się mogiły żołnierzy z różnych oddziałów, biorących udział w działaniach bojowych nad Wisłą. W głębi znajduje się symboliczna kwatera poświęcona lotnikom polskim, którzy zginęli w latach 1927 – 1939.

GMINA KŁOCZEW

Jagodne

Zespół dworsko – parkowy: dwór zbudowany w 2 poł. XVIII wieku dla Cieciszowskich, zapewne dla Antoniego, kasztelana połanieckiego. W XIX i XX w. w rękach Szydłowskich. Przebudowywany w latach 1830-40 i 1860-74. Drewniany, konstrukcji zrębowej, otynkowany. Parterowy na planie prostokąta, pięciosiowy. Przy wejściu znajdują się dwie kolumny toskańskie, a od ogrodu trzysiowy ryzalit, zwieńczony trójkątnym szczytem. Wokół

resztki parku założonego w XVIII w. ze szpalerem grabowym, okazami lip i czerwonych buków. Własność prywatna.

Kłoczew

Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela: barokowy z XVII/XVIII w. Orientowany. Murowany z cegły, tynkowany. Podpiwniczony. Jednonawowy z krótkim, półkolistym prezbiterium. Otoczenie kościoła ukształtowane ok. poł. XVIII w. m.in. brama, dzwonnica, kaplica św. Barbary, domek kościelny. Wnętrze bogato zdobione, wypełnione sprzętami, obrazami, rzeźbami itp. pochodzącymi w znacznym stopniu z XVIII w.

Zadybie Stare

Zespół dworsko-folwarczny: (dwór, stajnia, gorzelnia). Dwór wzniesiony w 1 poł. lub ok. poł. w. XIX, rozbudowany zapewne w 2 poł. w. XIX. Wnętrze całkowicie przekształcone w 1960 roku. Obecnie mieszczący szkołę. Zwrócony frontem na płd.- wsch. Murowany z cegły, tynkowany. Parterowy, z późniejszą częścią dwukondygnacyjną. Część starsza prostokątna z ryzalitami na osi krótkiej, kryta dachem dwuspadowym z naczółkami. W otoczeniu dworu resztki parku krajobrazowego, założonego w 1 poł. w. XIX, z okazami starych jesionów.

GMINA RYKI

Bobrowniki

Kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP: murowany z XV w., pierwotnie gotycki, przebudowany po 1637 r., późnorenesansowy, murowany z cegły, tynkowany, jednonawowy, zawierający wiele zabytków sztuki sakralnej z XVII, XVIII i XIX wieku. Ogródzenie kościoła z XVII w., murowane z cegły, tynkowane, rozczłonowane od wewnątrz odcinkowo zamkniętymi blendami. Od zachodu na osi dzwonnica – brama murowana, barokowa z 1. poł. XVIII w.

Cmentarz nowy z pocz. XIX w.: z klasycystycznymi nagrobkami, m.in.: grób Skotnickich, rodziców Jana Skotnickiego malarza Młodej Polski, autora książki *Przy sztalugach i przy biurku* „pierwszego ministra kultury pierwszej RP”, grób żony gen. Turny, grób Augusta Hipolita Sochackiego, honorowego obywatela Gminy Irena i Miasta Dęblin oraz jego ojca Michała Sochackiego uczestnika powstań narodowych 1831 i 1863 r., groby powstańców styczniowych, groby wyższych oficerów i urzędników carskich, nauczycieli i budowniczych kolei nadwiślańskiej.

Ryki

Kościół p.w. Chrystusa Zbawiciela: wzniesiony w latach 1908-1914 wg projektu Józefa Piusa Dziekońskiego. Kościół neogotycki na planie krzyża łacińskiego, trójnawowy z transeptem i trójbocznie zakończoną absydą. Wieża dwukondygnacyjna na planie kwadratu zwieńczona hełmem stożkowym. W ołtarzu głównym obraz „Chrystusa na krzyżu w adoracji królów, świętych, biskupa, historyków i malarza”, namalowany w 1915 r. przez Leona

Wyczółkowskiego, artystę malarza ściśle związanego z Rykami i okolicą.

Zespół dworsko-parkowy: dwór klasycystyczny z XVIII w. zbudowany najprawdopodobniej jako rezydencja dla Króla Stanisława Poniatowskiego. Parterowy, na planie

prostokąta z lekkim ryzalitem w części centralnej. Od frontu szeroki, niski portyk o czterech kolumnach tokańskich dźwigających belkowanie z szerokim fryzem zwieńczonym trójkąnym szczytem.

Obecnie siedziba Miejsko-Gminnego Centrum Kultury. Turystycznie dostępny. Park założony w pierwszej połowie XIX wieku. Częściowo zachowany układ alei.

Kilka okazów starych drzew, w tym sosna czarna będąca pomnikiem przyrody.

Cmentarz parafialny, tzw. „Stary”: z nagrobkami m.in. Witolda Kossaka – brata pisarki Zofii Kossak-

-Szcuckiej, Eugeniusza Wojnowskiego, uczestnika powstania styczniowego, fundatora zegara na wieży nowego kościoła. Pochowani są tu również dziadkowie i matka malarza Leona Wyczółkowskiego. Leży tu także zmarły w r. 1897 proboszcz rycki ks. Adolf Kurkowski (cenny pod względem artystycznym nagrobek) i wielu innych zasłużonych dla Ryk i okolic.

Cmentarz żydowski: kirkut z XVIII w. Doszczętnie zniszczony podczas niemieckiej okupacji, został odbudowany w latach 1983 -1984. Znajduje się przy obecnej ul. Piaskowej, na wzniesieniu po wschodniej stronie stawu Buksa. Pod koniec XIX w. na cmentarzu pochowano miejscowego rabina Barucha syna Meira Eidelsa. Nad jego grobem wzniesiono ohel. Obecnie na cmentarzu znajduje się kilka macew,

które odzyskano i zabezpieczono dzięki trwającej od sierpnia 2010 r. akcji „Instrukcja Powrotu”, przeprowadzonej przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” w partnerstwie z Fundacją Uptown. Celem tego ogólnopolskiego przedsięwzięcia jest odnajdywanie i przeniesienie macew na lokalne cmentarze żydowskie.

GMINA STEŻYCA

Brzeziny

Kościół parafialny p.w. św. Sebastiana: z XVII w. Wybudowany przez Franciszka Socha Chomentowskiego, ówczesnego właściciela tego terenu. Kościół wybudowany w stylu eklektycznym, konstrukcji zrębowej z zakrystią. Powstał na planie zbliżonym do krzyża greckiego. Nawa główna przenika bezpośrednio w prezbiterium, trójbocznie zamknięte. Południowe ramię wyznacza marmurana kaplica wybudowana prawdopodobnie na prośbę króla Jana III Sobieskiego. Z ramienia pół-

nocnego wydzielona jest niewielka zakrystia. Od frontu znajduje się prostokątna kruchta, węższa od nawy. Chór nadwieszony, podparty drewnianymi słupami. Na chórze znajdują się ponad 100 letnie organy.

Pawłowice

Kościół p.w. św. Jakuba Apostoła: kościół murowany, wybudowany na początku XIX w., dzięki hojności Jana i Antoniego Ostrorogów oraz Józefa Rombka. Pod koniec stulecia kościół został powiększony dzięki staraniom ks. Michała Pióro. W świątyni znajduje się późnorenesansowy ołtarz główny z 1 poł. XVII w. oraz kamień z łacińskim napisem i datą 1642 r., a także wyjątkowo cenne, blisko 300-letnie księgi parafialne.

Stężycza

Kościół parafialny p.w. św. Marcina: to najstarszy zabytek ziemi stężyckiej. Od XV w. jest budowlą murowaną. Jego poprzednik, jako budowla drewniana uległ zniszczeniu wraz z całym miastem w XIV w. Jako datę wzniesienia świątyni podaje się rok 1434. Kościół został wybudowany w stylu gotyckim. Późniejsze przebudowy spowodowały, że

posiada on również elementy stylu renesansowego i barokowego. Inicjatorem budowy świątyni był ks. Jana Wyszka.

Kościół filialny pofranciszkański p.w. Przemienienia Pańskiego: kościół był wznoszony parokrotnie. Zniszczenia kolejnych świątyni i zabudowań klasztornych dokonywała najczęściej Wisła, ale ostatniego zniszczenia przed powstaniem dzisiejszej świątyni dokonał pożar w lipcu 1790 r. Stojąca obecnie budowla powstała na przełomie wieków XVIII i XIX i jest kościołem filialnym w stylu barokowym.

GMINA UŁĘŻ

Podlodów

Zespół dworsko – parkowy: klasycystyczny dwór z pocz. XIX w. wraz z przylegającą oficyną, wystawiony w pocz. XIX w. Elewacja południowa posiada ganek wsparty na kolumnach w stylu toskańskim, przed nią znajduje się kolisty podjazd otaczający trawnik ograniczony żywopłotem z ałyczy. Na południe od dworu rozciąga się w kierunku stawów część krajobrazowa parku. Urozmaicony starodrzew (świerki, sosny czarne, wierzby płaczące, klony, jesiony, lipy, graby) podkreśla oś widokowa biegnąca od dworu do stawu, aleja lipowo- grabowo – dębowa w kształcie czworoboku. Własność prywatna.

Sarny

Zespół dworsko-parkowy: dwór z I poł. XIX w., rozbudowany ok. 1880 r. Skomponowany w duchu eklektycznym. W latach 30- tych dwór należał do Karola Krzyckowskiego. Wokół znajdują się pozostałości po parku krajobrazowym otoczonego stawami. Jest to budynek murowany z cegły i otynkowany, posadowiony na planie prostokąta, parterowy z poddaszem przekrytym dachem dwuspadowym. Własność prywatna.

Sobieszyn

Zespół kościelny: kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego – neogotycki zbudowany w latach 1893-1896 z fundacji Kajetana hr. Kickiego. Świątynia powstała wg projektu warszawskiego architekta Pawła Wóycickiego. Obok kościoła

plebania o neogotyckim charakterze z elementami eklektycznymi oraz zabytkowy drzewostan parku przykościelnego.

Zespół pałacowo-parkowy z końca XVIII w. / XIX w.: w skład zespołu wchodzi: park krajobrazowy ze śladami układu geometrycznego, pałac, dwie oficyny, zespół budynków folwarcznych, kuźnia i brama wjazdowa z fragmentami dawnego ogrodzenia. Jest to przykład organizacji przestrzeni integralnie łączącej elementy architektoniczne z zielenią i wodą pełniąc jednocześnie funkcję siedziby ziemiańskiej i centrum zarządzania przynależnymi folwarkami o dużych wartościach estetycznych, historycznych i przyrodniczych. Pałac wzniesiony w 1 ćw. XIX w. na podstawie projektów Piotra Aignera. Zabudowania gospodarcze z 2 poł. XIX w., zaprojektowane przez Henryka Marconiego. W XIX w. zespół należał do znanego filantropa Kajetana hr. Kickiego, fundatora sobieszynskiego kościoła, stacji doświadczalnej i szkoły rolniczej.

Zespół przestrzenny Zespołu Szkół im. Kajetana hr. Kickiego: z XIX w. Do zespołu prowadzi malownicza, zabytkowa aleja lipowa. Całość tworzy zwartą, osiową kompozycję, w skład, której obecnie wchodzi m. in. zabytkowe zabudowania, tj. budynek szkoły, "dyrektorówka", dworek mo-

drzewiowy, budynki gospodarcze. Poza północną granicą parku, wyznaczoną zróżnicowanym drzewostanem, znajdują się stawy.

Ułęż

Zespół pałacowo-parkowy: pałac klasycystyczny z pocz. XIX w. (miniatura „Warszawskiego Belwederu”), wzniesiony wg projektu wybitnego przedstawiciela klasycyzmu polskiego Jakuba Kubickiego dla Jacka Bentkowskiego szambelana króla Stanisława Augusta i sędziego pokoju powiatu żelechowskiego. W otoczeniu pałacu resztki parku, pozostałości muru oporowego i bramy, figura Matki Boskiej.

Żabianka

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP z 1745 r.: najstarszy zabytek budownictwa drewnianego na terenie powiatu ryckiego. Ufundowany przez starostę stężyckiego Feliksa Bentkowskiego. Konstrukcja świątyni zrębowa, dach kryty gontem. Wewnątrz na belce tęczowej barokowy krucyfiks z XVIII w. Ołtarz główny rokokowo-klasycystyczny, rokokowa ambona, ozdobne lustra z II poł. XVIII w. Obok kościoła drewniana dzwonnica z XVIII w. i klasycystyczny nagrobek z 1838 r. Jacka Bentkowskiego.

Ziemia rycka to nie tylko cenne zabytki, ale również piękna, unikatowa przyroda. Na terenie powiatu znajduje się aż 64 pomniki przyrody, a także obszar chronionego krajobrazu Natura 2000 gdzie można spotkać żurawia, czaple siwą, bociana czarnego czy zółwia błotnego. Rycką przyrodę można podziwiać podążając w/w szlakami turystycznymi lądowymi i wodnymi.

rody: 5 w miejscowości Kłoczew, 8 w Zadybiu Starym oraz 1 w miejscowości Rzyczyna (dąb szypułkowy). Ponadto w miejscowości Jagodne znajduje się zabytkowa aleja kasztanowców. Na terenie gminy Ryki ustanowiono 23 pomniki przyrody, występujące w sołectwie: Zalesie Kolonia, Zalesie, Rososz, Brusów, Stara Dąbia, Krasnoglina i Karczmyska. Na terenie miasta Ryki w parku na Jarmułowie znajduje się zabytkowy dąb szypułkowy.

Na terenie powiatu ryckiego znajdują się obszary **NATURA 2000**, a mianowicie:

- **ostoja ptasia „Dolina Środkowej Wisły”** w obrębie gminy Stężyca i miasta Dęblin, gdzie występuje przeszło 30 gatunków ptaków wpisanych na listę Dyrektywy Ptasiej lub Polskiej Czerwonej Księgi oraz ok. 50 gatunków wodno-błotnych. Ostoja ma

rangę europejską. W okresie wędrówek ptactwa występuje tam bocian czarny i czapla siwa;

- **ostoja siedliskowa „Dolny Wieprz”** na terenie gmin Ryki i Ułęż, gdzie koryto rzeki Wieprz zachowało swój naturalny, silnie meandrujący charakter, któremu towarzyszą liczne starorzecza i zastoiska. Ponadto w dolinie rzeki położonych jest kilka kompleksów stawów. W południowo-zachodniej części ostoi znajduje się kompleks

leśny (bory świeże, olsy) wraz z zespołem wodnym. Dolina pełni funkcję korytarza ekologicznego o randze krajowej. Jej obszar w całości położony jest na terenie Obszaru Chronionego „Pradolina Wieprza”;

- **ostoja siedliskowa „Podeblocie”** w gminie Stężyca ma charakter mozaiki roślinności: leśnej, zarosłowej, okrajkowej, szuwarowej, łąkowej, oraz ziołoroślowej. Krajobraz urozmaicają niewielkie stawy paciorkowe i liczne torfniaki. Szczególnie cenny pod względem przyrodniczym jest zwarty kompleks lasów związanych z siedli-

STWORZONE PRZEZ NATURĘ

Pomniki przyrody:

W gminie Ułęż ochroną pomnikową objęto 23 obiekty, okazałe drzewa, głównie

w miejscowości Sobieszyn – Brzozowa (zespół parkowy) oraz w parku w Ułężu. W Sobieszynie znajduje się „Dąb Sobieskiego” (częściowo martwy) o obwodzie 620 cm – jest to najpotężniejsze drzewo w powiecie ryckim.

W Dęblinie rośnie dąb szypułkowy „Grot” o obwodzie 594 cm, który w ogólnopolskim konkursie Klubu Gaja został wybrany Drzewem Roku 2011.

Na granicy Dęblina ze Stężycą znajduje się aleja zabytkowych lip drobnolistnych rosnących wzdłuż drogi Dęblin – Stężyca.

W gminie Kłoczew występuje 14 pomników przy-

skami wilgotnymi i bagiennymi. Należy tu podkreślić, że na terenie siedliska występuje niezwykle rzadki gatunek żółwia błotnego oraz liczne populacje poczwarówek, jak również stanowiska chronionych i zagrożonych roślin naczyniowych. Na terenie ostoi gniazdują m.in.: orlik, błotniaki (stawowy, łąkowy) i żuraw.

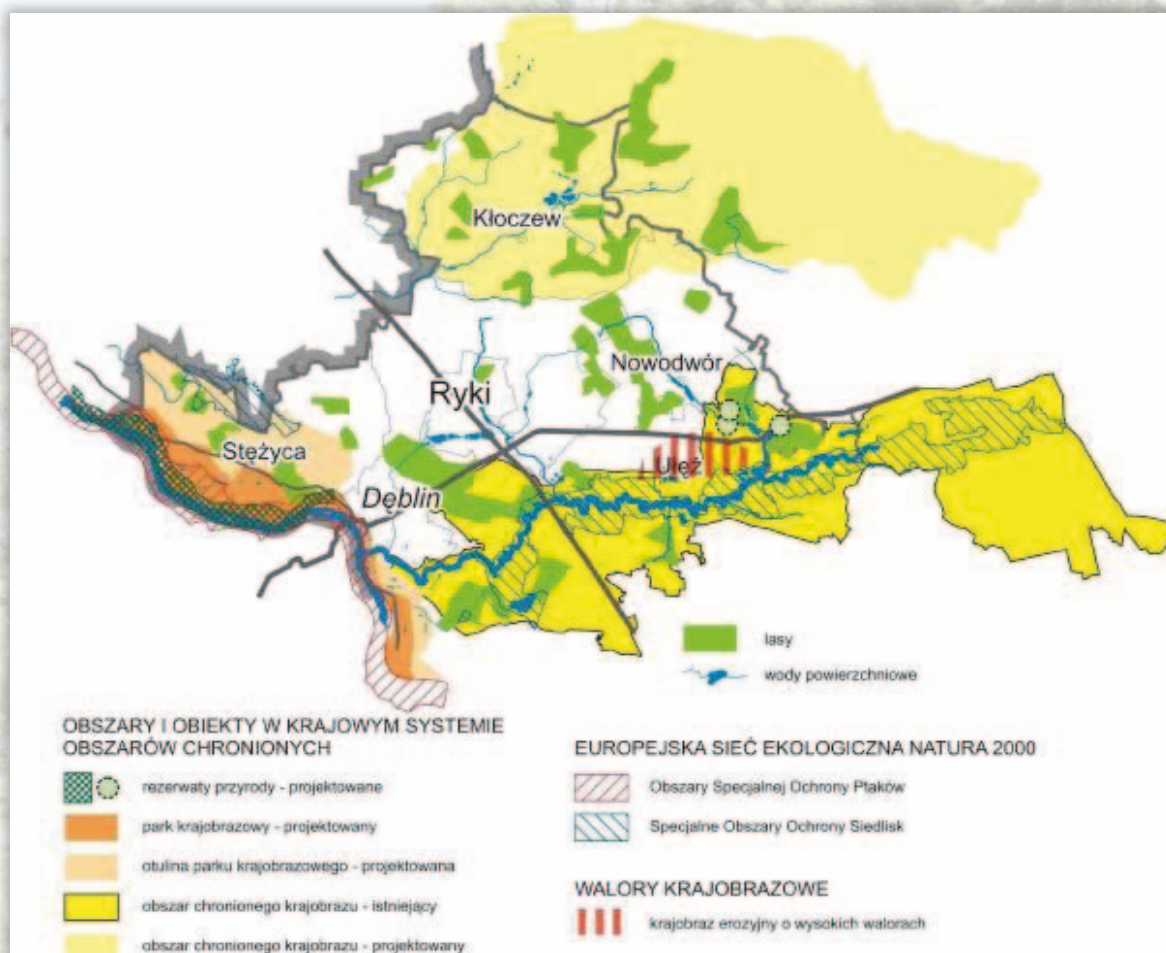
- **obszar Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza”** w gminie Ryki, Ułęż oraz miasta Dęblin. Dolina odznacza się wysokimi wartościami przyrodniczymi ze względu na występowanie rzadkich gatunków roślin.

Jednym z celów niniejszej publikacji jest zwiększenie wiedzy mieszkańców i turystów o możliwościach turystyczno-krajoznawczych terenów wchodzących w skład powiatu ryckiego m.in. w zakresie turystyki rzecznej, rowerowej, czy pieszej.

Michał Sokołowski we wstępie do publikacji stanowiącej podsumowanie warsztatów fotograficznych dla młodzieży napisał m.in.: „...człowiek zawsze wyrażał swój emocjonalny stosunek do natury, jej uroku, ale i grozy lub obojętności...”⁷⁵

Serdecznie zapraszamy do odwiedzenia gościnnej ziemi ryckiej. Tu nowoczesność łączy się z tradycją, zapewniając gościom i mieszkańcom jak najlepsze warunki do wypoczynku, pracy i twórczego rozwoju.

⁷⁵ Michał Sokołowski, *Natura, inspiracja, fotografia*, Ryki 2013, s.3

SAMORZĄD POWIATU

4 czerwca – świętowaliśmy 25 rocznicę zwycięstwa Polski i Polaków jakie dokonało się przy urnach wyborczych podczas pierwszych częściowo wolnych wyborów parlamentarnych 4 czerwca 1989 r., będących następstwem ustaleń „okrągłego stołu”.

W tym dniu Polacy tłumnie uczestnicząc w akcie głosowania skorzystali z danej im szansy i powiedzieli TAK – wolności i demokracji.

Uformowany przez Tadeusza Mazowieckiego – pierwszego premiera wolnej RP – rząd rozpoczął powolny proces zmian i reform, zmierzających do demokratyzacji państwa i decentralizacji władzy, który w konsekwencji doprowadził do powstania rok później samorządowych gmin. 8 marca 1990 r. sejm uchwalił ustawę o samorządzie gminnym, a 27 maja 1990 r. odbyły się pierwsze wybory samorządowe. Na pamiątkę pierwszych, w pełni wolnych i demokratycznych wyborów samorządowych, dzień ten – 27 maja ustanowiony został i obchodzony jest jako Święto Samorządu Terytorialnego.

Pozytywne doświadczenia tej reformy i jej sukces, a także determinacja i upór tych, którzy rozumieli potrzebę aktywności obywatelskiej i uczestnictwa obywateli w decydowaniu o swoich sprawach doprowadził do przygotowania i wdrożenia kolejnego etapu reformy administracyjnej. U jej podstaw legły 2 ustawy – obydwie z 5 czerwca 1998 r.: Ustawa o samorządzie powiatowym i Ustawa o samorządzie województwa.

24 lipca 1998 r. sejm uchwalił ustawę wprowadzającą zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny państwa. Zgodnie z brzmieniem art. 1 tej ustawy z dniem 1 stycznia 1999 r. wprowadza się zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny kraju a jednostkami tego podziału są: gminy, powiaty i województwa. 7 sierpnia 1998 r. rozporządzeniem Rady Ministrów utworzonych zostało 308 powiatów w Polsce.

Oba powstałe samorzady opierały się – podobnie jak gminy – na konstytucyjnej wspólnocie samorządowej mieszkańców, powiązanej więzami społecznymi, gospodarczymi i kulturalnymi, zamieszkującej dany obszar (powiatu, województwa) oraz na podmiotowości prawnej i podlegającej ochronie sądowej samodzielności. Zarówno gmina, powiat jak i województwo mają zagwarantowaną autonomię i samodzielność, nie mogą naruszać wzajemnie zakresu swego działania.

11 października 1998 r. odbyły się pierwsze wybory samorządowe do wszystkich szczebli samorządu terytorialnego: gmin i nowych powiatów oraz województw samorządowych.

1 stycznia 1999 r. reforma administracyjna wchodzi w życie – obowiązujący od 1975 r. dwustopniowy podział administracyjny kraju zastąpiono podziałem trójstopniowym, w którym funkcjonowało 16 województw, 308 powiatów i 2489 gmin.

Utworzony 1 stycznia 1999 r. powiat rycki jest jednym z 20 ziemskich powiatów województwa lubelskiego. W jego skład wchodzi 6 gmin, w tym 1 gmina miejska (M. Dęblin), 1 gmina miejsko – wiejska (Ryki) oraz 4 gminy wiejskie (Kłoczew, Nowodwór, Stężycza i Ulęż). Powiat rycki zajmuje powierzchnię 615 km² i zamieszkuje go około 58 tys. osób.

Odtworzenie historycznej struktury samorządu powiatowego jest poszerzeniem idei „małych ojczyzn”, w których lokalna społeczność staje się podmiotem, a nie przedmiotem bieżącej polityki. Gminy oraz powiaty stały się najważniejszymi dla obywatela ogniwami struktury administracyjnej publicznej, gdyż właśnie w urzędach i instytucjach gminnych i powiatowych są załatwiane najistotniejsze życiowe sprawy.

W oparciu o ustawę ustrojową z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym oraz inne ustawy, powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, które dotyczą: promocji i ochrony zdrowia, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania bezrobociu, aktywizacji lokalnego rynku pracy, kultury oraz ochrony dóbr kultury, kultury fizycznej i turystyki, ochrony praw konsumenta, współpracy z organizacjami pozarządowymi, promocji powiatu, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności, ochrony przeciwpożarowej, przeciwpowodziowej i zapobieganie innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, gospodarki nieruchomościami, transportu zbiorowego i dróg publicznych, utrzymania powiatowych urzędzeń i obiektów użyteczności publicznej, geodezji, kartografii i katastru, gospodarki wodnej, ochrony środowiska, rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, zadań powiatowych służb, inspekcji i straży.

Dalsze rozważania dotyczyć będą czterech kadencji Rady Powiatu w Rykach, a także funkcjonowania poszczególnych wydziałów Starostwa Powiatowego w Rykach i jednostek organizacyjnych powiatu.

I KADENCJA RADY POWIATU W RYKACH (lata 1998 – 2002)

Pierwszym **Przewodniczącym Rady Powiatu** został **Władysław Sołopa**, zaś **wiceprzewodniczącymi: Władysław Sekuła i Stefan Grzelak**.

Pierwszym **starostą ryckim** był **Tadeusz Prządka**, natomiast **wicestarostą Zbigniew Chłaściak**.

Do **Zarządu Powiatu** obok starosty i wicestarosty wybrani zostali: **Włodzimierz Jankowski, Ireneusz Ochal, Jan Walasek oraz Stanisław Włodarczyk**.

Zarząd Powiatu w I kadencji odbył 177 posiedzeń, na których podjął 246 uchwał.

Rada Powiatu w Rykach I kadencji liczyła 30 radnych:

Beczek-Kostyra Teresa
Cenkiel Adam
Cenkiel Dariusz
Chłaściak Zbigniew
Ciechan Ryszard
Cybula Kazimierz
Grzelak Stefan
Guba Barbara
Hubacz Władysław
Jagiello Stanisław
Jankowski Włodzimierz
Kasprzak Adam
Krasuń Jan
Kubiak Laura
Łukasiak Witold

Michalik Marek
Nagiel Janina
Ochal Ireneusz
Olszak Krzysztof
Oryl Jadwiga
Prządka Tadeusz
Sekuła Władysław
Smrokowski Bernard
Sołopa Władysław
Szczepaniak Mieczysław
Walasek Jan
Wąsik Andrzej Jacek
Włodarczyk Stanisław
Zdrojewski Henryk
Żaczek Jarosław

W I kadencji Rada Powiatu odbyła 43 sesje, podejmując 242 uchwały.

II KADENCJA RADY POWIATU W RYKACH (lata 2002 – 2006)

W 2002 r. **Przewodniczącym Rady Powiatu** ponownie został **Władysław Sołopa**.

Funkcję **wiceprzewodniczącego** objęła **Barbara Guba i Stanisław Szałajko**.

Stanisława Jagiełło wybrano na stanowisko **starosty powiatu ryckiego**. **Wicestarostą** został **Witold Łukasiak**.

Do **Zarządu Powiatu** obok starosty i wicestarosty, weszli: **Waldemar Hojszyk, Marian Łukasik, Andrzej Wąsik**.

Od kwietnia 2004 r. funkcję **Przewodniczącego Rady Powiatu** objął **Waldemar Hojszyk**. Natomiast **wiceprzewodniczącymi Rady Powiatu** byli: **Witold Krawczyk i Stanisław Szałajko**.

W maju 2004 r. funkcję **starosty ryckiego** objął **Leszek Filipek**, natomiast **wicestarosty** – **Krzysztof Uznański**.

W skład **Zarządu Powiatu** obok starosty i wicestarosty weszli: **Barbara Guba, Marian Łukasik i Waldemar Gąska**. Po rezygnacji z członkostwa w Zarządzie Powiatu Waldemara Gąski zastąpił go **Tadeusz Prządka**.

Zarząd Powiatu w II kadencji odbył 232 posiedzenia i podjął 434 uchwały.

Rada Powiatu w Rykach II kadencji liczyła 20 radnych:

Cenkiel Maciej	Łukasiak Witold
Cybula Kazimierz	Łukasik Marian
Filipek Leszek	Majewski Józef
Gąska Waldemar	Prządka Tadeusz
Guba Barbara	Sołopa Władysław
Hojszyk Waldemar	Stańczak Andrzej
Hubacz Władysław	Szałajko Stanisław
Jagiełło Stanisław	Uznański Krzysztof
Jakubik Waldemar	Wąsik Jacek Andrzej
Krawczyk Witold	Żaczek Jarosław

Podczas II kadencji nastąpiły zmiany w składzie Rady Powiatu w Rykach:

- w związku z wygaśnięciem mandatu Dariusza Cenkla w skład Rady wszedł Józef Majewski
- w związku z wygaśnięciem mandatu Jarosława Żaczka, jego miejsce w Radzie zajął Władysław Hubacz

W II kadencji Rada odbyła 60 sesji, podejmując 316 uchwał.

RADA POWIATU W RYKACH III KADENCJI (lata 2006-2010)

Przewodniczącą Rady Powiatu III kadencji była **Silvetta Barbara Szczepaniak**. Wiceprzewodniczącymi: **Renata Makuch** i **Marian Łukasik**.

Rada Powiatu w listopadzie 2006 r. wybrała **Leszka Filipka** na stanowisko **starosty ryckiego**. Wicestarostą został **Krzysztof Uznański**.

Do **Zarządu Powiatu** obok starosty i wicestarosty wybrani zostali: **Mariusz Dziliński**, **Grażyna Jeżewska** i **Dariusz Szczygielski**.

Zarząd Powiatu podczas 214 posiedzeń podjął 715 uchwał.

Rada Powiatu w Rykach III kadencji liczyła 19 radnych:

Beczek Zygmunt
Bytniewski Roman Dariusz
Cybula Kazimierz
Dziliński Mariusz
Filipek Leszek
Jakubik Waldemar
Jeżewska Grażyna
Kamola Wiesława
Łukasik Marian

Makuch Renata Elżbieta
Sadura Jadwiga Anna
Miłosz Stanisław Waldemar
Pośpiech Tomasz
Stańczak Andrzej
Szczepaniak Silvetta Barbara
Szczygielski Dariusz Paweł
Uznański Krzysztof
Wąsik Andrzej Jacek
Matysek Czesław

W trakcie III kadencji w składzie Rady Powiatu nastąpiły zmiany:

- w związku z wygaśnięciem mandatu Stanisława Włodarczyka w skład Rady wszedł Czesław Matysek
- w związku z wygaśnięciem mandatu Grażyny Maziarek w skład rady weszła Jadwiga Sadura

Rada Powiatu podczas 67 sesji podjęła 286 uchwał.

RADA POWIATU W RYKACH IV KADENCJI (lata 2010 – 2014)

Przewodniczącą Rady Powiatu w Rykach IV kadencji była Hanna Czerska-Gąsiewska. Stanowisko Wiceprzewodniczących Rady piastowali: Adam Szymański i Dariusz Wojdat.

Starostą ryckim był Stanisław Jagiełło, zaś funkcję wicestarosty pełnił Tadeusz Oryl.

Członkami Zarządu Powiatu obok starosty i wicestarosty byli: Andrzej Stańczak, Antoni Całka i Roman Dariusz Bytniewski.

Zarząd Powiatu odbył 214 posiedzeń podejmując 797 uchwał.

W 2013 r. mandat po zmarłym Leszku Filipku objęła Teresa Beczek-Kostyra.

Rada Powiatu w Rykach IV kadencji liczyła łącznie 19 radnych:

Beczek Zygmunt
Beczek-Kostyra Teresa Marianna
Bytniewski Roman Dariusz
Całka Antoni
Cenkiel Dariusz
Czerska-Gąsiewska Hanna
Jagiełło Stanisław
Jeżewska Grażyna
Łukasik Marian
Makuch Renata

Miłosz Stanisław
Oryl Tadeusz
Pawlak Barbara
Pośpiech Tomasz
Stańczak Andrzej
Szczygielski Dariusz
Szymański Adam
Uznański Krzysztof
Wojdat Dariusz

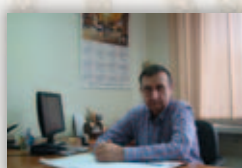

Rada Powiatu podczas IV kadencji odbyła 51 posiedzeń podejmując 295 uchwał.

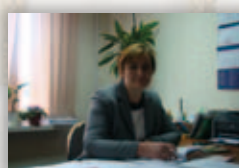
STAROSTWO POWIATOWE

Starostwo Powiatowe w Rykach jest urzędem wspomagającym Zarząd Powiatu i Starostę Ryckiego w realizacji zadań publicznych powiatu. Starostwo mieści się w Rykach przy ul. Wyczółkowskiego 10a (poprzednio w siedzibie Urzędu Rejonowego w Rykach tj. przy ul.22 Lipca 29). W Dęblinie (w siedzibie Urzędu Miejskiego – ul. Rynek 12) zlokalizowano stanowiska zamiejscowe realizujące zadania z zakresu ewidencji pojazdów i kierowców oraz z zakresu geodezji. Podstawowe komórki organizacyjne starostwa to:

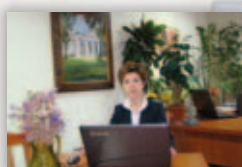
Henryk Lipiec

- Wydział Architektury i Budownictwa

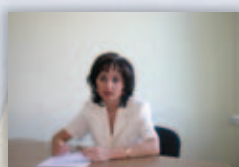
Elżbieta Dadas

- Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa

Małgorzata Grzechnik

- Wydział Edukacji, Kultury, Zdrowia i Spraw Społecznych

Aneta Ochal

- Wydział Rozwoju i Zarządzania Mieniem Powiatu

Ewa Pietryka

- Wydział Geodezji, Kartografii i Katastru Nieruchomości

Sławomir Wołowicz

- Wydział Organizacyjny,

Maciej Królikiewicz

- Wydział Komunikacji

Aneta Działa
Główny Księgowy

- Wydział Finansowy,

Na zdjęciach Naczelnicy Wydziałów Starostwa Powiatowego w Rykach 2014 rok

W starostwie zatrudnionych jest 82 pracowników (w 2010 – 93). Liczba ta ulega zmianie w zależności od zadań jakie są nakładane i wykonywane przez powiat.

Wydziałem obsługującym Radę Powiatu, Zarząd Powiatu, Powiatowy Zespół Zarządzania Kryzysowego i inne wydziały starostwa jest Wydział Organizacyjny.

Celem działalności Starostwa Powiatowego w Rykach, zgodnie z przyjętym systemem zarządzania jakością, jest realizacja zadań powiatu uregulowanych przepisami prawa. Starostwo zapewnia profesjonalną i przyjazną obsługę klientów powiatu ryckiego. W celu świadczenia usług administracyjnych podnosimy kwalifikacje personelu a także doskonalimy sposób realizacji zadań publicznych. Inicjujemy działania sprzyjające rozwojowi powiatu, zmierzające do stałego podnoszenia poziomu życia społeczności lokalnej.

Do realizacji przyjętego celu przyczyniają się:

- 1) obsługa klientów zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i przyjętymi w starostwie procedurami,
- 2) podnoszenie standardów obsługi klientów poprzez polepszanie warunków organizacyjnych i technicznych oraz budowanie wizerunku przyjaznego urzędu,

- 3) prowadzenie kompleksowej polityki informacyjnej i poprawianie dostępności usług,
- 4) dbałość o kwalifikacje i kompetencje pracowników,
- 5) racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi,
- 6) monitorowanie realizowanych procesów i ciągłe ich doskonalenie.

Poprawa obsługi wynika m.in. z wielu inicjatyw i projektów realizowanych w starostwie m.in. przez Wydział Organizacyjny. W 2010 r. wdrożono system zarządzania jakością (ISO PN-EN ISO 9001:2009). W celu poprawy obsługi mieszkańców i klientów realizowany jest wspólnie z Lubelskim Ośrodkiem Samopomocy projekt – Poznaj swoje prawa. W ramach projektu można otrzymać bezpłatną pomoc prawną w zakresie wszystkich dziedzin prawa. Obecnie prowadzony jest projekt pn. „Rozwój elektronicznych usług publicznych w powiecie ryckim i puławskim oraz w gminie Wilków, Stężycy i Ułęż”, dzięki któremu zwiększymy ilość i jakość usług świadczonych drogą elektroniczną. Inicjatorem i liderem tego projektu jest powiat rycki.

Sławomir Wołowicz - Sekretarz Powiatu

Zgodnie ze Statutem Powiatu nadzór nad wykonywaniem bieżących zadań przez komórki organizacyjne starostwa, w szczególności nad terminowym i prawidłowym załatwieniem spraw, przestrzeganiem regulaminu organizacyjnego starostwa i instrukcji kancelaryjnej sprawuje Sekretarz Powiatu. Ponadto zapewnia merytoryczną i techniczno-organizacyjną obsługę posiedzeń organów kolegialnych powiatu oraz wykonuje inne zadania w ramach upoważnień udzielonych przez zarząd powiatu i starostę. Funkcję Sekretarza Powiatu pełni od 1 stycznia 1999 r. Sławomir Wołowicz.

FINANSE POWIATU

W 1998 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę powołującą do życia powiaty. Pojawiły się powiatowe samorządne i samodzielne jednostki, wyposażone we własny majątek, we własne dochody, ale i obciążone znacznymi zadaniami.

Choć jak wiemy pieniądze to nie wszystko, ale bez pieniędzy działać można niewiele. Od tego, jakimi środkami dysponował i obecnie dysponuje powiat, zależy w dużej mierze od stanu gospodarki krajowej. Zarządzanie finansami powiatu oraz podejmowanie decyzji finansowych to duża odpowiedzialność. Odpowiedzialność tym większa, że są to środki publiczne, pochodzące z naszych podatków.

Jadwiga Trzcńska - Skarbnik Powiatu

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych obecnie obowiązująca, a zmieniana na przestrzeni tych piętnastu lat kilkakrotnie, reguluje sposób gospodarowania środkami publicznymi. Jest to swoista „konstytucja budżetowa”.

Zgodnie z wyżej wymienioną ustawą za gospodarkę finansową powiatu odpowiada zarząd powiatu. Z chwilą utworzenia powiatu ryckiego, Rada Powiatu powołała na stanowisko Skarbnika Powiatu Jadwigę Trzcńską, która pełni tę funkcję nieprzerwalnie przez 15 lat.

Budżet powiatu, który jest podstawą jego funkcjonowania powstaje ze „składek” nas wszystkich. To nie państwo łoży na budowę dróg, pensje nauczycieli, lekarzy, strażaków, policjantów i urzędników, na pomoc dla najbardziej potrzebujących, bezrobotnych – to my sami oddajemy na te cele część naszych dochodów w postaci podatków na rzecz budżetu państwa.

Dochody powiatu reguluje ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, a zgodnie z zapisami w niej zawartymi powiat w odróżnieniu do gmin i miast nie posiada własnych opłat i podatków lokalnych.

Na dochody budżetowe powiatu składają się:

- 1) subwencje (obecnie oświatowa, wyrównawcza oraz równoważąca) to środki należne samorządowi, przekazywane z budżetu państwa, bez wskazania celu ich przeznaczenia,
- 2) dotacje celowe to kwoty przekazywane z budżetu państwa na wykonywanie określonych zadań,
- 3) dochody własne powiatu, jak: udział we wpływach z podatków dochodowych od mieszkańców powiatu, dotacje z funduszy celowych oraz z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego, a także dochody ze sprzedaży majątku.

Dochody budżetowe oraz ich struktura

Nie sposób na stronach niniejszej publikacji przedstawiać szczegółowo gromadzone dochody budżetowe w poszczególnych latach. Dla porównania przedstawiono dochody oraz ich strukturę z początku funkcjonowania powiatu oraz z roku 2012 i 2013 w celach porównawczych.

Rok 1999 (w zł)

Wyszczególnienie- źródło dochodów	Wykonanie	Struktura
subwencje (<i>oświatowa, drogowa, wyrównawcza</i>)	13 037 245	55%
dotacje z budżetu państwa – zadania własne	2 244 965	9%
dotacje z budżetu państwa- zadania zlecone	7 245 556	31%
udziały w podatkach dochodowych	351 606	1%
dochody własne	794 805	3%
RAZEM DOCHODY	23 674 177	100%

Struktura dochodów w 1999 r.

Rok 2012, 2013 (w zł)

Wyszczególnienie- źródło dochodów	Wykonanie 2012 r.	Struktura % w 2012 r.	Wykonanie 2013 r.
subwencje (<i>oświatowa, wyrównawcza, równoważąca</i>)	27 008 067	47%	25 788 355
dotacje z budżetu państwa – zadania własne	811 124	1%	1 047 184
dotacje z budżetu państwa- zadania zlecone	6 613 762	11%	7 120 677
udziały w podatkach dochodowych	7 294 800	13%	7 552 590
środki unijne i wkład krajowy	9 915 981	17%	4 351 457
dochody własne	6 020 774	10%	7 426 418
RAZEM DOCHODY	57 664 508	100%	53 286 681

Nieadekwatne środki finansowe w stosunku do nałożonych zadań oraz potrzeb i oczekiwań ze strony społeczności lokalnej skłaniały do szukania dodatkowych źródeł finansowania zadań, a szczególnie inwestycji.

W latach 1999-2003 pozyskano dodatkowe środki finansowe z budżetu państwa na rozbudowę szpitala powiatowego, uruchomienie oddziału ratownictwa medycznego, poprawę infrastruktury oświatowej

– modernizację kotłowni, a także na modernizację drogi powiatowej Ryki- Stawy (środki pochodziły z banku światowego).

Przed przystąpieniem Polski w szeregi członków Unii Europejskiej uruchomiono fundusze przedakcesyjne. W roku 2003 pozyskano dodatkowe środki w ramach programu SAPARD z przeznaczeniem na modernizację dróg powiatowych położonych na terenach wiejskich – droga powiatowa z Ryk w kierunku Kłoczewa oraz w kierunku Stężycy przez Brzeziny.

Po wstąpieniu Polski w poczet członków Unii Europejskiej pojawiły się nowe możliwości finansowe. W latach 2004-2006 pozyskano znaczne środki finansowe w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na modernizację dróg powiatowych. W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki również pozyskano dodatkowe środki finansowe na tzw. „projekty miękkie” – nie inwestycyjne skierowane do młodzieży szkolnej, bezrobotnych oraz studentów.

W następnej perspektywie finansowej w latach 2007-2013 korzystano ze środków z Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego. Pozyskano znaczne środki finansowe na budowę pływalni powiatowej w Rykach. W tym okresie finansowym dalej korzystano ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a programy i projekty skierowane były do osób bezrobotnych, osób niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży przebywającej w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Również realizowano szereg programów edukacyjnych skierowanych do młodzieży szkolnej.

Po uruchomieniu przez Radę Ministrów w 2008 roku Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych powiat kilkakrotnie korzystał z dofinansowania z budżetu państwa do modernizacji dróg powiatowych.

W poniżej tabeli zestawiono pozyskane dodatkowe bezzwrotne środki finansowe w latach 1999-2013 na dofinansowanie zadań inwestycyjnych oraz inwestycji w kapitał ludzki w celu zwiększenia jego mobilności, przedsiębiorczości i zdobycia dodatkowej wiedzy, ze źródeł, o których mowa powyżej.

Wykaz pozyskanych dodatkowych środków bezzwrotnych (w zł)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
919 000	1 781 000	4 530 027	1 363 169	576 341	816 333	657 085

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
8 374 349	4 167 111	795 952	283 861	6 442 289	4 157 511	10 305 028	4 991 369

Wydatki budżetowe oraz ich struktura

Nałożone na powiat, zgodnie z ustawą kompetencyjną, zadania do realizacji wymagały nakładów finansowych. Poniżej przedstawiono poniesione wydatki z budżetu powiatu w układzie rodzajowym. Powiat finansował zadania z zakresu oświaty ponadgimnazjalnej (pensje pracowników oświaty i utrzymanie obiektów), pomocy społecznej dla osób starszych, niepełnosprawnych, a także dla dzieci i młodzieży pozbawionej władzy rodzicielskiej rodziców biologicznych oraz zadania z zakresu aktywizacji osób bezrobotnych. Ponadto powiat na bieżąco utrzymywał oraz remontował drogi powiatowe. Do zadań powiatu należy również rejestracja pojazdów, wydawanie pozwoleń na budowę oraz prowadzenie powiatowego zasobu geodezyjnego. Wydatki na realizację powyższych zadań to tzw. wydatki bieżące.

Jednak każdy samorząd ma obowiązek dbać o rozwój i poprawę infrastruktury istniejącej na danym terenie, a służącej społeczności lokalnej. Stąd też dbałość o wygospodarowanie jak największych środków w budżecie powiatu i pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację inwestycji.

Poniżej przedstawiono w celach porównawczych wydatki budżetowe w układzie rodzajowym dawniej i dzisiaj.

Rok 1999

(w zł)

Wyszczególnienie – rodzaj wydatku	Kwota	Struktura %
Wynagrodzenia i pochodne	16 316 056	69%
Wydatki statutowe	6 221 724	26%
Udzielone dotacje na zadania własne	35 065	0%
Wydatki inwestycyjne	1 032 984	4%
Razem wydatki	23 605 829	100%

Analizując wydatki poniesione dawniej i dzisiaj należy stwierdzić, że wzrosły wydatki majątkowe. W ramach wydatków bieżących największą pozycją wydatkową stanowiły wynagrodzenia i składki na ubezpieczenie społeczne dla pracowników oświaty, pomocy społecznej, służb drogowych oraz pracowników administracji i obsługi.

Wydatki statutowe to środki finansowe przeznaczone na bieżące letnie i zimowe utrzymanie dróg powiatowych, jak również wydatki na utrzymanie obiektów użyteczności publicznej.

Rok 2012, 2013

Wyszczególnienie – rodzaj wydatku	Kwota wydatków w 2012 r.	Struktura % w 2012 r.	Kwota wydatków w 2013 r.
Wynagrodzenia i pochodne	29 542 535	49%	28 778 473
Wydatki statutowe	9 632 392	16%	11 088 666
Udzielone dotacje na zadania własne	3 310 726	6%	2 703 359
Świadczenia rzecz osób fizycznych	1 210 726	2%	1 315 317
Obsługa zadłużenia	463 047	1%	390 863
Wydatki na projekty z dofinansowaniem ze środków unijnych- projekty tzw. „miękkie”	1 562 352	3%	2 607 132
Wydatki majątkowe z dofinansowaniem ze środków unijnych	14 165 998	24%	3 893 277
Razem wydatki	59 887 776	100%	50 777 087

Struktura wydatków w 2012 r.

Miarą rozwoju powiatu są poniesione nakłady inwestycyjne, w wyniku których powstają nowe obiekty, budowle, wyremontowane drogi, boiska sportowe, sale gimnastyczne, które zaspokajają potrzeby spo-

łączności lokalnej i poprawiają warunki jej życia. Poniższa tabela przedstawia poniesione nakłady inwestycyjne w minionym piętnastolecu oraz ich stosunek do wydatków budżetowych ogółem.

Poniesione nakłady inwestycyjne w minionym piętnastolecu funkcjonowania powiatu (w zł)

Rok	Nakłady inwestycyjne	Wydatki budżetowe ogółem	% nakłady do wydatków ogółem
1999	1 332 984	23 605 829	6%
2000	395 091	31 956 567	1%
2001	4 824 673	36 395 310	13%
2002	2 259 728	32 850 908	7%
2003	3 791 816	28 306 223	13%
2004	5 144 799	31 747 369	16%
2005	4 898 457	34 551 442	14%
2006	13 432 843	45 050 067	30%
2007	2 510 445	36 267 977	7%
2008	5 341 466	40 819 428	13%
2009	2 851 223	47 493 456	6%
2010	12 481 728	57 358 939	22%
2011	4 087 432	50 740 912	8%
2012	14 165 998	59 887 776	24%
2013	3 893 276	50 777 087	8%

W wyniku poniesionych nakładów inwestycyjnych zmodernizowano kilkanaście kilometrów dróg powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, poprawiono infrastrukturę w placówkach oświatowych oraz w sferze pomocy społecznej.

Największym przedsięwzięciem w minionym piętnastolecu było wybudowanie i oddanie do użytkowania pływalni powiatowej w Rykach.

Zwrotne źródła finansowania zadań inwestycyjnych

Skromne dochody własne budżetu powiatu, a ogromne potrzeby inwestycyjne w zakresie infrastruktury powiatowej skłaniały władze powiatu do sięgania po zwrotne źródła finansowania inwestycji. Po wejściu naszego kraju do Unii Europejskiej zaciągano kredyty na wkład własny do realizowanych projektów z dofinansowaniem ze środków unijnych. W poniższej tabeli zestawiono kwoty zaciągniętych kredytów i pożyczek w bankach krajowych oraz w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie.

Zaciągnięte kredyty i pożyczki (w zł)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
0	0	57 000	272 000	373 000	376 000	2 083 000

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
12 991 749	410 568	1 600 000	2 650 000	5 000 000	0	3 100 000	0

Nadwyżka operacyjna

Planując i wykonując budżet powiatu zawsze kierowano się, aby osiągać tzw. nadwyżki operacyjne, jako dodatnie różnice między dochodami a wydatkami bieżącymi, które przeznaczano na spłatę wcześniej zaciągniętych kredytów lub na dofinansowanie zadań inwestycyjnych.

Osiągane nadwyżki operacyjne (w zł)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5
Dochody bieżące	46 090 517	48 815 913	47 740 383	49 073 653
Wydatki bieżące	44 877 211	46 653 480	45 721 778	46 883 810
Nadwyżka operacyjna (Db-Wb)	1 213 306	2 162 433	2 018 605	2 189 843

Zadłużenie budżetu powiatu (w zł)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6
Dochody ogółem	45 742 730	55 125 822	51 679 689	57 664 508	53 286 680
Zadłużenie	7 402 624	10 688 136	8 614 500	10 303 600	8 686 500
Stosunek%(zadłużenie/ dochodów)	16,18%	19,39%	16,67%	17,87%	16,30%

Począwszy od 2013 roku, w związku ze zmianą ustawy o finansach publicznych nie obowiązuje już dopuszczalny wskaźnik zadłużenia, tj. do 60% wykonanych dochodów ogółem.

Wprowadzono indywidualny dopuszczalny wskaźnik obsługi długu dla każdej jednostki samorządu terytorialnego liczony na podstawie osiągniętych nadwyżek operacyjnych z trzech poprzednich lat. Do osiągniętych nadwyżek operacyjnych należy dodawać dochody osiągnięte ze sprzedaży majątku. W 2014 roku wskaźnik obsługi długu (*dług/ dochody ogółem*) wynosi 3,58% przy dopuszczalnym (*liczonym na podstawie trzech poprzednich lat*) 4,97%.

W czasie przygotowywania niniejszej publikacji do druku planowany budżet powiatu na 2014 rok przedstawiał się następująco: dochody ogółem w kwocie 53.051.257 zł, wydatki ogółem w kwocie 54.458.389 zł, deficyt (D-W) w kwocie 1.407.132 zł. Źródłem pokrycia deficytu będą wolne środki z lat ubiegłych. Planuje się również zaciągnięcie kredytu bankowego w kwocie 500.000 zł oraz pożyczki w kwocie 751.000 zł z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie na realizację zadań inwestycyjnych.

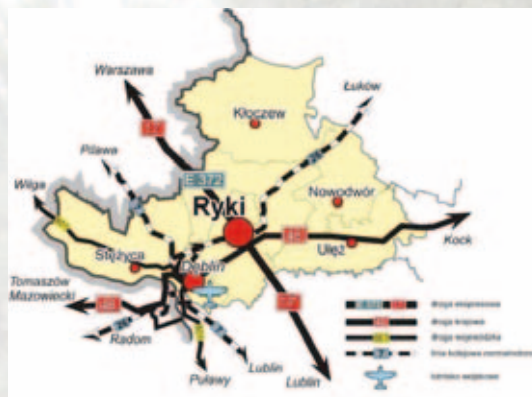
Sytuacja budżetu powiatu jest stabilna, a zadłużenie na bezpiecznym poziomie. Spłata rat kapitałowych oraz odsetek odbywa się w terminach przewidzianych w zawartych umowach z instytucjami finansowymi.

Z optymizmem i nadzieją patrzymy w przyszłość. Wchodzimy w nową perspektywę finansowania z Unii Europejskiej. Jesteśmy finansowo przygotowani do pozyskiwania dodatkowych bezwrotnych środków unijnych na dofinansowanie inwestycji. Posiadamy zdolność kredytową i możemy zaciągnąć kredyty w bankach komercyjnych na wkład własny do planowanych projektów.

ROZWÓJ I ZARZĄDZANIE MIENIEM POWIATU

Gospodarowaniem mieniem powiatu oraz realizacją i planowaniem inwestycji zajmuje się Wydział Rozwoju i Zarządzania Mieniem Powiatu. W szczególności zadania wydziału to:

1. planowanie rozwoju powiatu i przygotowywanie związanych z tym programów rozwoju powiatu (w oparciu o Strategię Rozwoju Lokalnego Powiatu Ryckiego),
2. przyjmowanie wniosków komórek organizacyjnych urzędu, jednostek organizacyjnych, radnych, organizacji i mieszkańców w zakresie realizacji określonych zadań inwestycyjnych oraz dokonywanie ich analiz pod względem zasadności i efektywności,
3. opiniowanie krajowych i regionalnych projektów dokumentów strategicznych / narodowe, regionalne strategie rozwoju, koncepcje i plany zagospodarowania przestrzennego kraju i województwa, sektorowe programy operacyjne, itp.,
4. opiniowanie i uzgadnianie projektów miej-

scowych planów zagospodarowania przestrzennego,

5. przygotowywanie planów inwestycji (poprzez Wieloletni Plan Inwestycyjny),
6. poszukiwanie pozabudżetowych źródeł ich finansowania (środki krajowe i zagraniczne),
7. prowadzenie i rozliczanie inwestycji głównie drogowych infrastrukturalnych,
8. gospodarowanie mieniem powiatu.

Działalność powiatu ryckiego w zakresie wykorzystania środków na inwestycje i ich realizację była wielokrotnie doceniana. Powiat otrzymał m.in.:

- **Certyfikat „Powiat otwarty na fundusze strukturalne”** – po osiągnięciu wymaganych standardów i spełnieniu warunków konkursu przeprowadzonego przez Związek Powiatów Polskich na podstawie umowy z Ministrem Rozwoju Regionalnego,
- **Dyplom od Pisma Samorządu Terytorialnego „WSPÓLNOTA”** za zajęcie IX miejsca w rankingu inwestycyjnym samorządów 2004-2006 w kategorii powiaty,
- **Dyplom uznania dla Wspólnoty Samorządowej Powiatu Ryckiego od Wojewody Lubelskiego** za pracowitość, gospodarność i zaradność, determinację w pozyskiwaniu środków na inwestycje, efektywną współpracę z różnymi podmiotami i instytucjami, systematyczne działania w zakresie ochrony środowiska, infrastruktury, oświaty, opieki społecznej, kultury i sportu, oraz za troskę o rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Najważniejsze przedsięwzięcia inwestycyjne prowadzone przez Wydział Rozwoju i Zarządzania Mieniem Powiatu to:

a) **branża drogowa (zadania o wartości powyżej 1mln zł):**

- **„Kompleksowa przebudowa infrastruktury drogowej od drogi krajowej nr 17 do drogi krajowej nr 48 w miastach Ryki i Dęblin”** za kwotę 6 754 031,86 zł zrealizo-

wana w ramach RPO WL (dofinansowanie: EFRR 5 747 255,24 zł, Miasto Dęblin 368 294,10 zł, Gmina Ryki, 280 229,49 zł),

- **„Modernizacja dróg powiatowych Sarny – Ułęż – Drażgów w powiecie ryckim”** za kwotę 7 207 431,61 zł zrealizowana w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (dofinansowanie EFRR 5 405 573,69 zł, Gmina Ułęż 696 164,00 zł).

- **„Kompleksowa przebudowa infrastruktury drogowej Ryki – Rososz – Grabów Szlachecki – I etap”**

za kwotę 3 737 571,55 zł zrealizowana w ramach ZPORR (dofinansowanie EFRR 1 858 175,14zł, Gmina Ryki 923 201,91 zł).

- **„Modernizacja ul. Spacerowej i Składowej w Dęblinie”** za kwotę 2 800 098,95zł zrealizowana w ramach ZPORR (dofinansowanie EFRR 2 100 073,93 zł, budżet państwa 280 009,58 zł, Miasto Dęblin 200 000,00 zł)

- „Przebudowa drogi powiatowej Ryki – Oszczywik – Borki” za kwotę 1 778 893,36 zł (dofinansowanie budżet państwa 750 000,00 zł, Gmina Ryki 500 000,00 zł)

- **„ B u - d o w a k ł a d k i i m o d e r n i z a c j a u l i c S p a c e r o w e j, S k ł a d o w e j i K r a s i c k i e g o w D e b l i n i e ”** za kwotę 1 365 365,24zł

(dofinansowanie budżetu państwa 579 000,00zł, Miasto Dęblin 320 932,62 zł)

- **„Remont drogi powiatowej Nr 1429L na odcinku Lendo Ruskie – droga krajowa Nr 48”** za kwotę 1 582 079,00 w ramach Narodowego Programu Przebudowy dróg Lokalnych (dofinansowanie budżetu państwa 791 039zł, Gmina Ułęż 593279zł)

- **„Przebudowa drogi powiatowej Nr 1418L Zadybie Stare – Stryj”** za kwotę 1 599 996,73 zł (dofinansowanie Gminy Kłoczew 800 000 zł, partnerzy prywatni 1500 zł)

- **„Remont drogi powiatowej Nr 1349L Rososz – Leopoldów”** za kwotę 1 397 244,04 zł w ramach Narodowego Programu Przebudowy dróg Lokalnych (dofinansowanie budżetu państwa 650 000,00 zł, Gmina Ryki 500 000,00 zł),

- **„Budowa nawierzchni wraz z częściowym wyrównaniem i poszerzeniem drogi w istniejącym pasie drogi powiatowej Nr 1415 L Ryki – Kłoczew (od granicy miasta Ryki z gminą Kłoczew)”** za kwotę 1 306 804zł (dofinansowanie UE 429 799 zł, środki krajowe 143 266 zł),

- **„Poprawa dostępności powiatu ryckiego do sieci dróg powiatu garwolińskiego poprzez przebudowę drogi 1413L”** za kwotę 1 293 307,97 zł zrealizowana w ramach NPPDL (dofinansowanie budżetu państwa 644 403,00 zł, Gmina Kłoczew 323 952,00 zł, partnerzy prywatni 1500 zł)

- **„Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu ryckiego poprzez przebudowę drogi powiatowej Nr 1349L w gminie Nowodwór”** za kwotę 1 239 825,51zł, w ramach NPPDL, (dofinansowanie budżetu państwa 619 912,00 zł, Gmina Nowodwór 309 957,00 zł, podmioty prywatne 3000 zł).

- **„Poprawa spójności komunikacyjnej powiatu ryckiego poprzez przebudowę dróg powiatowych Nr 1423L i 1428L”** za kwotę 1 004 162,68 zł w ramach Narodowego Pro-

gramu Przebudowy Dróg Lokalnych (dofinansowanie budżetu państwa 301 248,00zł,

Gmina Nowodwór 351 456,94zł).

b) Branża kubaturowa:

- „Budowa pływalni powiatowej w Rykach” za kwotę 13 189 463,90 zł zrealizowana w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (dofinansowanie EFRR 9 983 497,32 zł)
- „Budowa zewnętrznych obiektów sportowych przy ZSZ Nr 2 w Dęblinie” za kwotę 1.032.470,87 zł brutto
- „Budowa boiska wielofunkcyjnego przy ZSZ Nr 1 w Rykach” za kwotę 266 331,54 zł z czego dofinansowanie Ministerstwa Sportu i Turystyki wyniosło 87 800,00 zł (Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej),
- „Budowa boiska wielofunkcyjnego przy ZSZ nr 2 w Rykach” za kwotę 403.794,98 zł,
- „Termorenowacja budynków ZSZ nr 2 w Rykach” za kwotę 889 087zł,
- „Termomodernizacja budynku I Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej-Curie w Rykach za kwotę 953 180,01zł
- „Budowa biologicznej oczyszczalni ścieków w Domu Pomocy Społecznej w Rososzy” za kwotę 176 239,06 zł
- „Budowa łącznika między budynkami A i B Warsztatów Terapii Zajęciowej w Rykach I etap” za kwotę 125 394,89 zł

**INWESTYCJE PROWADZONE PRZEZ ZARZĄD DRÓG POWIATOWYCH
RYKI W LATACH 2010 – 2013**

	Nazwa inwestycji	Zakres	Długość odcinka	Wykonawca	Wartość
Rok 2010	Partnerska przebudowa dróg na terenie gmin Stężyca, Ryki, Nowodwór, Ułęż	– wykonanie warstwy wyrównawczej 50kg/m ² – wykonanie warstwy wiążącej gr. 3 cm.	17,522 km	PRD PUŁAWY	3 111 063,81
	Przebudowa drogi Nr 1418L Zadybie Stare – Stryj	– warstwa wiążąca 5 cm – warstwa wiążąca 5cm -wykonanie zjazdów 156mb -poszerzenie jezdni 30cm	1,816 km	PRD ZWOLEŃ	1 551 996,73
	Przebudowa drogi (prawoskręt) ul. Żytnia Ryki	– wykonanie podbudowy – warstwa wyrównawcza 75kg/m ² – warstwa ścieralna 4cm.	0,107 km	Zakład Budowy Wodociągów i Kanalizacji Zadura Marek	183 095,90
	Wykonanie chodnika w m. Zalesie i ul. Słowackiego w Rykach	– wykonanie chodnika z kostki brukowej	ul. Słowackiego – 300 m ² Zalesie – 525 m ²	Usługi asenizacyjno-transportowo-handlowe Roman Wałach	161 685,25
Rok 2011	Wykonanie chodnika na ul. Klonowej w Kłoczewie	– wykonanie chodnika z kostki brukowej	440 m ²	KAWAL Kazimierz Woźniak	50 000

	Nazwa inwestycji	Zakres	Długość odcinka	Wykonawca	Wartość
Rok 2012	Przebudowa ulic Michalinowska i Parzyżantów w Dęblinie	– wykonanie warstwy wyrównawczej 75 kg/m ² – wykonanie warstwy ścieralnej 4cm	0,960 km	FEDRO OSIECK	267 514,11
	Przebudowa drogi Nr 1422L w m. Czernic	– wykonanie poszerzenia 412m ² -wykonanie warstwy wyrównawczej 100kg/m ² – wykonanie warstwy ścieralnej 4 cm -ścinka poboczy 550m ²	1,850 km	FEDRO OSIECK	541 940,58
Rok 2013	Przebudowa drogi 1438L ul. Kościuszki w Dęblinie	– wykonanie warstwy wyrównawczej 75kg/m ² – wykonanie warstwy ścieralnej gr. 4cm – ścinka poboczy	0,502 km	FEDRO OSIECK	132 071,82
	Przebudowa drogi nr 1421L w m. Kawęczyn	– wykonanie poszerzenia – wykonanie warstwy wyrównawczej 75 kg/m ² – wykonanie warstwy ścieralnej gr. 3cm – ścinka poboczy -wymiana przepustu fi 60	1,375 km	FEDRO OSIECK	315 267,07
	Budowa chodnika przy drodze powiatowej nr 1415L ul. Długa w Kłoczewie	– wykonanie chodnika z kostki brukowej	300 m ²	PUHP DUDEK	30 000,00

Otwarcie boiska przy ZSZ nr 2 w Dęblinie

Otwarcie boiska przy ZSZ nr 2 w Rykach

Otwarcie basenu- największej inwestycji powiatu ryckiego

EDUKACJA

Na mocy art. 48 ust. 1 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. z 1998 r. Nr 133, poz. 872), z dniem 1 stycznia 1999 r. powiat rycki przejął do prowadzenia ówczesne szkoły ponadpodstawowe, internaty, Porad-

nie Psychologiczno – Pedagogiczne w Rykach oraz w Dęblinie. Z chwilą przejęcia, placówki funkcjonowały jako jednostki budżetowe. W latach 2007 – 2010 jako zakłady budżetowe a od 2011 funkcjonują ponownie jako jednostki budżetowe.

Obecną sieć szkół ponadgimnazjalnych prowadzonych przez powiat tworzą:

I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE im. MARII SKŁODOWSKIEJ – CURIE w RYKACH

Ryckie liceum jest jedną z najdłużej działających szkół ponadgimnazjalnych w powiecie, z bogatą 70-letnią tradycją – istnieje od 1944 r. Założycielem i pierwszym dyrektorem szkoły był ks. Władysław Frelek.

W 1987 roku nadano szkole imię Marii Skłodowskiej-Curie oraz wręczono sztandar, a w 2007 r. Rada Powiatu ustaliła nazwę szkoły w obecnym brzmieniu.

Szkoła mieści się w zmodernizowanym budynku dydaktycznym. Posiada dobrze wyposażoną salę gimnastyczną z zapleczem, trzy boiska asfaltowe,

kort tenisowy, boisko do siatkówki plażowej, siłownię, pracownię komputerową oraz 12 sal lekcyjnych, przystosowanych do projekcji multimedialnych.

ZESPÓŁ SZKÓŁ ZAWODOWYCH Nr 1 im. WŁADYSŁAWA KORŻYKA w RYKACH

Szkoła należy do jednej z najstarszych i największych szkół ponadgimnazjalnych w powiecie ryckim. Założycielem szkoły i jej pierwszym długoletnim dyrektorem był patron

szkoły Władysław Korzyk. Pierwszą naukę w szkole rozpoczęto 14 października 1947 r. Z biegiem lat szkoła zmieniła swą nazwę zaczynając od Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej przez Zasadniczą Szkołę Metalową, Zasadniczą Szkołę Zawodową, Technikum Mechaniczne, Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 dochodząc do obecnej – Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 im. Władysława Korżyka.

Obecnie w skład Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 w Rykach wchodzi następujące szkoły: III Liceum Ogólnokształcące, Technikum Mechaniczne, Technikum Informatyczne, Technikum Odzieżowe, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1, Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Policealna Szkoła

Zawodowa dla Dorosłych.

Szkoła dysponuje nowoczesnymi klasopracowniami do nauczania przedmiotów teoretycznych. Wszystkie pracownie wyposażone są w komputery

ZESPÓŁ SZKÓŁ ZAWODOWYCH Nr 2 im. LEONA WYCZÓŁKOWSKIEGO w RYKACH

„Budowlanka” istnieje od 1963 r. Pierwsza nazwa szkoły to Szkoła Rzemiosł Budowlanych w Rykach. Początkowa szkoła mieściła się w zabytkowym XIX-wiecznym pałacu klasycystycznym położonym w parku przy ul. Warszawskiej oraz kilku pomieszczeniach przy ul. Kościuszki, wynajętych na warsztaty szkolne od Szkoły Mechanicznej. W roku 1980 oddano do użytku nowo wybudowany budynek szkoły oraz internat oraz ustalono nazwę: Zespół Szkół Zawodowych Nr 2. W 1988 r. szkole nadano sztandar oraz imię Leona Wyczółkowskiego.

Obecnie w skład Zespołu Szkół Zawodowych Nr 2 w Rykach wchodzi następujące szkoły: II Liceum Ogólnokształcące, Technikum Budowlane, Technikum Ekonomiczne, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2, Ośrodek Dokształcania i Doskona-

klasy PC/ laptopy z dostępem do sieci Internet oraz projektory. Szkoła posiada własny internat, doskonale wyposażoną i skomputeryzowaną bibliotekę, zaplecze sportowe, nowoczesnie wyposażone pracownie kształcenia praktycznego.

lenia Zawodowego.

Szkoła posiada: 25 sal lekcyjnych dobrze wyposażonych w pomoce dydaktyczne, 3 pracownie komputerowe, świetlicę, bibliotekę ze Szkolnym Centrum Informacji, siłownię oraz dużą salę gimnastyczną. Zapleczem do nauki zawodu są bardzo dobrze wyposażone warsztaty szkolne. Obok szkoły znajduje się nowoczesne boisko wielofunkcyjne.

ZESPÓŁ SZKÓŁ ZAWODOWYCH Nr 1 im. gen. FRANCISZKA KLEEBERGA w DĘBLINIE

Szkoła powstała w 1945 roku. Początkowo nauka odbywała się w pomieszczeniach Dęblińskiego Węzła PKP. Od roku 1951 zajęcia odbywają się we własnym budynku dydaktycznym. W latach 60-tych zostały oddane do użytku warsztaty szkolne i internat. W roku szkolnym 1974/75 decyzją władz oświatowych powołany został Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 w Dęblinie. Ważnym wydarzeniem w historii szkoły było nadanie jej w 1986 r. imienia i przekazanie sztandaru.

Obecnie w skład Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 w Dęblinie wchodzi następujące szkoły: II Liceum Ogólnokształcące, Technikum Mecha-

niczne, Technikum Informatyczne, Technikum Elektryczne, Technikum Architektury Krajobrazu, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1.

Szkoła dysponuje: funkcjonalnie urządzonymi pracowniami przedmiotowymi wyposażonymi w nowoczesne pomoce dydaktyczne, biblioteką szkolną, pięcioma pracowniami komputerowymi, pełnowymiarową salą gimnastycz-

ną, kortami tenisowymi i zespołem funkcjonalnych boisk sportowych, internatem i pracownikami zajęć praktycznych. W ramach podpisanej w dniu 15 maja 2012 r. umowy współpracy polsko-

ukraińskiej w dziedzinie oświaty od roku szkolnego 2012/2013 w szkole kształcą się uczniowie z Ukrainy.

ZESPÓŁ SZKÓŁ ZAWODOWYCH Nr 2

im. MARII DĄBROWSKIEJ w DĘBLINIE

Zespół jest jedną z najmłodszych szkół ponadgimnazjalnych na terenie powiatu ryckiego. Szkoła rozpoczęła działalność w 1968 r. jako filia Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 a od 1 września 1969 r. zaczęła funkcjonować samodzielnie, jako Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2 w Dęblinie. W maju 1970 r. rozpoczynają pracę warsztaty szkolne. W 1979 r. rozpoczęto naukę w nowym budynku dydaktycznym. Doniosłym wydarzeniem w historii szkoły było nadanie jej w 1989 r. imienia Marii Dąbrowskiej oraz wręczenie, ufundowanego przez Radę Rodziców, sztandaru.

Obecnie w skład Zespołu Szkół Zawodowych Nr 2 w Dęblinie wchodzi następujące szkoły: III Liceum Ogólnokształcące, Technikum Handlowe, Technikum Ekonomiczne, Technikum Gastronomiczne, Technikum Hotelarskie, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2, Szkoła Policealna dla Dorosłych Nr 2.

Bazę szkoły stanowi: 14 sal lekcyjnych wyposażonych w zestawy multimedialne, nowoczesna pracownia technologii gastronomicznej z 16 stanowiskami do pracy, sala gimnastyczna, nowoczesny kompleks sportowo-rekreacyjny (boiska do piłki nożnej, koszykowej, siatkowej, ręcznej i plażowej, rzutnia pchnięcia kulą, bieżnia okólna, bieżnia czterotorowa z nawierzchnią tartanową), biblioteka i czytelnia z centrum multimedialnym oraz warsztaty szkolne.

ZESPÓŁ SZKÓŁ

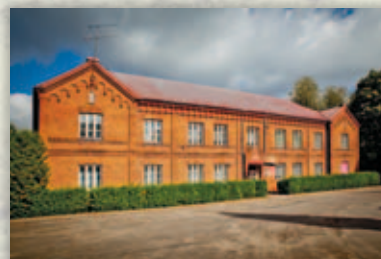
im. KAJETANA hr. KICKIEGO w SOBIESZYNIE

Najstarsza szkoła rolnicza w Polsce. Powstała w 1896 roku z fundacji Kajetana hr. Kickiego. Położona na terenie zabytkowego zespołu leśno – parkowego. Rozpoznawalne logo szkoły – „S” przeplatane kłosami.

Jej nazwa ulegała częstym zmianom. Placówka miała zdecydowanie charakter szkoły rolniczej. Aktualnie jest to Zespół Szkół im. Kajetana hr. Kickiego w Sobieszynie.

Obecnie w skład Zespołu wchodzi następujące szkoły: Liceum Ogólnokształcące, Technikum

Agrobiznesu, Technikum Architektury Krajobrazu, Technikum Rolnicze, Szkoła Policealna dla Dorosłych. Od pięciu lat w klasach I i II Liceum Ogólnokształcącego realizowana jest innowacja pedagogiczna „Podstawy wiedzy o wojskowości”. Honorowy patronat nad klasami wojskowymi

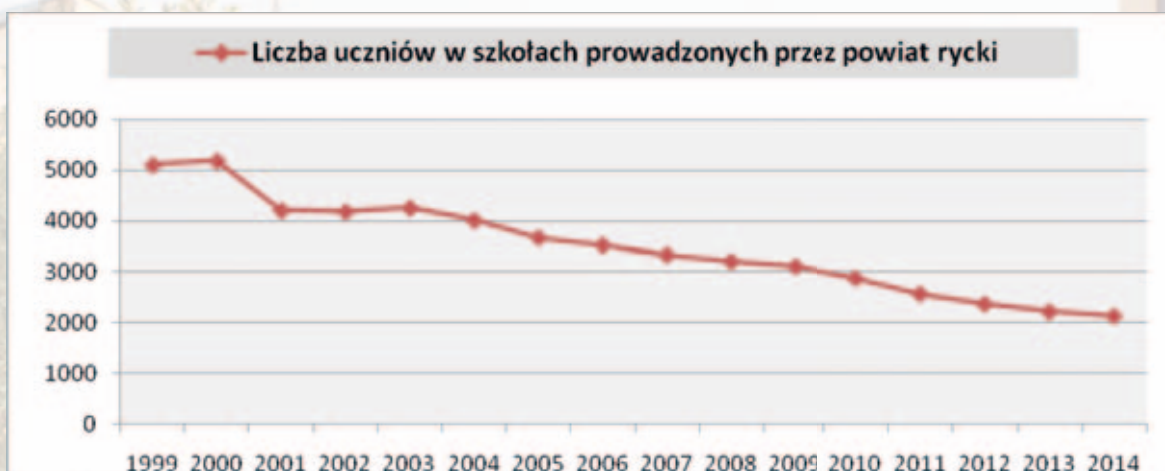

sprawuje Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Dęblinie.

Szkoła działa od 118 lat łącząc tradycję i nowoczesne metody nauczania. Nauka odbywa się

w zabytkowym budynku w dobrze wyposażonych klasopracowniach szkolnych. Szkoła dysponuje sprzętem multimedialnym, pracownią komputerową. Uczniom zamiejscowym oferuje możliwość zakwaterowania w internacie.

W chwili przejścia szkół przez powiat, kształciło się w nich **5102 uczniów**. Na chwilę obecną do szkół ponadgimnazjalnych uczęszcza tylko **2132 uczniów**. Liczne reformy oświaty, powstanie szkół niepublicznych, wkraczający niż demograficzny, migracje ludności, powodują, że liczba uczniów w publicznych szkołach ponadgimnazjalnych stale spada.

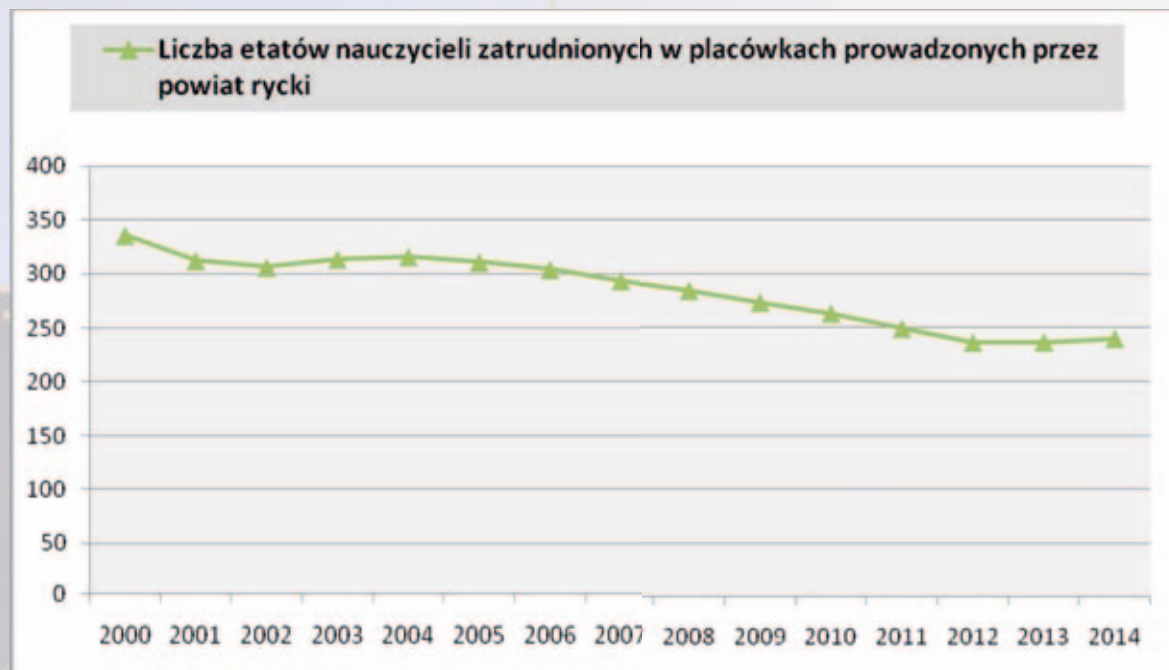
Na przestrzeni 15 lat funkcjonowania powiatu zmieniały się także preferencje uczniów. W 1999 r. najczęściej wybieranymi przez uczniów szkołami były zasadnicze szkoły zawodowe. Kształciło się w nich aż 1680 uczniów. Na drugim miejscu

znajdowały się technika, w nich kształciło się 1285 uczniów. Dzisiaj w zasadniczych szkołach zawodowych kształci się zaledwie 288 uczniów. Dominują technika – 1175 uczniów oraz licea ogólnokształcące – 585 uczniów.

Szczegółową strukturę kształcenia w szkołach przedstawia poniższa tabela:

Typ szkoły	Liczba uczniów	
	na dzień 30.09.1999 r.	na dzień 30.09.2014 r.
Licea ogólnokształcące	464	585
Licea profilowane	0	0
Licea techniczne	613	0
Technika	1285	1175
Zasadnicze szkoły zawodowe	1680	288
Licea uzupełniające dla dorosłych	0	0
Licea dla dorosłych	0	53
Technika uzupełniające	511	0
Technika uzupełniające dla dorosłych	470	31
Szkoły policealne dla dorosłych	79	0
Ogółem	5102	2132

Wraz ze zmniejszającą się liczbą uczniów, zmniejszyło się również zatrudnienie nauczycieli. Na dzień 10 września 2000 r. zatrudnienie wynosiło 335,68 etatu. Natomiast na dzień 30 września 2014 r. wynosi 239,75 etatu.

Zatrudnienie nauczycieli według stopni awansu zawodowego

Stopień awansu zawodowego	Zatrudnienie nauczycieli (w etatach)	
	na dzień 10.09.2000 r.	na dzień 30.09.2014 r.
Nauczyciel stażysta	19,82	10,07
Nauczyciela kontraktowy	50,22	21,0
Nauczyciel mianowany	265,64	60,89
Nauczyciel dyplomowany	0	146,81
Bez stopnia	0	0,98
Ogółem	335,68	239,75

Ofertę powiatu w zakresie edukacji ponadgimnazjalnej uzupełniają szkoły prowadzone przez inne organy: Liceum Ogólnokształcące w Dęblinie, Liceum Ogólnokształcące w Sobieszynie oraz szkoły niepubliczne.

Głównym źródłem finansowania wydatków na oświatę w okresie 15 lat funkcjonowania powiatu była subwencja oświatowa i dochody własne powiatu. Dodatkowo powiat pozyskiwał środki z rezer-

wy części oświatowej subwencji ogólnej z przeznaczeniem na: dofinansowanie kosztów związanych z wypłatami odpraw dla nauczycieli zwalnianych /art. 20 KN/ i przechodzących na emeryturę /art. 88 KN/; dofinansowania wyposażenia w sprzęt szkolny i pomoce dydaktyczne nowo pozyskanych pomieszczeń do nauki; likwidację szkód wywołanych zdarzeniami losowymi; remont pomieszczeń oraz innych funduszy zewnętrznych.

Przejmowane w 1999 r. szkoły, ich budynki i wyposażenie były mocno zróżnicowane pod względem jakościowym. W jednych trwały inwestycje, inne tych inwestycji nieubłaganie wymagały. Konieczne były więc inwestycje w infrastrukturę oświatową.

W okresie 1999 – 2014 w placówkach oświatowych prowadzonych przez powiat rycki zostało przeprowadzonych szereg remontów i inwestycji. Do najważniejszych z nich należą: budowa kortu do tenisa ziemnego w Zespole Szkół Zawodowych Nr 1 w Dęblinie oraz Zespole Szkół w Sobieszynie, termomodernizacja budynku szkolnego w Zespole Szkół Zawodowych Nr 2 w Rykach i I Liceum Ogólnokształcącego w Rykach, budowa boisk wielofunkcyjnych w Zespole Szkół Zawodowych Nr 1 w Rykach, Zespole Szkół Zawodowych Nr 2 w Rykach oraz Zespole Szkół Zawodowych Nr 2 w Dęblinie. W szkołach wybudowano kotłownię gazowe i olejowe, wymienione zostały okna, wyremontowano sale gimnastyczne, internaty, warsztaty szkolne. Sukcesywnie dostosowywano obiekty dla osób niepełnosprawnych. Patrząc na obiekty oświatowe z perspektywy czasu, nie sposób nie zauważyć zmian. Wszystkie nasze placówki oświatowe zmieniły swoje oblicze. Przeprowadzone remonty i prace termomodernizacyjne poprawiły jakość substancji materialnej, a doposażenie pracowni lub utworzenie nowych poprawiło warunki i jakość prowadzonego procesu dydaktycznego.

W latach 2005 – 2007 powiat rycki otrzymał dotację celową z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na dofinansowanie zakupu środków dydaktycznych do praktycznej nauki zawodu w ZSZ Nr 1 w Rykach, ZSZ Nr 2 w Dęblinie i ZS w Sobieszynie w łącznej kwocie – 723 964 zł.

Dla lepszego zabezpieczenia mienia szkół i bezpieczeństwa osób w nich przebywających w latach 2007 – 2012 we wszystkich szkołach został zainstalowany monitoring wizyjny. W ramach Rządowego Programu Wspierania w latach 2007-2009 Organów Prowadzących w Zapewnieniu Bezpiecznych Warunków Nauki, Wychowania i Opieki w Publicznych Szkołach i Placówkach „MONITORING WIZYJNY W SZKOŁACH I PLACÓWKACH” powiat rycki otrzymał środki

finansowe w kwocie – 55 200 zł.

Szkoły corocznie pozyskują środki na zadania zakresu edukacji ekologicznej z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, do 2010 r. z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z budżetu powiatu.

Uczniowie szkół prowadzonych przez powiat rycki mają możliwość korzystania z pomocy finansowej jaką są stypendia.

W latach 2004 – 2007 we wszystkich szkołach ponadgimnazjalnych umożliwiającym uzyskanie świadectwa dojrzałości prowadzonych przez powiat rycki realizowane były projekty finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa pn. „**Program stypendialny dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych w powiecie ryckim**” w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego – wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne. Wartość przyznanych stypendiów wyniosła 2 072 928 zł.

W latach 2006 – 2008 powiat rycki zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów realizował projekt stypendialny w ramach rządowego programu wyrównywania szans edukacyjnych uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej na lata 2006 – 2008. Łącznie na ten cel otrzymano środki w kwocie 72 270 zł, z pomocy skorzystało 28 uczniów.

Od roku 2010, corocznie, uczniom szkół ponadgimnazjalnych przyznawane są **stypendia Starosty Ryckiego** za wybitne osiągnięcia w nauce w ramach „**Lokalnego programu wspierania edukacji uzdolnionej młodzieży w powiecie ryckim**”. Stypendium przyznaje Starosta Rycki na wniosek dyrektora szkoły uczniom, którzy uzyskali odpowiednio wysoką średnią ocen ustalaną dla danego typu szkoły oraz którzy nie pobierali stypendiów z innych źródeł. Wysokość stypendium uzależniona jest od osiągnięć edukacyjnych ucznia w danym roku szkolnym i wynosi od 60 zł do 100 zł miesięcznie.

Wykaz przyznanych stypendiów w latach 2010 – 2014

Rok szkolny	Liczba przyznanych stypendiów	Wydatkowane środki
2009/2010	44	26 400
2010/2011	47	28 200
2011/2012	45	27 000
2012/2013	53	32 400
2013/2014	64	38 600
RAZEM		152 600

W minionym piętnastolecu w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki pozyskiwano dodatkowe środki finansowe na tzw. „projekty miękkie” – nieinwestycyjne skierowane do młodzieży szkolnej i kadry pedagogicznej.

Realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013

„NASZA SZKOŁA – opracowanie i wdrożenie programów rozwoju szkół Polski Wschodniej” – projekt realizowany przez ZSZ Nr 2 w Dęblinie w latach 2007 – 2008. Wartość projektu – 110.000 zł. Liczba uczniów uczestniczących w projekcie – 321.

„Archimedes” – projekt realizowany przez I Liceum Ogólnokształcącego im. M. Skłodowskiej – Curie w Rykach w ramach umowy podpisanej z Augustowskim Centrum Edukacyjnym w Augustowie. W ramach projektu uczniowie uczestniczyli w zajęciach ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych. Projekt realizowano w latach 2008 – 2012. Otrzymana kwota wsparcia – 143 832 zł.

– celem projektu było podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników placówek oświatowych w powiecie ryckim. Całkowity koszt przedsięwzięcia zamknął się w kwocie 164 640 zł, z czego 139 944 zł stanowiło dofinansowanie z PO KL. Projekt był realizowany od lutego do sierpnia 2010 r. W projekcie uczestniczyło 120 nauczycieli.

„Podniesienie kompetencji kluczowych uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe z powiatu ryckiego” – okres realizacji projektu od lutego 2010 r. do lipca 2011 r. w projekcie uczestniczyło 240 uczniów ze szkół zawodowych z terenu powiatu ryckiego. Otrzymana kwota wsparcia – 728 250 zł. Głównym celem projektu była poprawa jakości szkolnictwa zawodowego w powiecie ryckim poprzez modernizację oferty kształcenia zawodowego. Realizowano programy rozwojowe szkół zawodowych oraz prowadzono dodatkowe zajęcia pozalekcyjne z języków obcych i przedsiębiorczości.

„Innowacyjne praktyki pedagogiczne szansą rozwoju oświaty” – projekt realizowany przez Lubelską Szkołę Wyższą w Rykach w latach 2010 – 2012, gdzie powiat rycki pełnił rolę partnera. Wsparcie finansowe jakie pozyskał powiat

w ramach partnerstwa to kwota 267 450 zł. Celem projektu było przygotowanie instytucji oświatowych powiatu ryckiego do realizacji praktyk studenckich.

„Równy start do kariery – program rozwojowy Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Dęblinie” – projekt realizowany przez Zespół Szkół Zawodowych Nr 2 w Dęblinie. W ramach projektu zostały przeprowadzone zajęcia dodatkowe z księgowości komputerowej, przedsiębiorczości, kurs kelnerski, kurs barmański oraz zajęcia wspomagające takie jak: obóz pedagogiczno – sportowy w Tatrach, obóz pedagogiczno – sportowy w Spale. Realizację projektu rozpoczęto w miesiącu październiku 2010 r., zakończono we wrześniu 2011 r. Wartość pozyskanych środków – 383.391 zł. W projekcie uczestniczyło 264 uczniów.

„Szkoła przyszłości – Nowe możliwości kształcenia młodzieży” – projekt realizowany przez Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 w Rykach w latach 2011 – 2012. Celem projektu było podniesienie jakości i atrakcyjności procesu kształcenia zawodowego a także zmniejszenie dysproporcji w osiągnięciach edukacyjnych uczniów. W ramach projektu realizowano: zajęcia dodatkowe i wyrównawcze, praktyki zawodowe, warsztaty. W projekcie uczestniczyło 300 uczniów. Wartość projektu – 358 120 zł.

„Praktyka czyni mistrza” – projekt realizowany przez Zespołu Szkół Zawodowych Nr 2 w Dębli-

nie. Celem projektu było podniesienie umiejętności zawodowych i nabycie doświadczenia poprzez organizację staży dla uczniów techników we współpracy z pracodawcami. W ramach przedsięwzięcia zrealizowano we współpracy z pracodawcami staże dla 88 uczniów. Wartość projektu – 386,606 zł. Rok realizacji – 2012.

„Staż zawodowy kluczem do kariery” – projekt realizowany przez Zespół Szkół Zawodowych Nr 2 w Dęblinie. Celem projektu było wzmocnienie zdolności uczniów do zatrudnienia zgodnie z kierunkiem kształcenia. W ramach przedsięwzięcia 90 uczniów odbyło staże u pracodawców. Wartość projektu – 398 459 zł.

„Licea Powiatu Ryckiego – szkołami równych szans” – projekt realizowany przez powiat rycki. Okres realizacji projektu od 01 stycznia do 31 sierpnia 2013 r. Celem głównym projektu było zmniejszenie dysproporcji w osiągniętych wynikach oraz rozwój kompetencji kluczowych u 277 uczniów, poprzez wdrożenie zmodernizowanych i kompleksowych programów nauczania w dwóch liceach ogólnokształcących powiatu ryckiego: I Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej – Curie w Rykach oraz Liceum Ogólnokształcącym w Zespole Szkół im. Kajetana hr. Kickiego w Sobieszynie. Uczniowie zakwalifikowani do projektu korzystali z: dodatkowych zajęć dydaktyczno – wyrównawczych; doradztwa i opieki psychologiczno – pedagogicznej; dodatkowych zajęć rozwijających kompetencje kluczowe; grupowego i indywidualnego poradnictwa edukacyjno – zawodowego; wyjazdów naukowych do laboratoriów/pracowni w Lublinie (KUL, Instytut Agrofizyki PAN). Wartość projektu – 297 054 zł.

„Staż z Korzykiem szansą na dobrą pracę” – projekt realizowany przez Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 w Rykach. Celem projektu było zwiększenie szans zawodowych uczniów, poprzez realizację letnich staży u pracodawców zwiększających doświadczenie zawodowe uczniów oraz wzrost umiejętności praktycznych. W ramach programu przeprowadzono staże dla 150 uczniów. Wartość projektu – 712 781 zł

„Kompleksowe wspomaganie szkół i przedszkoli w powiecie ryckim” – projekt realizowa-

ny przez powiat rycki. Okres realizacji projektu od 01 kwietnia 2014 r. do 30 września 2015 r. Wartość projektu – 1 716 709, 28 zł. Cel główny projektu – podniesienie jakości funkcjonowania systemu doskonalenia nauczycieli 54 szkół i 4 przedszkoli w powiecie ryckim poprzez stworzenie do 30.09.2015r. planów wspomagania spójnych z rozwojem szkół/przedszkoli w obszarach wymagających szczególnego wsparcia.

„**Mechanik lotniczy – zawód z przyszłością**” – projekt realizowany przez Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 w Dęblinie w partnerstwie z Wojskowymi Zakładami Lotniczymi Nr 1 w Dęblinie. Okres realizacji projektu od 19 sierpnia 2013 r. do 18 sierpnia 2015 r. Wartość projektu 2 056 530 zł, w tym dofinansowanie 1 781 690 zł. Celem projektu jest wzrost wiedzy i umiejętności uczniów oraz rozszerzenie oferty edukacyjnej poprzez wdrożenie kompleksowego programu rozwojowego lotnictwa.

PORADNIE PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE

Od początku istnienia powiatu ryckiego na jego terenie funkcjonują dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne:

PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA w RYKACH

**PORADNIA
PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA
W RYKACH**

Poradnia powołana została z dniem 1.01.1969 roku jako Powiatowa Poradnia Wychowawczo-Zawodowa. Swoją działalnością obejmowała powiat rycki, w skład którego wchodziło siedem gmin. Na krótko, bo zaledwie na rok, udostępniono nowo powstałej placówce pomieszczenie w jednym z domków dla nauczycieli przy Zespole Szkół Zawodowych Nr 1 przy ulicy Żytniej. W ciągu czterdziestu

pięciu lat swojej działalności poradnia pięciokrotnie zmieniała miejsce pobytu. Obecnie siedzibą poradni jest lokal w internacie Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 w Rykach przy ul. Żytniej 5a. Z dniem 28.09.1993 r. Poradnia Wychowawczo - Zawodowa w Rykach została przekształcona przez Kuratora Oświaty w Lublinie, podobnie jak inne poradnie w woj. lubelskim w Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Rykach. Poradnia swoim zasięgiem obejmuje miasto i gminę Ryki oraz gminy: Kłoczew, Nowodwór i Ułęż. Pod opieką poradni znajduje się 55 placówek. Rocznie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej korzysta ponad 2000 osób.

PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA w DĘBLINIE

Poradnia została powołana w 1984 roku pod nazwą Poradnia Wychowawczo-Zawodowa. W 1993 r. nazwa uległa zmianie na Poradnię Psy-

chologiczno-Pedagogiczną. Początkowo siedziba placówki mieściła się przy ul. Okólnej a od 1997 r. przy ul. Podchorążych. Zmiana lokalu pozwoliła na doposażenie placówki w nowoczesny sprzęt, pomoce dydaktyczne oraz narzędzia badawcze. Terenem działania poradni jest miasto Dęblin, gmina Stężyca, Zespół Placówek Oświatowych w Bobrownikach – gmina Ryki. Pod opieką poradni znajduje się aktualnie 30 placówek.

W roku szkolnym 2005/2006 poradnie zostały objęte projektem MEN współfinansowanym przez UE pn. „Sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem dla poradni psychologiczno-pedagogicznych”, dzięki któremu pozyskano komputery i sprzęt biurowy, a także programy komputerowe do diagnozy i terapii dzieci i młodzieży.

Od roku 2006 po uzyskaniu zgody Kuratorium Oświaty w Lublinie oraz Starosty Ryckiego poradnie są uprawnione do wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania dzieci niewidomych i słabo widzących, niesłyszących i słabo słyszących oraz dzieci z autyzmem.

W roku szkolnym 2008/2009 poradnie psychologiczno-pedagogiczne realizowały rządowy program „**Bezpieczna i przyjazna szkoła**” w ramach którego otrzymały dofinansowanie w kwocie 73 674 zł na zorganizowanie punktów konsultacyjnych, zajęć pozalekcyjnych w szkołach, zakup sprzętu i oprogramowania do prowadzenia badań nad wczesnym wykrywaniem zaburzeń i dysharmonii wśród dzieci i młodzieży.

W latach 2005 – 2007 w ramach programu stypendialnego EUROSTUDENT studenci z terenu powiatu ryckiego otrzymali wsparcie w kwocie 238 388 zł.

Uchwałą Nr XLIII/238/05 z dnia 30 grudnia 2005 r. Rad Powiatu w Rykach przekazała Gminie Ryki zadanie oświatowe z zakresu właściwości powiatu polegające na założeniu i prowadzeniu Ośrodka Rewalidacyjno-Wychowawczego w Rykach.

24 czerwca 2014 r. powiat rycki zawarł porozumienie z województwem lubelskim na mocy, którego województwo nieodpłatnie przekazało powiatowi księgozbiór i wyposażenie Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Lublinie Filia w Rykach. Zgodnie z porozumieniem powiat zobowiązał się do współpracy w zakresie utrzymania i utrwalania dorobku PBP Filia w Rykach poprzez utworzenie działu pedagogicznego w ramach biblioteki szkolnej ZSZ Nr 2 w Rykach na okres do 31 sierpnia 2016 r. Na powyższe zadanie powiat otrzymuje dotację celową od samorządu województwa lubelskiego.

KULTURA

Na terenie powiatu ryckiego działalność kulturalną prowadzą: Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach, która sprawuje nadzór merytoryczny nad sześcioma bibliotekami samorządowymi i ich filiami, pięć domów i ośrodków kultury, stowarzyszenia regionalne i społeczno-kulturalne, amatorski ruch artystyczny oraz muzea.

Bogatą i ożywioną działalność popularyzującą folklor i kulturę ludową, tradycje, zwyczaje i obrzędy ludowe prowadzi amatorski ruch artystyczny zrodzony z samorządnej aktywności lokalnych środowisk.

Dożynki Powiatowe 2014

Powiat uznając wartość twórczości ludowej oraz potrzebę ochrony dziedzictwa kulturowego wypełnia funkcję mecenasa kultury i sztuki poprzez opiekę nad amatorskim ruchem artystycznym.

Z dniem 1 stycznia 1999 roku powiat rycki nie przejął żadnej instytucji kultury. Zadania z tego zakresu były realizowane przez Wydział Spraw Społecznych a następnie przez Wydział Edukacji, Kultury, Zdrowia i Sprawy Społecznych.

Poprzez ścisłą współpracę z miejskimi i gminnymi ośrodkami kultury, stowarzyszeniami, zespołami i animatorami kultury wspólnie organizowane są imprezy kulturalne o randze ponadgminnej.

Od 2010 r. przyznawane są nagrody **starosty ryckiego za szczególne osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony dóbr kultury**. Nagroda jest przyznawana we wszystkich dziedzinach kultury i sztuki, na podstawie oceny osiągnięć o istotnym znaczeniu dla rozwoju kultury, a w szczególności: w dziedzinie twórczości artystycznej i edukacji kulturalnej, za popularyzację i upowszechnianie kultury, za ochronę dóbr kultury, za pielęgnowanie i ochronę tradycji regionu.

Wykaz przyznanych nagród starosty ryckiego w latach 2010 – 2014

Rok	Liczba przyznanych nagród	Wydatkowane środki
2010	7	5 000
2011	10	5 000
2012	-	-
2013	3	3 000
2014	3	2 800

Środki pozyskane przez powiat rycki na działalność kulturalną z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2010 – 2014

L.p.	Nazwa projektu	Koszt całkowity projektu	Kwota dofinansowania	Rok realizacji
1.	„Od ziarenka do bochenka – wracamy do tradycji”- Dożynki Powiatowe	31 507,86	21 918,67	2010

2.	Tradycja i nowoczesność w domu i zagrodzie – cykl szkoleń dla kobiet z obszaru LSR	20 150,00	13 872,25	2010 – 2011
3.	Dożynki powiatowe	28 062,00	19 649,00	2011
4.	Tradycje ludowe na pograniczu kultur – Międzynarodowe Święto Chleba	27 825,00	19 477,64	2012
5.	Ocalić od zapomnienia – spotkanie z ludową tradycją	21 100,00	16 880,00	2013
6.	Piknik Samorządowy Powiatu ryckiego – Nowoczesna Promocja Miejscowości – Uczymy się Samorządności	15 159,75	9 860,00	2014
7.	Promocja aktywnego trybu życia na obszarze LGD – Festyn Integracyjny	23.370,00	15.200,00	2014
8.	Kultura łączy narody – MIĘDZYNARODOWE ŚWIĘTO CHLEBA – Plenerowa impreza integracyjna	29.237,00	19.016,00	2014

Wydatki powiatu ryckiego na kulturę w latach 2004 – 2014

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Starostwo Powiatowe										
24 464	22 879	19 975	16 494	28 978	30 942	54 019	35 593	25 969	23 428	23 776
Biblioteka										
-	-	-	-	29 995	59 949	58 638	56 985	55 991	70 538	61 440
Ogółem										
24 464	22 879	19 975	16 494	58 973	90 891	112 657	925 78	81 960	93 966	85 216

POWIATOWA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W RYKACH

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach jest samorządową instytucją kultury, działającą na rzecz bibliotek publicznych i społeczności lokalnej powiatu ryckiego. Biblioteka rozpoczęła swoją działalność 1 lipca 2008 r. Stanowisko dyrektora objął Wojciech Niedziółka, który funkcję tę sprawuje do dnia dzisiejszego.

strona internetowa biblioteki powiatowej

Zgodnie z zapisami statutowymi, biblioteka określona jest jako: *główna biblioteka publiczna powiatu, która służy rozwijaniu i zaspakajaniu potrzeb czytelnich mieszkańców powiatu, upowszechnieniu wiedzy i nauki, rozwojowi kultury. Dbą o sprawne funkcjonowanie sieci bibliotek powiatu.*⁷⁶

Początkowo siedziba biblioteki znajdowała się w Starostwie Powiatowym w Rykach, a od października 2012 r. funkcjonuje w samodzielnym lokalu w Internacie Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 w Rykach.

Od chwili powstania biblioteka powiatowa gromadziła swoje zbiory w dwóch obszarach: bibliotekarstwo i szeroko rozumiany regionalizm. Zbiory regionalne stanowią najważniejszą część zbiorów biblioteki powiatowej. Dzięki wzmożonej działalności udało się zgromadzić okazały księgozbiór, którego ważną część stanowią publikacje ofiarowane przez: Towarzystwo Przyjaciół Ryk, Towarzystwo Przyjaciół Dębina, a także prowadzące prężną działalność wydawniczą Towarzystwo Przyjaciół Stężycy. Od początku działalności biblioteka udostępnia swoim czytelnikom katalog on-line dostępny na stronie www.pbpryki.eurząd.eu. Strona proponuje również przegląd zbiorów regionalnych w formie- prezentacji okładek i tytułów, a także specjalny dział *Biblioteka poleca* w którym wyeksponowane są najciekawsze tytuły dostępne w bibliotece. Cykl *Biblioteka poleca* ukazuje się również na łamach Twojego Głosu (dotychczas ukazało się 40 artykułów).

Dzięki otrzymywanej dotacji od organizatora, a także pozyskiwaniu środków z programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zakup nowości wydawniczych”- w liczących obecnie ponad tysiąc woluminów zbiorach biblioteki znajdują się oprócz w/w, również książki dla dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem lektur i książek ze „Złotej listy” Fundacji ABC XXI (organizatora akcji „Cała Polska Czyta Dzieciom”). Ważny element zbiorów stanowią publikacje cyfrowe „wyszperane z sieci”, które w doskonały sposób uzupełniają lukę w księgozbiorach. Od niedawna, zgodnie z duchem czasu w zbiorach biblioteki znajdują się również audiobooki. Kryterium doboru publikacji do zbiorów biblioteki są przede wszystkim: sugestie czytelników, a także merytoryczna wartość książki (gromadzimy książki autorów nagrodzonych literacką Nagrodą Nobla, nagrodami NIKE itp.).

Korelowanie zakupów z zapotrzebowaniem czytelników przekłada się na ilość wypożyczeń wykazywaną przez poszczególne biblioteki. W 2014 r. – biblioteki publiczne z terenu powiatu ryckiego dysponowały prawie 170 tys. księgozbiorem z którego korzysta ponad 8 tys. aktywnych czytelników. W skali powiatu wypożyczono na zewnątrz ponad 145 tys. księgozbioru, znaczna liczba księgozbioru i czasopism udostępniana jest również na miejscu. Warto podkreślić, że w porównaniu z 2008 r. i początkiem funkcjonowania PBP w Rykach zmniejszył się stan księgozbioru bibliotek sieci (dzięki systematycznym selekcjom zadbane o jego aktualność). Podkreślenia wymaga fakt, że w skali powiatu zakupiono w 2013 roku ponad 4 tys. książek z czego 1/3 zakupiono ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego i wzmiankowanego wcześniej programu „Zakup nowości wydawniczych”.

⁷⁶ Statut Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rykach.

Wysokość dotacji z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego dla Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rykach na realizację zadania

ZAKUP NOWOŚCI WYDAWNICZYCH DLA BIBLIOTEK w latach 2009-2014

Rok	Wysokość ministerialnej dotacji	Wkład własny	Ilość zakupionych książek z dotacji MKiDN	Ilość zakupionych książek dzięki dotacji j.s.t.
2009	1 111,00 zł	2 945,00 zł	26	87
2010	855,00 zł	4 270,00 zł	19	121
2011	1 039,00 zł	5 395,00 zł	26	123
2012	1 569,00 zł	2 239,00 zł	58	51
2013	4 873,00 zł	4 480,00 zł	196	79
2014	1 600,00 zł	w trakcie realizacji	80	w trakcie realizacji

W ramach troski o sprawne funkcjonowanie sieci bibliotek w powiecie Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach sprawuje opiekę nad 6 bibliotekami głównymi, które zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym funkcjonują w każdej z miejscowości gminnych naszego powiatu, a także ich filiami (11 placówek). Organizowane są dla sieci bibliotek szkolenia, udostępniane wystawy, a od 2012 r. bibliotekarze z powiatu ryckiego z okazji Dnia Bibliotekarza organizują Rajd „Odjazdowy Bibliotekarz”. Dotychczas gospodarzami imprezy były: Gminna Biblioteka Publiczna w Kłoczewie i Miejska Biblioteka Publiczna w Dęblinie. W obecnym roku meta rajdu bibliotekarzy usytuowana była w Stężycy.

Bibliotekarze wspólnie poznawali również historię regionu- w 2009 r. odbyło się wyjazdowe seminarium szkoleniowe zorganizowane w dęblińskiej Twierdzy.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach była pomysłodawcą i współorganizatorem Lokalnego Forum Bibliotekarzy- na którym mieli możliwość spotkania pracownicy bibliotek publicznych z terenów powiatu ryckiego i powiatu puławskiego, z bibliotekarzami szkolnymi i pracownikami bibliotek pedagogicznych z sąsiadujących ze sobą powiatów. Współorganizatorem zrealizowanych dotychczas, dwóch edycji Forum była: Powiatowa Biblioteka Publiczna w Puławach, a wsparcia udzielały: Powiatowe Centrum Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli w Puławach, a także biblioteki pedagogiczne z Ryk i Puław.

Od początku działalności biblioteka współpracuje z lokalnymi szkołami, instytucjami kultury, a także z Uniwersytetem III Wieku w Rykach. Stanowi to doskonałą promocję czytelnictwa dla mieszkańców naszego Powiatu. Wśród licznych akcji skierowanych do szkół warto wymienić tylko niektóre z nich: spotkanie warsztatowe z recytatorem Mateuszem Nowakiem (2009), spotkanie autorskie ze Stanisławem Kwiatkowskim autorem powieści *Niedokończony lot* (2009), konkurs literacko –fotograficzno -plastyczny „Zabytki ziemi ryckiej: architektura sakralna” (2009), spotkanie z historykiem regionalistą Zbigniewem Kiełbem (2011), cykliczne konkursy tematyczne m.in. dotyczące Chopina, Korczaka, zdrowia itp.

W pamięci mieszkańców powiatowa biblioteka zapisała się dzięki organizacji cyklu koncertów zrealizowanych we współpracy z Ogniskiem Muzycznym w Rykach, którego tytuł przewodni brzmi „Powiatowe spotkania z poezją”. W cyklu koncertów nad, którymi patronat honorowy objął starosta rycki, przed lokalną publicznością wystąpili: Marek Andrzejewski, Orkiestra Dni Naszych i Piotr Dąbrówka. Jest to szczególnie sposób promocji czytelnictwa o czym mogą zaświadczyć słowa jednego uczestników koncertu: *Wyrażenie „poezja śpiewana” to dla mnie czarna magia. (...) Gdy Pan Piotr zaczął śpiewać moje zniechęcenie przeradzało się w podziw dla Artysty. Jeszcze nigdy nie słyszałem muzycznej interpretacji poezji, i muszę przyznać, że byłem miło zaskoczony. Jeśli będę miał jeszcze możliwość uczestniczenia w tego rodzaju przedsięwzięciu - chętnie się wybiorę.* (Tomek kl. 2 ta ZSZ Nr 1 Dęblin)⁷⁷. Na koncertach można było usłyszeć interpretacje poezji: Zbigniewa Herberta, Sławomira Nowaka i innych polskich poetów.

⁷⁷ <http://www.pbpryki.eurząd.eu/?pid=11&mode=news&group=1&news=193&p=13>, dostęp 5.03.2014

Sztandarowym przedsięwzięciem zrealizowanym podczas sześciolletniej działalności biblioteki była realizacja projektu „**Chopin przyjechał - ciąg dalszy**”, który uzyskał dofinansowanie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Fryderyk Chopin-Promesa. Dzięki wsparciu udzielonemu przez Starostwo Powiatowe w Rykach, a także dzięki ministerialnym środkom udało się zorganizować lokalne obchody 200-rocznicy śmierci Fryderyka Chopina. Kulminacyjnymi punktami realizacji projektu były:

- **recital fortepianowy Bartłomieja Kominka** zrealizowany w parku ryckim, **cykl 5 koncertów pod ha-**

Koncert Bartłomieja Kominka zgromadził w ryckim parku liczną publiczność

słom: „Mistrz i uczeń grają Chopina” zrealizowanych w każdej z gmin naszego powiatu, w których artyści z Ogniska Muzycznego w Rykach przybliżali licznie zgromadzonej publiczności twórczość wielkiego polskiego kompozytora,

-spotkanie z Januszem Ekiertem autorem publikacji „*Fryderyk Chopin- biografia ilustrowana*”. Spotkanie z Januszem Ekiertem zaszczyliła również swoją obecnością Lidia Grychtółówna- laureatka konkursu chopinowskiego (prywatnie żona Janusza Ekierta). Spotkanie było okazją do podsumowania projektu, jak również do wręczenia nagród uczestnikom konkursów plastycznego i literackiego zorganizowanego w ramach lokalnych obchodów Roku Chopinowskiego.⁷⁸

Drugim z dużych projektów zrealizowanych przez bibliotekę powiatową dotyczył organizacji projektu „**Piknik Strażacki tradycje pożarnicze na obszarze LGD**”, który uzyskał dofinansowanie w ramach Małych projektów z PROW na lata 2007-2014.

Piknik Strażacki tradycje pożarnicze na obszarze LGD

⁷⁸ Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach, *Chopin przyjechał ciąg dalszy: publikacja okolicznościowa z okazji 200 rocznicy urodzin Fryderyka Chopina*, Ryki 2010. s. 12-22

Dzięki jego realizacji udało się zorganizować przedsięwzięcie, którego najważniejszymi punktami były: Wojewódzki Przegląd Orkiestr Dętych, występ Kabaretu Kopydłowa, a także koncert zespołu After Party. Realizacja projektu umożliwiła integrację społeczeństwa, a także prezentację historii i dnia dzisiejszego straży pożarnych. Przyczyniła się także do promocji czytelnictwa w zakresie książek dotyczących historii regionu ze szczególnym uwzględnieniem tradycji pożarniczych.

Nazwa przedsięwzięcia	Instytucja dotująca i nazwa programu	Kwota dofinansowania	Wkład własny	Wartość zadania
„Chopin przyjechał ciąg dalszy”	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Fryderyk Chopin – Promesa”	35 000,00 zł	10 100,00 zł	45 100,00 zł
„Piknik strażacki-tradycje pożarnicze na obszarze LGD”	PROW 2007-2013 Małe projekty	24 880,00 zł	23 373,00 zł	48 253,00 zł

Wśród obecnie podejmowanych przez powiatową bibliotekę na plan pierwszy wysuwa się akcja „*Biblioteki promujące zdrowie*” - organizowana we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Rykach, a także z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Rykach. Podjęta przez lokalne biblioteki akcja ma celu popularyzację badań profilaktycznych, a tym samym przyczynić się do poprawy zdrowia lokalnej społeczności. Goszczący na szkoleniu dla bibliotekarzy Konrad Tarnowski z Wojewódzkiego Ośrodka Koordynującego Populacyjny Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy powiedział, że *powiat rycki jako pierwszy inicjuje udział bibliotek publicznych w tego typu akcjach profilaktycznych*⁷⁹.

Działalność Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rykach doskonale wpisuje się w życie kulturalne

Inauguracja akcji Biblioteki promujące zdrowie

powiatu ryckiego. Otwartość na nowinki, współpraca z wieloma instytucjami i osobami sprawia, że oferta biblioteki trafia do coraz większej rzeszy czytelników. Biblioteka mimo, że jest najmniejszą i najmłodszą z instytucji kultury działających na terenie powiatu, aktywnie uczestniczy w jego życiu, będąc organizatorem, lub współorganizatorem różnego typu przedsięwzięć.

⁷⁹ <http://www.pbpryki.eurzad.eu/?pid=11&mode=news&group=1&news=313&p=2>

SPORT

Do zadań powiatu w zakresie kultury fizycznej i sportu należy m.in.:

- tworzenie warunków prawno-organizacyjnych i ekonomicznych dla rozwoju kultury fizycznej,
- sprawowanie nadzoru nad realizacją kalendarza imprez sportowych młodzieży szkolnej,
- prowadzenie ewidencji uczniowskich klubów sportowych i wydawanie decyzji o ich rejestracji,
- nadzór nad działalnością stowarzyszeń kultury fizycznej (klubami sportowymi) oraz związków sportowych mających siedzibę na terenie powiatu,

Igrzyska Młodzieży LZS

Współzawodnictwo sportowe szkół z terenu powiatu ryckiego odbywa się zgodnie z kalendarzem imprez sportowych ustalonym corocznie na początku roku szkolnego. Współzawodnictwo sportowe prowadzone jest w trzech kategoriach wiekowych: Igrzyska Młodzieży Szkolnej, Gimnazjada i Licealiada.

Powiat finansuje corocznie organizację współzawodnictwa sportowego szkół oraz współfinansuje wybrane imprezy w zakresie sportu dorosłych.

Podstawową jednostką organizacyjną realizującą zadania w zakresie kultury fizycznej jest klub sportowy. W prowadzonej przez starostę ryckiego ewidencji klubów sportowych wg stanu na koniec września 2014 r. figuruje 49 klubów sportowych, w tym 30 klubów uczniowskich i 19 klubów, których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej. W pięciu zespołach szkół dla których organem prowadzącym jest powiat rycki funkcjonują UKS-y. Działając w oparciu o istniejącą bazę sportową

Gala Mistrzów Sportu

Powiat rycki zadania z zakresu sportu szkolnego realizuje przy pomocy Powiatowego Szkolnego Związku Sportowego. Natomiast w zakresie sportu pozaszkolnego przy pomocy Powiatowego Organizatora Sportu Dzieci i Młodzieży w Środowisku Wiejskim. Istotną formą działalności jest współdziałanie ze stowarzyszeniami kultury fizycznej oraz jednostkami zaliczanymi do sektora finansów publicznych przy organizacji imprez sportowych. Polega ono głównie na wsparciu finansowym ciekawych inicjatyw sportowych.

Memoriał Siatkarski im. Andrzeja Zakrzewskiego

Memoriał Siatkarski im. Andrzeja Zakrzewskiego

szkół kluby te są miejscem aktywnego angażowania się młodych ludzi do udziału w ogólnodostępnych, pozalekcyjnych zajęciach sportowych.

W celu promocji najlepszych sportowców i ich osiągnięć sportowych, Powiat współuczestniczy w organizacji plebiscytu na najlepszego sportowca i trenera powiatu ryckiego organizowanego przez gazetę lokalną „Twój Głos”.

Rozwój sportu i kultury fizycznej jest uzależniony od bazy. Obserwuje się ciągle proces unowocześniania bazy sportowo – rekreacyjnej o nowe obiekty lub modernizację już istniejących, co ma niebagatel-

Ogólnopolski Integracyjny Zlot Drużyn ZHP "Nieprzetartego Szlaku"

ny wpływ na poprawę infrastruktury sportowej w powiecie oraz wyniki sportowe.

Jednym z elementów tworzenia warunków ekonomicznych dla rozwoju sportu w powiecie jest możliwość przyznawania osobom fizycznym nagród starosty ryckiego dla zawodników osiągających wysokie wyniki sportowe, oraz trenerów i innych osób fizycznych wyróżniających się osiągnięciami w działalności sportowej i szkoleniowej.

Od 2012 r. z budżetu powiatu najlepszym zawodnikom, trenerom i innym osobom wyróżniającym się osiągnięciami w działalności sportowej i szkoleniowej przyznawane są nagrody starosty ryckiego.

Wykaz przyznanych nagród starosty ryckiego w latach 2012 – 2014

Rok	Liczba przyznanych nagród	Wydatkowane środki
2012	5	5 000
2013	6	4 000
2014	7	4 000

Wydatki powiatu ryckiego na sport w latach 2004 – 2014

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
11 396	17 813	17 952	14 969	19 496	19 986	20 769	25 227	21 629	26 980	27 000

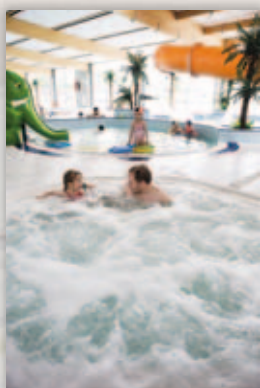
PIŁYWALNIA POWIATOWA

Pływalnia Powiatowa w Rykach została wybudowana w ramach projektu pn. „Budowa pływalni powiatowej w Rykach”, dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach RPO Województwa Lubelskiego 2007 – 2013, VIII Osi Priorytetowej: Infrastruktura społeczna, Działania 8.2 Infrastruktura szkolna i sportowa. Realizacja przedsięwzięcia, od złożenia wniosku do komercyjnego uruchomienia obiektu, trwała prawie cztery lata tj. od 03 lipca 2009 do 19 kwietnia 2013 r., przy czym sam proces budowlany zamknął się okresem 30 czerwca 2011-20 marca 2013, tj. jeden rok i 9 miesięcy. Decyzję w sprawie złożenia wniosku o dofinansowanie projektu podjęła Rada Powiatu w Rykach III kadencji, zaś prace pilotował Zarząd Powiatu na czele ze ś. p. Leszkiem Filipkiem – starostą ryckim. W okresie od złożenia wniosku o dofinansowanie do uzyskania decyzji o przyznaniu dofinansowania trwała „batalia” o ujęcie projektu na liście projektów którym przyznano dofinansowanie. Ostatecznie, w dniu 26 stycznia 2011 r. Zarząd Województwa Lubelskiego podpisał z Powiatem Ryckim reprezentowanym przez starostę ryckiego – Stanisława Jagiełło oraz wice-

Uroczyste otwarcie pływalni

starostę ryckiego Tadeusza Oryła umowę o dofinansowanie projektu „Budowa pływalni powiatowej w Rykach”. Wartość przedsięwzięcia opiewała na kwotę 16 609 319,61 zł, zaś wartość dofinansowania wyniosła 13 225 334,33 zł. Celem wyboru wykonawcy robót budowlanych, Powiat Rycki – Beneficjent projektu przeprowadził postępowanie przetargowe w ramach którego wpłynęło 12 ofert. Po dokonaniu oceny ofert, w dniu 30 czerwca 2011 r. zawarto umowę z firmą Instalbud Rzeszów Sp. z o.o. na budowę pływalni.

W dniu 17 kwietnia 2013 r. odbyła się konferencja podsumowująca projekt. 18 kwietnia odbył się dzień otwarty, każda z zainteresowanych osób mogła zwiedzić obiekt, 20 kwietnia 2013 (sobota) o 10:00 wpuszczono pierwszego klienta. W dniu 10 czerwca 2013 r. obiekt pływalni odwiedził Marszałek Województwa Lubelskiego Krzysztof Hetman.

W wyniku realizacji projektu powstała pływalnia posiadająca następujące elementy:

- *basen pływacki* o wymiarach 25x12,5 m o zmiennej głębokości 1,2 – 1,8 m.
- *basen do nauki pływania i rekreacyjny* wykonany jako jedna niecka z wydzielonymi funkcjami. ,
- *brodzik dla dzieci*, o zmiennej głębokości 0,30 – 0,50 m wzbogacony o zjeżdżalnię suchą typu „słoń” ,
- *dwie wanny z hydromasażem*, o pow. około 3,5 m² przeznaczone dla siedmiu osób każda. Podczas eksploatacji utrzymywana jest temperatura wody na poziomie 35°C,
- *zjeżdżalnia rurowa wewnętrzna* o długości ślizgu około 100 m.

Obiekt sportowy zarządzany jest przez Pływalnię Powiatową w Rykach – samorządowy zakład budżetowy powołany przez powiat rycki. Dyrektorem obiektu jest Arkadiusz Dąbrowski. Pływalnia, zapewnia klientom całą gamę biletów, zarówno indywidualnych, grupowych jak i rodzinnych, oraz karnetów wielofunkcyjnych od 50 do 1000 zł (atrakcyjne rabaty do 30%) lub indywidualnych (nielimitowane wejścia przez określony okres czasu – od miesiąca do roku). Pływalnia organizuje dodatkowe zajęcia – naukę pływania dla dzieci i dorosłych, doskonalenie umiejętności pływackich, aqua fitness, aqua zumbę.

Pływalnia została dobrze przyjęta przez społeczeństwo, w 2013 r. (10,5 miesiąca funkcjonowania obiektu) zanotowano blisko 73 tys. odwiedzin, do sierpnia 2014 r. ilość ta przekroczyła 77 tys. Było to możliwe dzięki licznym promocjom wprowadzonym przez zarządcę obiektu w porozumieniu z Zarządem Powiatu Ryckiego, jak chociażby tanie pływanie, gdzie godzina pływania kosztowała jedynie 2 zł, czy nielimitowane czasowo wejścia wakacyjne. Osoby doskonalące swoje umiejętności pływackie, mogły je zaprezentować na zawodach pływackich, które dotychczas odbyły się dwukrotnie i przyciągnęły rzesze pływaków w różnych grupach wiekowych nie tylko z terenu powiatu ryckiego. Wydarzenia te są sygnowane przez najwyższe władze powiatu m. in. Hannę Czerską Gąsiewską – Przewodniczącą Rady Powiatu oraz Stanisława Jagiełło – starostę ryckiego.

Dzięki funduszom unijnym powstał obiekt, w którym corocznie możemy realizować projekty ministerialne, pozwalające najmłodszym uczestnikom (uczniom klas trzecich szkół podstawowych) nabyć podstawowe umiejętności pływackie. W 2014 r. dzięki środkom finansowym z Ministerstwa Sportu w ramach projektu „Umiem pływać” oraz wkładom własnym wszystkich gmin z terenu powiatu ryckiego pierwsze kroki na polu pływania stawia ponad 600 uczniów.

Budowa obiektu Pływalni Powiatowej w Rykach, była sztandarową inwestycją powiatu ryckiego, której wymierne korzyści możemy obserwować już dziś, a jeszcze bardziej uwidocznia się one w latach przyszłych. Nasza pływalnia jest miejscem gdzie każdy znajdzie coś dla siebie, zarówno zapaleni pływacy – doskonaląc swoje umiejętności, dzieci i młodzież, dla których jest to miejsce świetnej zabawy oraz osoby czynne zawodowo i emeryci, dla których jest to miejsce relaksu i odpoczynku.

PROMOCJA POWIATU RYCKIEGO

Promocja powiatu należy do zadań wynikających bezpośrednio z ustawy o samorządzie powiatowym. Zadania w zakresie promocji realizowane są przez Wydział Edukacji, Kultury, Zdrowia i Spraw Społecznych przy współpracy z innymi wydziałami i jednostkami organizacyjnymi powiatu.

Powiat podejmuje szereg działań w zakresie promocji, które w związku ze zmieniającymi się oczekiwaniami społecznymi oraz uwarunkowaniami kulturalnymi i gospodarczymi, z roku na rok przybierają na sile. Pod pojęciem „promocji” w kontekście administracji samorządowej, kryją się nieco inne działania niż w sektorze gospodarczym. Promocja w samorządzie oznacza promowanie nie samej jednostki jako takiej, ale wszelkich działań, przedsięwzięć i osiągnięć mieszkańców i instytucji działających na danym terenie. „Chwaląc się” sukcesami takiego czy i innego stowarzyszenia, zespołu czy klubu, samorząd promuje ziemię rycką i jej mieszkańców na arenie krajowej i międzynarodowej.

Do zadań promocji samorządowej należy również promocja walorów turystycznych, krajoznawczych, architektonicznych i gospodarczych regionu, co ukierunkowane jest na bezpośrednie podniesienie jakości

życia mieszkańców zarówno pod względem ekonomicznym, kulturowym jak i rekreacyjnym.

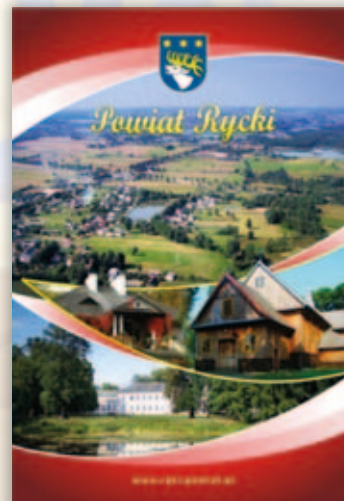
Promocja przedsięwzięć organizowanych przez mieszkańców to promocja samego powiatu.

- Jarmark Bożonarodzeniowy,
- Plebiscyt na najpopularniejszego sportowca i trenera powiatu ryckiego,
- Wojewódzki Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej „Śpiewający Słowik”,
- Wojewódzki Jesienny Przegląd Twórczości Artystycznej Seniorów,
- Ogólnopolski Integracyjny Zlot Drużyn ZHP „Nieprzetartego Szlaku”,
- Ogólnopolski Młodzieżowy Turniej Motorozacyjny,

- Powiatowy Przegląd Młodych Instrumentalistów,
- Konkurs Wiedzy o Samorządzie Powiatowym,
- Wojewódzki Otwarty Turniej Szachowy,
- Rycka Liga Koszykówki,
- Liga Strzelecka Powiatu Ryckiego,
- Powiatowe Zawody Sportowo-Pożarnicze,
- Turniej Piłki Nożnej Drużyn Strażackich,

to tylko nieliczne przedsięwzięcia, które na stałe wpisały się w kalendarz imprez wspieranych rzeczowo, finansowo lub organizacyjnie przez powiat.

Obok imprez cyklicznych wsparcie otrzymują również przedsięwzięcia jednorazowe np. spotkania rocznicowe, jubileusze, konkursy, przeglądy, wystawy oraz inne o różnorodnym charakterze.

W regionie zachowała się żywa kultura ludowa, szczególnie w twórczości i działalności kół gospodyń wiejskich, gminnych i miejskich domów kultury oraz w szkołach. Na szczególną uwagę zasługuje działalność zespołów śpiewaczo-obrzędowych: „Pelagia”, „Babeczki”, „Czerniczanki”, „Kłoczewiaczy”, „Karczmyska”, „Moszczanianki” czy Klubu Aktywnych Kobiet ze Stężycy, których twórczość kultywuje dawne zwyczaje związane z życiem codziennym wsi. Sukcesy i dokonania naszych ludowych śpiewaczek i śpiewaków to niezwykle cenny element promocji regionu, dzięki któremu powiat zyskuje indywidualny, wyrazisty charakter.

Jednym z większych przedsięwzięć promocyjnych powiatu są organizowane od piętnastu lat we współpracy z samorządami gminnymi - dożynki powiatowo-gminne. To święto rolników, wsi i lokalnej kultury ludowej, które co roku odbywa się w innej gminie. Głównym punktem uroczystości jest korowód dożynkowy oraz konkurs wieńców. Wieńce dożynkowe z powiatu ryckiego to prawdziwe arcydzieła, odnoszące spektakularne sukcesy na dożynkach wojewódzkich i prezydenckich. Sukcesy z ostatnich lat – Dożynki Prezydenckie w Spale: 2011 r. – I miejsce KGW z Moszczanki, 2012 r. – II miejsce dla KAK ze Stężycy, 2014 r. – III miejsce dla KAK ze Stężycy. Dożynki Wojewódzkie – 2011 r. – I miejsce KGW z Sarn, II miejsce KAK ze Stężycy; 2012 r. – III miejsce KGW z Kletni; 2013 r. – I miejsce KAK ze Stężycy; 2014 r. – I miejsce KGW ze Swat.

Powiat rycki jest również inicjatorem i realizatorem wielu przedsięwzięć, które oprócz kontekstu promocyjnego, mają również wymiar edukacyjno-informacyjny jak chociażby Powiatowe Targi Edukacji i Pracy, organizowane wspólnie z Powiatowym Urzędem Pracy od 2011 r. Targi skierowane są do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, którzy podejmują decyzję o dalszej ścieżce kształcenia oraz osób bezrobotnych i poszukujących pracy. W trakcie imprezy szkoły ponadgimnazjalne i uczel-

nie wyższe prezentują swoje oferty edukacyjne, natomiast pracodawcy - oferty pracy.

Zarówno historia jak i współczesność powiatu ściśle związana jest z wojskiem. Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Dęblinie, Muzeum Sił Powietrznych oraz jednostki wojskowe mają bezpośredni wpływ na wszechstronny rozwój gospodarczy, kulturalny i społeczny powiatu. Administracja samorządowa wspiera

działania wojska, oferując pomoc organizacyjną i finansową w realizacji różnych przedsięwzięć.

Sportowcy z klubów sportowych działających na terenie powiatu, poprzez udział w zawodach sportowych na terenie kraju i za granicą, zdobywając medale, promują nasz region.

Od 2012 r. starostwo jest organizatorem cyklicznego konkursu na najpiękniejszy ogród w powiecie ryckim. Celem konkursu jest promowanie pomysłowości oraz nowatorskich rozwiązań dekoracyjnych i architektonicznych wpływających na podniesienie wyglądu i estetyki powiatu.

Stoisko powiatu ryckiego na Targach Turystycznych

Piknik Samorządowy z okazji 15-lecia powiatu

Aby dotrzeć do jak największej liczby odbiorców, samorząd wydaje liczne foldery, przewodniki turystyczno-krajoznawcze, szczegółowe mapy z oznaczonymi szlakami i miejscami atrakcyjnymi dla turystów. Materiały te rozdawane są nieodpłatnie podczas imprez plenerowych, spotkań z przedstawicielami innych samorządów oraz przekazywane są do instytucji zajmujących się turystyką na terenie całego kraju.

Nieocenionym źródłem promocji jest oficjalny portal internetowy powiatu ryckiego, funkcjonujący od 2005 r. pod adresem: www.ryki.powiat.pl. Tu obok informacji o pracy starostwa i jednostek organizacyjnych, znajduje się również elektroniczny folder turystyczno-krajoznawczy

Organizowane są eliminacje powiatowe m.in. w konkursach recytatorskich, teatralnych, muzycznych, plastycznych. Zwycięzcy tych konkursów reprezentują powiat rycki na szczeblu województwa i kraju. Celem organizacji tych imprez jest popularyzacja kultury, prezentacja amatorskiego ruchu artystycznego, zachowanie zwyczajów i obrzędów ludowych charakterystycznych dla naszego powiatu.

Cennymi elementami promocyjnymi powiatu są liczne zabytki architektoniczne, szlaki turystyczne oraz walory przyrodnicze, dzięki którym coraz więcej gości odwiedza nasz region.

Dożynki Wojewódzkie - Niemce 2014

po powiecie, mapa interaktywna oraz liczne informacje z zakresu turystyki, sportu, kultury, edukacji czy gospodarki lokalnej. To również wiarygodne źródło o istotnych wydarzeniach, jakie mają miejsce na terenie powiatu, zilustrowane licznymi zdjęciami.

W 2011 roku powiat realizował przedsięwzięcie pn. „Promocja Powiatu Ryckiego narzędziem rozwoju lokalnego”, na które pozyskał środki finansowe w kwocie 243 450,32 zł z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013,

Делегати з Польщі

Działanie 2.4 Schemat B – Marketing gospodarczy. Głównym celem projektu było utworzenia marki powiatu ryckiego oraz opracowanie strategii promocji gospodarczej powiatu. Dzięki realizacji projektu ukazało się wiele ogłoszeń w prasie ogólnopolskiej i branżowej. Okolice granic administracyjnych powiatu oznaczone zostały pylonami z logotypem i hasłem promocyjnym powiatu. Zakupiono promocyjny pawilon wystawienniczy z wyposażeniem. Potencjalnych inwestorów zachęca i informuje strona internetowa www.wystartujzbiżnesem.pl oraz Centrum Obsługi Inwestora.

Promocja powiatu odbywa się również poprzez udział przedstawicieli powiatu w wydarzeniach promocyjnych organizowanych na terenie powiatu i poza nim np. poprzez udział w targach, konferencjach, imprezach itp.

Wydatki powiatu ryckiego na promocję w latach 2004 – 2014

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
19 827	21 496	24 111	22 439	32 093	44 572	79 525	48 511	46 360	42 853	52 915

UCZESTNICTWO POWIATU RYCKIEGO W ZWIĄZKACH I STOWARZYSZENIACH

Powiat rycki jest członkiem:

- Związku Powiatów Polskich,
- Stowarzyszenia Europejskie Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej „Dom Europy”,
- Lokalnej Grupy Działania „Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej”,
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka „W dolinie

Tyśmienicy i Wieprza”.

Dzięki członkostwu w stowarzyszeniach, powiat ma możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe na realizację różnego rodzaju przedsięwzięć.

WSPÓŁPRACA Z ZAGRANICĄ

13 stycznia 2012 r. Powiat Rycki podpisał umowę o współpracy partnerskiej z Rejonem Małyńskim na Ukrainie. Na podstawie zawartego porozumienia samorządy współpracują w zakresie: rozwoju gospodarczego i turystyki, kultury i sport oraz oświaty.

Długofalowym celem powiatu jest rozszerzenie współpracy z partnerami zagranicznymi, jako instrumentu skutecznej realizacji strategicznych celów rozwoju regionalnego.

Podpisanie umowy partnerskiej

OCHRONA I PROMOCJA ZDROWIA

Jednym z zadań publicznych realizowanych przez powiat jest ochrona i promocja zdrowia.

Placówki służby zdrowia na terenie powiatu ryckiego:

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rykach

Zakład Opieki Zdrowotnej w Rykach Zarządzeniem Nr 193 Wojewody Lubelskiego z dnia 17 sierpnia 1998 r. został przekształcony w Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (SP ZOZ) i wpisany do Rejestru Zakładów Opieki Zdrowotnej mających siedzibę na obszarze województwa lubelskiego – Księga Rejestrowa Nr 25 na mocy decyzji Wojewody Lubelskiego. Z dniem 30 listopada 1998 r. postanowieniem Sądu Gospodarczego Rejestrowego w Lublinie jednostka stała się Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej.

Z dniem 1 stycznia 1999 r. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 23 listopada 1998 r. w sprawie wykazu samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz jednostek samorządu terytorialnego właściwych do przejęcia uprawnień organu, który je utworzył, powiat rycki stał się organem założycielskim dla SP ZOZ w Rykach. Po zmianach administracyjnych z dniem 01.01.1999 r. przejęta została placówka Gminnego Ośrodka Zdrowia w Kłoczewie wraz z Wiejskim Ośrodkiem Zdrowia w Woli Zadybskiej.

SP ZOZ w roku 1999 świadczył usługi zdrowotne poprzez: opiekę szpitalną, dwie przychodnie rejonowe, trzy gminne ośrodki zdrowia (Stężycza, Ułęż, Nowodwór), dwa wiejskie ośrodki zdrowia (Rososz, Pawłowice), Poradnię Stomatologiczną, medycynę szkolną i pogotowie.

Do 1998 r. Zakłady Opieki Zdrowotnej finansowane były na zasadach jednostek budżetowych, otrzymywały dotacje w wysokości niezależnej od liczby udzielanych świadczeń zdrowotnych, natomiast

Szpital Powiatowy w Rykach

z dniem 1 stycznia 1999 r. SP ZOZ – y zawierały umowy cywilno prawne z Kasami Chorych na udzielanie świadczeń zdrowotnych dla osób ubezpieczonych, za które otrzymywały zapłatę w wysokości odpowiadającej tylko faktycznie wykonanym usługom. Kasy Chorych ustalały limity na poszczególne usługi zdrowotne, przekazując zaliczkowo 1/12 kwoty określonej w zawartej umowie. Otrzymywane środki z Kasy Chorych były za małe w stosunku do potrzeb SP ZOZ-u. SP ZOZ z roku na rok zwiększał swoje zadłużenie.

Zgodnie z Ustawą o zakładach opieki zdrowotnej oraz założeniami reformy służby zdrowia o wydzieleniu podstawowej opieki ze struktur SP ZOZ – ów, z dniem 1 stycznia 2000 r. po akceptacji Rady Społecznej SP ZOZ – u i Rady Powiatu, ze struktur jednostki wydzieliły się Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej (NZOZ).

Ostatecznie w grudniu 2000 roku dokonano przekształcenia SP ZOZ w Rykach poprzez likwidację Przychodni Rejonowej nr 2 w Rykach, Gminnego Ośrodka Zdrowia w Nowodworze, Gminnego Ośrodka Zdrowia w Stężycy, Gminnego Ośrodka Zdrowia w Ułężu, Gminnego Ośrodka Zdrowia w Kłoczewie oraz Wiejskiego Ośrodka Zdrowia w Pawłowicach i Wiejskiego Ośrodka Zdrowia w Woli Zadybskiej. Na bazie zlikwidowanych jednostek powstały NZOZ – y, które funkcjonują do dnia dzisiejszego stanowiąc pełne zabezpieczenie świadczeń zdrowotnych w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

Na wniosek lekarzy Przychodni Rejonowej w Rykach dotyczący przekształcenia się w NZOZ i uzyskaniu akceptacji ze strony organu założycielskiego SP ZOZ – Rady Powiatu i Rady Społecznej z dniem 1 stycznia 2002 r. wydzielono ze struktur SP ZOZ -u Przychodnię Rejonową w Rykach a z dniem 1 kwietnia 2002 r. również Wiejski Ośrodek Zdrowia w Rososzy, który wszedł w skład NZOZ w Rykach.

W roku 2002 w związku z trudnościami finansowymi Zakładu, Dyrekcja w porozumieniu ze Związkami Zawodowymi postanowiła przeprowadzić restrukturyzację. Postanowiono, że w pierwszej kolejności odejdą pracownicy którzy osiągnęli wiek emerytalny oraz spełniają wymogi przejścia na „świadczenie przedemerytalne”. Poczynione starania okazały się niewystarczające gdyż zadłużenie SP ZOZ – u stale wzrastało mimo wprowadzonego programu naprawczego oraz dotacji z budżetu powiatu i budżetu państwa. Przekazane dotacje w poszczególnych latach przedstawiają poniższe zestawienia.

Dotacje z budżetu Powiatu Ryckiego dla Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rykach

Rok	Kwota dotacji w zł	Przeznaczenie
1999	400.000 (umowa podpisana przez Powiat Rycki z Ministrem Zdrowia)	Zakup USG, spirometru i sterylizatora
	10.000	Program terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu przy SP ZOZ w Rykach
	20.000	Rozdzielenie świadczenia usług medycznych podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej w Przychodni Rejonowej Nr 1 w Rykach
2000	13.500 w tym: 7.000 rezerwa ogólna starostwa, pozostała kwota przekazana przez Gminy: Nowodwór, Stężycy, Ułęż.	Doposażenie karetki reanimacyjnej: – zakup elektriokardiografu, – zakup pompy infuzyjnej, – zakup ssaka, – zakup butli tlenowych

Rok	Kwota dotacji w zł	Przeznaczenie
2001	2.000	Przyłącze kanalizacyjne budynku przychodni w Stężycy
	6.300	Zakup dwóch komputerów
	10.000 w tym 7.000 przekazano przez gminę Kłoczew	Powstanie poradni dla osób uzależnionych od alkoholu w ramach programu terapii uzależnienia i współuzależnienia od alkoholu przy SP ZOZ w Rykach
	30.000	Zakup kardiomonitora na oddział wewnętrzny Szpitala Powiatowego w Rykach
	137.000	Zakup sprzętu medycznego: – dwa kardiomonytory, – pulsoksymetr, – kolonoskop z oprzyrządowaniem
2002	50.000	Zakup komputerów wraz z oprogramowaniem niezbędnym do rozliczania kontraktów z kasami chorych
	50.000	Zakup audiometru, aparatu ambu dla noworodków, perymetru automatycznego (badanie wzroku), lampy szczelinowej, piłki elektrycznej do cięcia gipsu, inhalatora

Dotacje z budżetu państwa na kontynuację inwestycji pn. „Rozbudowa i modernizacja Szpitala Powiatowego w Rykach”

Na podstawie porozumienia pomiędzy Wojewodą Lubelskim a powiatem ryckim, powiat przejął prawa i obowiązki wynikające z umowy z dnia 28 czerwca 1996 r. pomiędzy Wojewodą Lubelskim a Przedsiębiorstwem Usług Inwestycyjnych, które po podpisaniu w/w porozumienia stało się inwestorem zastępczym inwestycji pn. „Rozbudowa i modernizacja Szpitala Rejonowego w Rykach.”

Realizacja inwestycji od roku 1999 przedstawiała się następująco:

Rok	Dotacja w kwocie (zł)	Przeznaczenie
1999	1.000.000 wykorzystano 219.000 (781.000 – środki niewygasające do wykorzystania w roku 2000)	Zapłata zaległych faktur z lat poprzednich za prace wykonywane w szpitalu i przychodni p/gruźliczej.
2000	781.000 (środki niewygasające z 1999 r.)	Realizacja I etapu kuchni (roboty projektowo-budowlane, wyposażenie).
	1.000.000	Realizacja II etapu kuchni (pozostała część robót budowlanych, roboty elektryczne i instalacyjne, wentylacyjne) oraz wykonanie niezbędnych robót zewnętrznych (opaska wokół budynku, zadaszenie nad wejściem, obróbki blacharskie). Wykonanie projektu adaptacji części budynku technicznego na oddział ratunkowy.
	250.000 – środki niewygasające do wykorzystania w roku 2001	Na wykonanie projektu budowlanego pn. „Rozbudowa i modernizacja Szpitala Powiatowego w Rykach” przez Miastoprojekt w Lublinie.

Rok	Dotacja w kwocie (zł)	Przeznaczenie
2001	250.000 (środki niewygasające z 2000r.)	Wykonanie projektu budowlanego pn. „Rozbudowa i modernizacja Szpitala Powiatowego w Rykach” przez Miastoprojekt w Lublinie.
	2.000.000 (w ramach Kontraktu Wojewódzkiego na uruchomienie Szpitalnego Oddziału Ratunkowego)	Przeprowadzenie przetargu i wybór wykonawcy robót budowlanych – Lubelskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego w Lublinie. Wykonano roboty wyburzeniowe, mury, instalacyjne w budynku technicznym, roboty zewnętrzne, kanalizację deszczową i drenaż zewnętrzny oraz stan surowy łącznika przy oddziale ratunkowym.
2002	800.000 (w ramach Kontraktu Wojewódzkiego)	Realizacja faktur za roboty budowlane: dokończenie oddziału ratunkowego, roboty wewnętrzne, instalacyjne, zewnętrzne odwodnieniowe, elewacje. Wykonanie projektu wykonawczego na Modernizację Szpitala Powiatowego w Rykach.

W latach 2004 – 2005 SP ZOZ w Rykach generował zadłużenie dochodzące do 4 mln zł rocznie. Ponadto szpital borykał się z brakiem wykwalifikowanego personelu.

W marcu 2005 roku Rada Powiatu w swoim stanowisku dotyczącym restrukturyzacji SP ZOZ w Rykach, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia świadczenia usług medycznych mieszkańcom powiatu oraz naprawę sytuacji finansowej SP ZOZ, uwzględniając opinię Rady Społecznej SP ZOZ -u wskazała kierunki działania dla dyrektora SP ZOZ jako konieczne do realizacji programu naprawczego. Wśród nich znalazł się punkt dotyczący przeprowadzenia przez dyrektora postępowania w celu wskazania podmiotów zainteresowanych prowadzeniem działalności medycznej na bazie mienia SP ZOZ w celu pozyskania środków finansowych na spłatę zrestrukturyzowanego zadłużenia zakładu.

Po przeprowadzeniu stosownej procedury w dniu 9 sierpnia 2005 roku Rada Powiatu pozytywnie zaopiniowała przygotowany projekt programu restrukturyzacyjnego SP ZOZ dla potrzeb Wojewody Lubelskiego, jako organu wydającego decyzję o warunkach restrukturyzacji a w ślad za nią 31 sierpnia 2005 r. Rada Powiatu podjęła uchwałę w sprawie przekształcenia SP ZOZ w Rykach poprzez likwidację części jednostek organizacyjnych zakładu, w tym: Szpitala Powiatowego w Rykach, Przychodni Rejonowej w Rykach, Poradni Przeciwgruźliczej w Rykach oraz Pogotowia Ratunkowego w Rykach wraz z oddziałami i komórkami organizacyjnymi. W strukturach SP ZOZ – u pozostała jednostka organizacyjna – Ośrodek Zdrowia w Nowodworze. Zadania realizowane przed przekształceniem przez SP ZOZ w Rykach od 1 stycznia 2006 r. udzielał, na bazie likwidowanych jednostek podmiot wyłoniony w przetargu – „Klinika” sp. z o.o. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej (NZOZ) w Nałęczowie. Nim nastąpiło przekształcenie, powiat rycki otrzymał dotację z budżetu państwa w wysokości 501 225,00 zł na dofinansowanie przedsięwzięcia realizowanego w ramach Kontraktu Wojewódzkiego, pod nazwą „Zespolecie ciągami komunikacyjnymi poziomymi i pionowymi Szpitalnego Oddziału Ratunkowego z budynkiem Szpitala Powiatowego w Rykach”.

Do listopada 2009 roku realizowany był przez SPZOZ program restrukturyzacyjny. W dniu 30 listopada 2009 r. Rada Powiatu w Rykach podjęła uchwałę Nr L/208/09 w sprawie likwidacji SP ZOZ w Rykach. Proces likwidacyjny SP ZOZ w Rykach zakończył się 31 maja 2010 roku. Na mocy uchwały ciągłość świadczeń medycznych, bez istotnych ograniczeń ich dostępności, warunków udzielania i jakości w zakresie co najmniej gwarantowanym przez SP ZOZ w Rykach zapewniła Klinika Sp. z o.o. NZOZ z siedzibą w Nałęczowie. Jednak w wyniku licznych nieprawidłowości w udzielaniu świadczeń zdrowotnych dla naszych mieszkańców NZOZ Klinika zakończył swoją działalność medyczną w Rykach na mocy porozumienia stron z Lubelskim Oddziałem Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ) z dniem 31 maja 2013 roku.

W celu zapewnienia ciągłości usług zdrowotnych w szpitalu 10 maja 2013 r. Rada Powiatu w Rykach uchwałą Nr XXXIII/204/13 wyraziła zgodę na wydzierżawienie w drodze bezprzetargowej firmie AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie na okres nieprzekraczający 27 lat zabudowanej nieruchomości – działki oznaczenie ewidencyjne nr 4560/1 o pow. 1,6312 ha położonej w Rykach przy ul. Żytniej 23, w celu udzielania świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

W dniu 17 maja 2013 r. została zawarta umowa z AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie na okres od dnia 1 czerwca 2013 r. do 31 grudnia 2013 r. na dzierżawę zabudowanej nieruchomości o pow. 0,6312 ha położonej w Rykach przy ul. Żytniej 23 oraz sprzętu i wyposażenia.

Następnie w dniu 9 grudnia 2013 r. powiat rycki zawarł kolejną umowę dzierżawy z AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. z siedzibą w Lublinie na czas określony od 1 stycznia 2014 r. do 9 maja 2040 r. AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. w ramach umowy dzierżawy zobowiązało się do prowadzenia działalności medycznej finansowanej ze środków publicznych w zakresie co najmniej: oddziału wewnętrznego, chirurgii ogólnej, pediatrii, ginekologii, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz izby przyjęć lub SOR. W zakresie nocnej i świątecznej pomocy doraźnej – w siedzibie Szpitala Powiatowego w Rykach samodzielnie lub we współpracy z innym podmiotem. Do świadczenia usług w zakresie położnictwa podmiot zobowiązał się do realizacji świadczeń po spełnieniu warunków umożliwiających efektywność tego rodzaju działalności.

Inne placówki służby zdrowia realizujące świadczenia zdrowotne w ramach umowy z NFZ

Na terenie powiatu ryckiego funkcjonują podmioty działalności leczniczej w następujących zakresach działalności medycznej:

- > PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA - 15 podmiotów, w tym dwie indywidualne praktyki pielęgniarki rodzinnej.
- > AMBULATORYJNA OPIEKA SPECJALISTYCZNA – 7 podmiotów

Podpisanie umowy z AMG Centrum Medyczne

- > LECZENICTWO SZPITALNE – 2 podmioty - AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. Szpital Powiatowy w Rykach oraz 6 Szpital Wojskowy z Przychodnią SP ZOZ w Dęblinie
- > OPIEKA PSYCHIATRYCZNA I LECZENIE UZALEŻNIEŃ – 6 podmiotów
- > REHABILITACJA LECZNICZA – 4 podmioty
- > LECZENIE STOMATOLOGICZNE, w ramach umowy z NFZ – 12 podmiotów
- > ŚWIADCZENIA PIELĘGNACYJNE I OPIEKUŃCZE- 4 podmioty
- > ZAOPATRZENIE W WYROBY MEDYCZNE BĘDĄCE PRZEDMIOTAMI ORTOPE-
DYCZNYMI ORAZ ŚRODKAMI POMOCNICZYMI – 3 podmioty
- > HOSPICJUM DOMOWE – 1 podmiot
- > PROFILAKTYCZNE PROGRAMY ZDROWOTNE – 4 podmioty
- > RATOWNICTWO MEDYCZNE - podstawowe i specjalistyczne zespoły ratownictwa medyc-
nego

Konferencja Restrukturyzacja czy przekształcenie

Apteki

Na terenie powiatu ryckiego funkcjonuje 27 aptek ogólnodostępnych oraz 2 punkty apteczne. Rozkład godzin pracy aptek dostosowany jest do potrzeb mieszkańców powiatu, również w porze nocnej zgodnie z ustalonymi przez Radę Powiatu harmonogramami dyżurów odrębnie dla Ryk i Dęblina. Sieć aptek na terenie powiatu przedstawia się następująco:

- na terenie Miasta Dęblin – 12 aptek,
- na terenie Miasta i Gminy Ryki – 10 aptek i 2 punkty apteczne,

- na terenie Gminy Kłoczew – 2 apteki,
- na terenie Gminy Nowodwór – 1 apteka,
- na terenie Gminy Stężycza – 1 apteka,
- na terenie Gminy Ułęż – 1 apteka.

Realizacja powiatowych programów profilaktycznych

- **Program wczesnego wykrywania raka piersi u kobiet w wieku 40-49 lat** – mamografie (rok 2006 na kwotę 4 350,00zł) zwiększenie odsetka wyleczeń, obniżenie umieralności z powodu raka gruczołu krokowego.

- skorzystało 87 pań oraz w 2008 roku na kwotę 5000,00 zł skorzystało 85 pań). Celami programu było: zwiększenie wykrywalności wczesnych postaci raka piersi, zwiększenie odsetka wyleczeń kobiet, u których wykryto zmiany nowotworowe, obniżenie umieralności z powodu raka piersi, obniżenie kosztów leczenia.
- **Program wczesnego wykrywania raka prostaty** (rok 2007 na kwotę 4 500,00 zł – skorzystało 150 mężczyzn). Celami realizacji programu było: zwiększenie wykrywalności wczesnych postaci raka prostaty,
- **Program wczesnego wykrywania raka płuca** i innych zmian chorobowych w obrębie płuc skierowany do mieszkańców powiatu w wieku od 35 roku życia (rok 2010 na kwotę 8 000,00 zł). Celami realizacji programu było: zwiększenie wykrywalności wczesnych postaci raka płuca i innych zmian chorobowych, zwiększenie odsetka wyleczeń osób u których wykryto zmiany

Starostwo Powiatowe w Rykach

pod honorowym patronatem

Hanny Czerskiej - Gasiewskiej

chorobowe, obniżenie umieralności z powodu raka, obniżenie kosztów leczenia.

z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

- **Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011 – 2015**, którego głównymi celami są: promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym oraz zapewnienie osobom

MIEJSCA WYKONANIA

CYTOLOGIA:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej
- 6 Szpital Wojskowy im. Marii Skłodowej - Curie
- Klinika Sp. z o.o. NZOZ
- Specjalistyczne Centrum Diagnostyki i Leczenia

MAMMOGRAFIA:

- 6 Szpital Wojskowy im. Marii Skłodowej - Curie
- ul. Szpitalna 2; tel. 815 20 10 00

Regulamin konkurencyjności

ryki.powiat.wielkopolski.pl

oraz w miejscach

WSPÓŁPRACA Z POWIATOWĄ STACJĄ SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNĄ (PSSE) W RYKACH

Koordinacja programów ogólnopolskich:

- Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy
- Populacyjnego Programu Wczesnego Wykrywania Raka Piersi

Współrealizacja programów PSEE w Rykach

- Radosny uśmiech, radosna przyszłość – profilaktyka próchnicy
- Trzymaj formę – edukacja w zakresie kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki
- Różowa wstążeczka – profilaktyka i wczesne wykrywanie raka piersi
- Wolność oddechu – zapobiegaj astmie
- Program ograniczania zdrowotnych następstw palenia tytoniu w Polsce
- Program pierwotnej profilaktyki wad cewy nerwowej
- Alert Ekologiczno – Zdrowotny – program mający na celu poznawanie i uświadamianie głównych zagrożeń środowiska naturalnego.

Należy podkreślić bardzo duże zaangażowanie placówek oświatowych z naszego terenu w realizację zadań alertu ekologiczno – zdrowotnego, w szczególności szkół ponadgimnazjalnych dla których organem prowadzącym jest powiat rycki, potwierdzeniem czego są zdobyte przez placówki pierwsze miejsca na szczelbu wojewódzkim, w tym: w 2008 roku dla Zespołu Szkół Zawodowych Nr 1 im. Władysława Korzyka w Rykach oraz w 2010 roku dla I Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Skłodowskiej – Curie w Rykach.

Realizacja kampanii zdrowotnych

➤ Kampanii krajowych:

– „Bliżej siebie, dalej od narkotyków” – kampania realizowana w latach 2005 – 2006. Podstawowym celem kampanii było podkreślenie znaczącej roli rodziny w zapobieganiu narkomanii, zwrócenie uwagi na ryzyko związane z używaniem narkotyków przez dzieci oraz podniesienie poziomu wiedzy rodziców na temat substancji psychoaktywnych. Kampania zwracała uwagę, że dobre relacje w rodzinie oparte na więzi emocjonalnej, otwartości i wzajemnym szacunku, dostrzeganiu i rozumieniu potrzeb

dziecka, a także wiedzy na temat substancji jakimi są narkotyki. Dodatkowym celem kampanii było promowanie instytucji zajmujących się doradztwem i pomocą rodzinie w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.

– „Wróć bez HIV” – ogólnopolska kampania społeczna realizowana w latach 2008 – 2009 mająca na celu podniesienie poziomu wiedzy na temat HIV i AIDS oraz jako kluczowy element działań profilaktycznych w Polsce w celu ograniczenia zasięgu epidemii HIV/AIDS

➤ Kampanii wojewódzkich:

– „Kobiety – kobietom”, kampania która miała na celu popularyzację wiedzy nt. populacyjnych programów profilaktyki i wczesnego wykrywania

raka oraz wykonywanych w ich ramach bezpłatnych badań, tj. cytologia, kolonoskopia, mammografia.

Realizacja akcji zdrowotnych

- „Rzuć palenie razem z nami”,
- „Światowy Dzień Bez Papierosa”,
- „Światowy Dzień AIDS”,
- „Światowy Dzień Zdrowia” oraz podczas dożynek powiatowo – gminnych.

Podczas akcji zdrowotnych organizowane były rok rocznie od 1999 roku bezpłatne punkty pomiaru: ciśnienia tętniczego krwi, poziomu cukru we krwi, poziomu cholesterolu we krwi, poziomu tlenu w wydechu, wskaźnika BMI jak również nauki na fantomie samobadania piersi oraz wykrywania w piersi guzków różnej wielkości.

Utworzenie Parku Miejskiego w Rykach jako strefy wolnej od dymu tytoniowego

6 czerwca 2012 roku odbyło się uroczyste otwarcie Parku Miejskiego w Rykach, jako strefy wolnej od dymu tytoniowego, powstałej w ramach realizacji projektu „Odświeżamy nasze miasta”. W ramach realizacji projektu została powołana lokalna (powiatowa) koalicja

w skład, której weszli: Powiatowa Stacja Sanitarно – Epidemiologiczna w Rykach jako koordynator oraz członkowie: Starostwo Powiatowe w Rykach, Komenda Powiatowa Policji w Rykach, Urząd Miejski w Rykach, Gazeta Powiatu Ryckiego – Twój Głos oraz „KLINIKA” Sp. z o.o. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nałęczowie Szpital Powiatowy w Rykach.

Organizacja powiatowych konkursów zdrowotnych

Wśród organizowanych konkursów możemy wyróżnić:

- od 2000 roku Powiatowy Konkurs Wiedzy o AIDS dla szkół ponadgimnazjalnych,
- Powiatowy Konkurs Biologiczny dla szkół ponadgimnazjalnych,
- Powiatowy Konkurs Ochrony Środowiska dla szkół ponadgimnazjalnych,
- Powiatowe konkursy organizowane rocznie z okazji Światowego Dnia Zdrowia – tematyka związana z hasłem w danym roku kalendarzowym, np. „Zdrowe bicie serca”, „Choroby wektorowe”, „Rok Korczakowski”.
- Powiatowy Konkurs pn. „Zdrowe to nasz skarb” skierowany do placówek oświatowych wszystkich typów z zakresu ochrony i promocji zdrowia – kodeks zdrowego życia,

*Podsumowanie Alertu
Ekologiczno-Zdrowotnego*

- Konkurs Alert Ekologiczno – Zdrowotny skierowany do placówek oświatowych wszystkich typów (z wyłączeniem przedszkoli).

Inne zadania

- ▲ Organizacja wyjazdów do Lublina na bezpłatne badania profilaktyczne (kolonoskopia).
- ▲ Organizacja bezpłatnych badań dla dzieci w wieku 1-3 lat w kierunku wykrywania zmian nowotworowych w ramach współpracy z Fundacją Ronalda McDonalda (kwiecień 2011 roku)
- ▲ Organizacja Powiatowych Dni Ratownictwa połączonych z coroczną akcją honorowego oddawania krwi.
- ▲ Organizacja na terenie powiatu Powiatowej Sieci Szkół Promujących Zdrowie oraz ko-

ordynacja realizacji przez placówki oświatowe zadań szkoły promującej zdrowie. Osiągnięciem sieci jest włączenie placówki (Zespołu Placówek Oświatowych w Starym

Bazanowie) z naszego terenu jako pierwszej z województwa lubelskiego do Krajowej Sieci Szkół Promujących Zdrowie. Do Wojewódzkiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie należy: 16 szkół podstawowych, 8 gimnazjów, 5 szkół ponadgimnazjalnych, 2 przedszkola. W Powiatowej Sieci Szkół Promujących Zdrowie działa: 6 szkół podstawowych, 2 gimnazja, 2 szkoły ponadgimnazjalne, 1 przedszkole oraz Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Dęblinie.

Marsz Różowej Wstążki w Rykach

- konferencje i szkolenia w ramach zorganizowanego „Tygodnia dla zdrowia” – profilaktyka chorób nowotworowych, profilaktyka chorób układu krążenia, profilaktyka cukrzycy, pokazy makijażu, kodeks zdrowego życia.
- szkolenia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ich rodziców w ramach programu „Wybierz życie pierwszy krok” – profilaktyka raka szyjki macicy w ramach współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Koordynującym Populacyjny

Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy;

- szkolenia mieszkank powiatu ryckiego w ramach profilaktyki i wczesnego wykrywania raka szyjki macicy i raka piersi w ramach współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Koordynującym Populacyjny Program Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy oraz Wojewódzkim Ośrodkiem Koordynującym Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania raka Piersi połączone z pokazami udzielania pierwszej pomocy przed medycznej;
- szkolenia nauczycieli w ramach zadań szkoły promującej zdrowie,
- szkolenia i konferencje w ramach realizacji zadań z zakresu ochrony zdrowia psychicznego.

- ▲ Organizacja Marszów Różowej Wstążki mających na celu podniesienie świadomości nt. chorób nowotworowych w szczególności raka piersi oraz raka szyjki macicy oraz solidaryzowania się z osobami chorymi. Marsze odbyły się już w Rykach i w Dęblinie.

Ważne jest to, aby działania podejmowane przez samorządy lokalne podnosiły świadomość mieszkańców nt. profilaktyki chorób cywilizacyjnych oraz to, że jedna uratowana osoba która skorzystała z badań profilaktycznych dzięki wczesnemu wykryciu choroby, cieszy się z życia. Ponadto bardzo dużą rolę odgrywa zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego oraz dostosowania usług zdrowotnych do potrzeb mieszkańców naszego terenu.

POMOC SPOŁECZNA

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w Rykach, które zostało powołane Uchwałą Nr III/18/99 Rady Powiatu w Rykach z dnia 29 stycznia 1999 r.

Pierwszym kierownikiem PCPR był Witold Chadaj, który w latach 2005-2007 pełnił funkcję dyrektora. Następnie osobą pełniącą obowiązki dyrektora PCPR w Rykach została Teresa Smolak. Od 16 maja 2009 r. funkcję dyrektora sprawuje Teresa Flak.

Centrum powołane jest do realizacji zadań powiatu w zakresie polityki społecznej w tym polityki prorodzinnej, pomocy społecznej i wspierania osób niepełnosprawnych.

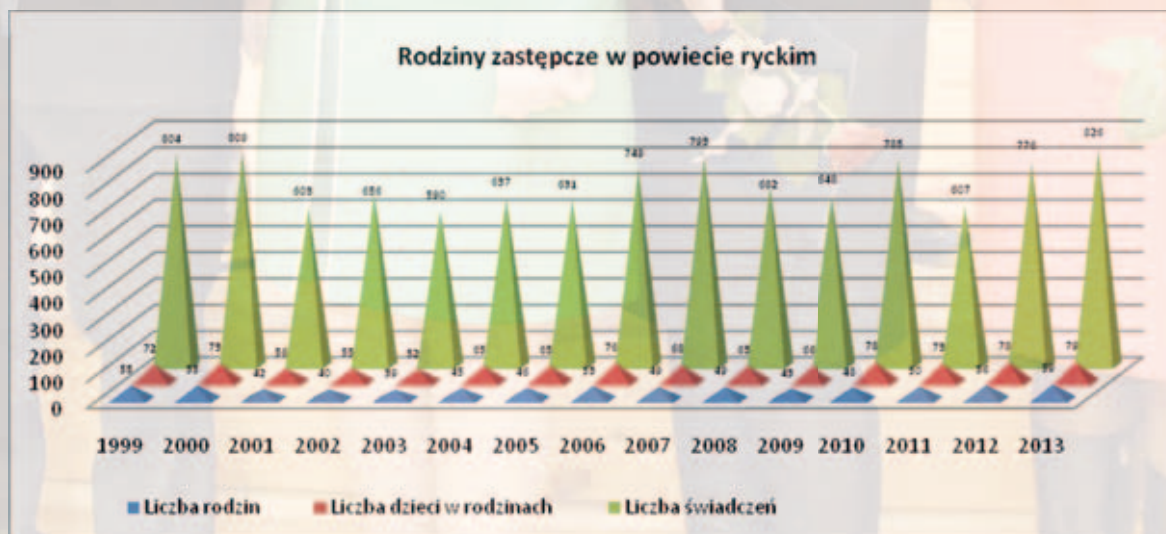
W celu realizacji zadań Centrum współpracuje z organami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi Kościołami, związkami, fundacjami, stowarzyszeniami, Policją, Prokuraturą i Sądem Rejonowym (Wydział Rodzinny i Nieletnich) oraz z osobami fizycznymi i prawnymi.

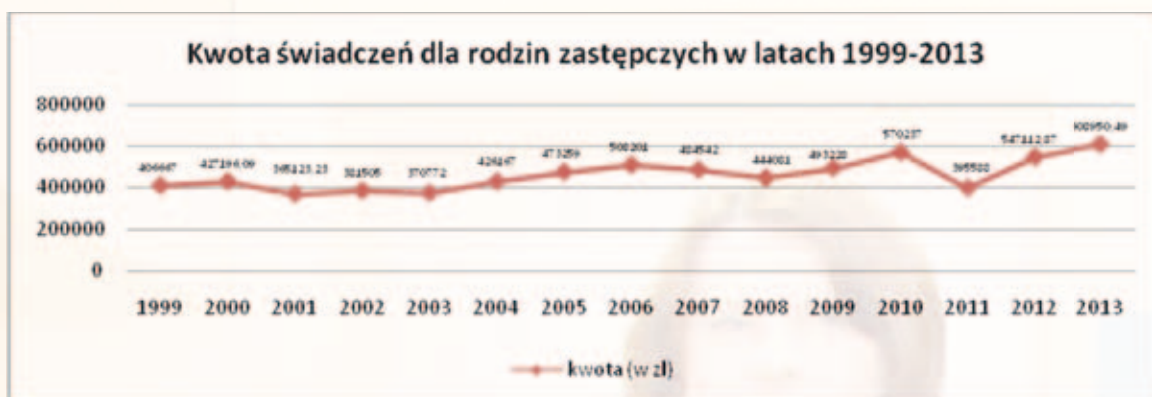
Pieczą zastępczą

Dziecku pozbawionemu częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej albo też niedostosowanemu społecznie, PCPR zapewnia opiekę i wychowanie w rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej następuje na podstawie orzeczenia Sądu Rodzinnego. PCPR prowadzi regularne kampanie na rzecz poszukiwania kandydatów na rodziców zastępczych.

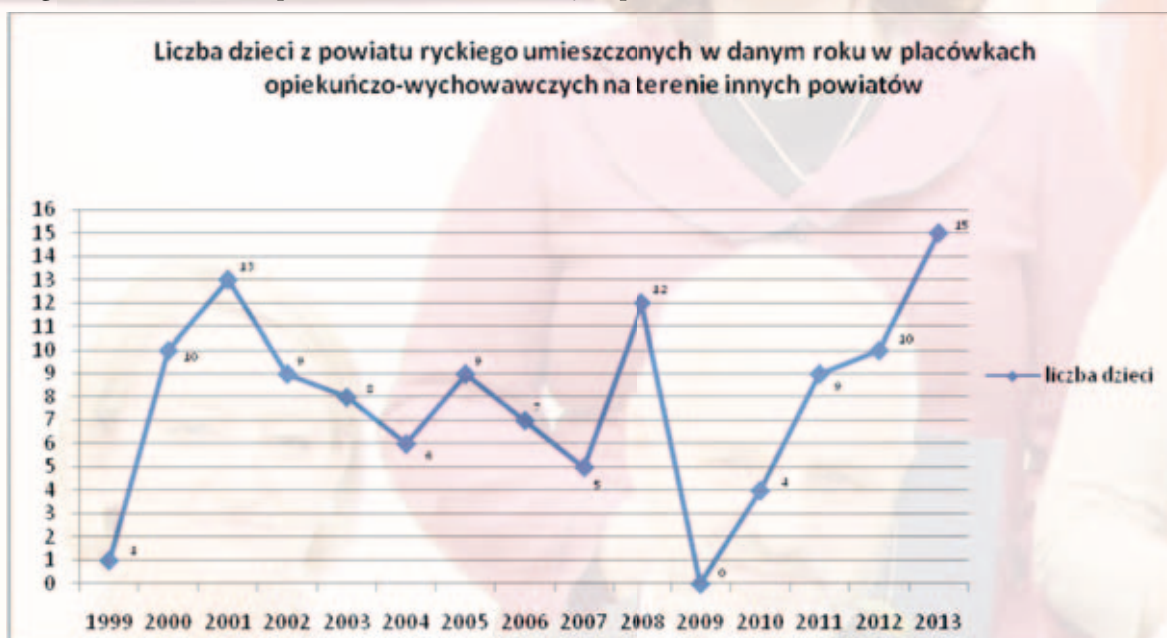
Powiat rycki ponosi comiesięczne koszty utrzymania dzieci przebywających zarówno w rodzinach zastępczych, jak i w placówkach opiekuńczo-wychowawczych pochodzących z powiatu ryckiego.

Na podstawie Uchwały Nr LXXI/215/12 Zarządu Powiatu w Rykach z dnia 22 marca 2012 r., przyjęto do realizacji 3-letni **POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE RYCKIM NA LATA 2012-2014**. Adresatami programu są rodziny zastępcze oraz usamodzielnieni wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych. Zadanie finansowane jest ze środków własnych powiatu oraz dotacji celowej z budżetu państwa. Centrum zostało powołane na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej Zarządzeniem Nr 47/2011 Starosty ryckiego z dnia 21 listopada 2011 r.

Na terenie powiatu ryckiego nie funkcjonuje placówka opiekuńczo-wychowawcza, dzieci z powiatu ryckiego umieszczane są w placówkach na terenie innych powiatów.

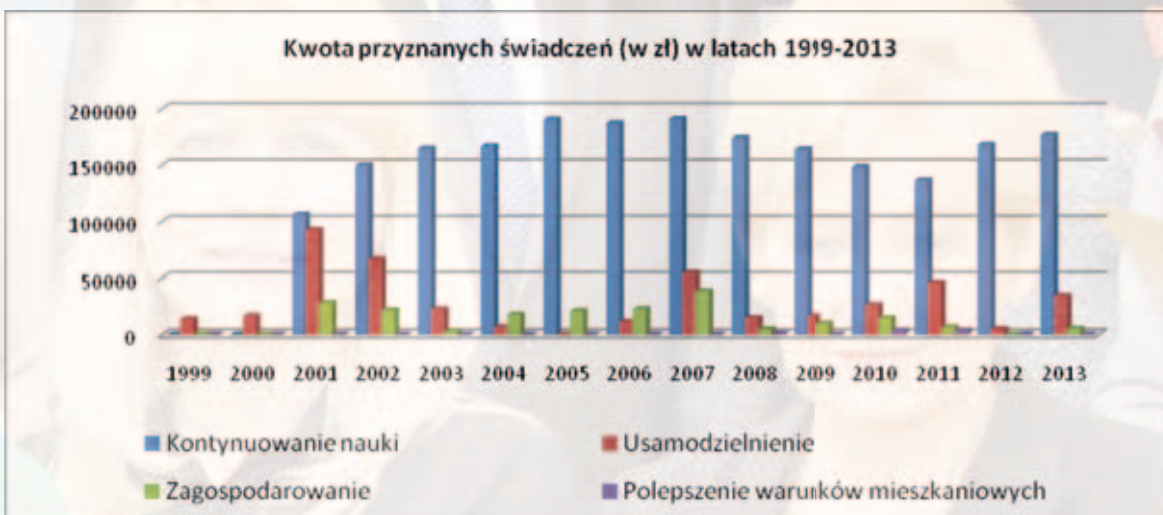
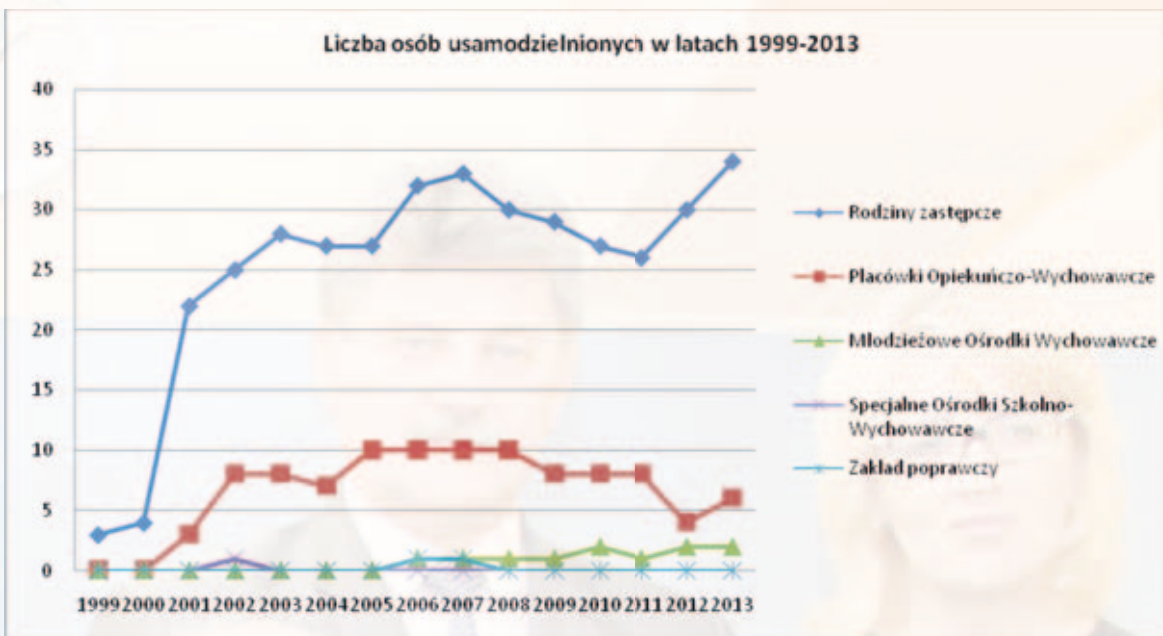
PCPR w Rykach organizuje corocznie **Dzień Rodzicielstwa Zastępczego**. Obchody mają na celu popularyzację rodzicielstwa zastępczego. Centrum prowadzi Grupę wsparcia dla rodzin zastępczych z powiatu ryckiego. Spotkania odbywają się nie rzadziej niż co kwartał w sali konferencyjnej Starostwa Powiatowego. Poprzez udział w Grupie wsparcia rodzice zastępczy mogą m.in. otrzymać wsparcie w pełnieniu funkcji rodziny zastępczej oraz podnosić umiejętności wychowawcze,

Usamodzielnienia wychowanków

Osoby, które opuściły po osiągnięciu pełnoletności rodzinę zastępczą, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, zakład poprawczy, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zostają objęte pomocą mającą na celu ich życiowe usamodzielnienie oraz integrację ze środowiskiem poprzez pracę socjalną oraz pomoc w postaci świadczeń pieniężnych.

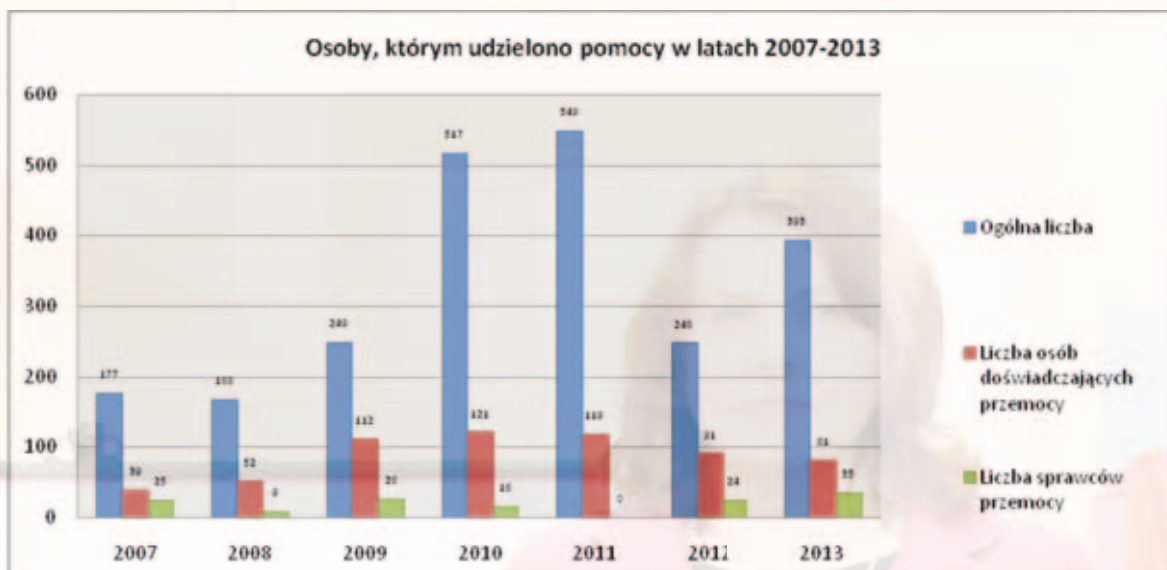
Interwencja kryzysowa, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i poradnictwo specjalistyczne

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu.

Punkt Interwencji Kryzysowej (PIK) funkcjonuje w strukturach PCPR w Rykach od listopada 2005 r., uruchomiony ze środków budżetu państwa.

Osoby zgłaszające się do Centrum, będące w stanie kryzysu z powodu przemocy w rodzinie oraz z powodu innych przyczyn, otrzymują natychmiastową specjalistyczną pomoc psychologiczną.

W latach 2007-2013 PIK udzielił pomocy łącznie 2589 osobom, w tym osobom doświadczającym różnego rodzaju przemocy (łącznie 723) i sprawcom przemocy (łącznie 135).

W odpowiedzi na Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, we wrześniu 2007 r. został opracowany **Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy**. Program jest skierowany do osób, jako systemu działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i dopełnienie różnych form administracyjno-prawnych podejmowanych wobec sprawców przemocy.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2016, został przyjęty Uchwałą Nr LXXXIX/309/12 Zarządu Powiatu w Rykach z dnia 26 lipca 2012 r. Głównym celem programu jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz skutków stosowania przemocy w powiecie ryckim.

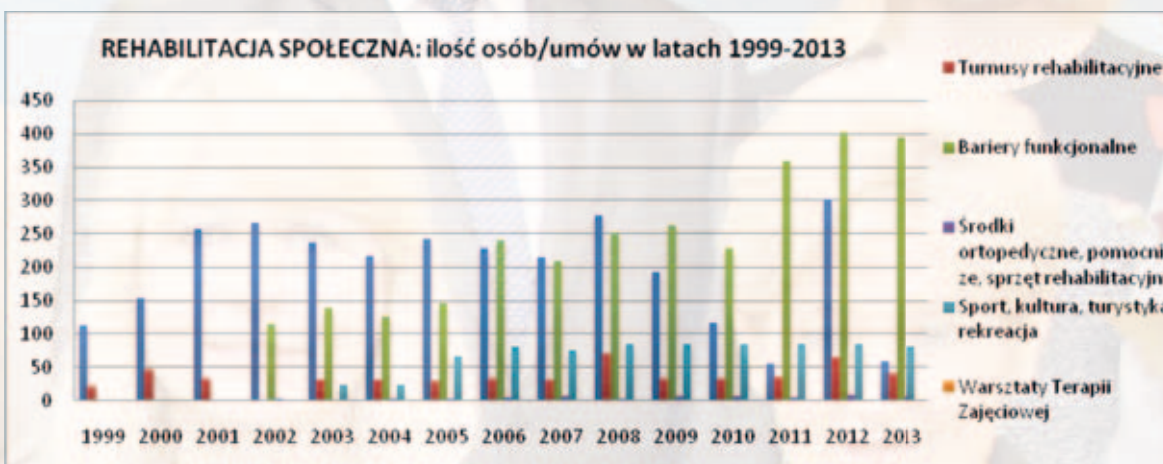
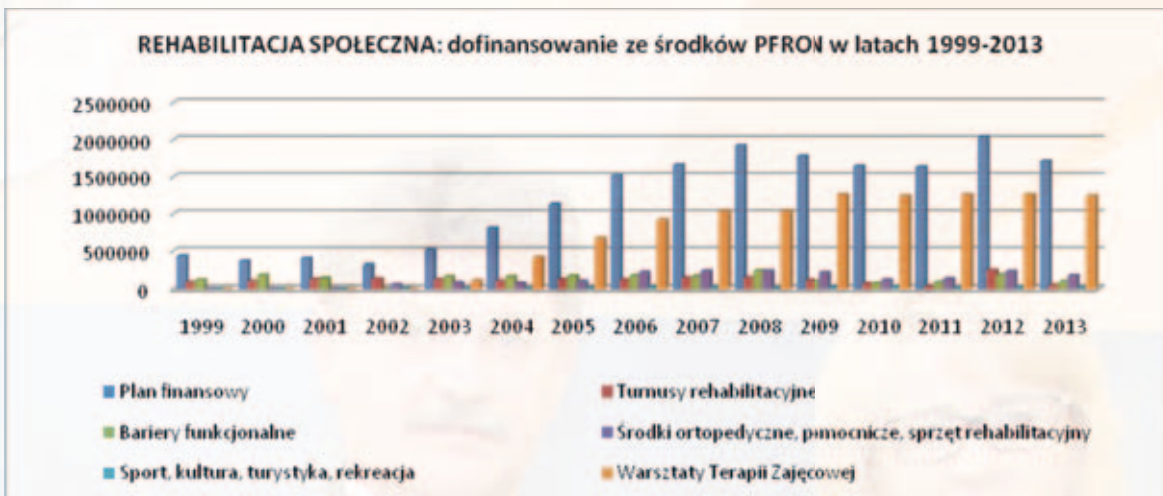
Działania na rzecz osób z niepełnosprawnością finansowane ze środków PFRON

PCPR realizuje również zadania przewidziane w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Zadania realizowane zgodnie z Ustawą z dn. 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, realizowana jest między innymi przez uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej, turnusach rehabilitacyjnych, likwidację barier – w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji oraz dofinansowanie zakupu środków ortopedycznych, pomocniczych i sprzętu rehabilitacyjnego.

Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ) jest placówką pobytu dziennego. Kwalifikacji kandydatów do uczestnictwa w Warsztacie dokonuje jednostka prowadząca Warsztat zgodnie ze wskazaniami do terapii zajęciowej zawartymi w orzeczeniu o niepełnosprawności. Zajęcia w Warsztacie prowadzone są zgodnie z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii przygotowanym dla uczestnika warsztatu.

W powiecie ryckim działają dwa warsztaty terapii zajęciowej:

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rykach – ul. Wyczółkowskiego 12, utworzone 15.12.2003 r. Organem prowadzącym jest Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Rykach. WTZ przeznaczone są dla 60 uczestników, a zajęcia odbywają się w 12 pracowniach: plastycznej, technik różnych, umiejętności społecznych (2 pracownie), gospodarstwa domowego, fotograficzno – informatycznej, krawieckiej, bukieciarskiej, artystycznej, fryzjerskiej, stolarsko – rękodzielniczej, witrażu.

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Dęblinie – ul. Niepodległości 8, utworzone 14.12.2004 r. Organem prowadzącym jest Urząd Miasta Dęblin. WTZ prze-

znaczone są dla 25 uczestników, a zajęcia odbywają się w 5 pracowniach: kulinarnej – gospodarstwa domowego, komputerowo – medialnej, plastyczno – artystycznej, krawiecko – rękodzielniczej, stolarskiej.

Działalność WTZ finansowana jest ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz od 2007 r. środków samorządu powiatowego. Od 2008 r. środki PFRON stanowią 90% kosztów działalności Warsztatów, środki Powiatu co najmniej 10% tych kosztów. Wysokość ww. środków jest proporcjonalna do liczby uczestników warsztatów.

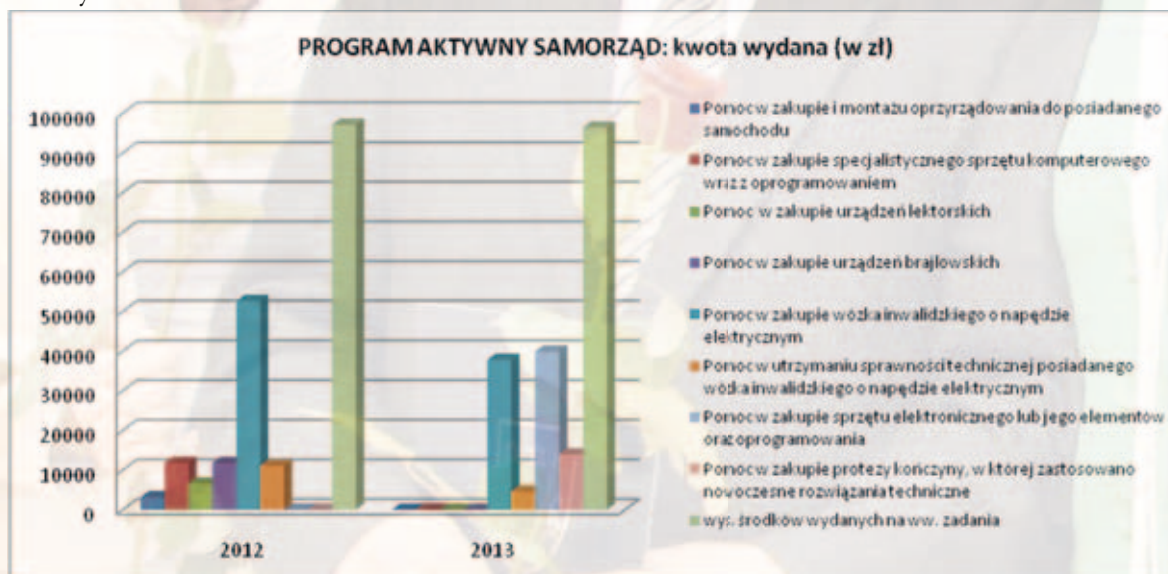
Źródła finansowania Warsztatów Terapii Zajęciowej w latach 2003-2013

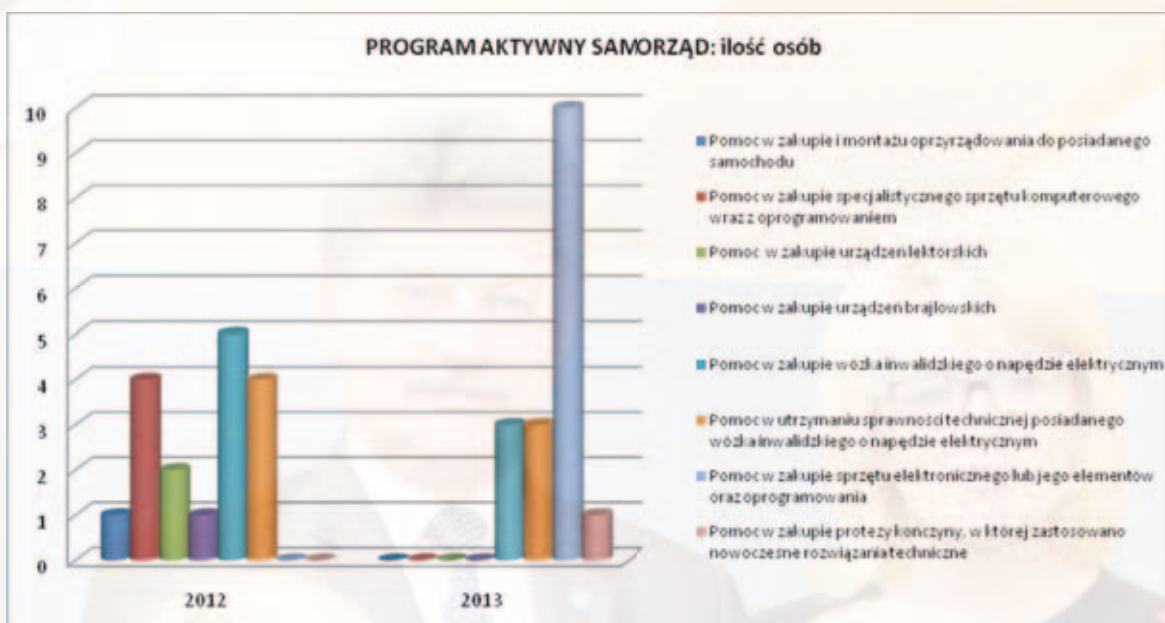
Rok	Liczba uczestników	Środki PFRON	Środki Powiatu	Razem
2003	25	108 800,00	-	108 800,00
2004	25	411 344,00	-	411 344,00
2005	67	670 467,00	-	670 467,00
2006	82	918 726,00	-	918 726,00
2007	77	1 032 872,00	54 362,00	1 087 234,00
2008	85	1 032 876,00	114 764,00	1 147 640,00
2009	85	1 257 657,00	161 740,00	1 419 397,00
2010	85	1 239 163,00	137 658,00	1 376 821,00
2011	85	1 257 659,00	139 740,00	1 397 399,00
2012	85	1 257 657,00	139 740,00	1 397 397,00
2013	82	1 238 954,00	137 682,00	1 376 636,00

Pilotażowy Program Aktywny Samorząd

Celem programu Aktywny samorząd jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Zarząd Powiatu w Rykach wskazał PCPR do realizacji Pilotażowego Program „AS”, który jest realizowany w PCPR od 2012 r.

Zgodnie z decyzją Rady Nadzorczej PFRON od 2013r. zadania programu – Aktywny samorząd zostały podzielone na dwa Moduły.

MODUŁ I – zadania dotychczas realizowane w ramach programu Aktywny samorząd,

MODUŁ II – dofinansowanie pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym (nowe zadanie)

W 2013 r. PCPR dofinansowało w ramach MODUŁU II:

- w semestrze 2012/2013 – pomoc dla 19 studentów niepełnosprawnych na ogólną kwotę **34 115,00 zł**,
- w semestrze 2013/2014 – pomoc dla 28 studentów niepełnosprawnych na ogólną kwotę **49 145,00 zł**.

Program wyrównywania różnic między regionami II

Głównym celem Programu wyrównywania różnic między regionami II jest wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych, zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej.

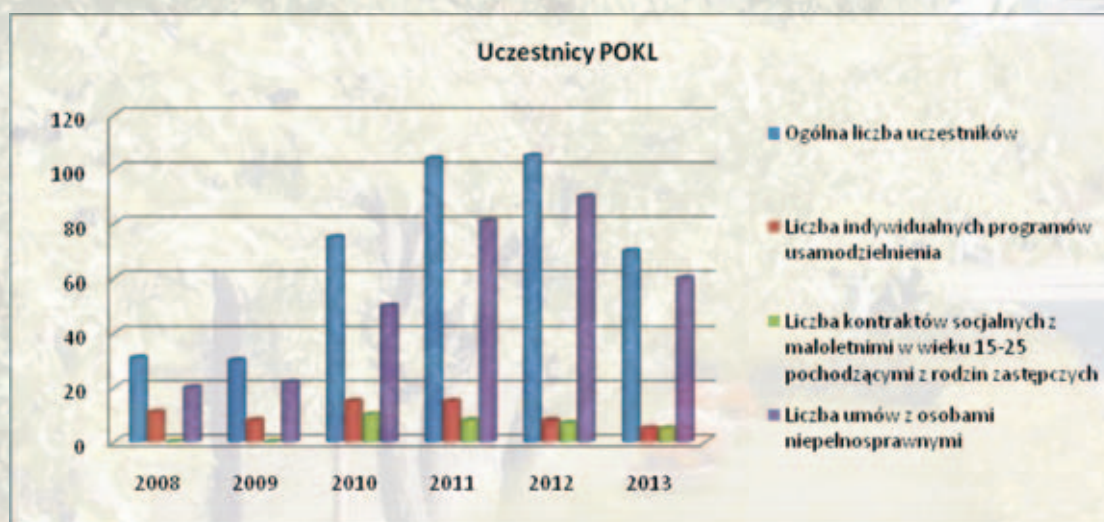
Nazwa projektu	Rok realizacji	Realizator	Beneficjent	Ostateczny odbiorca	Koszt projektu ogółem	Dofinansowanie z PFRON
Zakup nowego samochodu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych na rzecz Domu Pomocy Społecznej w Leopoldowie	2008	powiat rycki	powiat rycki	Dom Pomocy Społecznej w Leopoldowie	110 000	55 000
Likwidacja barier architektonicznych w Internacie Zespołu Szkół im. Kałetana hr. Kickiego w Sobieszynie	2009	powiat rycki	powiat rycki	ZS w Sobieszynie	29 707,77	14 853,88

Nazwa projektu	Rok realizacji	Realizator	Beneficjent	Ostateczny odbiorca	Koszt projektu ogółem	Dofinansowanie z PFRON
Równy dostęp do edukacji – zakup mikrobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych	2009	powiat rycki	Gmina Ryki	Ośrodek Rewalidacyjno – Wychowawczy w Rykach	124 200	37 260
Zakup, dostawa i montaż windy w budynku SP ZOZ w Dęblinie	2014	powiat rycki	SP ZOZ w Dęblinie	SP ZOZ w Dęblinie	234 566,93	71 750
Likwidacja barier komunikacyjnych – szansą aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym uczestników Ośrodka Wsparcia w Leopoldowie – zakup fabrycznie nowego samochodu	2014	powiat rycki	powiat rycki	Ośrodek Wsparcia w Leopoldowie	Projekt w trakcie realizacji przyznana kwota dofinansowania ze środków PFRON 70 000 zł	

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rykach od 2008 r. realizuje projekt systemowy Priorytet VII *Promocja integracji społecznej* PO KL Działanie 7.1. *Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji* „**Program upowszechniania aktywnej integracji wśród osób niepełnosprawnych oraz wychowanków opuszczających placówki i rodziny zastępcze**”. Projekt adresowany jest do osób niepełnosprawnych, pełnoletnich wychowanków placówek i rodzin zastępczych oraz małoletnich przebywających w rodzinach zastępczych na terenie powiatu ryckiego. Projekt jest częściowo współfinansowany ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a częściowo ze środków własnych powiatu.

W ramach programu realizowane są indywidualne programy usamodzielnienia, kontrakty socjalne z małoletnimi dziećmi w wieku 15-18 pochodzącymi z rodzin zastępczych, a także działania na rzecz osób niepełnosprawnych: integracja społeczna, zawodowa, edukacyjna i zdrowotna. Instrumenty aktywnej integracji są dobierane według indywidualnych potrzeb uczestników projektu.

KONFERENCJE

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Rykach w związku z Tygodniem Pomocy Ofiarom Przestępstw począwszy od 2010 roku organizuje Powiatowe Konferencje dot. „Przeciwdziałania przemocy”, których

Powiatowe Obchody Dnia Pracownika Socjalnego

celem jest promowanie współpracy na rzecz zapobiegania zjawisku przemocy w rodzinie na terenie powiatu ryckiego oraz wymiana doświadczeń instytucji świadczących pomoc osobom doświadczającym przemocy. PCPR w Rykach jest organizatorem Powiatowych Obchodów Dnia Pracownika Socjalnego, które przypadają na dzień 21 listopada. Jest to święto wszystkich pracowników służb społecznych, a w szczególności pracowników socjalnych. Sposób świętowania Dnia ma w Polsce wieloletnią tradycję. W powiecie ryckim wpisał się w kalendarz imprez powiatowych.

DOM POMOCY SPOŁECZNEJ IM. SIOSTRY H. DROZDOWSKIEJ W LEOPOLDOWIE

Dom Pomocy Społecznej w Leopoldowie jest placówką przeznaczoną dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych. Dom został powołany Zarządzeniem Wojewody Lubelskiego z 25 listopada 1992 r. W czerwcu 1998 r. przyjął imię s. Heleny Drozdowskiej ze Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi, która była pomysłodawczynią i inicjatorką jego powstania. Pierwszym Dyrektorem placówki była Bernarda Osiak, która pełniła swoją funkcję od 1993r. Od 17.07.1997r. Dyrektorem DPS jest Barbara Karst.

Od 1999 r. DPS funkcjonuje w strukturach powiatu ryckiego. W 2000 r. powstał program naprawczy, którego realizacja pozwoliła w marcu 2009 r. wpisać DPS w Leopoldowie do Rejestru Domów woj. lubelskiego jako placówkę spełniającą określone przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej obowiązujące standardy usług.

DPS w Leopoldowie jest Domem dla 55 osób (kobiet i mężczyzn), którym stan zdrowia, wiek lub niepełnosprawność nie pozwalają samodzielnie funkcjonować w środowisku. Główne schorzenia, które posiadają mieszkańcy DPS to stany powylewowe, stany po udarach mózgu, zespoły otępienne, choroba Alzheimera, nadciśnienie, cukrzyca. Mieszkańcy to osoby leżące, poruszające się na wózkach inwalidzkich, przy pomocy lasek, kul i balkoników, jak również osoby w miarę sprawne ruchowo, które poruszają się samodzielnie. Wszyscy mieszkańcy to osoby wymagające stałej opieki medycznej i fachowej pielęgnacji. Przedział wiekowy mieszkańców to: 48-95 lat.

Najważniejsze usługi jakie DPS świadczy swym podopiecznym to: profesjonalna 24-godzinna opieka pielęgnarska oraz stały kontakt z lekarzem, zaspokojenie na jak najlepszym poziomie potrzeb bytowych, rehabilitacja w zakresie fizykoterapii i kinezyterapii oraz rehabilitacja przyłóżkowa, zajęcia w ramach terapii zajęciowej (indywidualnej i grupowej), imprezy okolicznościowe i kulturalne, zapewnienie stałej łączności z rodziną i środowiskiem lokalnym, opieka duszpasterska.

3-kondygnacyjny budynek DPS nie posiada barier architektonicznych. Do dyspozycji mieszkańców są następujące pomieszczenia: świetlica, jadalnia, sala do terapii, sala rehabilitacyjna, gabinet zabiegowo-pielęgniarski oraz 2-osobowe pokoje mieszkalne. Dom dysponuje własną, nowoczesnie wyposażoną kuchnią, która zapewnia całodziennie wyżywienie oraz pralnią świadczącą mieszkańcom usługi pralnicze.

Mieszkańcy DPS uczestniczą w różnych imprezach oraz uroczystościach organizowanych w DPS oraz biorą udział w wyjazdach do zaprzyjaźnionych DPS -ów, a także w turniejach i konkursach. Wytwory ich pracy były pokazywane na wystawach prezentujących ich dokonania artystyczne.

W 2013 r. DPS obchodził Jubileusz 20-lecia swego istnienia.

STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH „NIEZAPOMINAJKA” PRZY DPS W LEOPOLDOWIE

Głównym celem pracy Stowarzyszenia jest praca w zakresie tworzenia i rozwijania różnych form zorganizowanej pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym m. in.

- opracowywanie nowatorskich programów wspierania osób potrzebujących pomocy
- organizacja i prowadzenie aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych
- zapobieganie społecznemu wykluczeniu i marginalizacji osób niezdolnych do samodzielnego funkcjonowania
- reprezentacja interesów osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku

Stowarzyszenie pozyskuje środki finansowe na realizację swoich zadań z różnych źródeł, m.in. przystępując do otwartych konkursów ogłaszanych przez ROPS, Wydz. Polityki Społ. LUW, MPiPS, PFRON i inne.

Współpracujemy z instytucjami i innymi organizacjami świadczącymi pracę na rzecz osób potrzebujących wsparcia i pomocy.

Stowarzyszenie „NIEZAPOMINAJKA” posiada status organizacji pożytku publicznego.

OŚRODEK WSPARCIA W LEOPOLDOWIE

Ośrodek Wsparcia w Leopoldowie utworzony został z dniem 1 października 2008 roku, na podstawie Uchwały Nr XXIX/118/08 Rady Powiatu w Rykach z dnia 26 września 2008 roku. Organem prowadzącym placówkę jest Zarząd Powiatu w Rykach. Pomysłodawczynią utworzenia Ośrodka i jej pierwszym Kierownikiem była Barbara Karst – dyrektor Domu Pomocy Społecznej w Leopoldowie. Od 1 kwietnia 2009 r. funkcję Kierownika Ośrodka pełni Justyna Szablowska.

Siedziba placówki mieści się w zaadoptowanych pomieszczeniach w budynku Domu Pomocy Społecznej w Leopoldowie. Obiekt pozbawiony jest barier architektonicznych i posiada piękny duży ogród.

Ośrodek Wsparcia w Leopoldowie jest placówką dziennego pobytu, przeznaczoną dla dorosłych osób z terenu powiatu ryckiego: przewlekłe psychicznie chorych, niepełnosprawnych intelektualnie, wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych. Początkowo placówka utworzona była dla 20 osób. Z uwagi na potrzeby i duże zainteresowanie usługami świadczonymi w Ośrodku decyzją Nr 61 Wojewody Lubelskiego z dnia 9 sierpnia 2011 r. zwiększono plan dotacji celowej z przeznaczeniem na uruchomienie 2 nowych miejsc od września 2011 roku. Obecnie placówka posiada 22 miejsca statutowe. Uczestnikami placówki są osoby w różnym wieku. Najmłodszy uczestnik ma 29 lat, natomiast najstarszy 72 lata.

Ośrodek swoim uczestnikom zapewnia: terapię zajęciową, organizację wolnego czasu, dostęp do kultury i rekreacji, poradnictwo socjalne i psychologiczne, opiekę i bezpieczeństwo w trakcie zajęć, jeden gorący posiłek i w miarę posiadanych możliwości transport. Podopieczni uczestniczą w imprezach kulturalnych oraz uroczystościach organizowanych przez Ośrodek i w imprezach wyjazdowych, wycieczkach, rozgrywkach sportowych i pielgrzymkach środowisk pomocy społecznej. Placówka dysponuje trzema odpowiednio wyposażonymi pracownikami: kulinarną, życia codziennego oraz technik różnych.

Głównym założeniem pracy terapeutycznej jest aktywizowanie osób niepełnosprawnych do podejmowania samodzielnych czynności, jak również samodzielnego życia w społeczeństwie. W niektórych przypadkach podtrzymywanie dobrej kondycji psychofizycznej i wzmacnianie zdolności do pełniejszego funkcjonowania w środowisku. Realizowane jest to poprzez kompleksową terapię indywidualną i grupową, dostosowaną do możliwości i zainteresowań osób potrzebujących – uczestniczących w terapii.

Ośrodek tworzy takie warunki, które sprzyjają integracji społecznej i zmieniają wizerunek osoby niepełnosprawnej z zaburzeniami psychicznymi.

Powiatowa społeczna rada ds. osób niepełnosprawnych

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przy starostach tworzy się powiatowe społeczne rady do spraw osób niepełnosprawnych, będące organami opiniodawczo-doradczymi.

Do zakresu działania powiatowych rad należy: inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocena realizacji programów, opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Powiatowe rady składają się z 5 osób, powołanych spośród przedstawicieli działających na terenie danego powiatu organizacji pozarządowych, fundacji oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego (powiatów i gmin). Członków powiatowych rad powołuje i odwołuje starosta, spośród kandydatów zgłoszonych przez organizacje i organy wymienione wyżej.

Rada wybiera przewodniczącego spośród swoich członków.

Kadencja rady trwa 4 lata.

W powiecie ryckim pierwsza rada została powołana **15 września 2003 r.** w następującym składzie:

Przewodniczący – Janusz Adamczyk	Członek – Mirosława Kultys
Wiceprzewodniczący – Czesława Grudniak	Członek – Wanda Czaplicka
Sekretarz – Jadwiga Polak	

Skład rady powołanej 13.11.2007r. na lata 2007-2011:

Przewodnicząca – Katarzyna Pilch	Członek – Jadwiga Gregorczyk
Członek – Barbara Kiliszek	Członek – Jadwiga Polak
Członek – Anna Dąbek	

Skład aktualny rady powołanej 14.11.2011r. na lata 2011-2015:

Przewodnicząca – Bożena Wasilewska	
Członek – Anita Gazda	Członek – Magdalena Trych
Członek – Jadwiga Polak	Członek – Paweł Jaraszek

RYNEK PRACY

Po II wojnie światowej, z uwagi na obowiązującą doktrynę polityki rynku pracy, sankcjonującą w art. 14 Konstytucji Rzeczypospolitej Ludowej obowiązek zapewnienia przez państwo każdemu obywatelowi prawa do pracy, nie było potrzeby organizowania specjalnej służby zajmującej się osobami bezrobotnymi, bo takowych miało nie być. Jednak pod koniec lat osiemdziesiątych XX wieku sytuacja na polskim rynku pracy zaczęła się zasadniczo zmieniać. Zaczęły pojawiać się coraz liczniejsze prywatne przedsiębiorstwa. Przełom nastąpił wraz z przemianami demokratycznymi i wolnorynkowymi. W III Rzeczypospolitej tworzenie administracji pracy rozpoczęto na mocy ustawy z 29 grudnia 1989 roku *o zatrudnieniu*. Powstała wtedy sieć rejonowych biur pracy, które były częścią rządowej administracji ogólnej (urzędów rejonowych). Na terenie obecnego powiatu ryckiego działały wtedy dwa biura: Rejonowe Biuro Pracy w Rykach i w Dęblinie. W roku 1993 wraz z reorganizacją struktur administracji pracy biura pracy zmieniły nazwę na rejonowe urzędy pracy.

Reforma administracyjna wprowadziła trójstopniową strukturę podziału terytorialnego w Polsce w wyniku, czego wyodrębniono sieć 338 powiatowych urzędów pracy. Powiatowy urząd Pracy w Rykach powstał z połączenia Rejonowego Urzędu Pracy w Rykach oraz Rejonowego Urzędu Pracy w Dęblinie. Pierwszym dyrektorem był Jan Kowalczyk (1999-2004), po nim funkcję tę sprawowała Ewa Ciesielska (2004-2007), a od 2007 r. obowiązki dyrektora pełni Piotr Gałkowski. W ramach urzędu utworzono na potrzeby klientów dwa kluby pracy funkcjonujące do dziś, pierwszy w Rykach – obecnie w internecie Zespołu Szkół Zawodowych nr 1 im. Wł. Korzyka, zaś drugi w Dęblinie – w internecie Zespołu Szkół Zawodowych nr 1 im. gen. F. Kleeberga. W takiej strukturze urząd działa do dnia dzisiejszego.

Powiatowy Urząd Pracy w Rykach (PUP) wraz z Filią w Dęblinie zatrudnia obecnie 32 pracowników. Trzon kadry stanowią specjaliści zatrudnieni w Centrum Aktywizacji Zawodowej (CAZ), którego głównym celem jest zapewnienie lepszej pomocy bezrobotnym w znalezieniu pracy a pracodawcom w znalezieniu najlepszych pracowników. Zatrudnieni w nim są m. in. doradcy zawodowi, pośrednicy pracy, liderzy klubów pracy, specjaliści ds. rozwoju zawodowego a także specjalista ds. projektów i specjaliści ds. instrumentów rynku pracy. Centrum Aktywizacji Zawodowej działa od 1 stycznia 2010 r. Zadaniem CAZ jest realizacja podstawowych usług rynku pracy i wzmocnienie działań aktywizujących bezrobotnych nad działaniami pasywnymi.

W zakresie działań CAZ realizowane są przede wszystkim podstawowe usługi rynku pracy tj. pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa, pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, organizacja szkoleń oraz aktywne formy pomocy tj. staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, refundacje kosztów doposażenia i wyposażenia stanowiska pracy, prace społecznie użyteczne.

Bardzo ważne zadania w PUP pełni dział ewidencji i wypłaty świadczeń. Pracownicy tego działu, rejestrują bezrobotnych i poszukujących pracy, przygotowują wypłaty zasiłków dla bezrobotnych a tak-

że wydają zaświadczenia niezbędne naszym klientom np. do ubiegania się o pomoc w Ośrodkach Pomocy Społecznej, potwierdzające okresy ubezpieczenia do emerytury, czy jeszcze do niedawna zaświadczenia potwierdzające ubezpieczenie zdrowotne. O skali wydanych dokumentów niech świadczy fakt że np. w 2012 r. w całym urzędzie wydano zainteresowanym **21 511** zaświadczeń i decyzji.

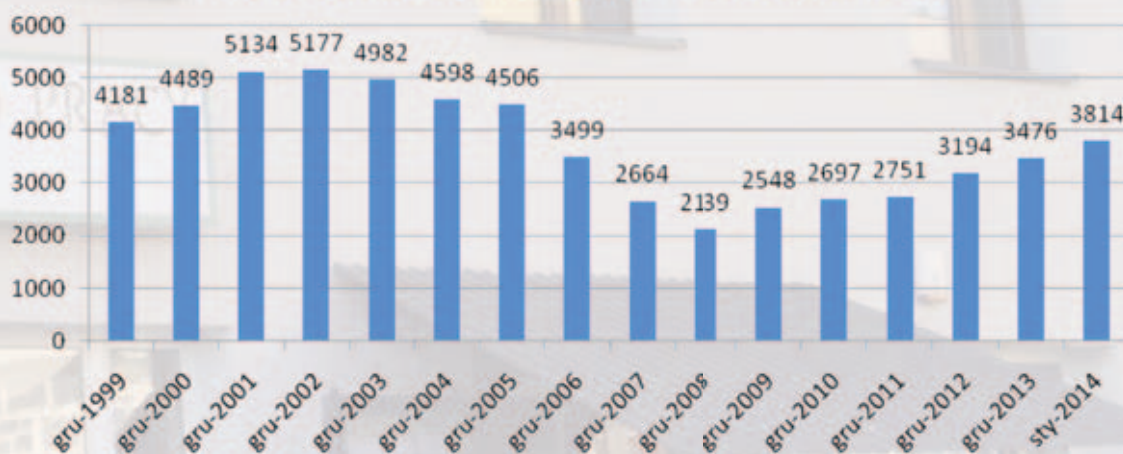
Niemniej ważną funkcją urzędu pracy jest dostarczanie odpowiednich informacji o rynku pracy, niezbędnych do planowania działań w powiecie a zwłaszcza informacji dla szkół, które muszą dostosowywać kierunki kształcenia do potrzeb rynku pracy.

BEZROBOCIE W LATACH 1999-2014

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w tutejszym urzędzie pracy zmieniała w zależności od sytuacji na rynku pracy i wahała się od 2139 osób na koniec 2008 roku do 5177 osób na koniec 2002 roku.

Liczba bezrobotnych w latach 1999 – 2014

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych

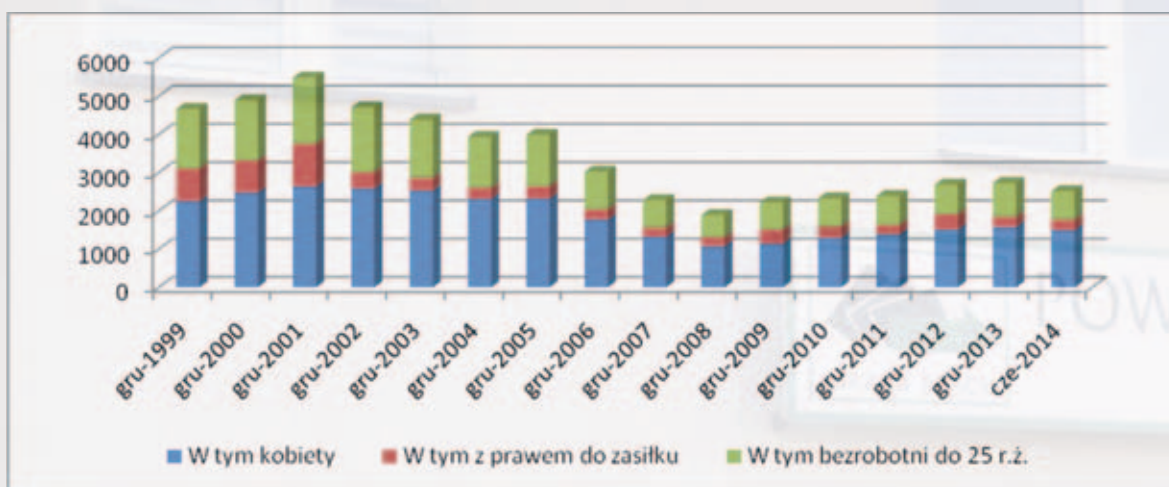

Struktura bezrobotnych w latach 1999-2014

Lp.	Rok	Liczba bezrobotnych			
		Ogółem	w tym kobiety	w tym z prawem do zasiłku	w tym bezrobotni do 25 roku życia
1.	Grudzień 1999	4181	2258	846	1560
2.	Grudzień 2000	4489	2480	838	1575
3.	Grudzień 2001	5134	2645	1114	1726
4.	Grudzień 2002	5177	2588	425	1697
5.	Grudzień 2003	4982	2534	326	1527
6.	Grudzień 2004	4598	2312	292	1334

7.	Grudzień 2005	4506	2321	320	1347
8.	Grudzień 2006	3499	1771	271	984
9.	Grudzień 2007	2664	1324	238	721
10.	Grudzień 2008	2139	1075	235	582
11.	Grudzień 2009	2548	1145	370	706
12.	Grudzień 2010	2697	1293	301	737
13.	Grudzień 2011	2751	1381	253	755
14.	Grudzień 2012	3194	1516	398	776
15.	Grudzień 2013	3476	1581	267	883
16.	Styczeń 2014	3814	1741	349	987
17.	Czerwiec 2014	3211	1499	278	740

Wybrane kategorie osób w ogólnej liczbie zarejestrowanych w latach 1999-2014

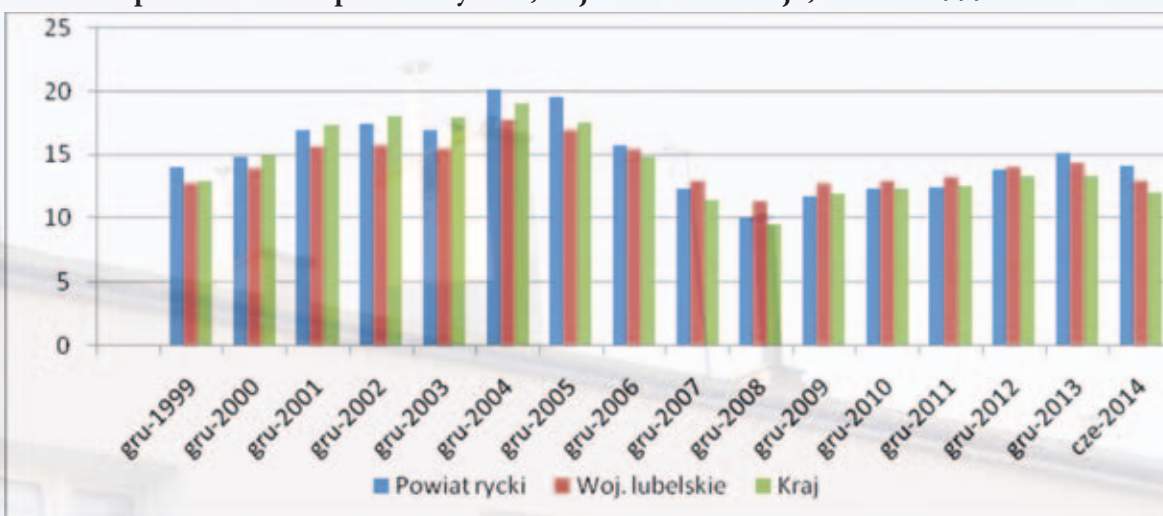

Struktura bezrobotnych pod względem wykształcenia w latach 1999-2014

Najczęściej porównywanym wskaźnikiem wielkości bezrobocia a co za tym idzie sytuacji na rynku pracy na danym terenie jest stopa bezrobocia. Jest to stosunek liczby bezrobotnych do liczby osób zawodowo czynnych na danym terenie. Wielkość stopy bezrobocia na terenie powiatu ryckiego w porównaniu do stopy krajowej i wojewódzkiej przedstawia wykres poniżej

Stopa bezrobocia w powiecie ryckim, woj. lubelskim i kraju, w latach 1999 – 2014.

Kulminacja skali bezrobocia wystąpiła w 2002 r. i wiązała się z niezakończonymi procesami restrukturyzacji w gospodarce. Urząd pracy skupił się w tych latach głównie na dostosowywaniu kwalifikacji i struktury zawodowej bezrobotnych do przekształcającej się gospodarki a także na przeciwdziałaniu negatywnym skutkom bezrobocia, które bardzo boleśnie dotknęły dużą część bezrobotnych i ich rodzin. Przełomem okazał się 2004 r. kiedy Polska przystąpiła do Unii Europejskiej, co dało silny bodziec do rozwoju gospodarczego oraz umożliwiło urzędowi dostęp do dużych funduszy unijnych przeznaczonych m.in. na walkę z bezrobociem.

Współpraca z pracodawcami jest, obok pomocy bezrobotnym, najważniejszym zadaniem urzędu. Od początku istnienia urząd ściśle współpracuje z lokalnymi pracodawcami pozyskując oferty pracy dla zarejestrowanych bezrobotnych.

Powiatowy Urząd Pracy obok działań typowo osłonowych dla osób bezrobotnych (wypłata zasiłków, ubezpieczenie zdrowotne) szczególnie aktywnie wspiera przedsiębiorców w tworzeniu miejsc pracy a bezrobotnym pomaga w znalezieniu zatrudnienia. Do tego celu służą tzw. aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. Finansowane są one przede wszystkim z Funduszu Pracy (FP), ale od 2004 r. także z funduszy unijnych, w tym przypadku z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

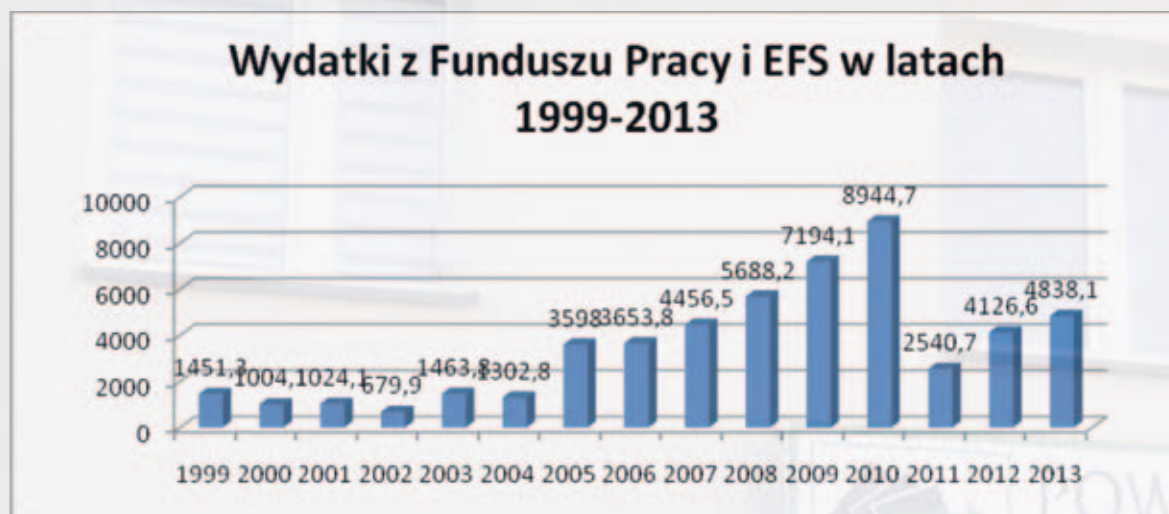
Od początku istnienia PUP tj. od 1999 r. urząd zaktywizował w różnych formach ponad 10 tys. osób.

Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 1999 – 2013

Dzięki środkom FP i EFS – na rozpoczęcie działalności gospodarczej – urząd pracy przyczynił się do powstania 571 nowych podmiotów gospodarczych, wiele z nich działa i nadal się rozwija, tworząc nowe miejsca pracy. Ta inwestycja jest jedną z najlepszych. Równie ważne jak dbanie o powstawanie nowych podmiotów jest także tworzenie nowych miejsc pracy w istniejących firmach. Środki FP i EFS pozwoliły na utworzenie w działających na terenie naszego powiatu 510 nowych stanowisk pracy dla skierowanych przez PUP bezrobotnych.

Aktywność PUP i skuteczne a zarazem racjonalne gospodarowanie środkami pozwoliło na pozyskanie od 1999 r. prawie 52 mln zł. Te pieniądze to inwestycja w gospodarkę i kapitał ludzki naszego powiatu, która będzie jeszcze długo przynosić efekty.

Od 2004 r. zrealizowano na terenie powiatu 11 projektów współfinansowanych ze środków PUP i współfinansowane ze środków EFS skierowanych do osób młodych do 25 roku życia i starszych powyżej 50 roku życia.

Zrealizowane projekty ze środków unijnych w latach 2004-2013

	Tytuł projektu	Wartość projektu w zł	Kwota dofinansowania w zł	Źródło dofinansowania	Lata realizacji
1.	„Wspieranie młodzieży w wieku 18-24 lata na rynku pracy w powiecie ryckim”	440 167,35	425 841,52	1,2 SPO RZL	2004 – 2005
2.	„Nowy start – aktywizacja długotrwale bezrobotnych w powiecie ryckim”	295 370,12	286 850,62	1.3 SPO RZL	2004 – 2005
3.	„Młodzi na start – aktywny start zawodowy młodzieży z powiatu ryckiego”	608 831,00	438 483,00	1,2 SPO RZL	2005 – 2006
4.	„Powrót na rynek pracy osób długotrwale bezrobotnych z powiatu ryckiego”	244 473,00	176 492,00	1.3 SPO RZL	2005 – 2006
5.	„Dobry start – lepsza przyszłość młodzieży z powiatu ryckiego”	1 076 780,00	961 225,00	1.2 SPO RZL	2006 – 2007
6.	„Wykorzystaj swoją szansę – aktywizacja długotrwale bezrobotnych z powiatu ryckiego”	830 111,00	718 559,00	1,3 SPO RZL	2006 – 2007

7.	„SZANSA – program dla długotrwale bezrobotnych z powiatu ryckiego”	711 682,00	546 945,00	1,5 SPO RZL	2007 – 2008
8.	„Aktywność = sukces”	11 046 433,77	10 832 907,39	EFS Poddz. 6.1.3 PO KL	2008 – 2013
9.	„Nasz profesjonalizm – twoim sukcesem”	85 512,28	72 685,39	EFS Poddz. 6.1.2 PO KL	2009
	„Nowa kadra – większe możliwości” I, II, III	201 796,06	171 401,88	EFS Poddz. 6.1.2 PO KL	2009 – 2013
	„Kompetencje – doświadczenie – praca”	451 407,57	383 696,44	EFS Poddz. 6.1.1 PO KL	2013
	RAZEM	15 253 847	15 015 087,24		

Wartość tych projektów wyniosła **15 253 847 zł** z czego **15 015 087,24 zł** to dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej.

Beneficjenci programów realizowanych na terenie powiatu ryckiego mieli możliwość zdobycia nowych umiejętności do wykonywania pracy, dotyczy to zwłaszcza osób młodych, skierowanych do odbycia stażu u pracodawców. Wiele osób skorzystało z możliwości podniesienia lub zdobycia nowych kwalifikacji w trakcie szkoleń organizowanych przez tutejszy urząd. Osoby, które przez dłuższy czas bez efektu poszukiwały zatrudnienia, zostały skierowane do specjalistów, którzy wspólnie z bezrobotnym opracowali dla nich Indywidualny Plan Działania. W konsekwencji część z nich znalazła zatrudnienie, np. w ramach prac interwencyjnych.

PUP w Rykach stara się także poszukiwać nowych, nieszablonowych rozwiązań w celu poprawy sytuacji na rynku pracy. Dlatego jako jeden z pierwszych na terenie naszego województwa zrealizował projekt badawczy w ramach Poddziałania 6.1.2 PO KL pn. **„Nasz profesjonalizm – twoim sukcesem”**, który pozwolił lepiej poznać potrzeby szkoleniowe osób bezrobotnych, wymagania pracodawców zainteresowanych zatrudnianiem bezrobotnych oraz sytuację zawodową absolwentów szkół ponadgimnazjalnych.

Jednym z ciekawszych projektów był program specjalny zrealizowany w 2011 r. pn. **„Bezrobotny to nie ja”**. Celem programu było zaktywizowanie i uzyskanie zatrudnienia w ramach robót publicznych przez 15 bezrobotnych mężczyzn, zamieszkałych na wsi. Z uwagi na specyfikę zatrudnienia (zmieniające się miejsca pracy w terenie) zastosowano w ich przypadku obok wsparcia doradcy zawodowego także specyficzny element wspierający w postaci nieodpłatnego przekazania rowerów na dojazdy do pracy. Na program wydatkowano kwotę **145 144,79 zł**.

W ostatnich latach urząd pracy wprowadził nowe formy komunikacji z bezrobotnymi: newsletter z ofertami pracy, powiadamianie przez SMS, komunikacją przez e-mail. Od początku 2014 r. działa Samorządowa Elektroniczna Platforma Informatyczna – SEPI, która pozwoliła uprościć i przyspieszyć kontakty między Ośrodkami Pomocy Społecznej w naszym powiecie a PUP, dzięki czemu zaoszczędzono bezrobotnym wielu niepotrzebnych wizyt w urzędzie wyłącznie w celu pobrania zaświadczenia. Jak w całej Polsce tak i w tutejszym urzędzie można zarejestrować się przez Internet.

Działania urzędu nie byłyby jednak skuteczne bez partnerów, którzy wspomagają go na rynku pracy. Najważniejszym z nich jest **Powiatowa Rada Zatrudnienia**, w skład której wchodzi przedstawiciele samorządów, pracodawców, organizacji rolniczych. Powiatowej Radzie Zatrudnienia przewodniczyli w latach:

2000-2003 -Tadeusz Prządka
2003-2006 -Stanisław Jagiełło

2007-2009-Grażyna Jeżewska
2009 – nadal Marek Basaj

Partnerów szukamy także do realizacji konkretnych celów. Od 2011 r. wspólnie ze starostwem powiatowym i szkołami organizujemy **Targi Edukacji i Pracy**, które stały się już stałym elementem życia powiatu.

5 czerwca 2013 r. w Lublinie odbyła się konferencja promująca program pilotażowy „**Partnerstwo lokalne na rzecz promocji poradnictwa zawodowego**”.

Rozpatrywanie

problemu bezrobocia

w odniesieniu do sy-

tuacji ludzi młodych na rynku pracy zaowocowało uroczystym podpisaniem porozumienia w sprawie utworzenia i funkcjonowania w powiecie ryckim i lubelskim ziemskim partnerstwa lokalnego na rzecz promocji poradnictwa zawodowego na poziomie szkół gimnazjalnych.

W dniu 28 lutego 2014 roku odbyła się konferencja inauguracyjna Porozumienie partnerskie zawarte w 95-tą rocznicę powstania publicznych służb zatrudnienia. Podczas Konferencji miało miejsce uroczyste podpisanie Porozumienia w sprawie utworzenia i funkcjonowania w województwie lubelskim Partnerstwa Lokalnego na rzecz Promocji Zatrudnienia i Przedsiębiorczości. Sygnatariuszami Po-

rozumienia były organizacje zrzeszające Pracodawców: Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lublinie, Pracodawcy Lubelszczyzny „Lewiatan”, Lubelskie Forum Pracodawców, Pracodawcy Ziemi Lubelskiej, powiatowe urzędy pracy województwa lubelskiego, w tym oczywiście tutejszy PUP w Rykach oraz Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie.

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE I BEZPIECZEŃSTWO

Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego Starostwa Powiatowego w Rykach, obsługiwane przez pracowników Wydziału Organizacyjnego, zajmuje się działaniami w zakresie zarządzania kryzysowego, obrony cywilnej i spraw obronnych. Pracownicy dyżurują pod telefonami alarmowymi całodobowo. Zapewniają całodobowy przepływ informacji Wojewódzkim Centrum Zarządzania Kryzysowego, służbami, inspekcjami, strażami a samorządami gminnymi i ich pracownikami merytorycznymi.

Do zadań Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego należy w szczególności: współdziałanie ze służbami, inspekcjami i strażami szczebla powiatowego, prowadzenie analiz i opracowywanie prognoz dotyczących zagrożeń na terenie powiatu oraz koordynacja akcji ratowniczych i procesu odbudowy po różnych zdarzeniach np.:

2010 rok – po przejściu trąby powietrznej powiat rycki udzielił pomocy poszkodowanym na terenie Gmin: Ryki i Stężycy (23 000,00 zł).

2011 rok – pożar budynku jednorodzinny w gminie Stężycy, powiat rycki udzielił pomocy poszkodowanym (5 000 zł).

2012 rok – pożar budynku jednorodzinny w gminie Kłoczew, powiat rycki udzielił pomocy poszkodowanym (5 000 zł).

PCZK koordynuje wsparcie powiatu dla służb i straży. Współdziała w realizacji wniosków dotacyjnych na doposażenie w sprzęt ratowniczy Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Rykach oraz w doposażaniu Komendy Powiatowej Policji w Rykach. Powiat wspierał zakup samochodów ratowniczo gaśniczych dla PSP (SKODA OCTAVIA typ SOp, SCANIA typ GCBA 5/24, MAN typ SHD-25, NISSAN NAVARA typ SLRR), skokochronu.

Dla jednostek OSP zakupiono m.in.: deskę ortopedyczną + szyny Kramera, dmuchawę strażacką MW22, radiotelefony Motorola GP360, pilarkę spalinową MS 251, pilarkę spalinową MS 271 oraz buty gumowe specjalne

Dla Komendy Powiatowej Policji zakupiono m.in. **aparaturę fotograficzną CANON EOS 300 Kit** oraz **kryminalistyczny uniwersalny zestaw narzędzi i materiałów do oględzin (walizka kryminalistyczna)**.

Centrum zabezpiecza działanie Powiatowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

W związku z tym, że przez nasz powiat przepływają dwie duże rzeki: Wisła i Wieprz, stale monitorowany jest poziom wody oraz prowadzone są działania prewencyjne mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców powiatu. W sytuacji przekroczenia stanu alarmowego wody Centrum zaczyna pracę w trybie całodobowym, wraz ze służbami monitorowana jest bieżąca sytuacja na rzekach, patrolowane wały przeciwpowodziowe oraz stałe informowanie WCZK o sytuacji.

Ponadto organizujemy i koordynujemy realizację programów prewencyjnych na terenie powiatu.

- W ramach Rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań został wdrożony w życie powiatowy program prewencyjny „**WRÓĆ BEZPIECZNIE DO DOMU**” – działania podejmowane w ramach programu:
- 2009 r. Kurs z samoobrony dla kobiet z naszego powiatu ph. „**Bądź bezpieczna**”. Panie poznawały zagadnienia z zakresu psychologii, prawa karnego, pomocy przedmedycznej, prewencji, a przede wszystkim zgłębiały tajniki obrony przed napastni-

kiem.

- 2009 r. Zakup Fantoma AMBU MULTIMAN oraz przeprowadzenie szkoleń z udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej we wszystkich powiatowych szkołach ponadgimnazjalnych.
- 2009-2011 r. Zakup różnych elementów odblaskowych. Rozdysponowywane w szkołach we współpracy z Komendą Powiatową Poli-

cji w Rykach podczas pogadań na temat zagrożeń i szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

- W ramach stałej współpracy ze służbami powiatowymi oraz poprawienia łączności zostały zakupione i przekazane w użyczenie MOTOROLE GP-360 VHF dla (Policji, Straży, AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. – Szpital Powiatowy w Rykach).

Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w imieniu Starosty jako Szefa Obrony Cywilnej Powiatu koordynuje opracowywanie wszelkich planów, szkoleń i działań w zakresie obrony cywilnej, organizację formacji obrony cywilnej, ewakuację ludności, a także współpracę z terenowymi organami administracji wojskowej. W ramach praktycznych ćwiczeń prowadzone są treningi powiatowe oraz ćwiczenia zgrywające wszystkich służb szczebla powiatowego oraz gmin powiatu ryckiego. Mając na uwadze sprawne działanie administracji publicznej w czasie podnoszenia gotowości obronnej wszystkie nasze jednostki biorą udział w wojewódzkich ćwiczeniach obronnych takich jak cykliczne ćwiczenia BYSTRZYCA.

KOMENDA POWIATOWA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ W RYKACH

Dzięki wprowadzeniu reformy administracyjnej kraju, ranga ryckiej jed-

nostki zawodowej straży pożarnej znacznie wzrosła. W 1999 r. na bazie działającej w Rykach Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej PSP, zostaje utworzona Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Poza wcześniej wykonywanymi zadaniami z zakresu organizacji i prowadzenia działań ratowniczych, KP PSP Ryki jest odpowiedzialna za realizację na terenie powiatu również innych zadań przypisanych PSP tj. sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przepisów ppoż., rozpoznawanie zagrożeń, szkolenie doskonalące funkcjonariuszy PSP, organizowanie i prowadzenie szkoleń strażaków-ratowników Ochotniczych Straży Pożarnych, organizowanie na terenie powiatu krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego oraz utrzymanie w gotowości do działań pojazdów i sprzętu specjalistycznego komendy.

KP PSP Ryki w latach 1999-2014 kładła szczególny nacisk na wymianę wyeksploatowanych i przestarzałych technicznie samochodów gaśniczych i specjalnych, poprawę wyposażenia w specjalistyczny sprzęt i urządzenia ratownicze, poprawę kwalifikacji i wyszkolenia funkcjonariuszy komendy, poprawę wyszkolenia strażaków-ratowników OSP (organizacja kursów specjalistycznych, szkoleń doskonalących, ćwiczeń obiektowych zgrywających oraz zawodów sportowo-pożarniczych i sportowych), prowadzenie kontroli ppoż. w lasach, obiektach użyteczności publicznej, obiektach produkcyjnych i magazynowych oraz prowadzenie działań edukacyjnych i z zakresu profilaktyki zagrożeń. Realizując te zadania komenda współpracowała z lokalnymi samorządami, jednostkami OSP oraz ze związkami OSP (zarządy gminne ZOSP RP i ZP ZOSP RP w Rykach).

Najważniejsze zadania realizowane przez komendę w latach 1999 – 2014

01.01.1999r.	Utworzenie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Rykach.	
2001-2003r.	Rozbudowa i modernizacja strażnicy komendy.	Wartość inwestycji- ok. 1.5 mln zł
2006r.	Utworzenie w pomieszczeniach byłego magazynu- zaplecza technicznego na potrzeby konserwacji i naprawy sprzętu ochronnego komendy oraz jednostek OSP z terenu powiatu.	
01.11.2007r.	Utworzenie czasowego Posterunku PSP w Dęblinie. Posterunek został zlokalizowany w wydzielonych pomieszczeniach strażnicy OSP Dęblin-Masów. Siły posterunku to 3 osobowy zastęp strażaków komendy oraz ciężki samochód ratowniczo-gaśniczy wraz ze specjalistycznym wyposażeniem. Posterunek udało się utworzyć dzięki efektywnej współpracy KP PSP Ryki, UM w Dęblinie, Starostwa Powiatowego w Rykach, OSP Dęblin-Masów oraz KW PSP w Lublinie.	

Zakupy sprzętu ratowniczo gaśniczego w latach 2001-2014

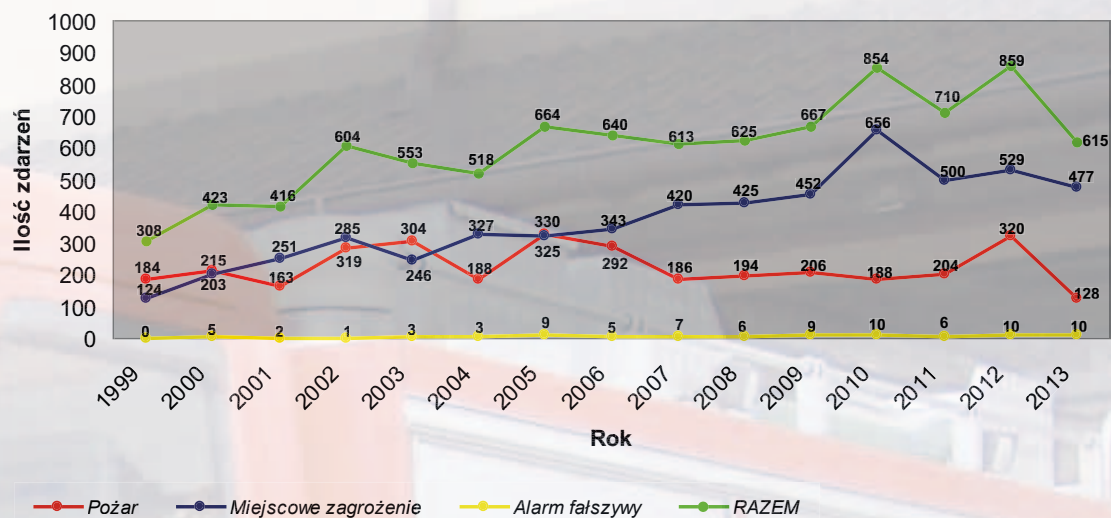
2001r.	Zakup ciężkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego m. JELCZ typ GCBA 5/24	Wartość ok. 450 tys. zł
2003r.	 Otrzymanie średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego m. RENAULT Midlum typ GBA 2.5/16.	Wartość ok. 420 tys. zł
2004r.	Otrzymanie specjalistycznego samochodu kwatermistrzowskiego m. FORD typ SKw. Zakup samochodu operacyjnego m. TOYOTA COROLLA typ SOP	Wartość ok. 100 tys. zł Wartość ok. 63 tys. zł
2005r.	Zakup samochodu ratownictwa technicznego m. RENAULT Mascott typ SLRt.	Wartość ok. 262 tys. zł
2008r.	 Zakup samochodu operacyjnego m. SKODA OCTAVIA typ SOP. Zakup na wyposażenie komendy specjalistycznego sprzętu do gaszenia dużych pożarów oraz prowadzenia działań ratowniczych podczas zagrożeń chemicznych i ekologicznych tj. motopompy pożarnicze o wydaj. 800 i 1600 l/min., ubrania gazoszczelne i aparaty powietrzne.	Wartość ok. 71 tys. zł Wartość ok. 38 tys. zł

2010r.	 <p>Zakup ciężkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego m. SCANIA typ GCBA 5/24 wraz ze specjalistycznym wyposażeniem tj. zestaw hydraulicznych narzędzi ratowniczych, odkurzacz do niebezpiecznych cieczy i pyłów, ubrania gazoszczelne, aparaty powietrzne, narzędzia ratownicze nie iskrzące, urządzenia do wykrywania i monitorowania toksycznych gazów (zakup realizowany w ramach projektu współfinansowanego ze środków unijnych pn. Poprawa systemu bezpieczeństwa chemiczno-ekologicznego na obszarze powiatów ryckiego, łączyńskiego, puławskiego i świdnickiego. Zakup specjalistycznego samochodu ratownictwa wysokościowego m. MAN typ SHD-25.</p>	Wart. ok.1 mln. zł Wart. ok. 1 mln. zł
2011r.	 <p>Zakup samochodu rozpoznawczo-ratowniczego m. NISSAN NAVARA typ SLRR wraz ze specjalistycznym wyposażeniem tj. pneumatyczny namiot ratowniczy, kabina dekontaminacyjna. Przekazanie przez Starostwo Powiatowe w Rykach pompy szlamowej o wydaj. 1600 l/min.</p>	Wartość ok. 139 tys. zł
2013 r.	 <p>Zakup skokochronu ratowniczego VETTER typ SP 16</p>	Wartość ok. 34 tys. zł.

Dane kadrowe dotyczące KP PSP Ryki:

- na dzień 1 stycznia 1999r. stan etatowy KP PSP w Rykach wynosił- 36 etatów funkcjonariuszy oraz 0.5 etatu cywilnego (etat pomocniczy),
- w 2014 roku stan etatowy komendy wynosi- 55 etatów funkcjonariuszy oraz 2 etaty cywilne (KSC).

Wykres - ilość zdarzeń w powiecie ryckim w latach 1999-2013

Lokalizacja podmiotów KSRRG na terenie powiatu ryckiego:

Z dniem **1 marca 1999r.** na stanowisko Komendanta Powiatowego PSP w Rykach został powołany st. kpt. Krzysztof Miłoś, który pełni tę funkcję do dnia dzisiejszego.

Straż pożarna: tradycja i nowoczesność

KOMENDA POWIATOWA POLICJI W RYKACH

Komendanci Komendy Powiatowej Policji w Rykach

2013 – obecnie – nadkom. Marek Tchórz

2008 – 2013 – insp. Zbigniew Jankowski

2003 – 2008 – podinsp. Marek Kowalczyk

1991 – 2003 – mł.insp. Bogusław Dziadosz

Komenda Powiatowa Policji w Rykach swoje działania ukierunkowała na ograniczenie przestępczości. Realizując zadania wynikające z Ustawy o Policji szczególny nacisk kładziono na realizację priorytetów Lubelskiego Komendanta Wojewódzkiego Policji które mają na celu:

- doskonalenie obsługi obywatela poprzez szybką i skuteczną reakcję na zdarzenie;
- wzrost bezpieczeństwa na drogach;
- ochronę interesów obywatela, przedsiębiorców i skarbu państwa poprzez skuteczniejszą walkę z przestępczością gospodarczą;
- zapewnienie optymalnych warunków pełnienia służby/pracy policjantom i pracownikom policji w celu doskonalenia jakości wykonywanych przez nich zadań;
- usprawnianie pracy policji poprzez wprowadzanie i wykorzystywanie nowoczesnych rozwiązań teleinformatycznych i finansowych;
- działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych.

Głównym celem działania było zdobycie większego zaufania mieszkańców powiatu ryckiego do Policji. Ten cel był realizowany poprzez maksymalnie szybką reakcję na wszelkie zgłoszenia obywateli, profesjonalną obsługę zdarzeń, większą skuteczność działań oraz akcje i programy prewencji kryminalnej skierowane do mieszkańców.

Działania te realizowane były przy współpracy z samorządem lokalnym, który dostrzegając braki w wyposażeniu wspomagał Policję darowiznami finansowymi oraz rzeczowymi.

Bezpieczeństwo

Rok	Uszczerbek na zdrowiu	Bójka i pobicie	Kradzież cudzej rzeczy	Kradzież samochodu	Kradzież z włamaniem	Rozbój	Uszkodzenie mienia
2003	15	28	264	30	155	49	33
2004	24	23	241	23	157	27	52
2005	23	21	178	22	156	21	49
2006	17	17	178	15	90	15	38
2007	21	16	161	10	59	11	36
2008	20	14	118	6	81	5	42
2009	16	15	120	6	76	5	50
2010	15	8	129	3	113	5	46
2011	10	5	153	4	91	8	58
2012	19	15	146	3	93	11	52
2013	12	14	154	4	102	10	37

Lp.	Narkotyki	Nietrzeźwy kierujący	Wypadki drogowe
2003	23	353	88
2004	17	388	111
2005	11	166	105
2006	27	159	116
2007	30	117	110
2008	32	227	101
2009	15	264	59
2010	25	316	67
2011	37	288	72
2012	17	241	71
2013	29	221	58

Wykrywalność

Rok	%
2001	82,2
2002	82,3
2003	81,5
2004	79,4
2005	81,8
2006	83,9
2007	81,9
2008	82,2
2009	81,8
2010	79,5
2011	76,3
2012	77,4
2013	71,3

Wyposażenie

Komenda Powiatowa Policji w Rykach posiada na swoim wyposażeniu samochody marki Fiat, Opel, Kia, Skoda. Nowoczesną broń i wyposażenie oraz nowoczesny sprzęt rozpoznania minersko – pirotechnicznego.

Akcje edukacyjne

Komenda Powiatowa Policji w Rykach przygotowywała działania prewencyjne, skierowane do najmłodszych oraz starszych mieszkańców naszego powiatu. Były to spotkania obejmujące zjawiska patologii społecznej, zagrożeń dotyczących seniorów oraz przestępczości popełnianej przy pomocy Internetu. Obejmowały one spotkania z dziećmi, młodzieżą oraz nauczycielami w szkołach. Spotkania miały na celu uświadamianie skali zjawisk patologii społecznej wśród nieletnich z w szczególności alkoholizmu, narkomanii (między innymi objawy zażywania środków odurzających, konsekwencje społeczne i zdrowotne zażywania narkotyków oraz konsekwencje prawne związane z przestępczością narkotykową), prostytucji, przemocy w rodzinie, subkultur, sekt oraz nowych ruchów religijnych, ale także bezdomności i żebractwa.

Do akcji edukacyjnych, profilaktycznych można zaliczyć:

- Razem bezpieczniej
- Jestem bezpieczny
- Wróc bezpiecznie do domu
- Bezpieczna droga do szkoły
- Obcy- bezpieczny, niebezpieczny...?
- Czy psy muszą gryźć?
- Turniej Wiedzy o Bezpieczeństwie w Ruchu drogowym

Bardzo ważnym okresem dla Policji jest zima. Policjanci szczególnie reagują na przypadki bezdomności. W sytuacji ujawnienia takich przypadków udzielają pomocy osobom i kierują je do odpowiednich instytucji w tym do Ośrodków Pomocy Społecznej. W celu przeciwdziałania tym zjawiskom Komenda Powiatowa Policji w Rykach realizowała poprzez stałą współpracę z dyrektorami, pedagogami i nauczycielami szkół, samorządem lokalnym, Kościołem Rzymsko – Katolickim, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie oraz Ośrodkami Pomocy Społecznej.

Wizualizacja nowej siedziby Powiatowej Komendy Policji

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Rykach, Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Rykach oraz Komendę Powiatową Policji w Rykach

ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO

Zadania wynikające z prawa budowlanego z zakresu administracji architektoniczno-budowlanej w powiecie Ryckim prowadzi Wydział Architektury i Budownictwa. Kontrolę prowadzonych inwestycji, a także ich odbiorem zajmuje się organ niezależny od starosty: Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego.

Do podstawowych zadań Wydziału Architektury i Budownictwa należy:

- ✓ Zatwierdzanie projektów budowlanych i udzielanie pozwoleń na budowę inwestycji,
- ✓ Przyjmowanie zgłoszeń o zakończeniu budowy i udzielanie pozwoleń na użytkowanie,
- ✓ Udzielanie pozwoleń na rozbiórkę obiektów istniejących,
- ✓ Udzielanie pozwoleń na zmianę sposobu użytkowania obiektów

Liczba wydanych pozwoleń na budowę w latach 1999-2014		
Rok	Inwestycje publiczne	Inwestycje ogółem
1999	43	710
2000	43	602
2001	58	636
2002	36	641
2003	27	450
2004	33	417
2005	27	383
2006	28	412
2007	38	419
2008	32	423
2009	50	466
2010	38	501
2011	45	624
2012	47	542
2013	36	393
2014	4	50

POWIATOWY INSPEKTORAT NADZORU BUDOWLANEGO

Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego jako samodzielny organ istnieje od 1 stycznia 1999 r. Poprzednio czynności związane z zakresem tej działalności prowadzone były w ramach jednej służby architektonicznej przy Urzędzie Rejonowym.

Zadania i kompetencje organów nadzoru budowlanego, sformułowane w art. 84 Prawa budowlanego, sprowadzają się do działań z zakresu inspekcji i kontroli, tak w zakresie prawidłowości przebiegu procesu budowlanego, jak i utrzymania obiektów budowlanych oraz prowadzenia postępowania wyjaśniającego w przypadku katastrofy budowlanej.

Do zadań nadzoru budowlanego należy w szczególności:

- kontrola zgodności z przepisami prawa budowlanego, projektem budowlanym i warunkami określonymi w decyzji o pozwoleniu na budowę,
- sprawdzanie posiadania przez osoby pełniące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie właściwych uprawnień do pełnienia tych funkcji,
- sprawdzanie dopuszczenia do obrotu i stosowania w budownictwie wyrobów budowlanych,
- badanie przyczyn powstawania katastrof budowlanych,
- współdziałanie z organami kontroli państwowej.
- samowole budowlane, (budowa, rozbiórka, wykonanie robót budowlanych, zmiana sposobu użytkowania bez pozwolenia właściwego organu) – i ich likwidacja i legalizacja,
- wstrzymanie robót budowlanych, wykonywanych bez pozwolenia na budowę lub niezgodnie z pozwoleniem lub przepisami,
- nakaz wykonywania określonych czynności przez inwestora w celu zalegalizowania robót budowlanych, pozwolenie na wznowienie wstrzymanych robót, ale także nakaz rozbiórki obiektu lub jego części w razie niepodporządkowania się wcześniej wydanym nakazom, kontrola utrzymania obiektu budowlanego,
- nakaz usunięcia stwierdzonych w obiekcie budowlanym nieprawidłowości,
- nakaz rozbiórki obiektu nieużytkowanego lub niewykończonego i nie nadającego się do odbudowy, remontu lub wykończenia,
- nakaz opróżnienia budynku grożącego bezpośrednio zawaleniem ,
- nakaz usunięcia istniejącego w obiekcie budowlanym zagrożenia,
- przyjęcie zawiadomienia o stanie zagrożenia w obiekcie budowlanym,
- wyjaśnienie przyczyn katastrof budowlanych,
- przyjmowanie zawiadomień o katastrofach budowlanych,
- prowadzenie postępowań w sprawach katastrof budowlanych,
- prowadzenie postępowań wyjaśniających i składanie wniosków o ukaranie z tytułu odpowiedzialności zawodowej w budownictwie.
- nakaz przeprowadzenia kontroli obiektu budowlanego lub jego części, nakładanie kar za niezgodnie z pozwoleniem wykonanie robót budowlanych,

Zgodnie ze zmianą ustawy Prawo budowlane z dnia 27.03.2003 r. (Dz. U. Nr 80, poz. 818), wchodzącej w życie od dnia 11.07.2003 r., do właściwości Powiatowe-

go Inspektora Nadzoru Budowlanego, jako organu I instancji należą również zadania i kompetencje w zakresie:

- przyjmowania zawiadomień o terminie rozpoczęcia budowy,
- przyjmowania zawiadomień o zmianie kierownika budowy i inspektora nadzoru inwestorskiego oraz projektanta sprawującego nadzór autorski,
- wydawania pozwoleń na użytkowanie i przyjmowanie zawiadomień o zakończeniu budowy i zamiarze przystąpienia do użytkowania wybudowanych obiektów.

Dane dotyczące obiektów oddanych do użytkowania w okresie od 11 lipca 2003 roku do końca I kwartału 2014 roku ujęto w tabelarycznym zestawieniu.

Liczba obiektów przekazanych do użytkowania

Rok	Na podstawie zawiadomienia	Na podstawie pozwolenia na użytkowanie	Razem
2003 od VII	119	19	138
2004	80	35	115
2005	108	31	139
2006	104	19	123
2007	119	34	153
2008	179	21	200
2009	114	17	131
2010	119	21	140
2011	120	22	142
2012	147	24	171
2013	165	25	190
I kw. 2014	40	6	46

Dane dotyczące ruchu budowlanego

Wyszczególnienie	2003 od VII	2004	2005	2006	2007	2008
Mieszkania oddane do użytku ogółem	122	68	92	85	99	118
Powierzchnia użytkowa ogółem	15813	9398	12645	11422	13356	16582
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	130	138	137	134	135	141

2009	2010	2011	2012	2013	I kw. 2014
61	72	90	106	97	25
8710	9901	12429	13984	14349	3280
143	138	138	132	148	131

GEODEZJA, KARTOGRAFIA I KATASTER NIERUCHOMOŚCI

Zadania z zakresu geodezji, kartografii realizuje Wydział Geodezji, Kartografii i Katastru Nieruchomości. Wydział prowadzi jeden z najważniejszych rejestrów publicznych dotyczących ewidencji gruntów i budynków dla miasta i gminy Ryki oraz gmin Kłoczew, Nowodwór, Stężycza i Ułęż. Natomiast dla miasta Dęblin – Stanowisko Zamiejscowe w Dęblinie. W rejestrze tym znajdują się informacje na temat działek ewidencyjnych, budynków i lokali położonych na terenie powiatu ryckiego oraz dane dotyczące ich właścicieli (a w przypadku braku danych o właścicielach, danych osób i jednostek organizacyjnych, które tymi nieruchomościami władają). Rejestr ten jest odzwierciedleniem aktualnego stanu prawnego dotyczącego danej nieruchomości, zawiera dane wynikające z tytułów własności, ma charakter deklaratoryjny, co znaczy, że nie kształtuje nowego stanu prawnego nieruchomości, a jedynie potwierdza stan prawny zaistniały wcześniej.

Prawo do gruntów, budynków i lokali osób i jednostek organizacyjnych będących właścicielami nieruchomości lub innymi podmiotami wpisanymi do ewidencji uwidacznia się na podstawie:

- wpisów dokonywanych w księgach wieczystych,
- prawomocnych orzeczeń sądowych,
- umów zawartych w formie aktu notarialnego,
- ostatecznych decyzji administracyjnych itp.

Na podstawie zasobów tego rejestru wydawane są osobom zainteresowanym wypisy i wyrisy służące do założenia dla nieruchomości księgi wieczystej, do sporządzania aktów notarialnych, czy złożenia wniosków do ARMiR o dopłaty itp. Prowadzone w wydziale mapy, rejestry i bazy danych wspomagają ochronę prawa własności oraz postępowania sądowe i administracyjne związane z nieruchomościami, nadzorem budowlanym, czy ochroną środowiska i dziedzictwa kulturowego.

W powiecie jest 7 jednostek ewidencyjnych (w tym dwa miasta i pięć terenów wiejskich), 113 obrębów ewidencyjnych, ponad 108 tysięcy działek ewidencyjnych. Powierzchnia całego powiatu wynosi ok. 61 448 ha.

W ewidencji gruntów i budynków powiatu ryckiego rocznie wprowadza się około 5 000 zmian. Zmiany dotyczą zbywania / nabywania własności nieruchomości bądź innych praw do nieruchomości. Wydaje się około 450 wyrysów i 4700 wypisów z ewidencji gruntów i budynków do różnych celów, np. notarialnych, sądowych, informacyjnych. Liczba wydanych decyzji w sprawie zmiany w klasyfikacji gruntów to ok. 5-10 rocznie. W związku z przeprowadzoną w 2013 roku modernizacją, podczas której zaktualizowano użytki gruntowe wymagające klasyfikacji, zostało wydanych ok. 600 decyzji klasyfikacyjnych.

W ramach działania wydziału jest również prowadzenie Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej oraz porad koordynacyjnych. Do zadań Powiatowego Ośrodka Dokumentacji należy m.in.: utrzymanie systemu informatycznego obsługującego bazy danych ewidencyjnych oraz operatu ewidencyjnego w stanie aktualności, a także ich archiwizacja i udostępnianie.

W Ośrodku Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej

w Rykach rocznie zgłaszanych jest około 1100 robót geodezyjnych oraz jest kontrolowanych około 1100 operatów technicznych powstałych po wykonaniu zleconych prac geodezyjnych.

Na podstawie wpływających do tutejszego Urzędu Aktów Notarialnych prowadzony jest również rejestr cen i wartości nieruchomości.

Do końca 2005 roku zostały przeprowadzone modernizacje ewidencji gruntów i założenie ewidencji budynków i lokali dla miast powiatu, tj. Ryk i Dęblina. Łącznie było to 11 obrębów ewidencyjnych. Modernizacje na obszarach wiejskich są wykonywane sukcesywnie w miarę posiadanych środków finansowych. Obecnie modernizacje zostały wykonane dla 19 obrębów wiejskich. Środki na wykonanie tych modernizacji pochodziły z dotacji Skarbu Państwa, Powiatowego Funduszu Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym) oraz od 2011 roku ze środków własnych powiatu.

Na Powiatowy Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym wpływały opłaty pobierane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie wysokości opłat za czynności geodezyjne i kartograficzne oraz udzielanie informacji, a także za wykonywanie wyrysów i wypisów z operatu ewidencyjnego. Od 2011 roku wpływy od czynności określonych w/w rozporządzeniem stanowią dochód powiatu. Jest to kwota około 330 tys. rocznie.

W ramach prac wydziału wykonane zostały numeryczne mapy zasadnicze dla miasta Ryki (w 2013 roku- łączny koszt inwestycji wyniósł 92 300 zł, w tym 83 234 zł z dotacji zaś pozostała kwota sfinansowana ze środków własnych) i miasta Dęblin (w 2012 roku- łączny koszt inwestycji wyniósł 79 920 zł, w tym 40 000 zł z dotacji zaś pozostała kwota sfinansowana ze środków własnych) oraz dla 11 obrębów wiejskich: z gminy Stężycza (2 obręby w 2001 r.) i z gminy Kłoczew (9 obrębów w 2012 r.- koszt sporządzenia map wyniósł 35 tys. zł pochodzących ze środków własnych).

W 2009 roku na wniosek Burmistrza Ryk w jednostce ewidencyjnej gminy Ryki został utworzony obręb Leopoldów składający się z całych dotychczasowych obrębów Karczmiska, Falentyn i Nowiny Rososz, części obrębu Budki Rososz oraz części obrębu Rososz. Starosta rycki we własnym zakresie wykonał połączenie opisowych komputerowych baz danych ewidencyjnych, natomiast Burmistrz Ryk pokrył koszty aktualizacji map analogowych, zarysów pomiarowych i badanie ksiąg wieczystych.

W wydziale prowadzi się geodezyjną ewidencję sieci uzbrojenia terenu i koordynuje się usytuowanie projektowanych branżowych sieci uzbrojenia terenu.

Liczba wydanych opinii ZUD ok. 300 rocznie, koordynacja dokumentacji projektowej ok. 300 rocznie.

Wydział wykonuje również zadania wynikające z ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, w szczególności wyłączenia gruntów rolnych z produkcji oraz rekultywacją gruntów zdewastowanych przez działalność człowieka. Wyłączenie gruntu rolnego z produkcji jest konsekwencją przeznaczenia w planie zagospodarowania przestrzennego gruntów na cele nierolnicze i ma zastosowanie do terenu położonych w terenów administracyjnych gmin wiejskich. Liczba wydawanych decyzji o wyłączeniu gruntów rolnych z produkcji to ok. 5 rocznie, zaś liczba wydawanych decyzji dla gruntów rolnych nie podlegających wyłączeniu z produkcji to ok. 100 rocznie.

Rekultywacja gruntów ma za zadanie przywrócić wartości użytkowej glebom. Na terenie powiatu ryckiego rekultywacja przeprowadzana jest na gruntach na których miało miejsce wydobywanie piachu lub żwiru. Tereny takie najczęściej są rekultywowane w kierunku wodno-leśnym, poprzez tworzenie zbiorników wodnych i sadzenie

drzew. Liczba wydawanych decyzji dotyczących rekultywacji gruntów to średnio 1-3 rocznie.

W wydziale wykowane są także zadania wynikające z ustawy o gospodarce nieruchomościami. Starosta Rycki gospodaruje nieruchomościami Skarbu Państwa na terenie powiatu ryckiego, a w szczególności: ewidencjonuje nieruchomości zgodnie z katastrzem nieruchomości, zapewnia wycenę tych nieruchomości, sporządza plany wykorzystania zasobu, zabezpiecza nieruchomości przed uszkodzeniem lub zniszczeniem itd. W zasobie nieruchomości Skarbu Państwa na terenie powiatu ryckiego znajduje się około 348 ha oddanych w użytkowanie wieczyste oraz około 706 ha oddanych w trwały zarząd.

Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej

Dochód Powiatu z tego tytułu wynosi rocznie około 67 000 zł.

W 2009 r. starosta rycki działając w imieniu Skarbu Państwa wyposażył Wyższą Szkołę Sił Powietrznych w Dęblinie w majątek nieruchomy niezbędny do wykonywania zadań statutowych szkoły. W skład majątku, którym uwłaszczył szkołę wchodziły grunty o powierzchni 44 ha, budynki o powierzchni 38180,35 m², budowle i urządzenia. Łączna wartość przekazanego majątku wynosiła 97 500 000 zł.

W 2012 r. starosta wyposażył Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie w zabudowaną nieruchomość Skarbu Państwa o pow. ok. 4 ha i wartości blisko 3 300 000 zł w celu prowadzenia działalności statutowej Muzeum.

Starosta rycki w imieniu Skarbu Państwa zgodnie z nałożonym obowiązkiem uregulował stan prawny nieruchomości o łącznej pow. ponad 160 ha – uzyskały tytuły prawne do nieruchomości i zostały założone księgi wieczyste. Następnie nieruchomości te zostały nabyte przez odpowiednie jednostki samorządu terytorialnego w zależności od położenia, na podstawie decyzji Wojewody lubelskiego, stwierdzających nabycie do nich praw własności.

Starosta rycki na wniosek Rejonowego Zarządu Infrastruktury w Lublinie przeprowadził i zakończył postępowanie wywłaszczeniowe (dla 75 działek) z przeznaczeniem nieruchomości na realizację celu publicznego tj. budowa systemu oświetlenia nawigacyjnego typu CALVERT dla lotniska w Dęblinie.

OCHRONA ŚRODOWISKA

Zadania administracji samorządowej oraz zlecone zadania administracji rządowej dotyczące ochrony środowiska wykonuje Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa.

Generalnie można stwierdzić, iż działalność wydziału ma za zadanie przede wszystkim zapobiegać powstawaniu zanieczyszczeń (oddziaływań, uciążliwości), ograniczać oddziaływania, którym nie można w racjonalny sposób zapobiegać i w związku z tym należy minimalizować oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska oraz na środowisko jako całość. W praktyce realizacja powyższych celów opiera się na wykonywaniu zadań wynikających z kompetencji określonych w szeregu ustaw m.in. Prawo: ochrony środowiska, wodne, łowieckie, geologiczne i górnicze oraz ustaw: o odpadach, o lasach, o ochronie przyrody, o rybactwie śródlądowym, o udostępnianiu informacji o środowisku.

Mając na uwadze zapewnienie dobrej jakości środowiska na terenie powiatu oraz wypełniając ustawowe obowiązki w latach 1999-2013 wydano szereg różnego rodzaju decyzji administracyjnych, w tym zezwoleń i pozwoleń na wykonywanie określonych czynności:

- na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza i emitowanie hałasu – 46 pozwoleń;
- wodnoprawnych (na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pobór wód, wykonanie urządzeń wodnych) – 309 pozwoleń;
- postępowania z odpadami – 357 decyzji;
- usunięcia drzew lub krzewów – 230 zezwoleń;
- rejestrowanie zwierząt podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów Unii Europejskiej – 106 dokumentów rejestracyjnych;
- wydobywanie kruszywa naturalnego czyli piasku i żwiru – 19 koncesji.

Nową formą pozwoleń wprowadzonych zgodnie z wymogami Unii Europejskiej są pozwolenia zintegrowane zastępujące cząstkowe pozwolenia środowiskowe. Polegają one na zasadzie kompleksowej ochrony, zintegrowanym podejściu do środowiska tj. nakazie, aby ochrona jednego elementu środowiska nie powodowała pogorszenia stanu pozostałych elementów. Przykładowo ustalenie ostrzejszych standardów ochrony powietrza nie może powodować, aby podmiot, który powoduje zanieczyszczenia powietrza, zmienił stosowaną technologię w taki sposób, że zanieczyszczenia te będą wprowadzane np. do wody lub wytwarzane w postaci odpadów. Tylko duże zakłady, wybrane w skali kraju mają obowiązek posiadania takiego pozwolenia. Wydaliśmy 3 pozwolenia zintegrowane dla Spółdzielni Mleczarskiej w Rykach, Polskiego

Ogrodu Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego w Rykach i Centralnej Ciepłowni w Dęblinie. Również nową formą zezwoleń wprowadzonych przez Unię Europejską, której podlegają nieliczne zakłady w skali kraju są zezwolenia na uczestnictwo w systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych i innych substancji. Na terenie powiatu dwa zakłady posiadają takie zezwolenie Pol-

ski Ogród Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego w Rykach i Centralna Ciepłownia w Dęblinie. Nie zawsze wprowadzanie substancji do środowiska ma formę pozwolenia. Mniejsze zakłady przedkładają zgłoszenia – przyjęto 95 zgłoszeń, na podstawie których zostały ustalone wymagania w zakresie ochrony środowiska.

Nadzorujemy realizację zobowiązań nałożonych we wszystkich wyżej wymienionych decyzjach np. obowiązek wykonywania pomiarów, badań i przedkładania wyników, które są monitorowane i sprawdzane, obowiązek wykonania nasadzeń zastępczych w zamian za wycinkę drzew. Przeprowadzamy kontrole wywiązywania się zakładów z nałożonych obowiązków na rzecz środowiska.

Prowadzimy sprawy związane z łowiectwem. W roku 2007 zawarto osiem umów dzierżawy obwodów łowieckich polnych na okres do 31.12.2017r. Nadzorujemy wywiązywanie się kół łowieckich z czynszu dzierżawnego oraz obowiązków nałożonych w umowie dzierżawnej.

Zajmujemy się także sprawami z zakresu ustawy o rybactwie śródlądowym. Wydano 2839 kart wędkarskich oraz 350 kart rejestracyjnych sprzętu pływającego służącego do połowu ryb.

Lasy znajdujące się na obszarze powiatu nie będące własnością Skarbu Państwa stanowią około 80% lasów ogółem i na terenie powiatu zajmują powierzchnię 8900 ha. Nadzór nad nimi sprawują służby powołane przez Starostę Ryckiego. Lasy gminy Kłoczew znajdują

się w zasięgu działania Nadleśnictwa Lasów Państwowych w Garwolinie –RDLP Warszawa, pozostała część powiatu Nadleśnictwa Lasów Państwowych w Puławach – RDLP Lublin. Pod względem gatunkowym w lasach powiatu ryckiego dominuje sosna zwyczajna – 63,7%, dąb – 18,2 %, brzoza – 7,1%, olsza – 4,7 i grab – 3,2%.

Wycinka drzew w lasach podlega legalizacji – ocechowaniu, dzięki czemu prowadzona jest racjonalna gospodarka leśna. Leśnicy nadzorują wywiązywanie się przez właścicieli lasów z obowiązków wynikających z ustawy lub z planów urządzenia lasów – odnowienia, przecinki, usuwanie drzew zniszczonych przez śnieg, wichury. Prowadzimy również obserwacje występowania w lasach organizmów szkodliwych w stopniu zagrażającym ich trwałości, a jeżeli taki zaistnieje wykonywane są zabiegi zwalczające i ochronne np. w roku 2012 na terenie gminy Stężycza.

Sukcesywnie były wykonane uproszczone plany urządzenia lasów dla wszystkich gmin.

Grunty nieprzydatne do pełnienia funkcji rolniczych są stopniowo zalesiane.

Dokonywane zalesienia w skali powiatu stanowiły około 20 ha rocznie. Od roku 2007 można skorzystać ze wsparcia na zalesienie oferowanego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Świadectwa legalności pozyskania drewna w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa

Ilość wydanych świadectw wg gmin

Lata 1999 -2013	Gmina Ryki	Gmina Nowodwór	Gmina Kłoczew	Gmina Stężycza	Gmina Ułęż	Miasto Dęblin
ilość	6552	4183	2807	2471	830	79
Razem: 16 922 świadectwa						

Decyzje nakazujące pielęgnację i ochronę lasów

Ilość wydanych decyzji wg gmin

Lata 1999-2013	Gmina Ryki	Gmina Nowodwór	Gmina Kłoczew	Gmina Stężycza	Gmina Ułęż	Miasto Dęblin
ilość	342	248	121	301	80	0
Razem: 1092 decyzje						

Spółeczna Straż Rybacka

Spółeczna Straż Rybacka Powiatu Ryckiego zajmuje się czynnościami kontrolno – prewencyjnymi w zakresie przestrzegania ustawy o rybactwie śródlądowym i przepisów wydanych na jej podstawie. Straż Rybacka działa społecznie na mocy uchwały **Nr X / 55 / 99** z dnia 21 października 1999 r. kiedy to Rada Powiatu w Rykach, na wniosek Kół Polskiego Związku Wędkarskiego z Dęblina, Ryk i Stężycy wyraziła zgodę na utworzenie Społecznej Straży Rybackiej działającej na obszarze powiatu ryckiego. Zadaniem Społecznej Straży Rybackiej jest współdziałanie z Państwową Strażą Rybacką w zakresie kontroli przestrzegania w/w ustawy o rybactwie śródlądowym. Nadzór specjalistyczny nad Społeczną Strażą Rybacką sprawuje wojewoda poprzez komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Rybackiej. Strażnikiem Społecznej Straży Rybackiej może być osoba posiadająca kwalifikacje strażnika Państwowej Straży Rybackiej. Aktualnie SSR liczy 45 strażników działających w 5 grupach terenowych czuwających nad czystością i bogactwem wód powiatu ryckiego. Komendantem Straży jest Robert Ziemianek. Społeczna Straż Rybacka dba o ochronę wód, terenem jej działania są wody powierzchniowe powiatu ryckiego, a dobre wyniki zawdzięcza ludziom zaangażowanym i pracującym całkowicie społecznie.

Środki z tytułu opłat środowiskowych

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska podmiot korzystający ze środowiska ponosi tzw. opłaty środowiskowe. Są to pewnego rodzaju rekompensaty uzależnione od ilości wprowadzanych do środowiska zanieczyszczeń lub skali korzystania z dóbr środowiska. Opłaty wnoszone są na rachunek właściwego urzędu marszałkowskiego. Część z tych opłat stanowi dochód Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska, a obecni dochód budżetu powiatu i mogą zostać przeznaczone tylko na zadania związane z ochroną środowiska.

W ramach tych środków udało się zrealizować w latach 1999-2013 następujące zadania związane z ochroną środowiska

- opracowano „Program zagospodarowania przestrzennego terenów Świnki, Wieprza i Wisły”
- opracowano „Ekspertyzę hydrologiczną dotyczącą Łachy Wiślanej”
- zagospodarowano teren wokół budynku Starostwa
- zakupiono łódź, która użytkowana jest przez Powiatową Społeczną Straż Rybacką
- wykonano prace pielęgnacyjne – kształtujące przy zabytkowym drzewostanie w alei dojazdowej i parku przyszkolnym Zespołu Szkół im. Kajetana hr. Kickiego w Sobieszynie
- wybudowano śmietnik na odpady stałe przez ZSZ Nr 2 im. L. Wyczółkowskiego w Rykach
- dofinansowano budowę oczyszczalni ścieków przez Dom Pomocy Społecznej w Rososzy
- wykonywane są nasadzenia drzew w pasie drogowym przez Zarząd Dróg Powiatowych w Rykach
- dofinansowano usunięcie pokrycia dachowego zawierającego azbest w: ZSZ Ryki i Sobieszyn
- corocznie fundowane są nagrody dla szkół biorących udział w Alercie Ekologiczno – Zdrowotnym oraz wspierana jest edukacja ekologiczna w szkołach
- wszystkie jednostki organizacyjne powiatu otrzymały dofinansowanie na urządzenie i utrzymanie terenów zieleni

KOMUNIKACJA

Wydział Komunikacji w Rykach rozpatruje sprawy dla mieszkańców miasta i gminy Ryki, gminy Stężyca, Kłoczew, Nowodwór i Ułęż. Stanowisko Zamiejscowe w Dęblinie załatwia sprawy mieszkańców miasta Dęblin.

Wydział komunikacji realizuje zadania starosty w oparciu o przepisy prawa wynikające z następujących aktów: Prawo o ruchu drogowym; Ustawy o kierujących pojazdami; Ustawy o transporcie drogowym; Ustawy o swobodzie działalności gospodarczej; Prawo przewozowe; Ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów; Kodeks karny wykonawczy; Ustawy o publicznym transporcie drogowym.

Szczegółowo zadania wydziału zostały określone w regulaminie organizacyjnym Starostwa Powiatowego w Rykach.

Aby w pełni zobrazować zakres prac Wydziału można podać następujące dane (dotyczą okresu od 1 stycznia 1999 do 31 grudnia 2013 roku):

- 40000 – wydanych praw jazdy
- 2739 – wymienionych praw jazdy na podstawie art. 97a Prd.
- 27 – wymienionych zagranicznych praw jazdy
- 414 – wydanych międzynarodowych praw jazdy
- 6 – wydanych pozwoleń do kierowania tramwajem
- 50000 – wydanych decyzji administracyjnych
- 50500 – wydanych decyzji o rejestracji pojazdów
- 4000 – wydanych decyzji o wyrejestrowaniu pojazdów
- 93 – zatwierdzonych projektów organizacji ruchu drogowego (z czego 2 projekty dotyczyły stałej organizacji)

Od dnia 1 października 2004 r. wprowadzono w Polsce jednolity dla wszystkich wydziałów komunikacji system POJAZD. To centralna ewidencja pojazdów, w której gromadzone są dane i informacje o pojazdach zarejestrowanych oraz o ich właścicielach.

Do momentu wprowadzenia systemu interesanci przy rejestracji pojazdu otrzymywali dowód rejestracyjny drukowany w wydziale komunikacji. W nowym systemie osoby dokonujące rejestracji pojazdów otrzymują pozwolenia czasowe, a wydział komunikacji drogą elektroniczną dokonuje zamówień na stałe dowody rejestracyjne, które drukowane są w Warszawie przez Polską Wytwórnę Papierów Wartościowych. Taka procedura wymaga dodatkowej wizyty w urzędzie w celu odebrania stałego dowodu rejestracyjnego.

Obecnie w wydziale komunikacji funkcjonuje 12 stanowisk komputerowych działających w systemie POJAZD. Sprzęt komputerowy został dostarczony przez Polską Wytwórnę Papierów Wartościowych.

Od maja 2004r w znaczny sposób zwiększyła się liczba rejestracji pojazdów sprowadzonych z zagranicy.

W centralnej ewidencji kierowców gromadzone są dane o osobach posiadających lub którym cofnięto uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi. Wydział zajmuje się przyjmowaniem elektronicznych wyników po egzaminie w WORD i przesyła je drogą elektroniczną do Wytwórni Papierów Wartościowych.

Od dnia 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2013r. złożono zamówienia na wyprodukowanie praw jazdy w ilości 39 371 szt. Na tą wielkość składają się wnioski o wydanie prawa jazdy po raz pierwszy, zmianę danych osobowych oraz wtórników. Wartość ta zawiera również wymianę praw jazd kierowcom zawodowym z uwagi na dokonanie wpisu uprawniającego do kierowania pojazdem o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 tony oraz uprawniającym do przewozu osób.

W w.w okresie wydano 420 szt. Międzynarodowych Praw Jazd oraz wymieniono prawa jazdy w ilości 27 sztuk zagranicznych praw jazdy z takich państw jak: Anglia, Japonia, Ukraina, Szwajcaria, Armenia itd. Dokonuje się też wymiany wojskowych dokumentów stwierdzających posiadanie uprawnień do kierowania pojazdami.

Od 1 stycznia 1999 do dnia 31 grudnia 2013 r. przygotowano i wysłano do innych powiatów 3 126 dokumentów osób zmieniających miejsce zamieszkania poza obręb powiatu.

Wydawane są również decyzje o cofnięciu uprawnień z uwagi na nie poddanie się egzaminowi sprawdzającemu kwalifikacje za przekroczoną ilość punktów oraz za alkohol zatrzymanych powyżej roku czasu na podstawie prawomocnych wyroków sądu (379 osobom).

Na podstawie wpływających wniosków z Ośrodków Pomocy Społecznej prowadzone są postępowania (na podstawie ustawy o pomocy uprawnionym do alimentów) w celu zatrzymania praw jazdy osobom uchylającym się od tych świadczeń.

Udziela się także odpowiedzi na wnioski o udostępnienie danych do komend policji, sądów, prokuratur, ośrodków pomocy społecznej i innych instytucji.

Na podstawie danych z ewidencji ludności otrzymywanych z Urzędów Gmin wykreślono z ewidencji kierowców 1602 osoby. (w okresie od 1 stycznia 1999-31 grudnia 2013 r.).

Od dnia 19 stycznia 2013 r. nastąpiła zmiana przepisów dotyczących uzyskiwania uprawnień do kierowania pojazdami i zgodnie z nową ustawą o kierujących pojazdami przed przystąpieniem do rozpoczęcia

kursu nauki jazdy kursant zgłasza się do właściwego według swojego miejsca zamieszkania Wydziału Komunikacji w celu wygenerowania Profilu Kandydata Kierowcy (PKK). Z tym profilem udaje się do wybranego Ośrodka Szkolenia Kierowców, aby rozpocząć kurs teoretyczny i praktyczny na wybraną kategorię prawa jazdy. Do dnia 27 lutego 2014 r. zostało wygenerowanych 614 PKK.

Zmiana przepisów nałożyła również na starostę obowiązek wydawania ze-

zwoleń na kierowanie pojazdem uprzywilejowanym, których do dnia 27 lutego 2014 r. wydano 44 szt. Takie zezwolenia wydano kierowcom Ochotniczych Straży Pożarnych, Pogotowia Gazowego oraz kierowcom Pogotowia Ratunkowego i Ratownikom Medycznym.

Obecnie w wydziale funkcjonują dwa stanowiska komputerowe do obsługi interesantów w zakresie prawa jazdy oraz jedno stanowisko w Filii w Dęblinie.

Do zadań wydziału należy wydawanie kart parkingowych. Osoba niepełnosprawna o obniżonej sprawności ruchowej kierująca pojazdem samochodowym oznaczonym kartą parkingową może nie stosować się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju. Przepis ten stosuje się również do kierującego pojazdem przewożącego osobę o obniżonej sprawności ruchowej. Od 2004 roku do 31 grudnia 2013r. wydano 1278 kart parkingowych. Od 1 lipca 2014r. zadanie to wykonuje Powiatowy Zespół ds. orzekania o stopniu niepełnosprawności w Puławach.

Podjęcie i wykonywanie transportu drogowego wymaga uzyskania odpowiedniej licencji na wykonywanie transportu drogowego. Organem właściwym w sprawach udzielenia, odmowy udzielenia, zmiany lub cofnięcia licencji w zakresie krajowego transportu drogowego jest starosta właściwy dla siedziby przedsiębiorcy. Licencja taka uprawnia do wykonywania przewozów wyłącznie na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Od 2004 do 31 grudnia 2013 roku wydano:

▲ licencji na wykonywanie krajowego transportu rzeczy – 82	▲ zezwolenie na przejazd pojazdów normalnych – 1907
▲ licencji na wykonywanie krajowego transportu osób – 21	▲ zaświadczeń na transport drogowy na potrzeby własne – 127

Wydział wydaje zezwolenia na prowadzenie stacji kontroli pojazdów oraz uprawnienia diagnostom do wykonywania badań technicznych. Obecnie na terenie Powiatu Ryckiego funkcjonuje 8 stacji kontroli pojazdów, w tym pięć stacji okręgowych.

Starosta wydaje także zezwolenie na prowadzenie szkolenia, dokonuje wpisu osób do ewidencji instruktorów i wydaje legitymację instruktora. Obecnie na terenie powiatu funkcjonuje 10 szkół nauki jazdy.

ISTOTNE WYDARZENIA CZTERECH KADENCJI SAMORZĄDU POWIATOWEGO W RYKACH

Lata 1998-2002

- Wybory samorządowe i pierwsza sesja Rady Powiatu w Rykach,
- Placówki oświatowe, jak też Dom Pomocy Społecznej w Rososzy, weszły w skład jednostek organizacyjnych powiatu na podstawie ustawy z dnia 13 października 1998 r. – przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną.
- Z dniem 1 stycznia 1999 r. utworzono **Komendę Powiatową PSP w Rykach**. Komenda powstała na bazie dotychczas działającej typowo interwencyjnej Jednostki Ratowniczo – Gaśniczej PSP. Komenda realizuje w powiecie wszystkie podstawowe zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej. W dniu powstania stan osobowy komendy wynosił 36 strażaków (1 oficer, 12 aspirantów, 22 podoficerów, 1 szeregowy.
- Rada Powiatu w celu realizacji zadań powiatu w zakresie drogownictwa i pomocy społecznej utworzyła na początku kadencji dwie nowe jednostki organizacyjne: **Zarząd Dróg Powiatowych** oraz **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie** (zgodnie ze stosownymi uchwałami Rady Powiatu z dnia 29 stycznia 1999 r.).
- Od 1 stycznia 2000 r. **jednostką organizacyjną powiatu**, z mocy przepisów ustawowych **stał się Powiatowy Urząd Pracy w Rykach**.
- 28 grudnia 2001 r. uchwałą Rady Powiatu została zatwierdzona pierwsza **Strategia Rozwoju Powiatu**.
- 4 października 2002 r. uchwałą Rady Powiatu przyjęto tekst jednolity **Statutu Powiatu Ryckiego** – dokument stanowiący o ustroju powiatu.
- Z dniem 1 stycznia 2002 r. z powiatowej administracji zespolonej **została wyłączona Powiatowa Stacja Sanitarno Epidemiolo-**

giczna – inspekcja sanitarna podlega obecnie Ministrowi Zdrowia.

- 31 maja 2002 r. Rada Powiatu przyjęła uchwałę **w sprawie ustanowienia herbu, flagi, pieczęci Powiatu oraz zasad ich używania**. **Herbem Powiatu** jest w polu błękitnym głowa jelenia z szyją srebrną z rogami złotymi, nad którą trzy gwiazdy takież w pas. W ten sposób, w języku tzw. blazonowania stosowanym przez heraldyków.

Flaga powiatu, o proporcjach 5:11, składa się z błękitnego pola, o proporcjach 5:5, w którym widnieje godło herbu powiatu (bez tarczy) oraz zaokrąglonego skosu w 6 pasów poziomych czerwono-białych, o proporcjach 5:6.

Lata 2002-2006

- Z dniem 1 stycznia 2003 r. **Komenda Powiatowa Policji przestaje być jednostką budżetową powiatu**.

- 1 stycznia 2004 r. został utworzony **Sąd Rejonowy w Rykach**.
- Również 1 stycznia 2004 r. swoją działalność rozpoczął **Urząd Skarbowy w Rykach**.
- 31 sierpnia Rada Powiatu podjęła uchwałę w sprawie **przekształcenia Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rykach w Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Klinika” w Nałęczowie Szpital w Rykach**.
- W lutym 2005 r. zakończyły się prace przy **dostosowywaniu pomieszczeń na potrzeby Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Rykach**. Zadanie było realizowane ze środków własnych Powiatu, za kwotę 189 105 zł.

Lata 2006-2010

- W 2008 r. swoją działalność rozpoczęło **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „LEPSZA PRZYSZŁOŚĆ ZIEMI RYCKIEJ”** utworzone na obszarze obejmującym 3 gminy powiatu ryckiego: miejsko – wiejskiej Ryki oraz wiejskich Ułęż i Stężycza.
- 1 lipca 2008 rozpoczyna działalność **Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rykach**
- W grudniu 2008 r. **rozpoczęła działalność nowa placówka opiekuńcza – Ośrodek Wsparcia w Rososzy** (obecnie w Leopoldowie). Na potrzeby Ośrodka został przystosowany jeden z budynków Domu Pomocy Społecznej. Wartość inwestycji wyniosła 150 000 zł, kwota ta w całości została pokryta z dotacji celowej z budżetu państwa.
- 30 listopada 2009 r. Rada Powiatu w Rykach podjęła uchwałę Nr L/208/09 w sprawie **likwidacji Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rykach**. ➤ **14 czerwca 2010 r. Starostwo Powiatowe w Rykach dołączyło do elitarnego grona urzędów, które mogą poszczycić się Certyfikatem Jakości według normy ISO 9001:2009**. Normę tę mogą stosować wszystkie organizacje, nie

zależnie od ich wielkości i rodzaju. Jest ona ukierunkowana na zrozumienie i spełnienie wymagań klienta. Do głównych wymagań normy ISO 9001 należy m.in.: wprowadzenie nadzoru nad dokumentacją i zapisami, zaangażowanie kierownictwa w budowanie systemu zarządzania jakością, usystematyzowanie zarządzania zasobami oraz systematyczny pomiar efektów wprowadzanych zmian (zadowolenie klienta, płynność procesów itp.).

- **sierpień 2010** – w 90 rocznicę kontrofenywy znad Wieprza odsłonięto w Moszczance kamień upamiętniający wydarzenia, które nazwano 18 najważniejszą bitwą decydującą o losach świata.
- **7 listopada 2010** – odsłonięcie tablicy upamiętniającej ofiary katastrofy smoleńskiej w tym pochodzącego z Ryk gen. bryg dr hab. Wojciecha Lubińskiego.

Lata 2010-2014

- W marcu 2011 r. na terenie powiatu rozpoczęła się realizacja projektu pn. **„Poznaj swoje prawa – bezpłatne poradnictwo**

prawne i obywatelskie dla mieszkańców powiatu puławskiego i ryckiego”. ➤

18 kwietnia 2011 r. odbyły się I Powiatowe Targi Edukacji i Pracy skierowane do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz osób bezrobotnych i poszukujących pracy z terenu powiatu ryckiego.

- W 2011 r. powiat realizował przedsięwzięcie „Promocja Powiatu Ryckiego narzędziem rozwoju lokalnego” o charakterze marketingowym.
- **Budowa Pływalni Powiatowej w Rykach** to największa inwestycja w historii powiatu ryckiego. Jej realizacja zakończyła się w 2013 r.
- W celu zapewnienia ciągłości usług zdrowotnych w szpitalu 10 maja 2013 r. Rada Powiatu w Rykach podjęła uchwałę Nr XXXIII/204/13 w sprawie wyrażenia zgody na wydzierżawienie w trybie bezprzetargowym nieruchomości położonej w Rykach przy ul. Żytniej 23, w której
- 17 maja 2013 r. została zawarta **umowa z AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o.** z siedzibą w Lublinie na okres od dnia 1 czerwca 2013 r. do 31 grudnia 2013 r. na dzierżawę zabudowanej nieruchomości położonej w Rykach przy ul. Żytniej 23 oraz sprzętu i wyposażenia.
- 6 listopada 2013 r. na terenie Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych w Dęblinie odbył się **Konwent Powiatów Województwa Lubelskiego**. Spotkanie starostów z regionu było częścią konferencji poświęconej służbie zdrowia, podczas której zaprezentowano m.in. działania w zakresie transplologii klinicznej.

Konwent Starostów Województwa Lubelskiego

- 9 grudnia 2013 r. **Powiat Rycki zawarł umowę z AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o.** z siedzibą w Lublinie na czas określony od 1 stycznia 2014 r. do 9 maja 2040 r. na dzierżawę zabudowanej nieruchomości położonej w Rykach przy ul. Żytnej 23 oraz sprzętu i wyposażenia. AMG Centrum Medyczne Sp. z o.o. w ramach umowy dzierżawy zobowiązało się do prowadzenia działalności medycznej finansowanej ze środków publicznych w zakresie, co naj-

mniej: oddziału wewnętrznego, chirurgii ogólnej, pediatrii, ginekologii, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz izby przyjęć lub SOR. W zakresie nocnej i świątecznej pomocy doraźnej – w siedzibie Szpitala Powiatowego w Rykach samodzielnie lub we współpracy z innym podmiotem. Do świadczenia usług w zakresie położnictwa zobowiązuje się po spełnieniu warunków umożliwiających efektywność tego rodzaju działalności.

POSŁOWIE

Wysoka efektywność w pozyskiwaniu bezzwrotnych środków zewnętrznych w latach ubiegłych pozwoliła na realizację wielu projektów i przedsięwzięć, o których szerzej przeczytalicie Państwo w poszczególnych rozdziałach publikacji. Obecnie powiat realizuje projekty z zakresu edukacji, promocji regionu oraz modernizacji placówek oświatowych:

- **„Kompleksowe wspomaganie szkół i przedszkoli w powiecie ryckim”** – głównym celem projektu jest podniesienie jakości funkcjonowania systemu doskonalenia nauczycieli 54 szkół i 4 przedszkoli w powiecie ryckim poprzez stworzenie do 30 września 2015r. planów wspomagania spójnych z rozwojem szkół/przedszkoli w obszarach wymagających szczególnego wsparcia
- **„Wystartuj z biznesem – Promocja Powiatu Ryckiego narzędziem rozwoju lokalnego”** – projekt jest kontynuacją zrealizowanego w 2011 r. przedsięwzięcia pn. „Promocja Powiatu Ryckiego narzędziem rozwoju lokalnego”, w ramach którego powstało m.in. logo powiatu. Nowe przedsięwzięcie ma za zadanie przede wszystkim wypromowanie ziemi ryckiej jako miejsca atrakcyjnego dla inwestorów i turystów
- **„Przebudowa zabytkowego budynku szkoły w Sobieszynie”** to projekt, na którego realizację zostały pozyskane środki z Programu Operacyjnego Zrównowazony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich 2007-2013. Zakres prac obejmuje m.in.: wymianę stropu nad piętrem, wykonanie dodatkowych kanałów wentylacyjnych w istniejących ścianach, wyprowadzenie przewodów kominowych ponad dach, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, wymianę uszkodzonych elementów i konserwacja więźby dachowej oraz wymianę istniejącego pokrycia dachowego, odnowienie elewacji ceglanej i tynkowanej jak również wykonanie odwodnienia opaskowego wokół budynku. Celem operacji jest wzmocnienie konkurencyjności i utrzymanie atrakcyjności obszarów zależnych od rybactwa systemu zabytkowej infrastruktury turystycznej na terenie powiatu ryckiego. Kwota dofinansowania: 1 000 000 zł

Oprócz środków unijnych powiat korzysta również z narodowych programów finansowanych z budżetu państwa. 30 września 2014 r. zostały złożone dwa wnioski o wsparcie finansowe z Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych na realizację następujących zadań:

- **„Zwiększenie dostępności obszarów wiejskich do lokalnych ośrodków gospodarczych i instytucji publicznych poprzez partnerską przebudowę dróg powiatowych bezpośrednio połączonych z drogą krajową Nr 48”**. Projekt zakłada przebudowę dróg powiatowych na terenie miasta Dęblin i gminy Ryki. Na terenie gminy Ryki będzie realizowana największa część inwestycji. I tak ciąg drogowy drogi powiatowej 1436L Dęblin – Bobrowniki – Sędowice – Sarny – Ułęż będzie przebudowany na długości 4600 mb tj. od skrzyżowania z drogą krajową nr 48 w mieście Dęblin do skrzyżowania z planowaną do przebudowy drogą powiatową 1437L w centrum Bobrownik. Drugi ciąg drogowy na terenie gminy Ryki 1437L Krasnogliny – Bobrowniki – Niebrzegów – droga wojewódzka 845 zaplanowano do przebudowy od skrzyżowania z drogą krajową Nr 48 w m. Krasnogliny do przeprawy mostowej na rz. Wieprz w Bobrownikach (granicy powiatu ryckiego i puławskiego). W ramach zadania w centrum miasta Dęblin, zaplanowano przebudowę dwóch ciągów drogowych: droga 1445L ul. Stawska – ul. 1-go Maja – ul. Składowa będzie przebudowany na łącznym odcinku 2573 mb tj. od skrzyżowania (ronda) ulic: Lipowa, Stawska, Jagiellońska do skrzyżowania z drogą krajową Nr 48 i od tego skrzyżowania do skrzyżowania ulic: Stawska, Balonna, Szpitalna, Spacerowa. Drugi ciąg drogowy 1439 L ul. Balonna – ul. Spacero-

wa – ul. Krasickiego będzie przebudowany na długości 2400 mb tj. od skrzyżowania ul. Stawska, Balonna, Szpitalna, Spacerowa do skrzyżowania ul. Spacerowej, Krasickiego, Ścibiora – dotyczy odcinka ul. Spacerowej. Szacowana wartość projektu ogółem: 6 000 000 zł

- **„Poprawa bezpieczeństwa dróg powiatowych na terenie gminy Stężycza”**. Prace będą realizowane na odcinku ciągu drogi powiatowej 1403L (Życzyn) granica woje-

wództwa – Błędowice – Rokitnia Stara, tj. od przejazdu kolejowego w m. Kletnia do skrzyżowania z drogą powiatową 1405L w m. Rokitnia Stara. Modernizacją zostanie objęty również odcinek drogi powiatowej 1404L (Więcków) granica województwa – Zielonka – Brzeziny tj. od granicy województwa lubelskiego do skrzyżowania z drogą powiatową 1405L. Zaplanowano również wykonanie chodników w miejscowości Rokitnia i Brzeziny. Szacowana wartość projektu ogółem: 2 000 000 zł

Obydwa projekty zostały pozytywnie ocenione pod względem formalnym, czekamy na ocenę merytoryczną. W przypadku otrzymania dofinansowania z Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych – Etap II Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój, inwestycje będą realizowane w 2015 r.

Wraz z rozpoczęciem 2014 roku weszliśmy w nowy okres programowy na lata 2014-2020. Jak pokazują dane w rozdziale „Finanse”, powiat jest dobrze przygotowany do ubiegania się o kolejne środki zewnętrzne – niski wskaźnik zadłużenia pozwala na zaciągnięcie kredytów na zabezpieczenie wkładu własnego do planowanych projektów.

Powiat ubiega się o środki na realizację zadań z zakresu: geodezji, modernizacji dróg, edukacji, oraz usług medycznych.

„e-Geodezja – cyfrowy zasób geodezyjny Województwa Lubelskiego” to jedna z pierwszych wspólnych inicjatyw powiatów województwa lubelskiego, która zostanie sfinansowana z nowego Regionalnego Programu Operacyjnego 2014 – 2020. **Realizacja projektu pozwoli na szybki dostęp do geodezyjnych baz danych, nie tylko dla geodetów, ale przede wszystkim dla właścicieli nieruchomości i inwestorów.** Szacunkowa wartość zadania na terenie powiatu ryckiego to 5 716 725 zł w tym wkład własny 1 143 345 zł. Więcej informacji na temat projektu znajdziecie Państwo w rozdziale dotyczącym zadań powiatu z zakresu geodezji.

Powiat rycki przygotowuje się również do realizacji inwestycji drogowej w ramach wspólnego projektu powiatów województwa lubelskiego pn.: „Wygodniej, szybciej, bezpieczniej – poprawa spójności komunikacyjnej województwa lubelskiego poprzez budowę i przebudowę dróg powiatowych usprawniających dostępność komunikacyjną do regionalnych i subregionalnych centrów rozwoju”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach RPO WL na lata 2014-2020. Zadanie, które planowane jest do realizacji na terenie naszego powiatu nosi nazwę: **„Kompleksowa przebudowa infrastruktury drogowej od drogi krajowej nr 17 do granicy powiatu ryckiego z powiatem łukowskim poprzez gminy Ryki i Kłoczew”**. Przedsięwzięcie będzie polegało na przebudowie dróg powiatowych: 1415L Ryki/ul. Poniatowskiego/ ul. Królewska/ – Kłoczew – gr. woj. /Żelechów/, 1419L Stryj-Gózd, 1424L Sokola – Gózd oraz 1420L Kłoczew – Gózd – Okrzeja. Szacowany koszt inwestycji: 9 651 036,62 zł.

Nasz powiat przystąpił także do projektu, który będzie realizowany w przyszłym roku przez 19 powiatów województwa lubelskiego z zakresu edukacji pn. **„Nowoczesne Centra Edukacji Zawodowej Powiatów Lubelskich”**. Głównym celem przedsięwzięcia jest zwiększenie potencjału wiedzy i kwalifikacji mieszkańców powiatów lubelskich jak również zwiększenie potencjału technicznego, technologicznego i edukacyjnego szkół zawodowych z tego obszaru. Projekt zakłada podniesienie jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do wymogów rynku pracy. Powyższe cele będą realizowane poprzez m.in. remont infrastruktury związanej z edukacją zawodową, zakup sprzętu i wyposażenia, współpracę z przedsiębiorcami w zakresie edukacji zawodowej, staże i praktyki zawodowe dla uczniów szkół uczestniczących w projekcie oraz utworzenie platformy edukacyjnej w celu przeprowa-

dzenia szkoleń na odległość. Inicjatywa jest jednym z priorytetowych przedsięwzięć dla realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Szacowany koszt realizacji zadania na terenie powiatu: 13 824 119 zł.

W marcu 2014r. odbył się Konwent Powiatów Województwa Lubelskiego dotyczący służby zdrowia oraz usług medycznych w efekcie, którego powstał wspólny projekt powiatów z terenu województwa pn. „**Zdrowie Lubelskie – optymalizacja usług medycznych w Województwie Lubelskim poprzez utworzenie i zintegrowanie sieci szpitali powiatowych**” Przedsięwzięcie ma na celu m.in. wyposażenie placówek w specjalistyczny sprzęt i aparaturę oraz poprawę stanu technicznego budynków. Na realizację założeń projektowych powiat rycki ubiega się o środki dla Szpitala Powiatowego w Rykach w wysokości 12 200 000 zł.

Powiat wspiera również projekt pn. „**Zabezpieczenie przeciwpożarowe i przeciwpowodziowe województwa lubelskiego poprzez zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych oraz termomodernizację budynków Ochotniczych Straży Pożarnych**”. Przedsięwzięcie skierowane jest do jednostek ochotniczych straży pożarnych m.in. z terenu powiatu ryckiego. Wniosek zakłada dofinansowanie zakupu samochodów pożarniczych za kwotę 100 000 000 zł oraz wykonanie termomodernizacji remiz za kwotę 100 000 000 zł Wniosek przeszedł ocenę formalną z wynikiem pozytywnym. Projekt został przygotowany przez Zarząd Oddziału Wojewódzkiego OSP RP w Lublinie w ramach strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Powyższe wnioski są na etapie konsultacji pomiędzy administracją unijną, a Zarządem Województwa Lubelskiego. Od wyniku rozmów zależy ostateczna wysokość przyznanego dofinansowania na poszczególne zadania. W związku, z czym podane powyżej kwoty są wartościami szacowanymi i mogą ulec zmianie.

*Za nami 15 lecie funkcjonowania powiatu,
a przed nami dalszy jego rozwój.*

*Samorządność na poziomie lokalnym to przede wszystkim
troska o rozwój naszej małej ojczyzny.*

A historical map of the Rycki County in Poland, showing various towns and geographical features. The map is rendered in a light, faded style. A coat of arms, featuring a shield with a crown on top and a central emblem, is overlaid on the right side of the map. The text is in a stylized, historical font.

OSIĄGNIĘCIA 15 LAT SAMORZĄDÓW GMINNYCH POWIATU RYCKIEGO

- **Ryki**
- **Dęblin**
- **Kłoczew**
- **Nowodwór**
- **Stężyca**
- **Ułęż**

Miasto i Gmina RYKI

Burmistrz Miasta:

Jerzy Gąska 2002- 2014
Stanisław Miłosz 1998-2002

Przewodniczący Rady Miejskiej:

Zbigniew Miłosz 2010- 2014
Krzysztof Piątek 2006-2010
Krystyna Grudniak 2002-2006
Zbigniew Miłosz 1996-2002

Herb Gminy

Herbem Ryk jest na srebrno – szarym tle wspinający się byk zwany ciołkiem wyłaniający się ponad koronę królewską wieńczącą rycerską zbroję, niżej litera R.

Ogólna charakterystyka gminy

Ryki położone są na pograniczu trzech regionów: Lubelszczyzny, Podlasia i Mazowsza; w zasięgu Wysoczyzny Żelechowskiej, w części Pradoliny Wieprza i doliny Wieprza, Zalesianki i Irenki. Położenie przy szlaku drogowym Warszawa – Lublin (100 km od Warszawy). Gmina Ryki liczy 21 038 mieszkańców, a jej powierzchnia obejmuje 161,9 km². Kompleksy leśne, nieskażone środowisko naturalne, oraz malownicze usytuowanie w rejonie pięciu stawów czynią rycki region szczególnie atrakcyjnym pod względem turystycznym.

Działalność produkcyjna skupiona jest przede wszystkim w mieście Ryki. Dominują

Nieskażone środowisko naturalne oraz malownicze usytuowanie w dolinie pięciu stawów czynią rycki region niezwykle atrakcyjnym pod względem turystycznym

branże spożywcze związane z rolnictwem: przetwórstwo owocowo – warzywne, bazujące na lokalnych surowcach, mleczarstwo, piekarnie oraz branża odzieżowa. Spośród 1272 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych większość zajmuje się handlem i usługami, na terenie Gminy dominują drobne gospodarstwa rolne nastawione na produkcję wielotowarową.

Ryki posiadają dobrze rozwiniętą sieć placówek oświatowych. Na terenie gminy Ryki znajduje się 11 Szkół Podstawowych, 4 Gimnazja, 2 ZSZ, 1 Liceum Ogólnokształcące a także Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy i Szkoła Wyższa. W mieście znajduje się jeden z większych „Orlików” w województwie lubelskim.

Najważniejsze osiągnięcia inwestycji:

- "Zwiększenie dostępności i polepszenie stanu technicznego infrastruktury społeczno kulturalnej na obszarze gminy Ryki poprzez modernizację, doposażenie i zagospodarowanie przylegającego terenu – dotyczy świetlic wiejskich w miejscowości Nowa Dąbia, Karczmiska i Podwierzbie" – Kwota nakładów 364 538,00 w tym kwota dofinansowania 134 950,00 PROW na lata 2007-2013 Odnowa i rozwój wsi
- Budowa wodociągu Nowiny Rososz – Chudów – Kwota nakładów 113 115,00; kwota dofinansowania 68 771,00 PROW na lata 2007-2013 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
- Rozbudowa istniejącego budynku użyteczności społecznej w Sierskowoli na cele świetlicy wiejskiej- kwota nakładów 447 677,00; kwota dofinansowania 250 725,00 PROW 2007-2013 Odnowa i rozwój wsi
- Budowa drogi gminnej Bazanów- Krasinek- Trzcianki- kwota nakładów 2 485 267,00; kwota dofinansowania 1 202 347,00 RPO WL na lata 2007 2013
- Rewitalizacja Rynku Starego w Rykach (w trakcie realizacji) – kwota nakładów 1 650 596,00, kwota dofinansowania 1 104 637,00 Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013
- Remont i adaptacja budynku przy ul. Ogrodowej na potrzeby Ośrodka Rewalidacyjno-Wychowawczego – kwota nakładów 1 195 999,00; kwota dofinansowania 154 419,00 PFRON
- I i II Etap – Sala gimnastyczna ZSO Nr 3 w Leopoldowie- kwota nakładów 1 404 058,00; dofinansowanie 300 000,00 Ministerstwo Sportu i Turystyki Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
- Moje Boisko – Orlik 2012 – kwota nakładów 1 598 045,00; dofinansowanie 666 000,00 Ministerstwo Sportu i Turystyki, Zarząd Województwa Lubelskiego
- Sala gimnastyczna przy ZSO Nr 1 w Rykach – kwota nakładów 3 386 926,00; dofinansowanie 3 386 926,00 Ministerstwo Sportu i Turystyki

Orlik przy ZSO nr 2 w Rykach

- Poprawa spójności komunikacyjnej poprzez remont ciągu dróg gminnych w mieście Ryki łączących drogę krajową nr 17 z drogą powiatową nr 1415L – kwota nakładów 2 343 950,00; dofinansowanie 1 157 756,00 Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie/ Narodowy Program Przebudowy Dróg lokalnych 2008-2011
- Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym poprzez przebudowę dróg gminnych w miejscowości Ryki łączących drogi powiatowe Nr 1405L, Nr 1446L, Nr 1438L z drogą krajową Nr 17 – kwota nakładów 1 128 428,00; dofinansowanie 564 213,00 Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie/ Narodowy Program Przebudowy Dróg lokalnych 2008-2011
- Sala gimnastyczna przy szkole podstawowej w Rososzy – realizowana w ramach zadania "Budowa szkoły podstawowej z salą gimnastyczną w Rososzy"- kwota nakładów 1 277

890,00, dofinansowanie 1 277 890,00 Ministerstwo Sportu i Turystyki Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

- Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Rykach (w trakcie realizacji)- kwota nakładów 17 681 276,00, dofinanso-

wanie 10 765 817,00 Program Infrastruktura i Środowisko

- Przebudowa, modernizacja i wyposażenie Miejsko Gminnej Biblioteki Publicznej w Rykach- kwota nakładów 720 413,00; dofinansowanie 540 309,00 Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Miasta w Rykach

Miasto DĘBLIN

Burmistrz Miasta:

Stanisław Włodarczyk 2006-2014

Dariusz Cenkiel 2002-2006

Dariusz Wojdat 1998-2002

Przewodniczący Rady Miasta:

Henryk Wiejak 2010-2014

Ryszard Karpiński 2006-2010

Roman Amarowicz 2006

Włodzimierz Mońka 2005-2006

Henryk Wiejak 2002-2005

Cyprian Komorzycki 1998-2002

Herb miasta

Herbem miasta Dęblin jest w błękitnym polu tarczę godło, przedstawiające srebrnego orła Zeusa- stylizowanego na orła piastowskiego z globem złotym w szponach z którego strzelają dwie złote błyskawice.

Ogólna charakterystyka

Miasto Dęblin leży przy ujściu Wieprza do Wisły, 24 km od Puław oraz 73 km na północny zachód od Lublina. Dęblin zajmuje obszar 38,3 km² i liczy 17 172 mieszkańców, w tym: 8618 mężczyzn i 8554 kobiet. Prawa miejskie uzyskał na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r.

Święto Niepodległości w Dęblinie

Dęblin znany jest jako dawna twierdza carska oraz ośrodek lotnictwa wojskowego ze słynną Wyższą Szkołą Oficerską Sił Powietrznych, zwaną „Szkołą Orłąt”.

Bogate walory krajoznawcze i przyrodnicze Dęblina stwarzają duże możliwości dla turystyki.

Charakter gospodarczy miasta związany jest przede wszystkim z obronnością kraju. Na terenie Dęblina oprócz zlokalizowanych jednostek wojskowych, działalność prowadzą także Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 1 S.A. oraz Wojskowe Zakłady Inżynieryjne S.A. Prężnie rozwijają się również małe i średnie rodzinne firmy zajmujące się handlem i usługami. Dęblin pełni

także funkcję dużego węzła kolejowego. Rangę miasta podnosi istniejące tu lotnisko służące obecnie do celów wojskowych.

Samorząd aktywnie pozyskuje środki unijne, czego efektem jest przyznanie miastu w 2012 roku tytułu „Eurogmina”. W ostatnich latach intensywnie realizowane są inwestycje drogowe, kanalizacyjne oraz rozwijana jest infrastruktura sportowa i turystyczna. Obecnie dobiegają końca prace związane z rewitalizacją centrum miasta oraz Zespołu Pałacowo-Parkowego.

Najważniejsze osiągnięcia inwestycyjne

- Budowa kanalizacji podciśnieniowej – zlewnia nr 1- I etap 2007 r. Przedmiotem projektu była budowa I etapu kanalizacji sanitarnej w systemie podciśnieniowym. Skanalizowane zostały posesje prywatne, budynki użyteczności publicznej: Urząd Miasta, SOSW, SP ZOZ, szkoły

i przedszkola. Wartość projektu wyniosła 3 902 865,53 zł, dofinansowanie z Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) – 2 767 742,78 zł, z budżetu państwa – 369 032,37 zł.

- Budowa kompleksu sportowego w ramach programu „Moje boisko – Orlik 2012” – 2009 r. przy ZSO w Dęblinie. Wartość robót: 1 252 976,31 zł, w tym środki pochodzące z budżetu województwa – 333 000,00 zł oraz z budżetu państwa – 333 000,00 zł
- Przebudowa ul. Urbanowicza i ul. Trapezowej wraz z łącznikiem do ul. Krasickiego – 2009 r. Wartość robót: 886 873,63 zł, w tym 443 437,00 zł pochodzące z dotacji celowej z Budżetu Państwa w ramach Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011.
- Poprawa dostępu do regionalnego układu komunikacyjnego poprzez modernizację dróg na osiedlu Wiślana – Żwica w Dęblinie – I etap – 2010 r. Przedmiotem inwestycji była modernizacja ul. Bajana, Kopernika, Sienkiewicza i Skarżyńskiego. Wartość robót: 5 274 181,70 zł. Wartość dofinansowania – 2 546 266,26 zł. Projekt realizowany był z udziałem środków Unii Europejskiej w ramach RPO WL na lata 2007-2013.
- Przebudowa dróg na osiedlu Wiślana – Żwica w Dęblinie – II etap – 2010 r. Zadanie obejmowało przebudowę ulic: Tańskiego, Chorzewskiego, Nagórskiego, Meissnera, pozostałą część ulicy Bajana, i Żwirki i Wigury, a także remont części uli-

Dęblin stanowi ważny węzeł drogowy i kolejowy

cy Krzywej. Wartość robót: 3 587 081,21 zł. Projekt realizowany był z udziałem środków pochodzących z Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych. Wysokość dofinansowania – 1 431 767,00 zł.

- Budowa osiedlowych stref sportowo – rekreacyjnych w Dęblinie – 2011 r. W ramach projektu wybudowano 4 kompleksy sportowe na dęblińskich osiedlach: Wiślana, Mierzwiączka, Staszica i Lotnisko. Projekt ten o wartości 2 675 215,34 zł został dofinansowany ze środków RPO WL na lata 2007 -2013, w kwocie 2 052 953,51 zł.

Rewitalizacja centrum miasta Dęblin

- Rewitalizacja centrum miasta Dęblin wraz z zespołem pałacowo – parkowym Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych – 2012 – 2014 r. Projektu realizowany w ramach RPO WL na lata 2007-2013, w partnerstwie z Wyższą Szkołą Oficerską Sił Powietrznych obejmował:
W obszarze centrum miasta zrealizowano

Pomnik Niepodległości

m.in.: modernizację parku przed Urzędem Miasta, modernizację i budowę parkingu wokół Urzędu Miasta, przebudowę ul.: Wąskiej, Żabiej, Rynek, PCK, Bankowej, Piłsudskiego, Przechodniej z wydzieleniem miejsc parkingowych, modernizację budynku przy ul. Okólnej 19 z przeznaczeniem na bibliotekę publiczną modernizację Placu Orłat Dęblińskich, wymianę sieci wodociągowej w ulicach: Okólnej, Rynek, Bankowej, budowę szalunku miejskiego naziemnego, oznakowanie ulic, zamontowanie ławek, koszy na śmieci, stojaków rowerowych. Ze środków własnych Miasta Dęblin został wybudowany Pomnik Niepodległości.

- Na terenie zabytkowego zespołu pałacowo – parkowego zrealizowano m.in.: wymianę nawierzchni alejek parkowych, zagospodarowanie wysepki na stawie, zamontowanie oświetlenia, wykonanie miejsc parkingowych w sąsiedztwie pałacu, remont zabytkowego ogrodzenia, remont kordegardy, remont mostka, przebudowę budynku nr

8 tzw. "Domku Ogrodnika" z dostosowaniem do pełnienia nowych funkcji świetlicy dla dzieci i młodzieży. Po podpisaniu

wszystkich umów na roboty inwestycyjne wartość projektu wyniosła 15 544 639,60 zł, dofinansowanie ze środków unijnych to kwota 9 995 385,88 zł.

- Modernizacja i rozbudowa systemu odprowadzania ścieków oraz zaopatrzenia w wodę na terenie aglomeracji Dęblin – 2012 -2014 r.

Otwarcie Muzeum Lotnictwa

- Budowa magistrali wodociągowej do osiedla Lotnisko i sieci wodociągowej, budowę kanalizacji sanitarnej podciśnieniowej – w osiedlu Jagiellońskie oraz w ulicach: Wiatracznej, Przechodniej, Jagiellońskiej, Ogrodowej, Asnyka, Leśki, Krótkiej, Staromiejskiej, 1-go Maja, Stawskiej (odc. Od ul. 1-go Maja do ul. Jagiellońskiej),

Zespoły taneczne działające przy Miejskim Domu Kultury w Dęblinie są jedną z "wizytówek" miasta i powiatu

Sochackiego, Lipowej (odc. Od ul. Tysiąclecia w kierunku ul. Jagiellońskiej), Nadrzecznej, a także budowę magistrali wodociągowej i kanalizacji sanitarnej do osiedla Stawy. Łączny koszt zadania, po zawarciu wszystkich umów to 19 089 634,84 zł, maksymalny poziom dofinansowania to 85% kosztów kwalifikowanych z Programu Operacyjnego „Infrastruktura i środowisko”.

- Przebudowa targowiska miejskiego przy ul. Niepodległości w Dęblinie w ramach projektu „Mój Rynek” – 2013 – 2014 r. W ramach inwestycji przebudowano targowisko miejskie w zakresie jego utwardzenia, budowy parkingów, częściowego

Targowisko miejskie w Dęblinie

zadaszenia, budowy budynku socjalnego oraz zagospodarowania terenów zielonych. Zadanie, o łącznej wartości 2 271 944,55 zł jest dofinansowane z Programu Rozwoju

Otwarcie boiska przy ZSZ nr 2 w Dęblinie

Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013, w kwocie 999 261 zł.

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Wydział Promocji Miasta Dęblin.

Gmina KŁOCZEW

Wójt Gminy:

Zenon Stefanowski 2010-2014

Adam Kasprzak 2002-2010

Zygmunt Beczek 1991-2002

Przewodniczący Rady Gminy:

Marek Cąkała 2010-2014

Irena Syczewska Syroka 2006-2010

Zenon Stefanowski 200-2006

Stefan Opaliński 1998-2002

Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Kłoczew położona jest w odległości 12 km od Ryki, w pobliżu drogi krajowej nr 17 o znaczeniu międzynarodowym relacji Warszawa-Lublin. Graniczy z sześcioma gminami: Trojanów, Żelechów, Wola Mysłowska, Krzywda, Nowodwór i Ryki.

Teren gminy to powierzchnia urozmaicona malowniczymi dolinami rzeki Okrzejki i Swarzyni, zwartymi kompleksami leśnymi oraz nielicznymi zbiornikami wodnymi.

Obszar gminy podzielony jest na 27 sołectw w obrębie, których znajduje się 29 miejscowości: Borucicha, Bramka, Czernic, Gęsia Wólka, Gózd, Huta Zadybska, Jagodne, Janopol, Julianów, Kawęczyn, Kąty, Kłoczew, Kokoszka, Kurzelaty, Nowe Zadybie, Padarz, Przykwa, Rybaki, Rzyczyna, Sokola, Sosnówka, Stare Zadybie, Stryj, Wojciechówka, Wola Zadybska, Wola Zadybska-Kolonia, Wygranka, Wylezin, Zaryte, Żwadnik i 7 413 mieszkańców, w tym: 3 742 mężczyzn i 3 671 kobiet. Gmina Kłoczew ma charakter typowo rolniczy, charakteryzujący się dość wysokim poziomem produkcji zwierzęcej znacznie przewyższającym średni w powiecie ryckim i województwie lubelskim. Zdecydowanie przeważa chów bydła mlecznego i trzody chlewnej.

Peryferyjne położenie w stosunku do dużych miast, czyste ekologicznie środowisko naturalne i różnorodność krajobrazowa są niekwestionowanym walorem gminy Kłoczew sprzyjającym rozwojowi turystyki. Dodatkowo na terenie gminy znajdują się godne uwagi zabytki historyczne, do których należą: pochodzący z okresu baroku zespół Kościoła Parafialnego p.w. Jana Chrzciciela w Kłoczewie, zespół dworsko-parkowy w Jagodnem z XVIII/XIX wieku, zespół dworski w Starym Zadybiu z połowy XIX wieku.

Na terenie gminy kwitnie aktywność społeczna, kulturalna i sportowa przybierając różne formy. Zarówno instytucje kultury jak też powstałe stowarzyszenia wiejskie działają w szczególności na rzecz ochrony dorobku minionych pokoleń, zachowania tradycji i wzmocnienia integracji mieszkańców (dożynki, imprezy cykliczne).

Najważniejsze osiągnięcia inwestycyjne

- Rewitalizacja Centrum Miejscowości Kłoczew. Wartość inwestycji: 571 834,21 zł, w tym dofinansowanie z Programu Operacyjnego Ryby – 258 136,15 zł.
- Modernizacja świetlicy wiejskiej w Gęsiej Wólce. Wartość inwestycji: 37 900,53 zł, w tym dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 22 609,29 zł.
- Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół w Czernicu. Wartość inwe-

stycji: 353 398,05 zł w tym dofinansowanie z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w wysokości 116 490,00 zł.

- Budowa Hali Sportowej przy Zespole Szkół w Kłoczewie. Wartość inwestycji: 4 148 598,14 zł.

- Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół w Goździe. Wartość inwestycji: 306 425,06 zł , w tym dofinansowanie z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w wysokości 100 990,00 zł .
- Orlik 2012 – Zespół Szkół w Kłoczewie. Koszt całkowity inwestycji – 1.129.709,33 zł . Budowa współfinansowana przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w kwocie 633 000,00 zł oraz Samorząd Województwa Lubelskiego w kwocie 200 000,00 zł.

- Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Kłoczewie oraz Budowa gminnej oczyszczalni ścieków w Kłoczewie. Wartość inwestycji: 7 566 401,92 zł (dofinansowanie z PROW na lata 2007-2013 w wysokości 3 819 964 zł).
- Wykorzystanie energii słonecznej szansą na poprawę jakości życia w gminie Kłoczew. Dofinansowanie ze środków RPO 5 844 013,50 zł (wartość projektu 6 875 310,00 zł).

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Gminy w Kłoczewie

Gmina NOWODWÓR

Wójt Gminy Nowodwór:

Ryszard Piotrowski 2006 – 2014

Władysław Sekuła 1990-2006

Przewodniczący Rady Gminy:

Jerzy Jabłoński 2006 – 2014

Artur Kłak 2002-2006

Mieczysław Gągała 1998-2002

Witold Cąkała 1994-1998

Andrzej Stańczak 1990-1994

Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Nowodwór usytuowana jest w północnej części województwa lubelskiego. Leży na północny-wschód od Ryk, na obszarze lekko falistej morenowej Wysoczyzny Siedleckiej, porośniętej lasami i przeciętej podmokłą doliną rzeki Świniki. Przez północną część gminy przechodzi linia kolejowa z Dębłina do Łukowa, z przystankiem w Grabowie Szlacheckim. Gmina graniczy od północy z gminami Kłoczew i Krzywda, od zachodu z gminą Ryki, od południa z gminą Ułęż i od wschodu z gminą Adamów. Gmina ma charakter rolniczy. Gospodarczo jest obszarem jednorodnym – nie ma przemysłu oraz rozwiniętych ośrodków usługowych.

Gmina zajmuje powierzchnię 7 172 ha. Jej struktura przedstawia się następująco: użytki rolne 71,9%, lasy 22,8%, tereny komunikacji 2,2 %, tereny osiedlowe 2,2 %, pozostałe tereny 0,9 %

Administracyjnie gmina obejmuje 16 sołectw: Borki, Jakubówka, Grabowce Dolne, Grabowce Górne, Grabów Rycki, Grabów Szlachecki, Lendo Wielkie, Niedźwiedź, Nowodwór, Przestrzeń, Rycza, Trzcianki, Urszulin, Wrzosówka, Zawitała, Zielony Kąt. Liczba ludności w gminie wynosi 4 204 mieszkańców, w tym: 2159 mężczyzn i 2145 kobiet. Największą miejscowością w gminie jest Grabów Szlachecki – 953 mieszkańców oraz Nowodwór – 534 mieszkańców.

Gospodarka rolna w gminie ma charakter tradycyjny z ukierunkowaniem na produkcję roślinną. Prawie połowę użytków rolnych stanowią gleby IV klasy bonitacyjnej. Główne uprawy to: zboża, ziemniaki, rośliny pastewne a także znaczne ilości truskawek i tytoniu. Atutem gminy jest nieskażone i mało przekształcone środowisko przyrodnicze, w szczególności rozkładające się po całej gminie kompleksy leśne, nadające się do wypoczynku.

Działalność usługowa prowadzona jest przede wszystkim we wsiach: Nowodwór, Borki, Grabów Szlachecki i Rycki, Jakubówka, Niedźwiedź, Trzcianki, Zawitała. We wsiach mniejszych istnieją tylko pojedyncze obiekty usługowe.

Zagospodarowanie gminy jest zdeterminowane przez warunki środowiska przyrodniczego (rolniczo-leśny sposób użytkowania) i czynniki zewnętrzne określone przez jej położenie w regionie. Poza ośrodkiem gminnym, w którym istnieje

ją m.in. obiekty GS, młyn, tartak nie występują na terenie gminy większe tereny przemysłu, baz i składów. Gmina odznacza się dużą lesistością. Kompleksy leśne występują głównie w części na zachód od doliny Świnki i rozciągają się od wsi Wrzosówka do północnej granicy gminy. Również we wschodniej części gminy znajduje się kilka dużych kompleksów, jednak izolowanych przez rozciągające się wokół nich tereny upraw polowych. Lasy, dość urozmaicone ukształtowanie południowo-zachodniej części gminy rozciętej doliną rzeki Świnki z rozległymi kompleksami stawów, brak obiektów uciążliwych dla środowiska, tradycyjny sposób użytkowania przestrzeni rolniczej, tworzą korzystne przesłanki do rozwoju innych form zagospodarowania związanych z funkcjami np. rekreacji i różnych form wypoczynku.

Na obszarze gminy znajduje się 5 szkół podstawowych oraz dwa gimnazja. Do szkół uczęszcza 620 uczniów (33 oddziały).

Najważniejsze osiągnięcia inwestycyjne

- **Budowa sali gimnastycznej przy ZSO im. Wacława Nałkowskiego w Nowodworze.** Zakres prac obejmował budowę Sali sportowej o wymiarach 24 x 12m wraz z zapleczem sanitarnym i mini salą do gimnastyki korekcyjnej. Koszt całkowity: 1 420 400,00 zł. Zadanie zrealizowano w 2004 r.
- **Wykonanie termomodernizacji budynku Urzędu Gminy w Nowodworze (2008r.)**
- **Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012” przy ZSO im. Wacława Nałkowskiego w Nowodworze.** Koszt całkowity: 980 815,41 zł, zadanie otrzymało dofinansowanie ze środków budżetu państwa – 327000,00 oraz ze środków samorządu Województwa Lubelskiego- 326969,08. Inwestycje zrealizowano w 2009 r.
- **Modernizacja drogi gminnej Nowodwór – Grabowce Dolne.** Koszt całkowity 500.000 zł, zadanie otrzymało dofinansowanie z RPO WL. Inwestycje zrealizowano w 2009 r.
- **Wykonanie termomodernizacji budynku OSP oraz świetlicy środowiskowej w Nowodworze.** W ramach projektu zakupiono również sprzęt komputerowy do świetlicy. Koszt całkowity: 273 566,19 zł. Zadanie zrealizowano w 2010 r.
- **Budowa sali gimnastycznej przy ZSO im. Henryka Sienkiewicza w Grabowie Szlacheckim.** Zakres prac obejmował budowę sali sportowej o wymiarach 24x15 wraz z zapleczem sanitarnym. Koszt całkowity: 1 467 000,00 zł. Zadanie zrealizowano w 2011 r.
- **Budowa sieci wodociągowej** na terenie całej gminy (gmina w 100 % zwodociągowana)
  - Budowa 6 km sieci kanalizacyjnej

wraz z przyłączami w miejscowości Trzcianki. Koszt całkowity: 4 396 144,86 zł. Zadanie zrealizowano w latach 2010-2012

- **Budowa 235 przydomowych oczyszczalni ścieków** w miejscowości Trzcianki. Koszt Całkowity: 3 604 375,00 zł. Zadanie zrealizowano w latach 2010-2012
- **Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012” przy ZSO im. Henryka Sienkiewicza w Grabowie Szlacheckim.** Koszt całkowity: 1 173 704,00 zł. Zadanie otrzymało dofinansowanie ze środków budżetu państwa – 500 000,00 oraz ze środków samorządu Województwa Lubelskiego – 333 000,00. Zadanie zrealizowano w 2012 r.
- **Rewitalizacja Starego Rynku w Nowodworze.** Koszt całkowity: 188.098,00 zł (zadanie otrzymało dofinansowanie z PO RYBY). Inwestycje wykonano w 2013 r. Na Rynku ustawiono pomnik Św. Jana Pawła II, na realizację którego Gmina pozyskała środki z tzw. małych projektów
- **Wykonanie trzech placów zabaw dla dzieci** w miejscowościach: Nowodwór, Grabów Szlachecki i Trzcianki.

- **Modernizacja blisko 30 km dróg gminnych i powiatowych.** Inwestycje na przestrzeni lat zrealizowano ze środków własnych gminy oraz w ramach współpracy z powiatem ryckim i przy udziale środków zewnętrznych.

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Gminy w Nowodworze

Gmina STEŻYCA

Wójt Gminy:

Zbigniew Chłaściak od 2002-2014

Wacław Jopek 1998-2002

Przewodniczący Rady Gminy:

Andrzej Szmania 2010-2014

Hanna Czerska-Gąsiewska 2002-2010

Henryk Sobiechowski 1998-2002

Ogólna charakterystyka gminy

Steżycza to wyjątkowo atrakcyjnie położona gmina, rozciągnięta wzdłuż Wisły, na północno-zachodnim krańcu województwa lubelskiego, przy drodze wojewódzkiej nr 801 Warszawa – Dęblin – Puławy. Obszar gminy w całości położony jest po prawej stronie Wisły, która na wysokości Dębłina zmienia

kierunek z południkowego na równoleżnikowy. Ten odcinek rzeki stanowi naturalną granicę gminy od strony południowej. Gmina zajmuje obszar 116 km² (18,8% powierzchni powiatu i 0,4% powierzchni województwa). Gminę zamieszkuje 5283 mieszkańców, w tym: 2622 mężczyzn i 2661 kobiet. W skład gminy wchodzi 15 sołectw.

Atrakcyjne położenie, dogodny dojazd, wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe sprawiają, że gmina

jak magnes przyciąga gości w ciągu całego roku. Dzięki malowniczym krajobrazom jest piękna i urokliwa o każdej porze roku.

Steżycza to gmina rolnicza, posiadająca bogate walory krajobrazowe i zasoby naturalne. Jest jednocześnie gminą innowacyjną, wychodzącą naprzeciw potrzebom współczesnego rynku, kultywującą bogate dziedzictwo krajobrazowe i kulturowe. Gmina przyjazna mieszkańcom i gościom. Posiada szerokie możliwości rozwoju wszelkich inwestycji jak też turystyki wodnej, pieszej

i rowerowej. Piękna i czysta, rozwijająca wciąż swoją infrastrukturę. Wyjątkowość tego miejsca tworzy lokalna historia i miejscowe zabytki, bogactwo zasobów natury i kultury, otwarci, pomysłowi i życzliwi ludzie, tradycje ludowe, piękno przyrody i nieskażone środowisko.

Najważniejsze osiągnięcia inwestycyjne

- Dokończenie remontu stadionu sportowego im. H Frąckiewicza w Steżycy (2002-2004) r. Wartość całkowita – 1.123.300,00 zł.
- Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Steżycza. Etap II (2004-2006). Wartość całkowita – 2.878.006,65 zł.
- Remont Gminnego Ośrodka Kultury w Steżycy (2005 -2006). Koszt całkowity – 568.229,00 zł.
- Zagospodarowanie Centrum Gminy w Steżycy przy GOK (2006). Wykonanie parkingu wraz z zagospodarowaniem terenów zieleni. Wartość całkowita – 129.464,00 zł

- Dokończenie budowy Szkoły Podstawowej w Nowej Rokitni.
- Budowa kompleksu „Moje Boisko – Orlik 2012” w Stężycy (2009 -2010). Budowa kompleksu boisk w Stężycy. Wartość całkowita – 1.092.874,99 zł.
- Nieodpłatne pozyskanie budynku dla Gimnazjum Publicznego im. Stefana Batorego w Stężycy Budowa Boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej w Nowej Rokitni Wartość całkowita – 249.974,08 zł.
- Budowa sieci wodociągowej ze stacją uzdatniania wody w miejscowości Długowola, Pawłowice, Piotrowice, Paprotnia. (2010 – 2012) Wartość całkowita – 3.042.997,21 zł;
- Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy Stężycyca – budowa sieci ulic w m. Stężycyca – (2009-2011). Wartość projektu 3.974.940,33 zł.
- Budowa 12 ulic w miejscowości Stężycyca o łącznej długości 3952 mb,
- Budowa chodników o łącznej długości 2758 mb.
- Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Stężycyca III etap (2010-2011). Wartość całkowita 4.734.864,38 zł, długość sieci 7754 mb, długość przyłączy 6962 mb, liczba przyłączy 235, ilość przepompowni

9 szt.

- Rozbudowa i modernizacja centrum kulturalno-oświatowego w miejscowości Brzezi-ny. Wartość projektu 495.759,64 zł.
- Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Nadwiślanka. Koszt inwestycji – 219.962,56 zł.
- Zagospodarowanie centrum miejscowości w Stężycy przy kościele parafialnym p.w. św. Marcina. Całkowity koszt inwestycji – 468.087,28 zł.
- Budowa Centrum Edukacyjno – Sportowego w Stężycy wraz z pełnowymiarową halą sportową. W budynku będzie mieści-ło się Gimnazjum Publiczne oraz Szkoła Podstawowa w Stężycy. Wartość inwestycji -13.000.000 zł.

Rozbudowa i modernizacja Centrum Kulturalno – Oświatowego w Pawłowicach. Całkowity koszt inwestycji – 682.598,34 zł.

- Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Paprotnia wraz z zagospodarowaniem tere- nu (2014 rok). Całkowity koszt inwestycji – 270.962,80 zł.
- Budowa placu zabaw przy Szkole Podsta- wowej w Nowej Rokitni (2014 rok) – war- tość 56.000 zł.
- Budowa dróg dojazdowych do pól na tere- nie gminy (lata 2004-2014) – ogólna war- tość 973.115,94 zł.

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Gminy w Stężycy

Gmina UŁĘŻ

Wójt Gminy:

Krzysztof Olszak 1996 -2014

Przewodniczy Rady Gminy:

Stanisław Ryszard Szczepański 1999-2014

Janusz Chudowolski 1998-1999

Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Ułęż położona jest w południowo-zachodniej części powiatu ryckiego.. Powierzchnia gminy wynosi 83,47 km², co stanowi około 16,6 % powierzchni powiatu oraz około 0,3% powierzchni województwa lubelskiego. Liczba mieszkańców 3270, w tym: 1664 mężczyzn i 1606 kobiet. Administracyjnie gmina składa się z 12 miejscowości: Ułęż, Sobieszyn, Drażgów, Sarny, Korzeniów, Białki Dolne, Białki Górne, Podlodów, Podlodówka, Lendo Ruskie, Zosin i Żabianka o zróżnicowanym obszarze.

Największymi miejscowościami, pod względem zajmowanego obszaru są: Podlodówka (16,5 km²), Sobieszyn (14,7km²) oraz Ułęż (13,1 km²). Najliczniej natomiast zaludnionymi miejscowościami są Sobieszyn, Ułęż oraz Korzeniów.

Gmina w całości położona jest w dorzeczu dolnego Wieprza którego meandry wyznaczają na odcinku około 15 km jej południową granicę. Obszar w dolinie Wieprza odznacza się szczególnie dużą obfitością zjawisk wodnych – obok silnie meandrującego Wieprza występują tu starorzecza, oczka wodne, torfianki oraz stawy. Około 58,6 % powierzchni gminy objętej jest Obszarem Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza” – utworzonego w 1990 r. Tereny położone w pobliżu Wieprza objęte są programem ochrony przyrody – Natura 2000.

Atrakcyjne położenie w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki oraz na terenach o urozmaiconym krajobrazie, zróżnicowanej szacie roślinnej, czystym powietrzu

oraz obecności cennych zabytków architektury i przyrody, stwarza możliwość aktywnego wypoczynku i rozwoju agroturystyki i turystyki.

Na terenie gminy Ułęż istnieje 8 obiektów (obszarów) zabytkowych objętych ścisłą ochroną konserwatorską, wpisanych do rejestru zabytków oraz kilkanaście obiektów wpisanych do ewidencji zabytków.

Gmina ma charakter przede wszystkim rolniczy. Sektor rolny jest wiodącym, warunkuje on również rozwój społeczno – gospodarczy gminy. Uwarunkowania naturalne gminy sprzyjają zarówno intensywnej produkcji rolnej jak również naturalnym proekologicznym typom produkcji rolniczej.

Gminę charakteryzuje wysoki poziom infrastruktury: dobrze rozwinięta sieć dróg, telefonizacja, sieć wodociągowa. Przez gminę przebiegają dwie drogi krajowe: Nr 17 Warszawa – Lublin – Hrebenne i Nr 48 Tomaszów Mazowiecki – Dęblin – Kock.

Gmina jest ważnym ośrodkiem oświatowym, na jej terenie funkcjonują dwie szkoły ponadgimnazjalne, dwie szkoły podstawowe oraz gimnazjum.

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Gminy w Ułężu

Siedzibą Urzędu Gminy jest klasycystyczny pałac z początku XIX wieku, będący miniaturą warszawskiego Belwederu. Staraniem władz samorządowych obiekt jest odnowiony i stanowi architektoniczną wizytówkę gminy. W Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy wyznaczone zostały tereny inwestycyjne na powierzchni około 54 ha na nieruchomościach stanowiących własność powiatu ryckiego.. Gmina otwarta jest na wszystkie inwestycje, prowadzące do rozwoju.

Najważniejsze osiągnięcia inwestycyjne

Poprawa jakości i rozwój infrastruktury drogowej

Wykonanie nawierzchni asfaltowo bitumicznej na 32 km dróg gminnych, 11 km dróg dojazdowych do pól i łąk oraz około 7 km dróg powiatowych przejętych w zarząd na okres realizacji remontu . w tym:

- Budowa drogi gminnej w Sobieszynie . Całkowity koszt – 422 000 zł;
- Modernizacja ciągu drogowego Sobieszyn – droga krajowa Nr 48” /droga powiatowa- zadanie realizowane przez gminę Ułęż/. Całkowity koszt 2.348,309,87 zł. Dofinansowanie z ZPORR w kwocie- 1.766.265 zł.
- Modernizacja ciągu drogowego Żabianka –Ułęż – Drażgów. Całkowity koszt 1 195 622 zł , dofinansowanie 597 650 zł w ramach NPPDL

- Modernizacja ciągu drogowego Zosin – Drażgów. Całkowity koszt – 2 334 008 zł, dofinansowanie. -1 061 413 zł w ramach RPO WL na lata 2007-2013.

Remont budynków publicznych

- Remont budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Sobieszynie . Całkowity koszt -534 883 zł ,
- Remont budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Ułężu. Całkowity koszt – 720 229 zł , dofinansowanie – 405 657 zł w ramach PROW na lata 2007-2013 .
- Modernizacja świetlicy wiejskiej w Sobieszynie wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego na plac zabaw i parking. Całkowity koszt -327 070 zł, dofinansowanie 223 331 zł w ramach PROW 2007- 2013.

Budowa infrastruktury sportowej

- Gminny obiekt sportowy w Ułężu przy

ZSO w Sobieszynie. Całkowity koszt – 4376615 zł, dofinansowanie – 1 592 360 zł, w tym z Ministerstwa Sportu i Turystyki 1,1 mln zł oraz – 492 360 zł w ramach PROW na lata 2007-2013– Leader.

- Wykonanie nawierzchni poliuretanowej na bieżni lekkoatletycznej gminnego obiektu sportowego w Ułężu. Całkowity koszt – 241 109 zł, dofinansowanie – 161 715 zł w ramach Programu Operacyjnego RYBY.
- Wykonanie przy ZSO w Sobieszynie boisk wielofunkcyjnych z nawierzchnią syntetyczną oraz poliuretanową. Całkowity koszt 572 921 zł.

Poprawa infrastruktury wodno – kanalizacyjnej

- Modernizacja stacji wodociągowej w Ułężu. Całkowity koszt 539 42 zł, dofinansowanie – 311 410 zł w ramach PROW na lata 2007-2013.
- Modernizacja stacji wodociągowej w Sobieszynie oraz budowa sieci wodociągowej do terenów mieszkaniowych w Sobieszynie. Całkowity koszt – 1 195 621 zł , dofinansowanie – 652 617 zł w ramach PROW na lata 2007-2013,
- 185 sztuk oczyszczalni przydomowych . Całkowity koszt – 2 573 171 zł , dofinansowanie – 1 569 607 zł w ramach PROW 2007-2013.
- Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej w Podlodowie. Całkowity koszt – 403 752 zł , dofinansowanie – 403 752 zł.
- Budowa sieci wodociągowej w Podlodówce 1,035 km. Całkowita wartość – 119617 zł – budżet gminy.

Opracowano na podstawie materiałów udostępnionych przez Urząd Gminy w Ułężu

BIBLIOGRAFIA

- Atlas historyczny Polski: województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku cz. 2*, Warszawa 1913
- Bartoszewicz Henryk, *z dziejów kartografii Mazowsza i ziem sąsiednich XVII-XX wieku*, Warszawa, 2012
- Bazewicz Józef Michał, *Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego*, Warszawa 1907
- Białach Agnieszka Liliana, *Geografia polityczna województwa lubelskiego 1919-1930*, Warszawa 2013
- Ćwik Władysław, Reder Jerzy, *Lubelszczyzna: dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977
- Davies Norman, *Boże igrzysko*, Kraków 2010
- Dmowski Rafał, *Unitis Viribus: Diecezja Podlaska w II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2013
- Dzieje biurokracji na ziemiach polskich t. 2*, Radzyń Podlaski, 2009
- Dzieje Mazowsza lata 1918-1939*, Pułtusk 2010
- Gloger Zygmunt, *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*, Kraków 1900
- Gnat-Wieteska Zbigniew, *Inspektorat Puławski ZWZ/AK-WiN 1939-1949*, Pruszków 2005
- Kiryk Feliks, *Urbanizacja Małopolski: województwo sandomierskie XIII-XVI wiek*, Kielce 1994
- Latawiec Krzysztof, *Naczelnicy powiatów Guberni Lubelskiej w latach 1867-1915*, Lublin 2003
- Leoński, Zbigniew, *Zarys prawa administracyjnego*, Warszawa 2000
- Maj Ewa, *Narodowa Demokracja w województwie lubelskim w latach 1919-1928*, Lublin 2002
- Mazur Izabela, *Studium historyczno-urbanistyczne Ryk woj. Lubelskie*, Lublin 1983
- Mierzwa Janusz, *Starostowie Polski międzywojennej*, Kraków 2012
- Niebelski Eugeniusz, *Nieprzejednani wrogowie Rosji: duchowieństwo lubelskie i podlaskie w powstaniu 1863 roku i na zesłaniu*, Lublin 2002
- Polska samorządna: ilustrowane kompendium wiedzy o historii państwa, administracji, gospodarce i kulturze*, Warszawa 2011
- Popiel Paweł, *Ruch ludowy na Mazowszu*, Warszawa 2010
- Rybak Paweł, *Zjazd szlachty w Stężycy na tle drugiego bezkrólewia*, Toruń 2002
- Skarbek Jan, *Województwo lubelskie w powstaniu listopadowym 1830-1831 cz.1*, Lublin 2011
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, T. X*, Warszawa 1889
- Smyk Grzegorz, *Administracja Publiczna Królestwa Polskiego w latach 1864-1915*, Lublin 2001
- Smyk Grzegorz, *Korpus urzędników cywilnych w Guberniach Królestwa Polskiego w latach 1867-1915*, Lublin 2004
- Sokołowski Michał, *Natura, inspiracja, fotografia*, Ryki 2013
- Statystyczno-geograficzny atlas Polski*, Warszawa 1921
- Świątkowski Wacław, *Lubelskie: czwarta wycieczka po kraju*, Warszawa 1928
- Świątkowski Wacław, *Podlasie: piąta wycieczka po kraju*, Warszawa 1929
- Tarnowska Anna, *Z dziejów unifikacji administracji II Rzeczypospolitej*, Toruń 2012
- Tetrycz-Puzio, *Na rozstajnych drogach: Mazowsze a Małopolska w latach 1138-1313*, Słupsk 2012
- Urbańczyk Przemysław, *Mieszko Pierwszy Tajemniczy*, Toruń 2012
- Welik Grzegorz, *Ziemiaństwo guberni siedleckiej 1867-1912*, Siedlce 2009
- Wisner Henryk, *Rokosz Zebrzydowskiego*. Kraków 1989
- Witkowski Wojciech, *Historia administracji w Polsce 1764-1989*, Warszawa 2012
- Z przeszłości dalekiej i bliskiej: szkice z dziejów Lubelszczyzny*, Lublin 1980
- Zaborowski Łukasz, *Podział kraju na województwa: próba obiektywizacji*, Warszawa 2013
- Przynależność administracyjna Ryk na przestrzeni wieków: ludzie, wydarzenia, działania*, Ryki 2007

Strony internetowe

www.igrek.amzp.pl
www.lokalnagrupadzialania.pl/
www.nac.gov.pl
www.pbc.biaman.pl/dlibra/
www.pbprzyki.eurzad.eu
www.rcin.org.pl/dlibra
www.ryki.powiat.pl
www.szukajwarchiwach.pl
www.wdl.org/fr/item/11294
www.ryki.powiat.pl

W publikacji wykorzystano również mapy i zdjęcia udostępnione przez:

- Starostwo Powiatowe w Rykach
- Lokalną Grupę Działania „Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej”
- Lokalne samorządy: Ryk, Dęblina, Stężycy, Nowodworu, Ułęża i Kłoczewa
- Pływalnię Powiatową w Rykach
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- Powiatowy Urząd Pracy w Rykach
- Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Rykach
- Komendę Powiatową Policji w Rykach
- Powiatową Bibliotekę Publiczną w Rykach
- Miejsko Gminne Centrum Kultury
- Miejsko Gminną Bibliotekę Publiczną w Rykach
- Twój Głos
- PRO-foto Marcin Czajkowski
- Marka Wójtowicza
- Piotra Łuczkiwicza
- Michała Sokołowskiego
- Dariusza Piwońskiego
- Danutę Kowalczyk
- Marcina Jakubika
- Rafała Dmowskiego
- Małgorzatę Grzechnik
- Mariusza Nastalskiego
- Sebastiana Leszko